

ภาคผนวก





ภาคผนวก ก

จดหมายถึงผู้เกี่ยวข้องกับโครงการวิจัย



ที่ ศธ 0522.26/ 269

สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ถนนแจ้งวัฒนะ ตำบลบางพูด
อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 11120

1 พฤษภาคม 2554

เรื่อง ขอข้อมูลรายชื่อหมอฟันบ้านในภาคกลาง
เรียน อธิบดีกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

ด้วยสาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดินในปีงบประมาณ 2553 ในการดำเนินการวิจัยเรื่อง “สมุนไพรที่ใช้บำบัดภาวะฉุกเฉินทางสุขภาพในภาคกลาง” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.มุกดา หนูศรีและอาจารย์ ดร.ชินจิตร์ โพธิศัพท์สุข เป็นผู้วิจัย เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนหนึ่งเป็นหมอฟันบ้านที่มีความชำนาญในการบำบัดภาวะฉุกเฉินทางสุขภาพทางคณะผู้วิจัยจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลรายชื่อและที่อยู่ของหมอฟันบ้านที่มีความชำนาญในการบำบัดภาวะฉุกเฉินทางสุขภาพในภาคกลางรวม 25 จังหวัด จากหน่วยงานของท่านด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูลดังกล่าวด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง
ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร. มุกดา หนูศรี)

รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ มสธ.

สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์

โทร. 02-504-8036, 02-504-8037

จดหมายตอบจาก
ผู้อำนวยการสำนักคุ้มครองภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและสมุนไพร





ที่ สธ ๐๕๐๖.๐๓/ ๑๕๗๗

กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทย
และการแพทย์ทางเลือก
กระทรวงสาธารณสุข
ถนนติวานนท์ จังหวัดนครราชสีมา ๓๐๐๐๐

มิถุนายน ๒๕๕๓

เรื่อง ขอส่งข้อมูลหมอพื้นบ้านที่มีความชำนาญในการใช้สมุนไพรบำบัดภาวะฉุกเฉินทางสุขภาพ
เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.มุกดา หนูศรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แผ่นบันทึกข้อมูล (CD) จำนวน ๑ แผ่น

ตามที่ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ โดยรองศาสตราจารย์ ดร.มุกดา หนูศรี และอาจารย์ ดร.ชื่นจิตร โพธิ์ศัพท์สุข ได้ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลรายชื่อหมอพื้นบ้านในภาคกลางจำนวน ๒๕ จังหวัด ที่มีความชำนาญในการบำบัดภาวะฉุกเฉินทางสุขภาพ พร้อมทั้งที่อยู่และหมายเลขโทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้ เพื่อประกอบในงานวิจัย เรื่อง "สมุนไพรที่ใช้บำบัดภาวะฉุกเฉินทางสุขภาพในภาคกลาง" นั้น

ในการนี้ สำนักคุ้มครองภูมิปัญญาฯ ได้จัดทำข้อมูลดังกล่าวในรูปแบบของแผ่นบันทึกข้อมูล (CD) เรียบร้อยแล้ว ตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นางกัญญา คีวีเศษ)

ผู้อำนวยการสำนักคุ้มครองภูมิปัญญาฯ

ปฏิบัติราชการแทนอธิบดีกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์แผนไทย



ที่ ศธ 0522.26/ 269

สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ถนนแจ้งวัฒนะ ตำบลบางพูด
อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 11120

1 มิถุนายน 2554

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการคัดเลือกข้อมูลและร่วมวิพากษ์สมุนไพรมะนาวที่ใช้บำบัดภาวะฉุกเฉินทางสุขภาพ
เรียน(ชื่อผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน)

สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. เอกสารประกอบการพิจารณาคัดเลือกข้อมูล

2. ภาพสมุนไพรมะนาวประกอบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

ด้วยสาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจาก
งบประมาณแผ่นดินในปีงบประมาณ 2553 ในการดำเนินการวิจัยเรื่อง “สมุนไพรมะนาวที่ใช้บำบัดภาวะฉุกเฉินทาง
สุขภาพในภาคกลาง” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร. มุกดา หนูศรี เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย ซึ่งขณะนี้ได้เก็บ
รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม และประมวลข้อมูลไว้ในเอกสาร พร้อมทั้ง
ทั้งภาพสมุนไพรมะนาวจากการสัมภาษณ์แนบมาด้วย ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยมีความเห็นร่วมกันว่า ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้
และประสบการณ์ในทางการแพทย์พื้นบ้านเป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการพิจารณา
กลั่นกรองข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการบำบัดภาวะฉุกเฉินด้วยสมุนไพรมะนาวที่นำเสนอในเอกสารที่ส่งมาด้วยว่า มีวิธี
ใดบ้างที่สามารถนำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัย และขอเชิญท่านเข้าร่วมการวิพากษ์ข้อมูล
พร้อมกับผู้ทรงคุณวุฒิอีก 4 ท่าน ในวันศุกร์ที่ 24 มิถุนายน 2554 เวลา 9.00-16.00 น. ณ ห้องประชุม 3052
สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช โดยนำเอกสารประกอบการพิจารณาด้วย
จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูลดังกล่าวด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง
ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร. มุกดา หนูศรี)

หัวหน้าโครงการวิจัย



ที่ ศธ 0522.26 /356

สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ถนนแจ้งวัฒนะ ตำบลบางพูด
อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 11120

11 กรกฎาคม 2554

เรื่อง การอบรมบุคลากรสาธารณสุขและอาสาสมัครสาธารณสุข

เรียน สาธารณสุขอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการอบรมเรื่อง “สมุนไพรมะนาวที่ใช้บำบัดภาวะฉุกเฉินทางสุขภาพ”

ด้วยในการดำเนินการวิจัยเรื่อง “สมุนไพรมะนาวที่ใช้บำบัดภาวะฉุกเฉินทางสุขภาพในภาคกลาง” ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดินในปีงบประมาณ 2553 นั้น เมื่อสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างและวิเคราะห์ข้อมูลเสร็จแล้ว จึงจัดทำคู่มือเรื่อง “สมุนไพรมะนาวที่ใช้บำบัดภาวะฉุกเฉินทางสุขภาพในภาคกลาง” และจัดฝึกอบรมบุคลากรสาธารณสุขและอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ในอำเภอปากเกร็ด ซึ่งโครงการนี้จะจัดฝึกอบรมแก่เจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในอำเภอปากเกร็ดแห่งละ 1 คน(รวม 15 คน) และผู้แทนอสม.รวม 85 คน ในวันอังคารที่ 9 สิงหาคม 2554 เวลา 9.00-16.00 น. ณ อาคารสัมมนา 2 ห้อง 148 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช โดยผู้เข้ารับการอบรมไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งนี้ทางโครงการจะจัดเลี้ยงอาหารกลางวันและอาหารว่าง พร้อมแจกกล้าสมุนไพรมะนาวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาคัดเลือกบุคลากรสาธารณสุขและอสม.เข้ารับการอบรม และขอให้ส่งรายชื่อของผู้ที่จะเข้ารับการอบรมมายัง รองศาสตราจารย์ ดร.มุกดา หนูยศรี สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช อาคารวิชาการ 3 ชั้น 3 เมืองทองธานี ถนนแจ้งวัฒนะ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 11120 หรือส่งทาง e-mail: mtanchai@yahoo.com ภายในวันที่ 22 กรกฎาคม 2554 ด้วย
จกเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร. มุกดา หนูยศรี)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย



เครื่องมือในการวิจัยเรื่อง “สมุนไพรมะนาวที่ใช้บำบัดภาวะฉุกเฉินทางสุขภาพในภาคกลาง”

ภาวะฉุกเฉินทางสุขภาพ หมายถึง การเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหัน จำเป็นต้องทำการช่วยเหลือและดูแลรักษาอย่างทันท่วงที เพื่อป้องกันความรุนแรงของโรคหรือป้องกันการเกิดภาวะแทรกซ้อนที่จะตามมาจนอาจเป็นอันตรายถึงแก่ชีวิต

ปัญหาสุขภาพในภาวะฉุกเฉินที่จะสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง มี 17 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. เลือดออกจากบาดแผล
2. บาดแผลสดแบบเปิด
3. บาดแผลไฟไหม้น้ำร้อนลวก
4. การได้รับพิษจากสารเคมีทางการเกษตร
5. การได้รับพิษจากการกินยาฆ่าตัวตาย
6. ภาวะอาหารเป็นพิษ
7. ภาวะท้องเดินรุนแรง
8. ภาวะปวดท้องรุนแรงจากธาตุลม
9. แมลงกัดต่อย
10. งูพิษกัด
11. พิษจากสัตว์ทะเล
12. การอาเจียนเป็นเลือด
13. ภาวะหอบหืด
14. อาการเป็นลม
15. ลมพิษ
16. ชักจากไข้สูงในเด็ก
17. เลือดกำเดาออกจมูก

ขั้นตอนการสัมภาษณ์ที่สำคัญ

1. ผู้ให้สัมภาษณ์ว่างจากงาน เต็มใจ และมีประสบการณ์จริง
2. แนะนำตัวผู้สัมภาษณ์ด้วยความอ่อนน้อม ถ่อมตน เป็นกันเอง
3. สร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์
4. ขออนุญาตบันทึกเสียงและจดบันทึกข้อมูลที่จำเป็น
5. ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์แนะนำตัวเอง ทั้งประวัติส่วนตัวและประวัติการรักษาโรค



6. สัมภาษณ์ประสบการณ์ในการใช้สมุนไพรในภาวะฉุกเฉิน โดยมีสภาพแวดล้อมที่สงบ/ แสงสว่างเพียงพอ การระบายอากาศดี
7. ปิดการสัมภาษณ์ ขอขอบคุณ มอบของที่ระลึก ลากลับ

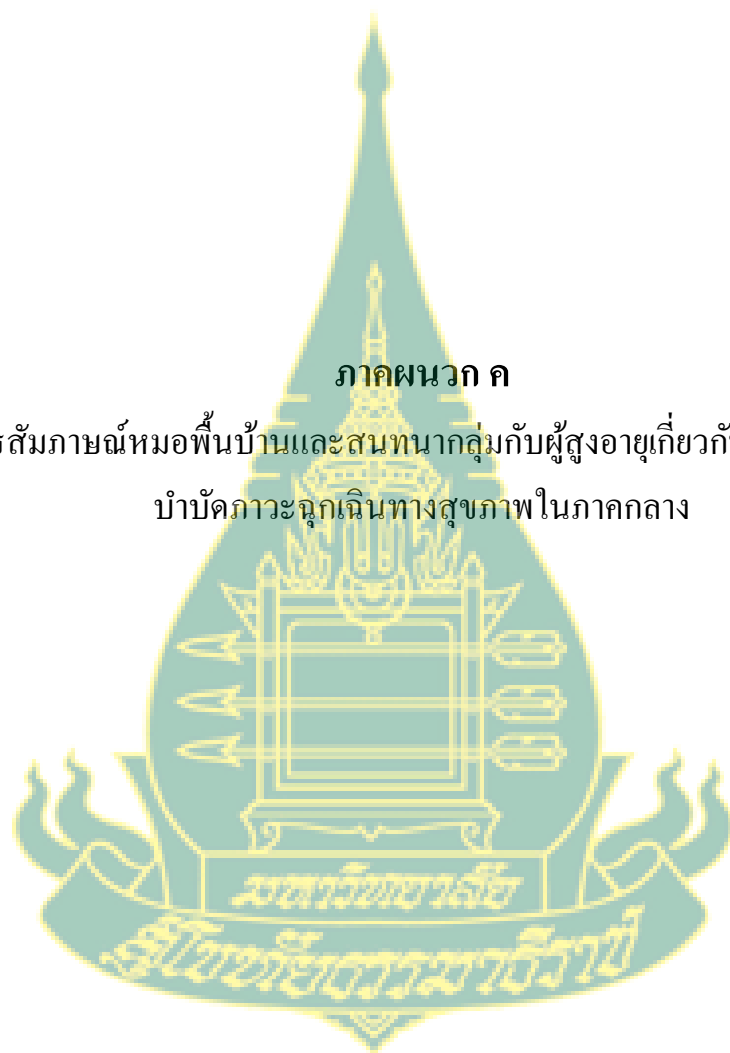
คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์หมอพื้นบ้าน

1. เคยมีประสบการณ์ในการใช้สมุนไพรรักษาโรคในภาวะฉุกเฉิน/ เร่งด่วนหรือไม่ (โดยยกตัวอย่างภาวะฉุกเฉินตามประเด็นที่กำหนดไว้ 18 ประเด็น)
2. ถ้าเคย ปัญหาสุขภาพอะไรบ้างที่รักษาได้ผลดีหรือคนไข้หาย
3. การรักษาใช้สมุนไพรอะไรบ้าง (หากเป็นสมุนไพรแปลกๆ ขอดูและถ่ายภาพ)
4. ขั้นตอนในการรักษาเป็นอย่างไร ใช้สมุนไพรอะไร ปริมาณเท่าไร ใช้กินหรือพอก/ทาแผล ความถี่กี่ครั้งต่อวัน ใช้นานกี่วันจึงจะดีขึ้น ขณะรักษาต้องงดของแสลงหรือไม่ อย่างไร และมีข้อปฏิบัติอย่างอื่นอีกหรือไม่

5. ผลการรักษาเป็นอย่างไร

การสนทนากลุ่มกับผู้สูงอายุ

1. นัดกลุ่มผู้สูงอายุโดยให้ประธานชมรมผู้สูงอายุ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหรือนายกสมาคมการแพทย์แผนไทยประจำจังหวัดคัดเลือกผู้มีประสบการณ์ให้
2. เข้าสนทนากลุ่มตามวัน เวลา และสถานที่ที่นัดหมาย โดยให้ผู้สูงอายุลงรายละเอียด ชื่อที่อยู่ หมายเลขโทรศัพท์ รับค่าตอบแทนและค่าพาหนะ พร้อมติดป้ายชื่อ
3. จัดกลุ่มสนทนาเป็น 7-8 คนต่อกลุ่ม โดยมีผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยเป็นผู้นำกลุ่ม
4. ผู้วิจัยแนะนำวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการและประโยชน์ของโครงการ แนะนำตัวผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย
5. ผู้สูงอายุแนะนำตัวเอง พร้อมประสบการณ์ในการใช้สมุนไพร
6. ผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่มที่ละประเด็น โดยใช้ตัวอย่างคำถาม “ใครมีประสบการณ์ในการห้ามเลือดจากบาดแผล โดยใช้สมุนไพรที่ได้ผลดีบ้าง เล่าให้กลุ่มฟังซิคะ” คำตอบที่ได้จะต้องชัดเจนว่าใช้สมุนไพรชนิดใด ใช้ส่วนไหน นำมาทำอย่างไร ความถี่ในการกินหรือทาในแต่ละวันเป็นอย่างไร มีข้อห้ามหรือข้อควรระวังอะไรบ้าง จนครบทุกประเด็น
7. เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุเพิ่มเติมวิธีการใช้สมุนไพรในการบำบัดโรคที่ได้ผลดี และตนเองเคยใช้มาแล้วหรือเคยเห็นคนอื่นนำมาใช้แล้วได้ผลดี
8. ขอขอบคุณผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม มอบของที่ระลึก และลากลับ
9. ในกรณีที่มีสมุนไพรแปลกใหม่ ผู้วิจัยต้องติดตามไปขอคู่มือ ถ่ายภาพเก็บไว้ด้วย



ภาคผนวก ค

ผลการสัมภาษณ์หมอฟันบ้านและสหประชาชาติกับผู้สูงอายุเกี่ยวกับสมุนไพรที่ใช้
บำบัดภาวะฉุกเฉินทางสุขภาพในภาคกลาง

ตารางที่ 1 วิธีการห้ามเลือดจากบาดแผลของหมอฟันบ้านและผู้สูงอายุ

ลำดับ	รายชื่อ	การใช้สมุนไพรห้ามเลือด
	หมอฟันบ้าน	
1	หมอชวลิตร์ สนธิไชย จ.กาญจนบุรี	วิธีที่ 1 ใช้ใบสาบเสือล้างให้สะอาดขยี้ปิดที่แผล เลือดหยุดก็เอาออก วิธีที่ 2 ใช้ยาสูบปิดแผลห้ามเลือดได้ พอเลือดหยุดก็เอาออก
2	หมอสุดใจ เจริญผล จ. กาญจนบุรี	วิธีที่ 1 ใช้ใบเลื่อยหมอบ ใบต้องไม่แก่หรืออ่อนเกินไปเอาสัก ๓-๔ ใบ ขยี้แล้วใส่ปูนแดงขนาดสักเท่าเม็ดถั่วเขียว ๒ เม็ด ใส่ขยี้ด้วยกันจนเป็นฟองแล้วเอามาปิดที่แผล เลือดจะหยุด วิธีที่ 2 ใช้ยางจากยอดต้นเปลา้เค็ดเอาส่วนยอดจะมีน้ำยางเอามาหยดใส่แผลใช้ได้ ทั้งต้นเปลา้น้อยและต้นเปลา้ใหญ่ จะทำให้เลือดหยุด แผลไม่ติดเชื้อ
3	หมอสะท้อน ภาคภูมิ จ.กาญจนบุรี	วิธีที่ 1 ใช้ยาสูบชบน้ำหมาดๆ เปะที่แผล วิธีที่ 2 ใช้ใบเลื่อยหมอบขยี้กับปูนแดงให้เป็นฟองแล้วเปะแผล
4	หมอช้อน บุญตัน จ.กาญจนบุรี	เคยใช้ยอดใบตองอ่อนๆ ที่ยังมีมันอยู่ขยี้ๆ เปะที่แผล เลือดก็หยุด
5	หมอชัยณรงค์ นาคสังข์ จ.ชัยนาท	ใช้ใบสาบเสือขยี้ให้เกิดฟองพอกแผล หรือใช้ยาสูบขยี้พอกแผลและบางครั้งใช้กาตากำกับ
6	หมอมาลัย นิมพลี จ.ชัยนาท	ล้างแผลให้สะอาด ใช้ว่านหางจระเข้ปอกเปลือกล้างให้สะอาด เปะบาดแผล บรรเทาอาการปวดเสวยปวดร้อนให้เลือดหยุด คัดเลือดด้วยวิธี กดแผลไว้ ตั้งนะโม ๓ จบ และท่องคาถา (หัวใจศีล) ด้วยคำว่า “ มะ อะ อุ ”
7	หมอจิตร บุตรเมือง จ.ชัยนาท	วิธีที่ 1 ใช้ผ้าพันก่อนให้แน่นกันเลือดไหล แล้วใช้ต้นสาบเสือผสมปูนขยี้เปะแผล แล้วใช้ผ้าพัน วิธีที่ 2 ใช้เปลือกมังคุดฝนกับน้ำปูนทาแผล
8	หมอมูล เจตปิก จ.ตราด	ใช้ขี้เถ้าดิน (ใส่แผลเสวยเหมือนทิงเจอร์) หรือใช้ขี้เถ้าหนูมานั่งแทนทาแผล
9	หมออุบล รัมัญอุดม จ.ตราด	วิธีที่ 1 ใช้ว่านขันหมาก (พญาขวานบิน/พรมตีนสูง) ตัด สับ ทูบ โปะแผล ยาจะสมานแผลด้วย วิธีที่ 2 ใช้ว่านหอยแครง เอาใบตำแหลกพอก เลือดหยุดทันที วิธีที่ 3 ใช้หัวว่านข้าวสาร (ของคนชอง) ตำผสมน้ำเล็กน้อย เปะแผล แผลหายสนิทและเลือดหยุด
10	หมอช่วง ภูมิภักดิ์ จ.จันทบุรี	ใช้คาถาประสานเนื้อ ห้ามเลือด ใช้ใบสาบเสือหรือใบเบญจมาศ ตำพอก

ลำดับ	รายชื่อ	การใช้สมุนไพรห้ามเลือด
11	หมออนุชาติ คุณสุข จ.จันทบุรี	ใช้ใบสามสิบเถี่ยวผสมปูนพอก
12	หมอรัก ถักรเงิน จ.จันทบุรี	ต้องคัดเลือด และประสานเนื้อก่อน ใช้ทองคำกาคัดเลือด เอาฟ้ามือถ่มน้ำลายผสมปูนขี้ผสมกัน ต้องประสานเส้นเอ็นและใช้หญ้าเสื่อหมอบกับน้ำปูนใสขี้ให้ดี พอกที่แผล จึงจะหาย
13	หมอชัชฤทธิ์ วรรณภักดี จ.จันทบุรี	ใช้คาถาดับพิษ ใช้ยางฝิ่นตันปิดแผล เป็นยาเปะแผล ห้ามเลือดแน่นอน
14	หมอสงค์ อาบัดชิง จ.จันทบุรี	ใช้คาถาคัดเลือด หรือใช้ยาสูบ(ยาจุน) กับใบสาบเสือ (เสื่อหมอบ) ขี้ ปิดแผล
15	หมอเนียง รัตคาม จ.จันทบุรี	ใช้คาถาคัดเลือด(บาลีศักดิ์) ภาษาเขมรท่อง ๓-๘รอบ เอาใบไม้กดไว้เอาเหล้าเป่า เวลาเลือดออกใช้ใบสาบเสือ โขลกผสม ปูน ยาจุน หรือเปลือกไม้รัง โปะแผล
16	หมอไพศาล กังคะศรี จ.จันทบุรี	วิธีที่ 1 ใช้ยอดสามสิบ (ต้นเดียวกับสาบเสือ เสื่อหมอบหรือเบญจมาศ) ปั่น ขี้ พอกแผล หรือ วิธีที่ 2 ใช้ใบสามสิบกับปูนแดงเปะแผล วิธีที่ 3 ใช้ยาจุนผสมน้ำ (ถ้าไม่มีใช้น้ำลาย) เปะแผล วิธีที่ 4 ใช้คาถาคัดเลือด ๓ ครั้ง คาถาคือ “วะโร วัทธัญญะ โวะ โวะ พะพาหะโร”
17	หมอวินัย บุญโยประการ จ.จันทบุรี	วิธีที่ 1 ใช้ใบเสื่อหมอบ(เบญจมาศ)เถี่ยวละเอียด เปะแผล ๒ นาทีแห้งหยุดเลย วิธีที่ 2 ขี้ใบเสื่อหมอบผสมปูนแดงเล็กน้อยเปะแผล
18	หมอสง คีรีชล จ.จันทบุรี	ใช้หญ้าของไฟ(ยา ๑๐๘ จำพวก ไยแมงมุมบนเตาไฟ) เปะแผล
19	หมอครีม โปร่งอากาศ จ.ระยอง	วิธีที่ 1 ใช้เสลดพังพอน(ตัวผู้/เมีย) เอาใบมาตำละเอียด พอกแผล วิธีที่ 2 ใช้ไยแมงมุม(สมอร่องแรง) ปิดแผล
20	หมอแวน วงแวนดี จ.ระยอง	เอาไยแมงมุมปิด แล้วใช้ผ้าพัน ป้องกันเชื้อโรค
21	หมอดำรงค์ศักดิ์ ชุ่มแสงพันธ์ จ.ระยอง	วิธีที่ 1 สาบเสือ (ใช้มากที่สุด) ใช้ใบกลางๆขี้ๆ มีน้ำออกมาเอง เอามาเปะแผล วิธีที่ 2 เอาใบตองกล้วยมาเผาไฟ แล้วเอามาขยำปิดแผล วิธีที่ 3 เอาหยากไย่ตามข้างฝาบ้าน เอามาร่วมกันแล้วเอามาเปะแผลยาจุนเอามาเปะไว้เลย
22	หมอผู้ ปานทอง จ.สิงห์บุรี	คัดเลือดด้วยคาถา หรือเสกคาถาก่อนแล้วใช้หมากสดๆ(ทั้งคำ) เถี่ยวละเอียดพ่นช่วยสมานแผล ทำให้หายไว
23	หมอคุ่ม เจริญพรหม จ.สิงห์บุรี	วิธีที่ 1 ใช้ใบตองเถี่ยวเปะแผล เป็บเถี่ยวเลือดหยุด วิธีที่ 2 ใช้ผงชูรส ห้ามเลือด (เลือดหยุดแล้วต้องเอาออก) วิธีที่ 3 ใช้สาบเสือผสมปูนและยาจุนเปะก็ได้แต่ช้า

ลำดับ	รายชื่อ	การใช้สมุนไพรห้ามเลือด
24	หมอทรง ศรีมกรบุตร จ.สิงห์บุรี	วิธีที่ 1 ใช้ใบต้นตลับ(ครอบฟันสี) หรือพยับเมฆ ขยี้แปะแผล วิธีที่ 2 ใช้หัวว่านมหาเมฆ โขลกแปะแผลหรือผ่านแล้วแปะแผลก็ได้
25	หมออ่อนศรี ลุนผง จ.ปราจีนบุรี	วิธีที่ 1 ใช้ใบเครือหมาน้อย โขลก/ขยี้ แปะแผล วิธีที่ 2 ใช้ใบสบู่เลือด โขลก/ขยี้ แปะแผล (แต่จะเส็บ) วิธีที่ 3 ใช้ใบสาบเสือ โขลก/ขยี้ แปะแผล วิธีที่ 4 ใช้ใบสาบเสือ ผสมขมิ้นชันและปูนที่ได้จากเปลือกหอย(แครง/ขม)เผาไฟ บดละเอียด สักส่วนเสมอกาก รักษาแผลสดและแผลเน่าเปื่อยได้
26	หมอสุนทร เขาวะพานิช จ.ปราจีนบุรี	วิธีที่ 1 ใช้ดอกหญ้าคา รูดมาโปะแผลเลย ถ้าอยู่ในป่าใช้วิธีที่ 2 และวิธีที่ 3 วิธีที่ 2 ใช้ใบสาบเสือ เคี้ยว แล้วเอามาโปะแผลเลย วิธีที่ 3 ถ้าแผลใหญ่มาก ใช้หัวกลิ้งกลางดง เอามาล้างให้สะอาด ผ่านเป็นชั้น แปะแผลได้เลย
27	หมอประสงค์ เทพศิริ จ.สมุทรสงคราม	วิธีที่ 1 ใช้ใบตาะเกี(สีกะลา)เอามาโขลก/ขยี้ ปิดแผลได้เลย วิธีที่ 2 หล้ากะเม็ง ขยี้ อุดที่แผล
28	หมออุ้มพร อู่ฉาย จ.สมุทรสาคร	ใช้ใบหูเสือล้างตำโปะแผล ผ้าพัน
29	หมอสุรศักดิ์ สนเปี่ยม จ.สมุทรสาคร	วิธีที่ 1 ทำความสะอาดแผล เอาขางกล้วยทา (ขางจากต้นกล้วย กาบกล้วยจะไ้ มาก) และกดสักพัก เลือดจะหยุด แผลจะปิดสนิท วิธีที่ 2 ถ้าแผลหวอะหะ/กระแตก ใช้ใบเสื่อหมอบล้างสะอาด ตำพอก ใช้ ผ้าพันแผล เลือดจะหยุด
30	หมอทองดี จำปา จ.นครนายก	เอามือกดแผล แล้วพันด้วยคาลาคัดเลือด แล้วใช้ยาพอก คือ ใบมะขาม 1 กำมือ ใบ เถาถิ่นขาว 1 กำมือ ตำพอกแผล
31	หมอเบิ้ม ปลอดห่วง จ.นครนายก	ใช้ขมิ้นตำทำให้ละเอียด ผสมน้ำต้มสุกเล็กน้อย ปิดบาดแผล แล้วพันด้วยผ้าก๊อช
32	หมอสุวรรณ เอี่ยมละออ จ.นครนายก	ฟักกาดขี้หนู (ใบสาบเสือ) ผสมกับปูน ขยี้แล้วแปะแผลแล้วใช้อาคมพันด้วย
33	หมอสายยนต์ ใหญ่กระโทก จ.สระแก้ว	คัดเลือด(ห้ามเลือด) ให้ใช้ใบสาบเสือ ยาสูบ ปูนกินหมากนิดหน่อย เกลือผสม เอา มาปิดปากแผล
34	หมอสังวาล สอนทอง จ.สระแก้ว	วิธีที่ 1 ใช้ใบสาบเสือผสมปูนขยี้ แปะแผลเลือดหยุดได้ วิธีที่ 2 ใช้ว่านสารพัดพิษ โขลกผสมน้ำมะนาว แปะแผล
35	หมอดี ดีโลกน้อย จ.ลพบุรี	ใช้ยาสูบชุนน้ำขยี้ แปะที่แผล
36	หมอพันธิ สุตักษณ์ะ จ.สระบุรี	วิธีที่ 1 เอาขางต้นแสดข(นางกวัก) หยดใส่แผลสด กินเดียวแผลจะหาย วิธีที่ 2 ใช้ใบสาบเสือ ขยี้ให้เข้า ผสมน้ำปูนใส แปะลงบนแผล

ลำดับ	รายชื่อ	การใช้สมุนไพรห้ามเลือด
37	หมอบาง จ.สระบุรี	ทำความสะอาดฆ่าเชื้อก่อน โดยใช้น้ำเกลือล้างทำความสะอาด เอาใบสามเส้ากับปูนมาขี้แล้วแปะบนบาดแผล
38	หมอกิตติพัส วรคุ้ม จ.สระบุรี	มือกดปากบาดแผลไว้เบาๆ เพื่อให้ปากแผลมันสนิทกัน ขณะที่กดเราก็ใช้ใบสามเส้าผสมกับปูน ถ้าไม่มีใบสามเส้าเราก็ใช้ยาสูบ (ยาจุน) มาขี้ผสมกัน (ขี้พ่อนิม) มาปิดปากแผลไว้
39	หมอประจวบ เพ็ญแก้ว จ.สระบุรี	ใช้ผ้าหรือเชือกหรือสายยางรัดเหนือแผลระหว่างแผลกับหัวใจ ยกบริเวณเลือดออกให้สูงขึ้น แล้วใช้ใบสามเส้ากับยาจุน (ยาสูบ) ผสมกับปูนกินหมากขี้ๆ ปิดปากแผล
40	หมอบุญเลิศ วงศ์มี จ.สระบุรี	ใช้ใบสามเส้าเช็ดๆ ทำความสะอาดแล้วเอาแปะบริเวณแผลแล้วเอาผ้าพันไว้ ถ้าแผลช้ำเอาว่านหางจระเข้ล้างให้สะอาดเอาปูนทารอบๆ แผล
41	หมอดำรง วงศ์เฟิก จ.สระบุรี	วิธีที่ 1 ใช้ขางต้นสนุดำ (ฟันต้นสนุดำจะได้น้ำยาง) เอามาใส่แผลจะทำให้แผลปิด แต่ห้ามถูกน้ำแล้วว่ากาลา วิธีที่ 2 เอาใบว่านมหากาพมาล้างให้สะอาด ตำพอกแผล จะไม่เป็นแผลเป็น วิธีที่ 3 ใช้ทั้งใบและดอกต้นสังกรณี (ตรีชวา) ขี้แล้วมาโปะที่แผล
42	หมอดิษพงษ์ มณีวงษ์ จ.ราชบุรี	วิธีที่ 1 ใช้ขางต้นเป้ง โดยเคี้ยยออก่อนแล้วใช้ขางหยอดแผล จะห้ามเลือดและสมานแผล วิธีที่ 2 กระเม็งใช้ใ้ทั้งสี่เหลืองและสีขาว นำมาขี้แล้วแปะแผล
43	หมอสวน ทรายทอง จ.ราชบุรี	ใช้เปลือกมังคุดฝนกับน้ำเอาสำลีชุบน้ำแปะก็หายเลือดออก
44	หมอสุนทร ชูศรี จ.นนทบุรี	ใช้ใบถั่วผสม มากน้อยดูจากขนาดของแผล ล้างให้สะอาดขี้ให้แห้งผสมกับปูนแดงปิดที่แผล วันละ 1 – 2 ครั้งแผลจะแห้ง ใช้น้ำมันขโมยทา
45	หมอดิเรก จิตมั่น จ.ชลบุรี	ขูดเอาผิวไม้ไผ่ (สีสุก/ไม้ป่า) ขูดเอา มากน้อยขึ้นอยู่กับขนาดแผล แปะแผลเลย
46	หมอสาคร สืบวงศ์ จ.ชลบุรี	ใช้ใบสามเส้าขี้ โปะแผล
47	หมอจสอ.มงคล นิยะมะ จ.ชลบุรี	วิธีที่ 1 ใบมะขามเทศเคี้ยวให้พอแหลก โปะแผล วิธีที่ 2 ผิวไม้ไผ่ (อะไรก็ได้) ขูดมา โปะแผล
48	หมอบุญยืน ผ่องแผ้ว จ.ลพบุรี	ใช้ใบกล้วยผสมลาด เอามาเคี้ยว แล้วปิดแผล ป้องกันบาดทะยักได้ด้วย
49	หมอชัยพร กลิ่นจันทร์ จ.ลพบุรี	ปาดกล้วยดิบ เอาขางมาใส่แผล เลือดจะหยุด
50	พระครูสุธรรมนาถ วัดปลักไม้ลาย นครปฐม	ใช้รากย่านลิเภาล้างให้สะอาด นำมาตำให้ละเอียด ผสมเหล้า พอกแผล เลือดจะหยุด

ลำดับ	รายชื่อ	การใช้สมุนไพรห้ามเลือด
51	หมอละเอียด งามใจ จ.เพชรบุรี	<p>วิธีที่ 1 ใช้ใบต้นสาบเสือขี้ให้ช้ำ แล้วนำมาแปะแผล เลือดจะหยุด หรือใช้ยาฉุนขี้ให้ช้ำๆ แล้วนำมาแปะแผล อีกวิธีหนึ่งใช้ใบตองอ่อนมาขี้หรือเคี้ยวๆ ให้ละเอียด นำมาแปะแผล เลือดจะหยุด</p> <p>วิธีที่ 2 ใช้ถ้ำยผสมเสร็จมาขี้จะออกแดงๆ นำมาแปะแผล เลือดจะหยุด (ห้ามนำมากินหรือเคี้ยวเพราะมีสารพิษ)</p>
ผู้สูงอายุ		
1	ยายสังเวียน โทษิตาธิ	<p>วิธีที่ 1 ใช้ยางบอนใส่แผลห้ามเลือดได้</p> <p>วิธีที่ 2 ถูกลมเป็นแผลลึกเลือดไม่หยุด ใช้ยาฉุนแห้งแปะแผลปิดห้ามเลือดไว้ได้</p>
2	นางสำราญ ชุศรี	ใช้ใบสาบเสือขี้กับปูนแดง
3	นายเฉลิม อุ่นอยู่	ถูกลมบาดจะใช้ยางกล้วยปิดแผลเลือดจะหยุดทันที หรือบางที่ใช้ยางของต้นบอนก็ได้
4	พระหลวงลุงกำ	ใช้ยางบอนใส่แผลเลือดหยุดทันที
5	นางพะยอม ทองมณโฑ	<p>วิธีที่ 1 ใช้ต้นมันเมฆ ขี้ๆ ปิดแผล</p> <p>วิธีที่ 2 ใช้ใบบัวบกขี้กับปูนแดง ปิดแผล</p> <p>วิธีที่ 3 ใช้ยางกล้วยหยดใส่แผล ยางกล้วยจะได้จากกาบกล้วยอ่อนๆ หรือหน่อที่ยังอ่อนจะมียาง</p>
6	นางชื่นชม ใจศิริ	<p>วิธีที่ 1 ใช้หญ้าดอกขาวทั้งใบและ ต้น ล้างให้สะอาดขี้ปิดแผล</p> <p>วิธีที่ 2 ใช้เถาหมาน้อยล้างให้สะอาด ขี้ เติมน้ำนิดหน่อย ปิดแผล ยาตัวนี้ทำให้เลือดหยุดดี</p>
7	เพ็ญศรี เพาะทรัพย์เจริญ	แผลเล็กมีบาดก็ใช้น้ำหัวแม่มือกดให้แน่นแล้วทอเวลาพระเจ้า ๕ พระองค์ ส่วนมากเลือดก็หยุด
8	พยุศรี นวรัตน์	บีบเลือดให้ออก แล้ว เอาน้ำเกลือล้างแผล แล้วใช้ใบเมงมุ่มที่อยู่ตามฝ้ายบ้านแผ่นกลมๆ ปิดแผลถ้าไม่มีใช้พลาสติกปิดแทน ถ้าเป็นแผลที่มีมือยกมือให้สูงๆ เลือดจะได้หยุดเร็วขึ้น
9	เสถียร แซ่มซ้อย	ใช้วุ้นว่านหางจระเข้แปะ ปอกเปลือกล้างให้สะอาดก่อนแปะ
10	นางสร้อยสุวรรณ ดีเจริญ	ใช้มือกดแน่นๆ บางที่ใช้ว่านหางจระเข้แปะเลือดก็หยุด
11	นายธานินทร์ เจริญผล	ใช้ต้นกระเม็งใช้ใบขี้ๆ แล้วปิดแผลได้เลย แต่ถ้ามีปูนแดงจะผสมด้วยก็ได้ ใช้ห้ามเลือดได้ดี

ลำดับ	รายชื่อ	การใช้สมุนไพรห้ามเลือด
12	นางสุคนธ์ อิศระอาด	ใช้นิ้วหัวแม่มือกดห้ามเลือดให้เลือดหยุด แล้วใช้เปลือกมังคุดฝนกับน้ำเอาน้ำมาล้างแผล ถ้าแผลใหญ่มากใช้ใบต้นจักรนารายณ์เอามาขยี้แปะแผลแล้วก็จะหาย ใช้ขยี้สดๆไม่ต้องใส่อะไร
13	นางสุคนธ์รัศม์ ม่วงแพงศรี	ใช้ว่านหางจระเข้มาแปะแผลเลือดก็หยุด
14	นางบุญปลูก อ่วมประเสริฐ	ใช้ยาสูบแห้งๆ แปะที่แผลได้เลย
15	นายสมเกียรติ ปานอุทัย	ใช้รังเมงมูมปิดแผล
16	นายวิเชียร ศรีเงินงาม	ทองคำดาเลือดก็หยุด บางทีใช้ยาสูบหรือใช้ใบเสื่อหมอบ (สาบเสื่อ) ขยี้กับปูนแดงปิดแผล
17	นายปลอด เอี่ยมคำพันธ์	ใช้นิ้วหัวแม่มือกดห้ามเลือด แล้วทองคำดา บางทีใช้ใบสาบเสื่อขยี้ก็ปิดได้
18	นายสะอาด โพธิกุล	วิธีที่ 1 ใช้ขยี้จากคั้นน้ำนมราชสีห์ทา วิธีที่ 2 ใช้ขยี้ของคั้นผักบุ้งนาทาเลือดก็หยุด
19	ยายไพฑูรย์ ทองเชื้อ	วิธีที่ 1 ใช้ยาสูบชุปน้ำมันก๊าดแปะห้ามเลือด เอาผ้าพันไว้พอเลือดหยุดก็เอาออก วิธีที่ 2 ใช้ขยี้ผักบุ้งหยดใส่แผลแผลจะแห้งดี วิธีที่ 3 ใช้ใบลีบาท(ใบละบาท) ขยี้ปิดแผลก็ห้ามเลือดได้
20	นางเน ออมสิน	ใช้เปลือกต้นแคตากเอามา ฝนกับฝ้าห้อยคั้นใส่น้ำเล็กน้อยฝนให้ข้นๆ ใช้ฝ้าชุบปิดแผล ช่วยห้ามเลือดดี
21	นางดี ออมสิน	ใช้ว่านหางจระเข้ เอารู้นใส่ๆมาปิดแผลห้ามเลือดออกได้ แผลหายเร็ว ถ้าแผลเล็กๆกลั่นใจเอาน้ำลายทาแล้วกดไว้เลือดหยุดเอง
22	นางสุวรรณ ออมสิน	ใช้ใบเสื่อหมอบขยี้กับปูนปิดแผลห้ามเลือดได้
23	นางมัน แสงอรุณ	เอายาสูบที่เป็นยาเส้นมารูบกับน้ำบีบพอหมาดๆปิดแผลทำให้เลือดหยุดไหล
24	นางจัน ทองเชื้อ	ใช้ใบทับทิมมาขยี้กับปูนแดงนิดหน่อยปิดแผลช่วยห้ามเลือดถ้าเป็นแผลไม่ใหญ่มาก
25	นายวิจิต ธนาชาติ	ใช้ผงชूरสที่ปรุงอาหารใส่ปิดปากแผลเลือดหยุดได้
26	นายสมควร เหล่าจันทิก	วิธีที่ 1 ใช้ใบสาบเสื่อสดๆ ขยี้จะมีน้ำออกมาปิดแผล วิธีที่ 2 ใช้ผงชूरสปิดปากแผลก็เคยใช้ได้ผล
27	นายหวัง บุญจันทร์	ใช้ใบสาบเสื่อมาขยี้ กับปูนแดงนิดหน่อยขยี้ ปิดแผล

ลำดับ	รายชื่อ	การใช้สมุนไพรห้ามเลือด
28	นายสง่า บุญรัตน์	ใช้ต้นว่าน108 (ทั้งต้น) นำมาตำหรือเคี้ยว แล้วพอกลงบนบาดแผล หลังจากนั้นก็ทำการว่าลาตา
29	นางจุม เนียมแก้ว	ใช้ใบเสื่อหมอบขี้ๆ ใส่น้ำนิดหน่อยแล้วขยี้จนเป็นฟอง แล้วใช้โปะแผล
30	นางปราณี บัวงาม	ใช้ใบแมลงมุมที่เกาะตามสังกะสีเป็นแผ่นนุ่มๆกลมๆสีขาว เอาแผ่นไขมาปะแผล
31	นางมาก สุขเกษม	ใช้ยาสูบกับน้ำมันก๊าดผสมกัน ปิดแผล
32	นายนภา สุขสังข์	ใช้กล้วยสุก จะเป็นกล้วยอะไรก็ได้ ถ้าเป็นกล้วยน้ำว้ายิ่งดี ขยี้ให้ละเอียดแล้วปิดแผล

ตารางที่ 2 วิธีการบำบัดอาการเลือดกำเดาออกจุมูกของหมอฟันบ้านและผู้สูงอายุ

ลำดับ	รายชื่อ	การรักษาเลือดกำเดา
	หมอฟันบ้าน	
1	หมอชวลิตร สนธิไชย จ.กาญจนบุรี	ใช้ผ้าชุบน้ำเย็นโปะหน้าผาก ถ้าเป็นเรื้อรังให้กินฝรั่ง ส้มบ่อยๆ
2	หมอสุดใจ เจริญผล จ. กาญจนบุรี	ใช้ใบพลูขี้แล้วอุดไว้ที่หูขวา ถ้าออกบ่อยๆ แสดงว่า ธาตุคินพิการ เลือดจะออก ทวารทั้ง๕ ถ้าเลือดไม่ออกจะเป็นลมพิษคันคัน ใช้ยอดแมงลัก ๔-๕ ยอดล้าง ให้สะอาด โขลกเติมเหล้าเล็กน้อยคั้นเอาน้ำให้กิน ๑-๒ ครั้งก็หาย
3	หมอสะเทือน ภาคภูมิ จ.กาญจนบุรี	ใช้น้ำแข็งโปะหน้าผาก ลดความร้อน
4	หมอซ้อน บุญตัน จ.กาญจนบุรี	เป็นบ่อยๆ ใช้ขี้ต้ม เอาดินพญาขาว(ขาวเหนียวดำ ดินสีม่วง) ถอนมา ๑กำมือ ตัดเอาส่วนที่เป็นเหง้ารากมาต้มกับน้ำ ใช้น้ำดื่มแทนน้ำเลข ๒-๓ วันก็หาย
5	หมออุบล รามัญอุดม จ.ตราด	ใช้ขี้ต้มกิน ได้แก่ รากหญ้าคา รากไผ่ป่า ใบไผ่สีสุก อย่างละ ๒ กำมือ (หนัก ๘ บาท) เอามาต้มกิน อาการก็จะหาย
6	หมอรัก ถัดร์เงิน จ.จันทบุรี	ใช้น้ำมะพร้าวอ่อนหรือน้ำมันมะพร้าวโปะกระหม่อม เพราะใช้มาแล้วได้ผล แน่นอน
7	หมอไพศาล คังคะศรี จ.จันทบุรี	น้ำเย็น โปะหัว หรือให้นอนหงายหงายหน้าขึ้นให้สูง
8	หมอswing ศิริชล จ.จันทบุรี	เอาน้ำแข็งโปะและว่าลาตาโมคคัลลาดับไฟนรก “โหด โมคคัลลาโน กันตั้ง เลาห้มกั๊ว อักคิปะติ สัมปะติ”

ลำดับ	รายชื่อ	การรักษาเลือดกำเดา
9	หมอไพล ภูซ้อน จ.ระยอง	วิธีที่ 1 ใช้ใบรางจืดตำละเอียด อุดจมูกหลวมๆ แล้วให้นอนหงายสักพักก็หาย วิธีที่ 2 ใช้ใบรางจืดต้น(หึ่งหยา) บีบให้น้ำออก ให้นอนหงายอุดจมูกไว้ ประมาณ ๑๐-๑๕ นาทีหาย
10	หมอครัมม์ โปร่งอากาศ จ.ระยอง	ใช้ถั่วเขียว (ไม่กะเทาะเปลือก) ต้มน้ำตาล กินเช้า เย็น กินครั้งละถ้วย ถ้วย ขนาดไหนก็ได้ กินไปเรื่อยๆ หายดี
11	พระครูวิโรจน์เมธากรณ์ จ.ระยอง	เอาใบพลูปั่นให้เข้าแล้วอุดจมูก แล้วให้นอนหงายไว้ (ดีกว่าน้ำแข็ง)
12	หมออุ้มพร อุ้งฉาย จ.สมุทรสาคร	โพลกใบพลูกับเหล้า โปะจมูก แหงนหน้าขึ้น
13	หมอสุรศักดิ์ สนเปี่ยม จ.สมุทรสาคร	ใช้ดอกทับทิมเอามาตำละเอียดพอกจมูกและให้ผู้ป่วยนอนหงาย
14	นายเบิ้ม ปลอดห่วง จ.นครนายก	ใช้ใบพลูสด 1 ใบขยี้ให้ละเอียดอุดรูจมูกข้างที่เลือดกำเดาออก
15	หมอสุวรรณ เอี่ยมละออ จ.นครนายก	ใช้ยาต้ม : อ้อยดำ รากมะขาม รากแฝก (มุงหลังคา) ขนาดหนักเท่ากัน กำมัด 3 เปลาะ (ว่าคาถาด้วย) ต้มกินทีละเปลาะก็จะหาย
16	หมอแยะ ฉันทะกลาง จ.สระแก้ว	ให้นอนหงาย เอาสำลีอุดจมูก ด้วยเอาใบปลิงกาสา ๑ กำมือ และใบกระเบื้อง ๗ ตัว ๑ กำมือ ต้มกินเช้า กลางวัน เย็น ก่อนอาหาร ขนาดพอประมาณ กินจน หมด ๑ หม้อ ก็หาย
17	หมอบาง น่วมโพธิ์ จ.สระบุรี	เอาแก่นฝางต้ม ต้มเข้า – เย็น ครั้งละครึ่งแก้ว รับประทาน 10 วัน เลือดกำเดา จะหยุด
18	หมอสุทัศน์ บุญยา จ.สระบุรี	นำใบพลูล้างให้สะอาดมัดจนจุกไว้(อุดจมูก) แล้วหงนหน้าขึ้น หลังจากนั้นนำ ผ้าขาวบาง หรือผ้าขาวม้าใส่ น้ำแข็งหรือชুবน้ำเย็น มาประบริเวณท้ายทอย ไม่ เกิน 1 นาที รับรองหาย
19	หมอบุญช่วย บุญยา จ.สระบุรี	เอาผ้าขี้ริ้วเผาไฟอุดจมูก แล้วเอาเข้าไปต้มกิน มันเกี่ยวกับเลือดลม เอาแก่น ขี้เหล็กบ้าน 1 กำมือ ต้ม 3 เอา 1 ต้มเอาน้ำดื่มต่างน้ำ รับประทานประมาณ 1-2 วันก็หาย (ไม่รับประทานเกิน 7 วัน ไม่งั้นจะเป็นอันตราย)

ลำดับ	รายชื่อ	การรักษาเลือดกำเดา
20	หมอกิตติพัศ วรคุ้ม จ.สระบุรี	ต้องดูว่าการจับถ่ายปกติไหม เพราะว่าสาเหตุของเลือดกำเดาไหลเกิดจากการร้อนในมาก และความดันโลหิตอาจจะสูง ถ้าไม่ถ่ายเราก็ให้ยาระบาย ใช้ไบสาบเสื่อผสมกับไบพลูซี่พอนิมแล้วอุดจมูก แหงหน้าขึ้น แล้วนำผ้าเย็นหรือผ้าชุบน้ำแข็งมาโปะบริเวณท้ายทอย หลังจากหายจะแนะนำให้เอาเปลือกกล้วยหอมเผาไฟให้เป็นถ่าน บดเป็นผงแล้วมาทำเป็นยานัตถ์ เป่าเข้าจมูก (กลิ่นไม่ฉุนเหมือนยานัตถ์) หลังจากเลือดหยุดจะให้เป่าแค่ครั้งเดียว
21	หมอประจวบ เพ็ญแก้ว จ.สระบุรี	นอนนิ่งๆ แหงนศีรษะไปข้างหลัง ใช้หอมแดงฝานให้ดม หรือใช้ไบพลู (แห้งหรือสด) ม้วนแล้วอุดจมูก แล้วใช้ผ้าเย็น หรือชุบน้ำแข็งแปะที่ท้ายทอย หรือหน้าผาก
22	หมอบุญเลิศ วงศ์มี จ.สระบุรี	นอนหงายแล้วเอาสำลีอุดไว้ พอเลือดหยุดแล้วให้กินขอมะขามอ่อนก่อน แล้วตามด้วยต้นเถาคัน เอาทั้งเถาและเครือ 1 กำมือ ใส่น้ำเท่าไรก็ได้ หรือ 1 แก้ว ต้มเป็นน้ำให้ดื่ม จะหายขาดไม่เป็นอีก
23	หมอดิษพงษ์ มณีวงษ์ จ.ราชบุรี	ใช้ไบเลื่อหมอบหรือไบพลูก็ได้ขยี้อุดจมูกไว้ ความฉุนของมันจะทำให้เลือดหยุดได้ แล้วใช้น้ำลูบที่ท้ายทอย เพื่อไม่ให้เส้นเลือดฝอยแตกมาก
24	หมอประคองทรัพย์ ชาญเชิดศักดิ์ จ. นนทบุรี	ถ้าเป็นภาวะเส้นโลหิตฝอยแตกใช้ไบพลูขยี้อุด ใช้น้ำแข็งประคบ
25	หมอดิเรก จิตมั่น จ.ชลบุรี	โบราณรักษา ใช้ถั่วคัมน้ำตาลทรายแดง ตากน้ำค้างไว้แล้วเอามากิน เข้าเย็นจนกว่าจะหาย
26	หมอบุญยืน ผ่องแผ้ว จ.ลพบุรี	ขั้นตอนที่ 1 ขณะเลือดกำเดาออก เอารากไพล 1 กำมือ ล้างให้สะอาด ผสมปูนแดง ตำให้ละเอียด คั้นเอาแต่น้ำ ค่อยๆ หยอดจมูก ช่วยสมานแผลในจมูก เลือดกำเดาจะหยุดไหล
		ขั้นตอนที่ 2 การรักษาให้หายขาด เอาต้นข้าวสาค (ต่อข้งข้าว) 1 กอเล็กๆ ทั้งต้น 1 กำมือมาใส่น้ำ 1 ลิตร ต้มคัมน้ำทั้งวันต้งน้ำ ควบคู่กับวิตามินซี ครั้งละ 2 เม็ด เข้า-เย็น จะหายขาด
27	พระครูสุธรรมนาท วัดปลักไม้ลาย นครปฐม	ใช้รากย่านลิเพา นำมาล้างให้สะอาด ตำให้ละเอียด คั้นเอาน้ำคัมน้ำ (คนจีนนิยมนำมาสับ แล้วตุ๋น เอาน้ำมาคัมน้ำ)

ลำดับ	รายชื่อ	การรักษาเลือดกำเดา
ผู้สูงอายุ		
1	นายเฉลิม อ้นอยู่	ใช้ใบพลูที่กินกับหมากขี้จูดในรูดมูกข้างที่เลือดออก
2	นางพวงศรี นวรัตน์	ให้แห้งหน้าแล้วใช้น้ำแข็ง โปะ ขาดวิตามินซีต้องแนะนำให้กินฝรั่งมากๆ
3	นายเสถียร แซ่มซ้อย	ใช้ผ้าอุดมูกข้างที่เลือดออกแล้ว โปะน้ำแข็งที่หน้าผาก
4	นางสร้อยสุวรรณ ดีเจริญ	ให้แห้งหน้า ใช้น้ำแข็ง โปะหน้าผาก
5	นายธานินทร์ เจริญผล	ใช้ใบเสื่อหมอบขี้จูดมูกไว้ก็ได้ ทำให้เลือดหยุดเหมือนกันตอนเด็กๆเคยอุดไว้ก็หาย
6	นายสมเกียรติ ปานอุทัย	ใช้ใบพลูขี้จูดไว้ ตอนเด็กเป็นบ่อยๆ เตี้ยจะไปถอนต้นข้าวในนา ต้นไม้โตมากสูงสัก 1 คืบ เอามาทั้งราก 3 ต้น (ข้าวที่ยังไม่มีรวง) มัด ดม่น้ำ ใส่ น้ำสักครึ่งขันแล้วดมให้เดือด เอาน้ำให้ดม ดมแทนน้ำ พอน้ำยาค็ดก็เปลี่ยน กินอยู่ 2-3 วันก็หาย ไม่เคยมีเลือดออกอีกเลย
7	นายวิเชียร ศรีเงินงาม	ใช้น้ำแข็ง โปะหน้าผาก
8	ชายไพฑูรย์ ทองเชื้อ	ใช้ลำลือจูดมูกไว้เลือดก็หยุด
9	นางแฉ ออมสิน	ใช้ลำลือชุน้ำบิบให้หมาดๆ ชุบผงชูรส อุดมูกไว้สักพัก เลือดหยุด เคยใช้กับหลาน
10	นางจัน ทองเชื้อ	ผ้าชุบน้ำบิดหมาดๆ โปะหน้าผาก
11	นายสง่า บุญรัตน์	ให้คน ไข้แห้งหน้าขึ้นแล้วคบบบริเวณหน้าผาก (ตบเบาๆ สักพัก) หรือใช้น้ำแข็ง โปะบริเวณหน้าผาก (บางคนอาจจะต้องใช้ทั้ง 2 วิธี ขึ้นอยู่กับคนไข้)

ตารางที่ 3 วิธีการบำบัดอาการอาเจียนเป็นเลือดของหมอพื้นบ้านและผู้สูงอายุ

ลำดับ	รายชื่อ	การบำบัดอาการอาเจียนเป็นเลือด
	หมอพื้นบ้านและชนลักษณะพิเศษ	
1	หมอสุดใจ เจริญผล จ.กาญจนบุรี	ใช้ขมิ้นสดๆ ๒-๓ หัว ล้างให้สะอาด ตำแล้วใส่สารส้มเท่าปลายนิ้วก้อย เดิม เหล้าไปเติก่น้อยพอคั้นน้ำได้ คั้นเอาน้ำให้กินแก้วเล็กๆ (ประมาณ ครึ่งแก้วที่ใช้ กินยา ๓๐ ซีซี.) กิน ๑-๒ ครั้งก็หายแล้ว
2	หมออุดบด รัมัญอุดม จ.ตราด	กระเพาะทะลุ อาเจียนเป็นเลือดสดๆ ใช้ยาบดผง ครั้งกิโลกกรัม หาย ด้วยยาได้แก่ ยา เปลือกน้อยแท้ อักคีทวาร ใบสะเดา เสมอภาค บดผง ชงแบบยาหอม กินก่อน อาหาร เช้า กลางวัน เย็น ไม่ถึงครึ่งเดือนหาย หรือจะทำเป็นลูกกลอนก็ได้
3	หมอระเด่น ตอสกุล จ.จันทบุรี	ถ้าถูกเงิน ใช้ใบปึกแมลงสาบ ๗ ใบตำคั้นน้ำผสมน้ำตาลทรายแดง ๑ ช้อนชา กวนให้เข้ากัน กิน อาเจียนหยุด
5	หมออนุชาติ คุณสุข จ.จันทบุรี	วิธีที่ 1 เอาใบหนุมาณประสานกาย ๑ กำมือ คั้นผสมเหล้า กิน วิธีที่ 2 เอาว่านกาบหอย ๑ กำมือ คั้นผสมเหล้า กิน วิธีที่ 3 เอาใบกระดุกไก่ดำ ๑ กำมือ คั้นผสมเหล้า กิน
6	หมอรัก ฉัตรเงิน จ.จันทบุรี	ใช้ดอกหงอนไก่(สีแดง) ต้มกับน้ำตาลทราย กินจนกว่าจะหาย
7	หมอชัชฤทธิ์ วรรณภักดี จ.จันทบุรี	ใช้ใบโพธิ์พาทัง ๕ จำนวน ๑ ต้น ใส่น้ำท่วมยา ต้มจนเดือด(ต้ม ๓ เอา ๑) กิน ไปเรื่อยๆ จนกว่าจะหาย
8	หมอไพศาล กังคะศรี จ.จันทบุรี	วิธีที่ 1 ใช้แก่นขอรระอาฝนกับน้ำข้าวข้าว กิน ๑ แก้ว บรรเทาก่อน วิธีที่ 2 ใช้ใบบัวบก(ไม่ใช่ผักแว่น ใบโตกลม ก้านเขียว อีสานเรียกผักหนอก) โฉลกกับน้ำข้าวข้าวคั้นน้ำกินเรื่อยๆ
9	หมอสงว ศิริชล จ.จันทบุรี	วิธีที่ 1 ใช้ค้ำควาใบเอือด เปลือกโศก รากผักหวานป่า ต้มกินเรื่อยๆ วิธีที่ 2 ใช้แก่นขอรระอา ฝนกินกับน้ำข้าวข้าว
10	หมอครีม โปร่งอากาศ จ.ระยอง	ใช้เสลดพังพอน
11	หมอชัย ปานทอง จ.สิงห์บุรี	ยาต้ม ๗ วันหาย ใช้ทองพันชั่ง หญ้าหนวดแมว ไพล ใบข้าวพู่ พังพวยบก(ฝรั่ง) เสมอภาค ฟ้าทะลายโจรและหนุมาณประสานกาย ปริมาณมากน้อย ต้มดื่มลง กลางพระพุทเจ้า ต้มครึ่งชั่วโมง กินครึ่งแก้ว กิน ๒ ครั้ง ก่อนอาหารเช้า เย็น (วัน แรก) วันต่อไป ๓/๔ แก้ว กิน ๗ วัน เวลาถ่ายออกมามีสีดำ

ลำดับ	รายชื่อ	การบำบัดอาการอาเจียนเป็นเลือด
12	หมอทรวง ศรีมกรบุตร จ.สิงห์บุรี	ใช้เปลือกหอยแครง ๕ ฟาเผาไฟจนแดงเลย บดผสมน้ำมะนาว จิบเป็นระยะ จนกว่าหาย
13	หมออ่อนศรี ลุนผง จ.ปราจีนบุรี	อาเจียนเป็นเลือดต้องใช้แก่นต้นแคพุงหมู ๑ คีบผสมน้ำ ๓ ส่วนพอเดือด ๑๐ นาที ต้มกินต่างน้ำ แก่เรื่องไข้ได้ด้วย
14	หมออุ้มพร อุ๋ฉาย จ.สมุทรสาคร	ใช้จันทร์ครึ่งซีกโขลกผสมเหล้ากิน กิน ๑ ถ้วยชา
18	หมอสังวาล สอนทอง จ.สระแก้ว	ใช้ใบหนุมานประสานกาย ๑ กำมือ ต้มผสมน้ำพอประมาณ ต้ม พอเดือดดี ประมาณ ๑๐ นาที กินได้เลย ๓ ครั้ง/วัน ครั้งละ ๑ ถ้วยกาแฟ
19	หมอพันธ์ สุทธิขณะ จ.สระบุรี	ว่านกาบหอย 4-5 ต้น ต้มกับน้ำ นำมาดื่ม
20	หมอบุญเลิศ วงศ์มี จ.สระบุรี	หนุมานประสานกายผสมขมิ้นชัน หรือขมิ้นอ้อย เอาสัดส่วนเท่าๆ กัน ต้มกินกับน้ำ หากเป็นกะทันหัน
21	หมอพวน ทราชทอง จ.ราชบุรี	ใช้ฟ้าทะลายโจร ๑ กำมือ ต้มน้ำใส่เกลือตัวผู้ ๕-๗ เม็ดกิน เช้า กลางวัน เย็น ๓-๔ วันก็หาย
22	หมอละเอียด งามใจ จ.เพชรบุรี	หากอาเจียนเป็นเลือดจากจ้ำในหรือเป็นแผลในทางเดินอาหาร วิธีที่ 1 ใช้ขอดี 1 กำมือ เคี้ยวแล้วกลืน วิธีที่ 2 ใช้ใบฝรั่ง 1 กำมือ เคี้ยวแล้วกลืน วิธีที่ 3 ใช้ใบทับทิม 1 กำมือ เคี้ยวแล้วกลืน
23	หมอบุญยืน ผ่องแผ้ว จ.ลพบุรี	วิธีที่ 1 เอาหญ้ากระเม็งสดๆ นำมาตำให้ละเอียด ผสมน้ำปูนใส ดื่มทุก 4 ชั่วโมง จนกว่าจะไม่อาเจียน วิธีที่ 2 เอาใบรางจืด 1 กำมือ ขมิ้น 1 หัว ตำให้ละเอียด ผสมน้ำข้าวขาว คั้นเอาน้ำดื่ม ทุก 4 ชั่วโมง วิธีที่ 3 เอาหัวไชเท้า 1 หัว มาปอกแล้วล้างให้สะอาด สับให้ละเอียด ผสมน้ำผึ้ง กินให้หมด แก้อาเจียนเป็นเลือดหรือกระอักเลือด วิธีที่ 4 เอาหญ้าฟันกระต่าย 1 กำมือ มาตำ ผสมเหล้าขาวกับน้ำผึ้งเล็กน้อย คนให้เข้ากัน ดื่มให้หมด วิธีที่ 5 เอาใบโปรงฟ้า 7 ใบ ตำให้ละเอียด ผสมเหล้าเล็กน้อย คั้นเอาน้ำดื่มครั้งเดียว
ผู้สูงอายุ		
1	นางชื่นชม ใจศิริ	ใช้ใบบัวบกตำคั้นน้ำให้กินครั้งแก้ว 1-2 ครั้ง อาการก็จะดีขึ้น

ตารางที่ 4 วิธีการบำบัดบาดแผลสดของหมอฟันบ้านและผู้สูงอายุ

ลำดับ	รายชื่อ	การบำบัดบาดแผลสด
	หมอฟันบ้านและชนที่มีลักษณะพิเศษ	
1	หมอชวลิตร สนธิไชย จ.กาญจนบุรี	ใช้เปลือกมังคุดต้มน้ำล้างแผล แล้วใส่ยาของแผนปัจจุบัน
2	หมอสุคใจ เจริญผล จ. กาญจนบุรี	แผลใหม่ๆ ต้องล้างแผลให้สะอาดใช้กระเทียมสดๆ ๒- ๓ กลีบล้างให้สะอาด ทำให้ละเอียดเติมน้ำต้มสุก ๑ ช้อนชาคนให้เข้ากันแล้วใช้สำลีชุบน้ำยาเอามาทาแผลจะทำให้แผล ไม่ติดเชื้อ หายเร็ว
3	หมอสะเทือน ภาคภูมิ จ.กาญจนบุรี	ทำน้ำมันใส่แผล ส่วนผสมก็มี น้ำมันมะพร้าวครึ่งลิตรเคี่ยวใส่ด้วย เกลือตัวผู้ ๑ เม็ด กระเทียม ๑ หัว ไพล กับขมิ้นชัน อย่างละ ๒ กำมือ หรือจะให้พอประมาณ ใช้ทาแผลได้ตลอดแผลจะหายเร็ว เวลาจะทำแผลต้องล้างแผลให้สะอาดก่อนใช้น้ำเกลือก็ได้ แล้วจึงใช้น้ำมันปิดแผล
4	หมอประทุม บัวบาน จ.กาญจนบุรี	ใช้ขอดทับทิม ๑ ขอด กั้นใจเค็ดมาค้ดกับน้ำปูนใสแล้วใช้ล้างแผลทำให้แผลสะอาด
5	หมอซ้อน บุญตัน จ.กาญจนบุรี	ใช้เปลือกมังคุด ผนกับน้ำปูนใสล้างแผล ถ้าแผลพุพองก็จะแห้งเร็ว
6	หมอมาลัย ฉิมพลี จ.ชัยนาท	ล้างบาดแผล ใช้คิงเหลื่อมหรือดิเหี้ย(ตัวเงินตัวทอง)ตากให้แห้ง เวลาใช้จะฉีกออกมาจะมียาง ให้เอายางมาทาแผลเข้าเย็น และใช้คาลากับน้ำมันด้ฟันแผลบ่่อยๆด้วยตอน ตะวันค้บ
7	หมอจิตร บุตรเมือง จ.ชัยนาท	ใช้ว่านจระเข้แปะแผล (ไม่หาย ๑๐๐%)
8	หมอมูล เจตปิก จ.ตราด	ถ้าแผลใหญ่ ปวดแสบปวดร้อน ใช้ใบเงินใบทอง ตำลึง เพกา ทูบใส่เลยก็ได้ หรือเคี้ยว น้ำมันใส่แผล
9	หมออุบล รัมัญอุดม จ.ตราด	วิธีที่ 1 ถ้าแผลยาวๆ ใช้ว่านชันหมาก (พญาขวานบิน/พรมดินสูง) ตัด สับ ทูบ โปะ แผล ยาจะสมานแผลด้วย วิธีที่ 2 ใช้ว่านหอยแครง เอาใบมาตำให้แหลก เลือดหยุดทันที วิธีที่ 3 ใช้หัวว่านข้าวสาร (ของคนชอง) ตำผสมน้ำเล็กน้อย แปะแผล แผลหายสนิท และเลือดหยุด(แก้เหมือนเลือดออกจากบาดแผล)
10	หมอระเด่น ตอสกุล	วิธีที่ 1 ใช้ใบสาบเสือ(เบญจมาศ หรือพญาเม็งราย) เคี้ยวละเอียดปิดแผล

ลำดับ	รายชื่อ	การบำบัดบาดแผลสด
	จ.จันทบุรี	วิธีที่ 2 เคี้ยวใบหนุมานประสานกาย ปิดแผล
11	หมออนุชาติ คุณสุข จ.จันทบุรี	ใช้ใบสามสิบเสี้ยวโปะแผล ใช้คากาคัดเลือด "พุทธรังปิด พระเจ้าแผลงฤทธิ์ ปิดด้วย นะโมพุทธรายะ ชัมมังปิด พระเจ้าแผลงฤทธิ์ ปิดด้วยนะโมพุทธรายะ สังฆังปิด พระเจ้า แผลงฤทธิ์ ปิดด้วยนะโมพุทธรายะ"
12	หมอรัก ฉัตรเงิน จ.จันทบุรี	ใช้คากาประสานเนื้อ เมื่อบาดแผลจรรจ์ ใช้หญ้าเสื่อหมอบหรือใช้หนุมานประสาน กาย ตั้งนะโม ๓ จบ และท่องคากาประสานเนื้อ "โอมนะโมพัง เอาหนึ่งต่อ เอาข้อมา ติด เนื้อขาดกระชายติด ติดประชิด สวาหะ" และประสานเนื้อก่อน ใช้ท่องคากาคัด เลือด ตั้งนะโม ๓ จบ ต่อด้วย "นะโลหิตสัมมาสัมพุทโธ" ๓ จบ
13	หมอชัชฤทธิ์ วรรณภักดี จ.จันทบุรี	ใช้ใบสาบเสือ ปูน ขาจุน ขยี้ให้เข้ากันแปะแผล ไม่อักเสบ
14	หมอประเสริฐ อาปัดชิง จ.จันทบุรี	ใช้ปัสสาวะคนป่วยล้างแผล เอาผ้าพันแผล รุ่งขึ้นเอาขมิ้นชัน โขลกละเอียดหรือฝนก็ได้ ผสมน้ำมันมะกอก ชุบผ้าขาวบางแปะ
15	หมอเนียง รัตคาม จ.จันทบุรี	ใช้ยางคันสับ เอาขางมันมาใส่ถ้วย แล้วเอาน้ำนมแม่ลูกอ่อนมาบีบๆ ใส่ แล้วเอาตุค หม้อ มาขูดๆ ใส่ด้วย 3 วันเท่านั้นแผลเนื้อรัดขึ้นมาทันที
16	หมอไพศาล คังคะศรี จ.จันทบุรี	ใช้น้ำมันทา(ทั้งแผลสด/เน่าเปื่อย) มีตัวขาน้ำมันงา พิมเสน การบูร เมนทอล เหยือก ปลาหมอ ไพล ต้นชะมดนา ไพล ว่านเหลือง ลูกขอดีบ(ตัวผสมเนื้อ) ว่านมหากาฬ
17	หมอสงว กิริชล จ.จันทบุรี	วิธีที่ 1 ใช้เปลือกอินทรี(ฝาด)ทุบ แปะแผล วิธีที่ 2 ใช้หญ้าของไฟ(ยา ๑๐๘ จำพวก โขแมงมุมบนเตาไฟ) แปะแผล
18	หมอไหล กู้ออน จ.ระยอง	ใช้หัวไพลคั้นน้ำล้างแผล เอาคากาทาพอก มัดให้แน่น ทำเข้า เย็น หรือทำแผลวันละ ครั้ง
19	หมอครัมภ์ โปร่งอากาศ จ.ระยอง	ใช้ใบหว่า(สด) หัวกล้วยน้ำว้า(อยู่ในดิน) เปลือกตะเคียน กระเทียม ทุกอย่างเสมอกาก เกลือเล็กน้อย ตำเดียวกับน้ำมันมะพร้าว เอามาทา จะหายเร็ว ไม่มีฝ้า/ขาว เรียกว่า น้ำมันเรียกเนื้อ
20	หมอแวน วงแวนดี จ.ระยอง	ใช้ไพลตำ พอกแผล ให้กินยาแก้อักเสบควบคู่ไปด้วย
21	หมอดำรงค์ศักดิ์ ชุ่มแสง พันธ์ จ.ระยอง	วิธีที่ 1 ใช้ใบสาบเสือ (ใช้มากที่สุด) เอาใบกลางๆ ขยี้ๆ จะมีน้ำออกมาเอง เอามาแปะ แผล เวลาล้างแผลจะใช้ เปลือกมังคุดหรือสมุนไพรรสฝาด เช่น ฝางขมิ้น เอามาต้มใส่ เกลือนำมาล้างแผล

ลำดับ	รายชื่อ	การบำบัดบาดแผลสด
		วิธีที่ 2 เอาใบตองกล้วยมาเผาไฟ แล้วเอามาขยำปิดแผล
22	หมอคุ้ม เจริญพรหม จ.สิงห์บุรี	ใช้ใบตองกล้วยมาแปะแผล แป้งเคียวเลือดหยุด หรือใช้ผงขุรส ห้ามเลือด (เลือดหยุดแล้ว ต้องเอาออก) หรือใช้สาบเสือผสมปูนและยาปูนแปะก็ได้แต่ช้า (รักษาเหมือน เลือดออก)
23	หมอทรวง ศรีกรมบุตร จ.สิงห์บุรี	วิธีที่ 1 ใช้ใบกรอบพินสี นำมาโขลก แล้วนำมาแปะแผล วิธีที่ 2 ใช้หัวว่านมหาเมฆ โขลกละเอียด และนำมาแปะแผล
		ถ้าแผลเน่า(เรื้อรัง)ใช้เสลดพังพอนตัวผู้และตัวเมีย (สัดส่วน ๑:๑) โขลกผสมเหล้าแปะ พอก ทำไปเรื่อยๆเพื่อเรียกเนื้อและฆ่าเชื้อ
24	หมออ่อนศรี ลุนผง จ.ปราจีนบุรี	ใช้ใบสาบเสือ(ล้างสะอาด) โขลกแปะ ใช้ผ้าพันจะไม่เป็นหนอง
25	หมอประสงค์ เทพศิริ จ.สมุทรสงคราม	วิธีที่ 1 ใช้ใบตากะลิเอามาโขลก/ขี้ ปิดแผลได้เลย วิธีที่ 2 ใช้หญ้ากะเม็งขยำ ปิดแผล
26	หมออุ้มพร อุณา จ.สมุทรสาคร	บาดแผลสด(ไม่ลึก) ใช้ ต้มน้ำยอดใบทับทิมให้สุกแล้วเอามาเช็ดทำความสะอาดแผล แล้วเอาใบสาบเสือ หรือหูเสือ หรือใบพลู หรือใบแปะตำปึง มาล้าง ตำบิบน้ำซุบสำลี ทาแผล ลดการอักเสบของแผล
27	หมอสุรศักดิ์ สนเปี่ยม จ.สมุทรสาคร	ล้างแผลด้วยน้ำเกลือ/น้ำสะอาด(เอาสิ่งแปลกปลอมออก) ใช้สมุนไพรเกลือหมอบหรือ ขางกล้วย(กดแผลสักพักแผลจะปิด) ห้ามเลือด ผสานบาดแผล
28	นายทองดี จำปา จ.นครนายก	ใช้ใบรางจืด โขลกผสมกับดินสอพองมาพอก รอบๆปากแผล ถ้าไม่อยู่ใช้ใบ เสลดพังพอนตัวเมีย ตำพอกแผล
29	นายเบิ้ม ปลอดภัย จ.นครนายก	วิธีที่ 1 ใช้ใบสดของฟ้าทะลายโจร ประมาณ 15 ใบ ตำให้ละเอียดผสมกับสุราขาว ใช้ ปิดบาดแผล วิธีที่ 2 ใช้ขมิ้นดำ โขลกแปะแผล
30	หมอสุวรรณ เอี่ยมละออ นครนายก	ใช้น้ำมันมะพร้าวทาแผล แล้วใช้กาตาประกอบ (กาตาเป่า)
31	หมอล้อม อ้อยขาว จ.นครนายก	มะพร้าวขูด คลุกน้ำตาลทราย แปะแผลเปลี่ยนทุกชั่วโมง (แผลใหญ่และแผลเล็ก)
32	หมอสาขนต์ ใหญ่กระโทก จ.สระแก้ว	ใช้ยาใส่แผล น้ำมันพุทธมนต์ มีโพล ขมิ้น ปลุกเสก ทาทั่วไป ไม่เลือกที่ หรือใช้ฟ้า ทะลายโจร หรือน้ำมัน ๑๐๘ ผสมในน้ำมันพุทธมนต์
33	หมอสังวาล สอนทอง	ใช้น้ำมันทา น้ำมันมนต์จากว่านหางจระเข้ ว่านหางช้าง ว่านน้ำ ใช้กาตาปลุกเสก

ลำดับ	รายชื่อ	การบำบัดบาดแผลสด
	จ.สระแก้ว	
34	หมอเบาะ ฉันทะกลาง จ.สระแก้ว	ใช้น้ำมันเลียงผา ผสมการบูร พิมเสน ทาเช้า-เย็น ประมาณ ๑๕ นาที หรือใช้งูเห่าล้อม สกัดน้ำมัน (งูเห่าล้อมตายเจียวกับน้ำมันหมู) รักษากระดูกได้ด้วย
35	หมอดี ดิโลกน้อย จ.ลพบุรี	ใช้ยาสูบชุนน้ำขี้เถ้า แปะที่แผล (ใช้อย่างเดียวกับเลือดออกจากแผล)
36	หมอบาง น่วมโพธิ์ จ.สระบุรี	ใบตรีชวาล้างให้สะอาดเอามาโขลกแล้วนำมาปิดแผล หรือใบตรีชวามาผสมกับไพล สด (อัตรา 1:1) จะทำให้ไม่เกิดการติดเชื้อ ถ้าอยู่กลางป่าไม่มีน้ำเกลือล้างแผลก็ให้ เอาน้ำปัสสาวะมาล้างแทน
37	หมอสุทัศน์ บุญยา จ.สระบุรี	ถ้าเป็นแผลเปิด (ถูกฟัน) วิธีที่ 1 ใช้ใบสาบเสือหรือหมี่กรอบ (จะทำให้เลือดหยุดและ รักษาแผล) ส่วนมากใส่ใบสาบเสือหายเร็วกว่าเปลือกมังคุด
		วิธีที่ 2 ใช้เปลือกมังคุด (ต้องทิ้งตากแห้ง 5 – 6 เดือน เพื่อให้ฤทธิ์ฟอรัมาลีนหมด) เวลา ทำแผลก็มาบดใส่กับน้ำมันงาหรือน้ำมันมะพร้าวก็ได้
38	หมอบุญช่วย บุญยา จ.สระบุรี	ล้างแผลด้วยน้ำฝน แล้วเอาผงขุรสีใส่ที่ปากบาดแผลที่ถูกยิง (จะใส่หลังจากที่ถูกยิง ทันที) เวลาปวดจะให้กินฝิ่น
39	หมอกิตติพัศ วรคุ้ม จ.สระบุรี	ถ้าแผลลึกมากเราจะใช้ใบสาบเสือล้างให้สะอาด บางทีใช้เหล้าขาวล้างใบสาบเสือก็ได้ เอาใบสาบเสือมาขีดบริเวณปากแผล แล้วใส่ผงขุรสีลงในบริเวณบาดแผล (ได้ตัวอย่าง มาจากเขมร)
40	หมอบุญเลิศ วงศ์มี จ.สระบุรี	เอาใบนางน้อย (เครือจางร้อน) มาขยำปิดบนแผลสด (ขยำเยอะๆ หน่อย) มันจะ เหนียวๆ ช่วยห้ามเลือดและสมานแผล (ถ้าเราหาใบสาบเสือไม่ได้เราก็สามารถใช้ แทนได้)
41	หมอดำรง วงศ์เฟิก จ.สระบุรี	วิธีที่ 1 เช็ดบาดแผลให้แห้ง ถ้าเลือดไม่หยุด แล้วเอาขี้ดินฝั้นมาทา จะช่วยให้สมาน แผล และทำให้แผลไม่เป็นแผลเป็น (ใส่อยู่ตลอด)
		วิธีที่ 2 เอาต้นสบู่ดำ (มี ขาว, แดงใช้ได้ทั้ง 2 ชนิด ถ้ามีตัวไหนก็ได้) มาล้างให้สะอาด อย่าให้มีผงมาเจือปน แล้วเอาขี้มาใส่แผล ทำให้แผลสมาน
		วิธีที่ 3 เอายาสูบ (แห้งหรือสด) ขยี้ผสมกับน้ำเล็กน้อย แล้วนำมาปิดแผล แผลจะปิด สนิท และไม่เป็นแผลเป็น แต่ห้ามกิน ไข่ไก่, ไข่เป็ด, ไข่ทุกชนิดห้ามหมด (แผลสดทุก ชนิดห้ามกิน)
42	หมอดิษพงษ์ มณีวงษ์ จ.ราชบุรี	ใช้เปลือกมังคุด เปลือกแค เปลือกต้นมะขามเทศ อย่างไหนก็ได้ นำมาต้มน้ำ ใช้น้ำล้างแผล

ลำดับ	รายชื่อ	การบำบัดบาดแผลสด
43	หมอม้วน ทราชทอง จ.ราชบุรี	ใช้เปลือกมังคุดฝนกับน้ำ นำมาทาแผลที่แห้งหายใช้ได้เหมือนกัน
44	หมอสุนทร ชูศรี จ.นนทบุรี	วิธีที่ 1 ใช้ใบถั่วฝักยาว มากน้อยดูจากขนาดของแผล ล้างให้สะอาดขยี้ให้แหลกผสมกับปูนแดงปิดที่แผล วันละ 1 – 2 ครั้ง แผลจะแห้ง วิธีที่ 2 ใช้น้ำมันขมิ้นชัน สูดน้ำมันขมิ้น ใช้น้ำมันมะพร้าว เกี่ยวด้วยยา บอระเพ็ด 7 ท่อน (ท่อนละ 1 สอก) ขมิ้นอ้อย 7 แว่น กระเทียม 7 กลีบ (หรือถ้าทำมากก็เพิ่มเป็น 7 หัว) เกลือเล็กน้อย ทำเก็บไว้ น้ำมันนี้ใช้ได้ทั้งแผลสดและแผลเรื้อรัง
45	หมอประคองทรัพย์ ชาญเชิดศักดิ์ จ.นนทบุรี	วิธีที่ 1 ใช้จักรนารายณ์ตำพอกแผล ใช้ผ้าพันไว้ ๑ วันแผลก็หาย ต้องใช้ของแท้ ใบกลม ดอกสีเหลือง ได้ใบมีขน วิธีที่ 2 ใช้กระเม็งตำพอกแผลก็ได้ พวกนี้ต้องเป็นแผลระดับตื้น
46	หมอดิเรก จิตมั่น จ.ชลบุรี	ใช้เปลือกสะเดา 1 กำมือ ต้มน้ำพอเดือด เอาน้ำมาล้างแผล และใช้สมุนไพรที่มีรสฝาดตำพอกแผล
47	หมอสาคร สืบวงศ์ จ.ชลบุรี	คนโบราณจะเข้าอาคมใช้น้ำมันมะพร้าวเกี่ยวหรือน้ำมันงา เข้าด้วยยาสมุนไพร ไพล ขมิ้นชัน ว่านทรหด ว่านกระบูน ว่านมหาเมฆหรือว่านคันทาลาม่วง ทำแผลวันละครั้งหรือ 2 ครั้งตามต้องการ ไม่เกิน 1 สัปดาห์ก็น่าจะหายดี
48	หมอเฟื่อง แก้วถาวร จ.เพชรบุรี	ใช้น้ำมันขมิ้นชันจากขานาผสมน้ำตาลทราย นำมาผสมให้เข้ากัน ถ้าไม่มีอุปกรณ์ก็นำมาเคี้ยว แล้วนำสำลีมาชุบ แล้วทาแผล เลือดจะหยุด แผลก็หาย
49	หมอละเอียด งามใจ จ.เพชรบุรี	วิธีที่ 1 ใช้ใบต้นสาบเสือขยี้ให้เข้า แล้วนำมาแปะแผล เลือดจะหยุดแผลหาย วิธีที่ 2 ใช้ยาจุนขยี้ให้เข้า แล้วนำมาแปะแผล วิธีที่ 3 ใช้ใบตองอ่อนขยี้ให้เข้า แล้วนำมาแปะแผล เลือดจะหยุด วิธีที่ 4 ใช้ถั่วฝักยาวเสร็จมาขยี้จะออกแดงๆ นำมาแปะแผล เลือดจะหยุด (ห้ามนำมากินหรือเคี้ยวเพราะเป็นพิษ)
		แผลตะปูตำ มีวิธีการรักษา 2 วิธีคือ 1. เอาไม้ตีแผลให้ข้างเลือดออก เอาพริกสดเกลือ ไพลสด นำมาตำรวมกันให้ละเอียด นำมาขัดใส่แผล จะแสบแต่ป้องกันบาดทะยักได้และแผลหายเร็ว และ 2. กรณีที่เป็นหนอง ให้เอาขาคำกับใบขี้เหล็กมาตำให้ละเอียด นำมาพอกแผลจะดูดหนองได้ดี
50	หมอธีรศักดิ์ เกษตรสิน สมบัติ จ.ประจวบฯ	วิธีที่ 1 ใช้ใบเสื่อหมอบขยี้ผสมกับยาสูบ แล้วพอกแผล เลือดจะหยุดและสมานแผล ถ้าไม่มียาสูบก็ใช้ใบสาบเสืออย่างเดียวได้ผลดีที่สุด

ลำดับ	รายชื่อ	การบำบัดบาดแผลสด
		วิธีที่ 2 ใช้วานิลงนำมาทำให้ละเอียดแล้วพอกแผล เลือดจะหยุดและสมานแผล
		วิธีที่ 3 ใช้ใบหนุมานั่งแท่นนำมาทำให้ละเอียด แล้วพอกแผล เลือดจะหยุดและสมานแผลเช่นกัน
51	หมอบุญยืน ผ่องแผ้ว จ.ลพบุรี	<p>วิธีรักษา มี 2 ขั้นตอน คือ</p> <p>ขั้นตอนที่ 1 ใช้คาถา โดยตั้งนะโม 3 จบ เริ่มด้วย "พุทฺธัง ปิฎคัจฉามิ ชัมมัง ปิฎคัจฉามิ สังฆัง ปิฎคัจฉามิ ปริสุทฺโท จิหิกาวัง ติมัง ทาเรหิ อุปาทะโก ปิฎจฺชะรามิ ทฺติยัมปิ พุทฺธัง ปิฎคัจฉามิ ชัมมัง ปิฎคัจฉามิ สังฆัง ปิฎคัจฉามิ ปริสุทฺโท จิหิกาวัง ติมัง ทาเรหิ อุปาทะโก ปิฎจฺชะรามิ ตติยัมปิ พุทฺธัง ปิฎคัจฉามิ ชัมมัง ปิฎคัจฉามิ สังฆัง ปิฎคัจฉามิ ปริสุทฺโท จิหิกาวัง ติมัง ทาเรหิ อุปาทะโก ปิฎจฺชะรามิ" ท่อง 3 จบ</p> <p>ขั้นตอนที่ 2 ใช้น้ำมันโจรทา เอาขมิ้นอ้อย 1 หัวใหญ่ หรือ 1 กำมือ ขมิ้นชัน 5 หัว หรือ 1 กำมือ กระเทียม 3 กลีบ (ใช้ป้องกันบาดทะยัก) ฟ้าทะลายโจร 1 กำมือ นำมาหั่น และตำ น้ำมันพืช (อาจเป็นน้ำมันปาล์ม น้ำมันงา น้ำมันมะพร้าว แต่น้ำมันปาล์มดีที่สุด เพราะกลิ่นหอม ไม่จืด ไม่เหม็นหืน) 1/2 ลิตร นำสมุนไพรมาเคี้ยวในน้ำมันจนเหลือง แล้วใส่เกลือตัวผู้ 3 เม็ด เคี้ยวต่อ ชกลม ทิ้งไว้ให้เย็น กรองกากออก ขณะอุ่นๆ ใส่น้ำ 35 ดีกรี 1/2 เป็กหรือประมาณ 15 มิลลิลิตร (ฆ่าเชื้อรา เป็นสารกันบูด) นำมาใส่แผลสด แผลจากอุบัติเหตุ ตกจากที่สูง แมลงสัตว์กัดต่อย กระจกแตกหัก ขูดเลือดปูดพินได้</p>
52	หมอพันธ์ สุลักษณะ จ.สระบุรี	ใช้ยางดันแสกใส่แผล อย่าให้แผลถูกน้ำ จะหายเร็ว (ห้ามกิน เพราะมีพิษ กินเพียง 3 หยดอาจถึงตายได้)
ผู้สูงอายุ		
1	ยายสังเวียน โปธิสิทธิ์	ใช้น้ำมัน ทำด้วยน้ำมันก๊าด น้ำมันมะพร้าว สัดส่วนเท่าๆกัน แล้วก็ลงคาถา สมานแผล
2	นางสำราญ ชูศรี	น้ำมันใส่แผลที่บ้านตาทำไว้เคี้ยวด้วยน้ำมันมะพร้าว ใส่น้ำมันมะพร้าว ใส่น้ำมันอ้อย เกลือ กระเทียม เคี้ยวแล้วเก็บไว้ใช้
3	นางปทุม เข้มเมืองไชย	ใช้น้ำมันมะพร้าวเคี้ยวเอง 2 ลูก แล้วใส่เครื่องสมุนไพร มีกำมะถัน พอประมาณ เกลือ ตัวผู้ 5 เม็ด กระเทียมโทน 5 ลูก เทียนเหลืองบูชาพระหนักเล่มละ 1 บาท 5 เล่ม ตำด้วยยา ก่อน แล้วนำมาเคี้ยวในน้ำมันแล้วกรองเอากากออก ใส่น้ำใส่แผลสด
4	นางพะยอม ทองมณโฑ	ใช้น้ำมันมะพร้าวเคี้ยวใส่ปูนแดง แล้วใช้คาถาเสกทวารักษาแผล
5	นางชื่นชม ใจศิริ	ต้องล้างแผลด้วยน้ำต้มเปลือกมังคุดหรือเปลือกแคต้มใส่เกลือเล็กน้อย ใช้น้ำล้างแผลทำให้แผลสะอาดหายเร็ว

ลำดับ	รายชื่อ	การบำบัดบาดแผลสด
6	เพ็ญศรี เพาะทรัพย์เจริญ	ใช้น้ำเปลือกมังคุดต้มมาล้างแผลที่สะอาดดีแล้วค่อยใส่น้ำมันทาแผล
7	พยุศรี นวรัตน์	แผลเล็กๆ ใช้น้ำมันมะพร้าวทาที่หาย
8	นางสร้อยสุวรรณ ดิเจริญ	ใช้เปลือกแค เปลือกลูกทับทิม เอามาต้มกับน้ำ แล้วเอาน้ำล้างแผล ช่วยรักษาแผลหายเร็ว
9	นายธานีินทร์ เจริญผล	ใช้เปลือกต้นมะกอกป่าหรือเปลือกต้นแคก็ได้ต้มกับน้ำปูนใสใช้ล้างแผลให้แผลแห้งเร็ว
10	นางสุคนธ์ อิศระอาด	ใช้เปลือกมังคุดฝนกับน้ำ เอาน้ำมาล้างแผล ถ้าแผลใหญ่มากก็ใช้ใบต้นจักรนารายณ์ เอามาขยี้เปะแผลแล้วก็จะหาย ใช้น้ำขี้สควงไม่ต้องใส่อะไร
11	นางสุคนธ์รัศม์ ม่วงแพงศรี	ใช้ว่านหางจระเข้มาเปะแผลเลือดก็หยุด แผลหายไม่เป็นรอยแผลเป็น
12	นายปลอด เอี่ยมคำพันธ์	เป็นใหม่ๆ ใช้น้ำมะพร้าวข้างที่มีรู ขูดเนื้อออกแล้วใช้กะลาตักน้ำมาราดล้างแผล แผลจะหายเร็ว เพราะมีมันของน้ำมันมะพร้าว
13	ชายไพฑูรย์ ทองเชื้อ	ล้างแผลใช้เปลือกต้นแค หรือใช้รังหมากรัดกับน้ำแล้วกรองเอาน้ำมาล้างแผลทำให้แผลสะอาดดี
14	นางแน ออมสิน	ใช้เปลือกแกมสาบๆ ใส่น้ำต้ม แล้วเอาน้ำล้างแผลถ้าแผลใหม่ๆ ๒-๓ วันก็หาย
15	นางดี ออมสิน	ใช้ว่านหางจระเข้ เอารู้นใส่ปากปิดแผลทุกวันเดี๋ยวก็หาย
16	นางสุวรรณ ออมสิน	ใช้ใบมะขามแก่ๆ มาต้มกับน้ำล้างแผล หรือของฝาดๆ เปลือกแคก็ได้ แผลเป็นหนองก็ล้างได้แผลจะแห้งเร็ว
17	นางมัน แสงอรุณ	ใช้หอมแดงทุบๆ ผสมกับขี้เถ้าหรือดินเปะแผล รักษาแผลดีมาก ถ้าแผลใหญ่เปะหลายวันเคยใช้ก็หาย
18	นางชาง สระทองทราย	ใช้เปลือกไม้ฝาดๆแคก็ได้ต้มน้ำล้างแผล
19	นายวิจิต ธนชาติ	วิธีที่ 1 ใช้ใบหูเสือหรือว่านมหากาพ ขยี้ๆ แล้วไปปะปากแผล ช่วยให้แผลไม่ติดเชื้อแผลจะหายเร็ว วิธีที่ 2 พวกเปลือกไม้ที่มีรสฝาด เช่น หนามกาย ขี้เถ้า เอามาเปลือกสดๆ บีบเอาน้ำใส่แผล
20	นายสมควร เหล่าจันทิก	ใช้น้อยหน่าตายพราย(ลูกน้อยหน่าที่แก่แล้วแห้งคาต้น) ฝนกับน้ำปูนใส ปิดที่แผลสด
21	นางบุญสม ชื่นสว่าง (อดีตหมอดำเยา)	ใช้ไฟลกับเกลือตำ ปิดแผลเปลี่ยนทุกวัน แผลหญิงหลังคลอดใช้ไฟลโกลกใส่ เหล้าเกลือ คั้นน้ำใช้ล้างแผล (ถ้าเป็นแผลภายใน ใช้ไฟลสด โกลกกรองเอาแต่น้ำ กินน้ำ วันละ 3 ครั้ง)

ตารางที่ 5 วิธีการบำบัดบาดแผลไฟไหม้น้ำร้อนลวกของหมอพื้นบ้านและผู้สูงอายุ

ลำดับ	รายชื่อ	วิธีการบำบัดบาดแผลไฟไหม้น้ำร้อนลวก
	หมอพื้นบ้าน	
1	หมอชวลิตร์ สนธิไชย จ.กาญจนบุรี	ใช้เนื้ออุ่นในสุกๆ ของวุ้นหางจระเข้แปะที่แผล เมื่อหายแสบร้อนแล้วใช้น้ำผึ้งแก้ทา บางๆ ที่แผล แผลจะหายเร็ว
2	หมอสุดใจ เจริญผล จ. กาญจนบุรี	ใช้ใบต้นยาสูบเคี้ยวเอาใบไม้แก่ไม่อ่อนเอามาทอดในน้ำมันมะพร้าว พอใบฟูแล้ว เอาขึ้น พอเย็นแล้ว เอาใบยาสูบมาแปะที่แผลน้ำร้อนลวกแผลจะหายเร็ว ลดอาการ แสบร้อน
3	หมอสะเทือน ภาคภูมิ จ.กาญจนบุรี	ใช้ต้นหญ้าต้มน้ำดับไฟ ทั้งต้นทั้งราก โขลกกับเหล้าแล้วเอามาทาแผลก็แห้งดี
4	หมอประทุม บัวบาน จ.กาญจนบุรี	ต้องใช้ศาลาดับพิษไฟก่อน แล้วทำยาทา ส่วนประกอบยา ใช้ไข่แดง(ไข่ไก่ที่ต้มสุก แล้ว) ข้าวเหนียวคั่วให้ไหม้บดละเอียด น้ำมันมะพร้าว ส่วนผสมคูลูกพอๆ กัน เอามาผสมรวมกัน กวนให้เข้ากันระหว่างทำยาต้องท่องคาถากำกับด้วย แล้วเอายา มาทาแผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก แล้วต้องห้ามกินของแสลงพวกเนื้อ ไข่ แผลจะปูด ยาที่ต้องเก็บในที่สูง ห้ามรดรดรดรดฟ้า ยานี้ทำแล้วเก็บได้นานเป็นปี
5	หมอช้อน บุญตัน จ.กาญจนบุรี	ใช้พญาไร้ใบเคี้ยวจะมียางเอายางมาทาแผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก แล้วท่องคาถา ดับพิษไฟ แผลจะหายเร็วไม่เป็นแผลเป็น
6	หมอชัยณรงค์ นาคสังข์ จ.ชัยนาท	วิธีที่ 1 วุ้นวุ้นหางจระเข้ทาแผลไฟไหม้น้ำร้อนลวก วิธีที่ 2 ใช้ขี้สันทาแผลไฟไหม้น้ำร้อนลวก
7	หมอมาลัย ฉิมพาลี จ.ชัยนาท	ใช้ใบตำลึงขี้แปะแผล
8	หมอจิตร บุตรเมือง จ.ชัยนาท	คนโบราณจะใช้ใส่ฟักแก่แปะแผล (โดยการผ่าซีกเอาช้อนขูดใส่ฟักออกมาใช้เป็น ยา) จะไม่ปวดแสบปวดร้อน ใช้ศาลาดับพิษไฟก่อนจึงใช้ใส่ฟักแปะแผลตาม
9	หมอมูล เจตปิก จ.ตราด	ใช้น้ำมันว่าน ๑๐๘ ทา
10	หมออุบล รามัญอุดม จ.ตราด	ใช้ยาเย็นๆ ใช้น้ำมันมะพร้าว ๑ ขวดแม่โขง ไพลสด ๑ กำมือ รากหญ้า ๑ กำมือ ข้าวสุกปั้นเป็นแผ่น ๑ แผ่น กระเทียม ๑ กลีบ(ตำใส่ลงไป) ทอดจนเหลือง ใส่เกลือ เม็ดนิดหน่อย กรองเอากากออก ใส่ขวด เอาไว้ทา
11	หมอช่วง กุมิภักดิ์ จ.จันทบุรี	ใช้ศาลาดับพิษ แล้วใช้วุ้นวุ้นหางจระเข้แปะแผล

ลำดับ	รายชื่อ	วิธีการบำบัดบาดแผลไฟไหม้น้ำร้อนลวก
12	หมอระเด่น ตอสกุล จ.จันทบุรี	วิธีที่ 1 ใช้น้ำมันมะพร้าวผสมน้ำปูนใส อย่างละเสมอภาค คนให้เข้ากัน ทำไว้ ล้างหน้าได้ วิธีที่ 2 ใช้น้ำมันหางจระเข้
13	หมออนุชาติ คุณสุข จ.จันทบุรี	ใช้ยาสีฟันทา ใช้น้ำมันหางจระเข้
14	หมอสลัน สารเขตต์ จันทบุรี	ใช้น้ำมันหางจระเข้แปะแผล
15	หมอรัก ฉัตรเงิน จ.จันทบุรี	ใช้น้ำมันมะพร้าวปลูกเสกด้วยอาคมคาถาดับพิษไฟ ตั้งนะโม ๓ จบ ต่อด้วย “อักคีธายะ คงคาธายะ” จึงจะหายและไม่พองไม่เป็นแผลเป็น หรือใช้น้ำมัน หางจระเข้โปะ
16	หมอชัชฤทธิ์ วรรณภักดี จันทบุรี	ใช้น้ำมันมะพร้าวผสมไข่มุก(เฉพาะไขแดง) ผสมเหล้าขาว ทาแผล(ไม่เป็น แผลเป็น)
17	หมอสว่างค์ อาบัดชิง จันทบุรี	วิธีที่ 1 เอน้ำมันหมู ผสมไข่มุกทั้งใบ ตีให้เข้ากัน ทาแผลไฟไหม้น้ำร้อนลวก วิธีที่ 2 เอน้ำมันมะพร้าวผสมกับไข่มุกต้มก็ได้ ทาแล้วจะรู้สึกเย็น
18	หมอเนียง รัตคาม จ.จันทบุรี	ใช้หนังกระต่ายเผาเป็นถ่านบดผสมน้ำมันมะพร้าวทาแผลจะไม่พอง
19	หมอไพศาล คังคะศรี จ.จันทบุรี	วิธีที่ 1 ใช้จารบีมาทาแผล วิธีที่ 2 ใช้น้ำมันห่านมาโขลกให้ละเอียด แล้วนำมาทาแผล
20	หมอวินัย บุญโยประการ จ.จันทบุรี	จะหีบพิษไฟก่อนแล้วรักษาโดย วิธีที่ 1 ใช้เสลดพังพอน(ตัวผู้/เมีย) ใบตำลึง ใบน้ำเต้า โขลกให้ละเอียดผสมน้ำเอ มาพอกแผล วิธีที่ 2 ใช้น้ำเปลือกอินทรีขี้มาทาแผล
21	หมอนันต์ บุญปลอด จันทบุรี	ใช้ใบรางจืด(เถาต้น) ทบใส่น้ำ คั้นเอาน้ำมาแปะแผล
22	หมอสว่าง ศิริชล จ.จันทบุรี	ตั้งนะโม ๓ จบ ท่องคาถาโมคคัลลา “โหตุ โมคคัลลาโน กัณตัง เเลหคัมภีร์ อักคีปะ ติ สัมปะติ” ท่อง ๑ ครั้ง และใช้เกลือกับข้าวสารเคี้ยวปนกัน พ่น ประสานเลย
23	หมอไหล กุ๋ซ้อน จ.ระยอง	เอาน้ำปลาราคาแผล(ถ้าโดนใหม่ๆ) ถ้าเป็นแผลใช้น้ำมันหางจระเข้ทา ถ้าโดนมา นาน ให้เอาน้ำมันมะพร้าวเคี้ยวไฟจนเป็นน้ำมัน น้ำมันมะพร้าวมาผสมกับน้ำปูนใส สัดส่วนเสมอภาค กวนเข้าด้วยกันให้เหนียวประมาณน้ำมันใส่ผม ทาแผล แผลจะ ไม่มีฝ้า ทาหาย แก่แผลเรื้อรังได้ด้วย
24	หมอครัมภ์ โปร่งอากาศ จ.ระยอง	ใช้น้ำมันสมุนไพรเหมือนบาดแผลสด ถ้าแผลหายยาก(กลาย) ใช้ปูนจี้ ปุ่มมะกอก บก ปุ่มไม้กระโดน ทุกอย่างเสมอภาค ตำใส่จี้ควาย(ไม่มาก) ใช้ทา เข้า-เย็น หรือทา บ่อยๆก็ได้

ลำดับ	รายชื่อ	วิธีการบำบัดบาดแผลไฟไหม้น้ำร้อนลวก
25	หมอแวน วงเววดี จ.ระยอง	ใช้เหล้ากับคากาดับพิษไฟฟั่น หรือใช้ขี้วัวแห้งหางจระเข้
26	หมอดำรงค์ศักดิ์ ชุ่มแสงพันธ์ จ.ระยอง	วิธีที่ 1 ใช้ขี้วัวแห้งหางจระเข้ที่เอาน้ำยางสีเหลืองออกให้ดี(ใช้แต่เนื้อขี้วัวใส่ๆ) กำกับด้วยคากาดับพิษไฟ วิธีที่ 2 ใช้ใบตำลึง ตำผสมเหล้าทา วิธีที่ 3 ใบเสลดพังพอน ตำผสมเหล้าทา
27	หมอทรง ศรีมกรบุตร สิงห์บุรี	ใช้เถาโคกกระอ่อม ๑ กำมือ โขลกผสมดินสอพอง(สะอาด)กับเหล้า ทาแผล
28	หมออ่อนศรี ลุนผง จ.ปราจีนบุรี	ใช้ขี้วัวแห้งหางจระเข้ทา (ของไทย ไม่มีหนาม ใบเล็กกว่า ดีกว่าของนอก ใบใหญ่ มีหนาม)
29	หมอประสงค์ เทพศิริ สมุทรสงคราม	ใช้ขี้วัวแห้งหางจระเข้ ปอกล้างเอาขางออกก่อน โปะแผลดีมาก ทาแล้วเย็นหายเร็ว
30	หมออุ้มพร อุทัย จ.สมุทรสาคร	ใช้น้ำมันมะพร้าว การบูร(นิดหน่อย) พิมเสน น้ำปูนใส คนให้เข้ากัน นำมาทาแผล โดยทำความสะอาดแผลด้วยน้ำเกลือก่อน
31	หมอสุรศักดิ์ สานเปี่ยม จ.สมุทรสาคร	ใช้ขี้วัวแห้งหางจระเข้ โปะจนหมดพิษร้อน (แผลไม่พอง แต่ต้องโปะจนหายพิษร้อน) ถ้าแผลโดนป้อมมอเตอร์ไซด์ใช้ขี้วัวแห้งหางจระเข้ ไม่พองและไม่เป็นแผลเป็น
32	นายเบิ้ม ปลอดห่วง จ.นครนายก	ใช้ขี้วัวแห้งหางจระเข้ปอกเปลือกแล้วล้างยางออกด้วยน้ำสะอาด นำไปปั่นหรือชูดเอาขี้วัวใส่ทาบริเวณบาดแผล
33	หมอสุวรรณ เอี่ยมละออ นครนายก	ใช้คากาดับพิษไฟ แล้วก็หยาบ ฟันเฉยๆ ใช้คากาาระงับดับพิษแล้วมันจะไม่พองขึ้นมา
34	หมอล้อม อ้อยขาว จ.นครนายก	ตั้งนะโม 3 จบ แล้วใช้คากาดับพิษไฟ “โอมมะ อักคี มรณะสากะหะ สุมะอักคี มรณะสากะหะ” จากนั้นเอาเกลือใส่ปากเคี้ยวฟันแผล รวม 3 จบ รับประทานไม่พอง
35	หมอสาขนต์ใหญ่กระโทก จ.สระแก้ว	วิธีที่ 1 ใช้เปลือกเพกา (เปลือกลิ้นฟ้า) ผ่นกับน้ำข้าวข้าว ใช้ปิดไว้(ขนไก่)ชุบทาแผลจะเย็น วิธีที่ 2 ใช้ใบต้นตะขิง นำมาโขลก คั้นน้ำ ใช้ล้างแผลทำให้แผลรัดไว
36	หมอสังวาล สอนทอง จ.สระแก้ว	ใช้ใบเสลดพังพอนตัวผู้และตัวเมีย นำมาโขลก แล้วแปะแผล
37	หมอเบาะ ฉันทะกลาง จ.สระแก้ว	ใช้น้ำมันทำจากงูเหลือม และตัวยาสสมการบูร พิมเสน แบบเดียวกันใช้ได้ทั้งแผลสด และแผลไฟไหม้น้ำร้อน
38	หมอพาน บุญทอง จ.ลพบุรี	ใช้ขี้วัวจากขี้วัวแห้งหางจระเข้ปิดแผล

ลำดับ	รายชื่อ	วิธีการบำบัดบาดแผลไฟไหม้น้ำร้อนลวก
39	หมอปันธิ สุตักษณ์ะ จ.สระบุรี	วิธีที่ 1 เอาผักเขียวขูดโปะแผล จะช่วยให้เย็น วิธีที่ 2 ใช้น้ำปลาผสมขี้เถา (ถ่านที่หุงข้าวเย็นแล้ว) มาทา
40	หมอบาง น่วมโพธิ์ จ.สระบุรี	ลูกเงินเราใช้ วิธีที่ 1 น้ำมันเบรกรถทาแผล จะทำให้แผลหายไว (เพราะเอาความร้อนแก้ความร้อน) วิธีที่ 2 ใช้น้ำมันจืดตำผสมน้ำแล้วเปะแผล วิธีที่ 3 ใช้น้ำมันงมูมาเปะแผล
41	หมอสุทัศน์ บุญยา จ.สระบุรี	รู้ว่านหางจระเข้ผสมกับน้ำปูนแดงมาทาให้หายเร็ว หรือใช้น้ำปูนแดงก็ได้ และตามด้วยคาถาดับพิษ “อิติปิโส ภะคะวา พระโมคลายันติ (ซ้ำ 1 รอบ) ตอนที่ 2 คือ โอมมหาโมคลา โนโรคะวิฑู หิมังสังโร หิมายามิ” ต้องใช้สมุนไพรรักษาควบคู่ไปกับคาถาเพื่อให้หายไว (เป็นคาถาดับความร้อน)
42	หมอบุญช่วย บุญยา จ.สระบุรี	น้ำมันตัวรูนุช (ตัวเห็บ) กับน้ำมันงูเหลือมเคี้ยวก่อนทา ไม่พองไม่ต่าง
43	หมอกิตติพัศ วรคุ้ม จ.สระบุรี	ใช้น้ำมันมะพร้าวสุตรเย็นผสมกับน้ำปูนใส ใช้อัตราส่วน 1 : 1 ผสมกัน ดีให้เข้ากัน ผสมได้ประมาณขวดลิโพอ ไม่ทำเยอะเพราะเดี๋ยวจะหืน (เป็นลักษณะครีม)
44	หมอประจวบ เฟื่องแก้ว จ.สระบุรี	วิธีที่ 1 ใช้น้ำปูนใสผสมกับน้ำมันมะพร้าว อย่างละเท่าๆ กัน ดีให้เข้ากัน เอาไปทาให้ทั่วบริเวณที่เป็น วิธีที่ 2 เอาใบขี้เหล็ก 1 กำมือ ล้างให้สะอาดตำพอกแผลได้เลย
45	หมอบุญเลิศ วงศ์มี จ.สระบุรี	ว่านหางจระเข้ ถักริบหาไม้ทันทึ้นใช้ยาสีฟัน หรือน้ำปลาคความเค็มจะล้างความร้อนแล้วทาวานหางจระเข้ที่
46	หมอดำรง วงศ์ฝึก จ.สระบุรี	ใช้ว่านหางจระเข้และคาถาดับพิษไฟ “ตั้งนะ โม 3 จบ พุทโธปัด ธัมโมปัด สังโฆปัด นะจัตตะยัต นะโมพุทธายะ ยานะพะทะ” ใช้ทั้งสองอย่างควบกัน
47	หมอคิษพงษ์ มณีวงษ์ จ.ราชบุรี	ใช้ไพลมีอีกชื่อคือว่านไฟ ทำให้ละเอียด แล้วเอาไปโปะแผลทิ้งไว้สักประมาณ ๓๐ นาที จะรู้สึกเย็นลง ที่ยังมีรอยแดง ให้ใช้ว่านหางจระเข้ กับน้ำผึ้ง ใสไพลเล็กน้อย เอามาผสมกันแล้วเปะไว้แผลจะหาย ไม่พอง ระหว่างโกลกยาให้อาราธนาว่า "โอม เถโร โมคคัลลาโน โมหะกุมพลี อักคีปัตตัง โอม กูจะโอมพระอาทิตย์ กูจะดับพิษไฟ โอมสวาหะ โอมสวาหาย" แล้วเป่า ๓ ครั้งเป็นคาถาดับพิษไฟ
48	หมอผวน ทราษทอง จ.ราชบุรี	ใช้ว่านหางจระเข้

ลำดับ	รายชื่อ	วิธีการบำบัดบาดแผลไฟไหม้น้ำร้อนลวก
49	หมอสุนทร ชุศรี จ.นนทบุรี	ใช้ปูนจากใบว่านหางจรเข้ปิดแผลที่ถูกน้ำร้อนลวก หรือใช้ปูนแดงทาโปะทันที อาการแสบร้อนจะหายไป ต้องรอจนปูนแห้งดีแล้วจึงค่อยล้างปูนแดงออก แต่ถ้า โปะปูนแดงแล้วรีบแกะออกจะทำให้ผิวหนังที่พองหลุดลอกออก ทำให้แผลหายช้า
50	หมอประคองทรัพย์ ชาญเชิด ศักดิ์ จ. นนทบุรี	ระดับผิวหนัง ใช้น้ำมันมะพร้าวที่เคียวมาใหม่ๆ กับฟ้าทะลายโจร โขลกแล้วเคี้ยว รวมกัน เอน้ำมันนั้นมาทา ถ้าชั้นลึกๆ ต้องดับพิษไฟก่อนด้วยคาถา(คาถาพระโมค คัลลาดับพิษไฟ ต้องขึ้นครูก่อน) แล้วใช้น้ำมันมะพร้าวกับไข่แดงตีผสมสมกวน ให้เข้ากันแล้วเอามาทาเพื่อเรียกเนื้อ
51	หมอสาคร สืบวงศ์ จ.ชลบุรี	น้ำปูนใสผสมกับน้ำมันมะพร้าวอ่อน (อัตราส่วน 1 ต่อ 1) ชุบแปะแผล แผลจะไม่ ลอก อย่าถูหรือรูด ถ้าถูหนังจะลอกทันที
52	หมอจสอ.มงคล นิยะมะ จ.ชลบุรี	วิธีที่ 1 ใช้น้ำมันมะพร้าว และใบมะลิโขลก (อัตราส่วน 1ต่อ1 หรือน้ำมันมะพร้าว มากกว่าเช่น 3 ต่อ1) หรือถ้าไม่มีโขลกก็เคี้ยว แล้วเอามาทาแผล จะไม่ค้าง แก้วปวด แสบปวดร้อน
		วิธีที่ 2 ใช้น้ำมันมะพร้าว ผสมกับไข่แดงดิบ เคี้ยวให้เข้ากัน ทาแผลทุกอย่าง แผล ไฟไหม้น้ำร้อนลวก แผลเรื้อรัง แผลเปื่อย ไข่พิษ ไข่กาฬ
53	หมอเฟื่อง แก้วถาวร จ.เพชรบุรี	ใช้ปูนว่านหางจรเข้ทาแผลหาย
54	หมอละเอียด งามใจ จ.เพชรบุรี	วิธีที่ 1 ใช้ใบมะลิ 1 กำมือ ตำรวมกับปูนว่านหางจรเข้และแป้งดินสอพอง (ทำให้ เย็น) สัดส่วน 1:1:1 นำมาแปะแผล วิธีที่ 2 เอาปูนกินหมากมาผสมน้ำมะนาวให้เข้ากัน แล้วทาแผล ถ้ามีอาการปวดแสบปวดร้อน ให้ใช้คาถาดับพิษไฟ โดยตั้งนะโม 3 จบ ท่องคาถา "พุทธรังษี บัด ธัมมิง บัด สังฆิง บัด พิชไฟกำจัด บัดด้วยพุทโธ" ท่องซ้ำหลายๆ ครั้ง จนกว่าจะเย็น การบัตต้องอมน้ำสะอาดไว้ในปาก ท่องคาถา 3 จบ แล้วพ่นไปที่แผล ไฟไหม้น้ำร้อนลวก
55	หมอธีรศักดิ์ เกษตรสินสมบัติ จ.ประจวบฯ	วิธีที่ 1 ใช้น้ำมันพีชราดให้และจะไม่พองขึ้นมา วิธีที่ 2 ใช้น้ำมันเลียงผาทาก็ได้ วิธีที่ 3 ถ้าผิวหนังพองและแตกให้ใช้น้ำผึ้งแท้ทา
56	หมอบุญขึ้น ผ่องแผ้ว จ.ลพบุรี	วิธีที่ 1 เอน้ำปูนใส น้ำมันหมู น้ำมันยาง สัดส่วน 1:1:1 นำมาทวนให้เข้ากันจะ กลายเป็นครีมสีชมพู ทาแผลไฟไหม้น้ำร้อนลวก วิธีที่ 2 เอาไข่ขาวทาหรือโปะแผล วิธีที่ 3 ใช้น้ำมันโจรทาแผล โดยตั้งนะโม 3 จบ แล้วใช้คาถาดับพิษไฟ

ลำดับ	รายชื่อ	วิธีการบำบัดบาดแผลไฟไหม้น้ำร้อนลวก
57	หมอชัยพร กลิ่นจันทร์ จ.ลพบุรี	<p>ควรใช้คาถาดับพิษไฟหรือคาถาพระ โมกคัลลาคับพิษไฟนรกด้วย โดยท่องนะโม 3 จบ แล้วต่อด้วย "เห โร โมกคัลลानะ ระกัตตัง โลหะกุมภิ ชิตตะวา อักคิปัตติ กัมมตติ" ว่า 3 ครั้ง เป่าที่หนึ่ง ว่าให้ครบ 9 ครั้ง หรือ 3 คาบ ช่วยดับพิษแผลไฟไหม้น้ำร้อนลวก ดับพิษริမ် และพิษร้อนต่างๆ</p> <p>ใช้ก๊อชชุบน้ำมันจมนปิดแผล ทำโดยเอาขมิ้นสด 2 กิโลกรัม น้ำมันพืช 1 กิโลกรัม ทอดจนเกรียม กรองขมิ้นออก ใส่วาสลิน 1/2 กิโลกรัม เมื่อวาสลินละลาย ยกลงจากเตาทิ้งไว้ให้อุ่นๆ เติมพิมเสน 50 กรัม (ช่วยกัดฝ้าและหนอง) ไม่ควรใส่ขณะวาสลินกำลังร้อน เพราะพิมเสนจะระเหยหมด เอาก๊อชที่ฆ่าเชื้อแล้วใส่ในกระป๋องสะอาด เทวาสลินใส่ ใช้ทำแผลไฟไหม้น้ำร้อนลวก แผลกดทับ แผลเบาหวานแทน Sulfa Tulle ที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ</p>
58	พระครูสุวรรณนาค เจ้าอาวาส วัดปลักไม้ลาย นครปฐม	<p>ในระยะแรกใช้น้ำแข็งโปะไว้ดีที่สุด ถ้าเอาขึ้นมาแล้วยังร้อนต้องแช่ต่ออีก แล้วใช้เปลือกมังคุดฝนกับน้ำปูนใสปนกัน ใช้ทาแผลโดยใช้ขนไก่ล้างสะอาด เอาไปชุบน้ำยามาได้ ไม่เจ็บเพราะมันเบา แผลกว้างๆ ใช้เปลือกมังคุดฝนกับน้ำปูนใส และงดอาหารเปรี้ยวเพราะจะทำให้แผลเป็นหนอง ของหวานจะทำให้น้ำเหลืองเยิ้ม ไม่หายสักที ควรกินอาหารรสเค็มๆ เช่น ปลาช่อนตากเค็ม หมูเค็ม อมเกลือก็ได้ แผลจะหายเร็ว</p>
1	ผู้สูงอายุ ยายสังเวียน โทธิสิทธิ	<p>ใช้คาถาดับพิษไฟแล้วใช้เม็ดของ มะขามเปรี้ยวแช่น้ำ พอเม็ดละลายพองใช้ปิดแผล รับรองไม่เป็นแผลเป็น</p>
2	นางสำราญ ชูศรี	<p>ปูนแดงทา</p>
3	นางชื่นชม ใจศิริ	<p>วิธีที่ 1 ใช้ว่านหางจระเข้ปอกเปลือกสีเขียวออกใช้เนื้ออุ่นใส่ข้างในล้างน้ำขางสีเหลืองๆออกให้หมดแล้วใช้ปิดแผลทำให้ไม่แสบร้อน</p> <p>วิธีที่ 2 ใช้ใบบัวบกตำผสมน้ำเล็กน้อยแล้วคั้นเอาน้ำมาปิดแผลทำให้เย็นดับพิษร้อน</p>
4	เพ็ญศรี เพาะทรัพย์เจริญ	<p>ใช้ยาสีฟันทาให้เย็นๆ ทาทิ้งไว้เลย หรือบางคนใช้น้ำปลาราดก็หายปวดแสบปวดร้อน</p>
5	พยุศรี นวรัตน์	<p>ใหม่ๆ รีบเอาน้ำเย็นราด สักพัก แล้วทำยาทา ส่วนผสม น้ำมันมะพร้าว ๑ ส่วน น้ำมันขาง ๑ ส่วน น้ำปูนใส ๑ ส่วนค่อยๆ ใส่แล้วคนให้เข้ากันเป็นเนื้อครีมเอามาทาแผลไฟไหม้น้ำร้อนลวกดีมากทำให้ไม่เป็นแผลเป็น</p>
6	เสถียร แซ่มซ้อย	<p>ถ้าเป็นน้อยๆ ใช้ว่านหางจระเข้ทา ถ้าเป็นมากต้องไปทำแผลที่อนามัย</p>
7	นางสร้อยสุวรรณ ดีเจริญ	<p>ใช้ปูนของว่านหางจระเข้ปะตอนโดนใหม่ๆเปลี่ยนบ่อยๆทุก ๒-๓ ชั่วโมง แผลจะหายเร็ว</p>

ลำดับ	รายชื่อ	วิธีการบำบัดบาดแผลไฟไหม้น้ำร้อนลวก
8	นายธานินทร์ เจริญผล	ใช้ว่านหางจระเข้ปอกเอาเนื้อข้างในเอามาทาที่แผลทันที เนื้อข้างในต้องล้างให้สะอาดก่อนทาเพราะยางสีเหลืองๆ มีพิษทำให้คัน
9	นางบุญปลูก อ่วมประเสริฐ	โคนน้ำร้อนลวก เขาใช้ไข่ไก่เอาเฉพาะไข่แดงกับน้ำมันมะพร้าวเคี้ยวเป็นน้ำมัน แล้วใช้ชนไก่ชุนน้ำมันทาที่แผล หลังจากนั้นก็น้ำมันต่อจนหายไม่เป็นรอยแผลเป็น
10	นายสมเกียรติ ปานอุทัย	ใช้ยาสีฟันเหมือนกันหาง่ายเย็นดีแผลก็หาย
11	นายวิเชียร ศรีเงินงาม	ใช้น้ำแข็ง ใ้ปะให้เย็นๆ แล้วใช้ว่านหางจระเข้แปะแผล
12	ชายไพฑูรย์ ทองเชื้อ	ใช้กาถาดับพิษไฟ หมอประจำหมู่บ้านจะใช้ปูนแดงทาแล้วทอังกาถาดับพิษไฟให้ แล้วใช้น้ำเกลือหรือน้ำมะนาวบีบใส่ล้างแผลทุกวันจะทำแผลหายเร็วไม่แสบเพราะ ดับพิษไฟแล้ว
13	นางเน ออมสิน	ใช้เมล็ดงาแช่น้ำ แล้วนำมาแปะที่แผล
14	นางดี ออมสิน	ใช้เมล็ดงาแช่น้ำแล้วแปะที่แผลก็ได้
15	นางชาง สระทองทราย	ใช้ใบเลื่อมอบขี้กบปูนแล้วแปะไว้ก็ได้
16	นางจัน ทองเชื้อ	ใช้เมล็ดค้อยดั่งแช่น้ำปิดที่แผลจะไม่แสบแผลหายเร็ว
17	นายวิจิต ธนชาติ	ใช้ยาที่รสเย็นๆ เช่นว่านมहाकाप ใบหูเสือ ใบตำลึง โขลกแล้วปิดแผล
18	นางบุญสม ชื่นสว่าง	ใช้ว่านมहाकाप ใช้ได้ทั้งใบและหัว โขลกปิดแผล
19	นางสุพัตรา นิลญาณ	ใช้ว่านหางจระเข้แปะ ต้องล้างแผลก่อน แล้วปอกว่านหางจระเข้ ล้างเมือกสี เหลืองๆออกใช้ว่านขาวๆ ปิดแผล
20	นางพิน สุขสังข์	ใช้ยาสีฟันสมุนไพรทำได้ (ยาสีฟันตราดอกบัวคู่) แต่ก่อนใส่ยาสีฟันให้ใช้น้ำปลา เทใส่แผลก่อน แผลจะไม่ปวดไม่ดำไม่พอง ถ้าไม่มียาสีฟันค่อยไปหาว่านหางจระเข้ มาแปะ

ตารางที่ 6 วิธีการบำบัดพืชจากสารเคมีทางการเกษตรของหมอฟันบ้านและผู้สูงอายุ

ลำดับ	รายชื่อ	การรักษาพืชจากสารเคมี
	หมอฟันบ้าน	
1	หมอชวลิตร์ สนธิไชย จ.กาญจนบุรี	ใช้เถาและใบรางจืดต้มกิน
2	หมอสุดใจ เจริญผล จ.กาญจนบุรี	ใช้ใบหึ่งหาย (รางจืดต้น) ๑ กำมือ ต้มให้ละเอียดกับน้ำข้าวข้าว คั้นน้ำให้กิน
3	หมอสะเทือน ภาคภูมิ จ.กาญจนบุรี	วิธีที่ 1 ต้มใบรางจืดให้กินพอล้างพิษ ได้ วิธีที่ 2 ต้มใบหญ้านางแดงให้กินก็ล้างพิษได้เหมือนกัน
4	หมอประทุม บัวบาน จ.กาญจนบุรี	ใช้ใบรางจืดทำให้ละเอียด ผสมน้ำข้าวข้าว คั้นน้ำให้กิน แล้วขูดหลุมเอาตัว ฝังดินไว้เพื่อดูดพิษ
5	หมอช้อน บุญตัน จ.กาญจนบุรี	ใช้เถารางจืดเอาต้นมาล้างๆ ต้มน้ำกิน
6	หมอมาลัย ภูมิพลี จ.ชัยนาท	ให้อาบน้ำหรือล้างให้สะอาด ใช้รางจืดหรือขิงต้มน้ำกิน ๒-๓ แก้ว
7	หมอจิตร บุตรเมือง จ.ชัยนาท	ใช้หัวหรือเถาว่านรางจืด ๑ กำมือ ถ้าปริมาณพิษมากให้ใช้ปริมาณยาเพิ่มขึ้น หัวว่านมีฤทธิ์แรงกว่าเถา ในตำรับนี้หมอใช้หัวว่านรางจืด ต้มละเอียดผสม น้ำไม่มาก กินหรือกลืนสดๆ
8	หมอมูล เจตปิก จ.ตราด	วิธีที่ 1 ต้มยาเย็นให้อาบโดยใช้ใบหมากผู้หมากเมีย โพล ขมิ้นอ้อย ใบเงิน ใบทอง วิธีที่ 2 ให้อาบสมุนไพร เข้ากระโجم ขับพิษดีที่สุด วิธีที่ 3 กินปลาไหลเผือก(รสขมมาก) ๕๐๐ มิลลิกรัม(ขับพิษ) เข้า-เย็น ก่อนอาหาร ประมาณ ๗ วัน
9	หมอช่วง ภูมิภักดิ์ จ.จันทบุรี	ใช้ใบรางจืดต้น (หึ่งหาย) ๑ กำมือ ต้มกินแทนน้ำ
10	หมอระเด่น ตอสกุล จ.จันทบุรี	ใช้รางจืด(ทั้งต้น/ใบ ส่วนใหญ่ใช้ใบ หาง่าย) นำมาต้ม ให้อาบและกิน ๑ แก้วใหญ่ๆ หรือแก้วกาแฟ ๑ แก้วครึ่ง
11	หมออนุชาติ คุณสุข จ.จันทบุรี	ใช้ใบรางจืดต้มน้ำกิน
12	หมอรัก ฉัตรเงิน จ.จันทบุรี	ใช้รางจืด(ต้น/เถา) ๒ อย่าง จำนวนอย่างละ ๑ กำมือ ต้มกิน ๑ เวลา หรือใช้ น้ำตาลทรายอมไว้ก็หาย แต่ต้องมียาคุมด้วย
13	หมอชัชฤทธิ์ วรรณภักดิ์ จ.จันทบุรี	ใช้ใบรางจืด ๕-๖ ใบ ต้มกินต่างน้ำ กินประมาณ ๒ วัน
14	หมอเนียง รัตคาม จ.จันทบุรี	ใช้ราก/ใบรางจืดเถาดอกม่วง ข่าจืดทั้งต้น สารพัดพืชทั้งต้น เสมอภาค เอา มาต้มน้ำต่างน้ำ

ลำดับ	รายชื่อ	การรักษาพืชจากสารเคมี
15	หมอไพศาล กังคะศรี จ.จันทบุรี	<p>วิธีที่ 1 ใช้ใบตาทาหม่น ๑ กำมือ ต่ำให้ละเอียด ผสมกับน้ำข้าวข้าว คั้นน้ำดื่ม ครั้งเดียวเอาจากทาดัว</p> <p>วิธีที่ 2 รวงจืดเอาใบไป ๑ กำมือ ต่ำให้ละเอียด ผสมเหล้า คั้นน้ำดื่ม ๑-๒ ครั้งก็หาย (หมาโดนยาเมื่อใช้ตัวยาก็หาย)</p> <p>วิธีที่ 3 รวงจืดต้นดอกเหลือง(หึ่งหาย) ไร่ราก (ถ้าต้นขนาดใหญ่ใช้ลำต้น) มาตำให้ละเอียด ผสมน้ำข้าวข้าว คั้นน้ำดื่ม</p>
16	หมอวินัย บุญโยประการ จ.จันทบุรี	ใช้รวงจืดเอา(ทั้งต้น) สับคั้นต่างน้ำ ถ้าสารเคมีแรงมากใช้น้ำผัก (ยาเย็นล้าง) กินควบกับน้ำรวงจืด
17	หมอนันต์ บุญปลอด จ.จันทบุรี	<p>วิธีที่ 1 ใช้แดงไทยคั้นกับน้ำอ้อย ประมาณครึ่งแก้วแก้ว ดื่ม ๑ วัน จะทำให้อาเจียนออก</p> <p>วิธีที่ 2 ใช้ใบรวงจืดเอาใบลกผสมน้ำกินเลย หรือใช้ผักก็ได้</p>
18	หมอสงว กิริชล จ.จันทบุรี	ใช้ใบรวงจืดเอาใบลกผสมเกลือเล็กน้อยคั้นน้ำกิน
19	หมอไหล ภูซ้อน จ.ระยอง	ใช้ใบรวงจืด ต้มกินต่างน้ำไปเรื่อยๆ ถ้าโดนยาเบื่อ/ยาสั่ง ใช้ใบรวงจืดให้มากตำผสมน้ำข้าวข้าว ดื่มแทนน้ำ ๓-๔ วัน
20	หมอครัมภ์ โปร่งอากาศ จ.ระยอง	ใช้ใบรวงจืดเอา ๑ กำมือใหญ่ๆ ต้มกิน ๑ ชั่วโมง ก็หาย
21	หมอแวน วงเววดี จ.ระยอง	ใช้ใบรวงจืด ตำ กิน ล้าง/อาบ ถ้าเป็นสารพิษที่ติดมากับผักให้เอาใบรวงจืดตำให้ละเอียด ละลายน้ำ แช่แล้วล้างได้เลย สารพิษก็จะหมดไป
22	หมอดำรงค์ศักดิ์ ชุ่มแสงพันธ์ จ.ระยอง	ใช้กระเม็ง ใบรวงจืด หนุমানประสานกาย อย่างละเท่าๆ กันต้มใส่ฟ้าฝิ่งกิน ถ้าด่วนตำให้ละเอียด ผสมน้ำข้าวข้าวให้กิน 2 วันๆละ 3 มื้อ
23	หมออ่อนศรี ลุนผง จ.ปราจีนบุรี	<p>วิธีที่ 1 ไร่รากรวงจืดต้น(ดอกเหลือง หรือหึ่งหาย) ผนกับน้ำข้าวข้าวให้ชั้นๆ กิน ทำให้อาเจียน/ถ่าย/เหงื่อออกจะมีกลิ่นยา เคयरักขามาแล้ว</p> <p>วิธีที่ 2 ไร่รากมะนาวเปรี้ยวผนกับน้ำข้าวข้าวให้ชั้นๆ กิน ทำให้อาเจียน/ถ่าย/เหงื่อออก เช่นกัน ช่วยขจัดพิษได้</p>
24	หมอประสงค์ เทพศิริ จ.สมุทรสงคราม	ใบรวงจืด ๑ กำมือ โขลกให้ละเอียด เอาน้ำใส่ กรองเอาน้ำกิน ๒ ชั่วโมงต่อครั้ง ครั้งละ ๑ กำมือ จนกว่าอาการจะดีขึ้น (๒วันหาย)
25	หมออุ้มพร อุณา จ.สมุทรสาคร	ใบรวงจืด ผสมน้ำมะพร้าวปั่น กินหาย
26	หมอสุรศักดิ์ สนเปี่ยม จ.สมุทรสาคร	ใช้เถารวงจืดตำให้ละเอียด แล้วคั้นน้ำดื่ม ส่วนผิวหนังใช้ตำสิ่ง เหยาะดินประสิ่วราหัด ไปหน่อย เอามาทาผิวหนัง

ลำดับ	รายชื่อ	การรักษาพิษจากสารเคมี
27	นายทองดี จำปา จ.นครนายก	ใช้ยาหมู่ แก่นจิวคำ งานช้าง จันทรแดง จันทรขาว จันทรหอม เดือดไก่อปา รากรางจืด กระจกไก่อดำ กระจกค่าง (ฝน 7-9 ครั้ง ฝนยิ่งมากยิ่งดี) ฝนกับน้ำ ชาวข้าวเป็นกระสาย คืบจนกว่าอาการจะดีขึ้น
28	นายเบิ้ม ปลอดห่วง จ.นครนายก	ใช้ว่านถอนพิษขนาดเท่าหัวแม่มือล้างให้สะอาด ทำให้ละเอียดผสมน้ำต้ม สุกประมาณ 1 แก้ว คืบบ่อยๆ จนกว่าจะหาย
29	หมอสายยนต์ ใหญ่กระโทก จ.สระแก้ว	วิธีที่ 1 ใช้รางจืดเถาถั่นใสแบบต้มเหล้า กิน ๒ ช้อนโต๊ะ/ครั้ง วันละ๓ครั้ง/วัน ประมาณ ๘-๑๐ วันดีขึ้น ถอนพิษไปเรื่อยๆ วิธีที่ 2 ใช้พญาปล้องทอง(ของระอา) ถอนพิษเบื่อเมา พิษคุณไสยด้วย ใช้ ราก/เถา ต้มเป็นน้ำชา หรือฝนกับน้ำข้าวข้าว กิน ๑ แก้วกาแฟ วันละ ๒ - ๓ ครั้ง นาน ๗ - ๑๐วัน
30	หมอสังวาล สอนทอง จ.สระแก้ว	วิธีที่ 1 ใช้ว่านสารพัดพิษ (กุ่มก้อยรูดขน) ๑ กิ่ง โขลกผสมน้ำข้าวข้าว กินวันละ ๒ ครั้ง ๒ วัน วิธีที่ 2 ใช้ว่านรางจืด เถารางจืด ต้นรางจืด(หิงหาย) มี ๓ ชนิด ถ้าเป็น รางจืดต้นใช้ใบ ๗ ใบ โขลกผสมน้ำข้าวข้าวกิน ช่วยแก้อาการคันได้ด้วย
31	หมอเบาะ ฉันทะกลาง จ.สระแก้ว	ใช้ว่านรางจืด ๒ ช้อมือสำหรับคนอาการไม่มาก และถ้าอาการมากกิน ๑ กำมือ
32	หมอชัยพร กลิ่นจันทร์ จ.ลพบุรี	ใช้ใบรางจืดต้มกินต่างน้ำ คนที่ฉีดยาฆ่าแมลงกินแล้วหาย
33	หมอพันธ์ สุทธิษณะ จ.สระบุรี	เอารางจืดทั้งต้นตากแดดให้แห้งบดเป็นผง รับประทานครั้งละ 1 ช้อนแกง วันละ 3 ครั้ง หลังอาหาร จนกว่าอาการจะทุเลาลง
34	หมอบาง จ.สระบุรี	ให้กินรางจืดถอนพิษได้
35	หมอผวน ทราชทอง จ.ราชบุรี	ใช้รางจืดต้มน้ำให้กิน
36	หมอประคองทรัพย์ ชาญเชิดศักดิ์ จ. นนทบุรี	ใช้เถารางจืดดอกม่วงฝนกับน้ำให้กิน
	ผู้สูงอายุ	
1	นางสร้อยสุวรรณ ดีเจริญ	ใช้รางจืดตำกับน้ำข้าวข้าวก็ได้คั้นน้ำให้กิน
2	นายวิจิต	ใช้กล้วยน้ำว้าสุกกินหรือแดงโมกก็ได้ หลังฉีดยาจะกินกล้วย
	นางบุญช่วย สามคัมทิม	คัมน้ำมะพร้าว 1 ลูก (มะพร้าวพันธุ์อะไรก็ได้) เพื่อให้เธอออกมา

ตารางที่ 7 วิธีการบำบัดผู้ที่กินยาพิษเพื่อมาตัวตายของหมอพื้นบ้านและผู้สูงอายุ

ลำดับ	รายชื่อ	วิธีบำบัดผู้ที่กินยาพิษมาตัวตาย
	หมอพื้นบ้าน	
1	หมอชวลิตร สนธิไชย จ.กาญจนบุรี	สูตร 1 ใช้รางจืดใช้ทั้งใบและเถา ต้มเอาน้ำกิน ครั้งละ ๑ แก้ว จนอาการดีขึ้น
		สูตร 2 ใช้ใบหญ้าหน้างาชเขียวใช้ทั้งใบและเถา ต้มเอาน้ำกิน ครั้งละ ๑ แก้ว จนอาการดีขึ้น
2	หมอสุดใจ เจริญผล จ. กาญจนบุรี	ใช้ใบหึ่งหายหรือรางจืดต้น ๑ กำมือ ต้มกับน้ำข้าวข้าว คั้นน้ำให้กิน
3	หมอสะเทือน ภาคภูมิ จ.กาญจนบุรี	ถ่านหุงข้าวทำให้ละเอียดผสมน้ำให้กินมากๆ
4	หมอประทุม บัวบาน จ.กาญจนบุรี	รางจืดค้ำกับน้ำข้าวข้าวก็ได้คั้นน้ำให้กิน แล้วขูดหลุมเอาตัวฝังดินไว้เพื่อดูดพิษ
5	หมอซ้อน บุญตัน จ.กาญจนบุรี	ใช้รางจืดเอาต้นมาสับๆต้มน้ำกิน
6	หมอชัยณรงค์ นาคสังข์ จ.ชัยนาท	ให้กินโดยการกรอกไข่ไก่ 5-6 ลูก เพื่อให้เอาเจียนแล้วส่งรพ.
7	หมอจิตร บุตรเมือง จ.ชัยนาท	ใช้ไข่ไก่ดิบ ๒ ฟอง กินให้หมดเพื่อให้เอาเจียนแล้วส่งโรงพยาบาล
8	หมออุบล รัมย์อุคม จ.ตราด	กินกรรมมอกโซน วิธีที่ 1 ให้เอาดินเหนียว ละลายน้ำ ต้มก่อน กินกรรมมอกโซน วิธีที่ 2 กินกลอยจืด ให้เคี้ยวกินเลย หาย
9	หมอระเด่น ตอสกุล จ.จันทบุรี	กินใหม่ๆ วิธีที่ 1 เอาดินค่อนข้างเหนียว ๑ ก้อนละลายน้ำ ๑ แก้ว กิน (ไม่เอาดินทราย) กินใหม่ๆ วิธีที่ 2 ใช้รางจืด เอาใบมาตำ ๑ กำมือ ผสมน้ำข้าวข้าว กรอก กินใหม่ๆ วิธีที่ 3 เอาเถาท้องปลิง ใช้ใบมาตำ ๑ กำมือ ผสมน้ำข้าวข้าว กรอก
10	หมออนุชาติ คุณสุข จ.จันทบุรี	กินดินหรือไข่ไก่ดิบหลายๆฟอง
11	หมอรัก ฉัตรเงิน จ.จันทบุรี	ให้กินโคลน
12	หมอสว่างค์ อาบัดชิง จ.จันทบุรี	ใช้ใบรางจืดดอกม่วง(ทั้งต้น) ขยำผสมข้าวสาร ขย้าออกก็เอามาคั้นน้ำกิน

ลำดับ	รายชื่อ	วิธีบำบัดผู้ที่กินยาพิษมาตัวตาย
13	หมอนิเียง รัตคาม จ.จันทบุรี	ใช้ข่าจืดทั้งต้น(มากๆ) รังจืดทั้งต้น(มากๆ) ผสมแป้งข้าวเจ้า ปูนแดง(เท่าหัวแม่โป้ง) ยาแดง ๑ ขวดลิโป มาโขลกบิบกรองน้ำกิน กินต่างน้ำ ถ้ามียามากอาบด้วย หายดีแล้ว เวลากินยาแล้วต้องเย็น ถ้าไม่เย็นต้องช้ำยาอีก รักษาประมาณ ๒ อาทิตย์หาย
14	หมอไพศาล คังคะศรี จ.จันทบุรี	ถ้ากินยาฆ่าหญ้า(ไฮโปเซท) วิธีที่ 1 ใช้แก่นของระอาฝนน้ำเหลืองให้กิน ๒ แก้วหาย
		ถ้ากินยาฆ่าหญ้า(ไฮโปเซท) วิธีที่ 2 ใช้โสดทงนงทะเล(ขาว)ฝนกินแก้พิษได้
15	หมอสงว กิริชล จ.จันทบุรี	เอาดินโคลนมาละลายน้ำให้กิน ๑ ถ้วยกาแฟแล้วนำส่งโรงพยาบาล
16	หมอแวน วงเววดี จ.ระยอง	ให้กินไข่ไก่ กับดินเหนียว ให้กินยาเย็นร่วมด้วย แต่แก้ยาก
17	พระครูวิโรจน์เมธากรณ์ จ.ระยอง	กินยาฆ่าแมลง ใช้เถารางจืด 1 กำมือต้มน้ำให้กิน กินครั้งละ 1 แก้ว กินก่อนอาหารเช้า-เย็น
18	หมอดำรงศักดิ์ ชุ่มแสงพันธ์ จ.ระยอง	เอารากรางจืดขูดแล้วเอาดินที่โคนต้นด้วย เท่าๆกัน ทำให้เหล็กใส่น้ำขาวข้าวไป กวนและให้เป็นตะกอน(ตัวขาดตะกอน) แล้วกรองเอาน้ำส่วนบนที่ใสกินต่างน้ำเลย มันจะล้างพิษได้
19	หมอกุ้ม เจริญพรหม จ.สิงห์บุรี	1. ยาต่างๆ ไป: ให้ใช้ยาถอน-ยาทำพันตาฝนกับน้ำขาวข้าวกิน 2. ถ้าเป็นยาฆ่าหญ้าใช้โสดทงนงแดงกินให้อาเจียนและถ่าย
20	หมออ่อนศรี ลุนผง จ.ปราจีนบุรี	ให้กินไข่เด็ก ๑ ลูก ตีกิน ผู้ใหญ่ ๓ ลูก ตีกิน อาเจียนเอาสารพิษออกมา
21	หมอประสงค์ เทพศิริ จ.สมุทรสงคราม	ใช้ใบรางจืด โขลก น้ำใส่ กรองเอาน้ำกิน
22	หมออุ้มพร อุณา จ.สมุทรสาคร	ใช้ใบรางจืด ๒ กำมือใหญ่ ผสมน้ำมะพร้าวแก่ ๑ ลูก ปั่นกิน อาเจียน/ถ่าย กินซ้ำอีกหาย (รักษาหมาที่โดนยาเมื่อได้เหมือนกัน)
23	หมอสุรศักดิ์ สนเปี่ยม จ.สมุทรสาคร	ไม่ควรทำให้อาเจียน ให้กินรากย่านางแดง/รากย่านางขาว ฝนน้ำ ๑ ถ้วยชาดื่มแก้เบื้องต้น
24	เจ้าอาวาสวัดช้างเผือก จ.สมุทรสงคราม	ให้กินรางจืด ฝนบนฝาละมี ฝนใส่น้ำขาวข้าวให้กิน
25	นายทองดี จำปา จ.นครนายก	ใช้ไข่ไก่ กินที่ละฟองจนกว่าจะอาเจียน ฝนยาหมู ให้กิน
26	นายเบิ้ม ปลอดภัย จ.นครนายก	ใช้ว่านถอนพิษขนาดเท่าหัวแม่มือล้างให้สะอาด ทำให้ละเอียดผสมน้ำต้มสุกประมาณ 1 แก้ว ดื่มน้อยๆ จนกว่าจะหาย

ลำดับ	รายชื่อ	วิธีบำบัดผู้ที่กินยาพิษมาตัวตาย
27	หมอสาขนต์ใหญ่กระโทก จ.สระแก้ว	วิธีที่ 1 ให้ล้างท้อง เอาไข่ ผสมน้ำสมุนไพรหรือแป้ง กรอกให้อาเจียน
		วิธีที่ 2 ให้ยาขับพิษ มีรางจืดเครือ หรือพญาปล้องทอง หรือรากปลาไหลเผือก ใช้อย่างใดอย่างหนึ่ง ใช้ถอน
28	หมอสังวาล สอนทอง จ.สระแก้ว	ใช้ว่านรางจืด ๑ หัว โขลกผสมน้ำมะนาว คั้นน้ำกรอกคนไข้
29	หมอเบะ ฉันทะกลาง จ.สระแก้ว	ใช้ว่านรางจืด ๑ กำมือ ตำคั้นน้ำผสมน้ำข้าวข้าว กรอกเลยสักพักจะออกฤทธิ์
30	หมอบาง น่วมโพธิ์ จ.สระบุรี	กินน้ำยาล้างห้องน้ำ ใช้เกลือ 1 ช้อน โต้ะ ทำเป็นเกลือปน กินเข้าไปครั้งเดียวจะ ถ่ายออก
		กินพวกกินโพลีตอน เข้าไปให้กินน้ำมันหมู 1 ขวด เข้าไปเพื่อ ไปเคลือบ กระเพาะ
31	หมอดิษพงษ์ มณีวงษ์ จ.ราชบุรี	ใช้ของ ๓ อย่าง ย่านางเขียว เถารางจืด โสม อย่างละ กำมือ เอามาต้มน้ำให้ดื่ม ก่อน เป็นการขับพิษ แล้วทำให้อาเจียน ให้กินตำแยแมวต้ม กิน ไป ๑๐ นาทีจะ อาเจียนขับยาพิษออกมา แล้วจึงบำรุงไฟธาตุต่อ ใช้เจตมูลเพลิง ขี้เหล็กทั้ง ๕ สะเคา บอระเพ็ด อย่างละกำมือ ให้กินต่างน้ำ ถ้าเป็นผู้ชายให้ปัสสาวะรดต้น ผักนึ่ง ผู้หญิงนำปัสสาวะ ไปรดต้นผักโขม ต้นไม้จะตาย
32	หมอประคองทรัพย์ ชาญเชิดศักดิ์ จ.นนทบุรี	ใช้ไข่ไก่หรือเปิดก็ได้ตอกใส่ถ้วยกรอกให้คนไข้กินเพื่อ ให้พิษจับตัวอาเจียน ออกมา แล้วใช้ใบข่อย ๒ กำมือ ข้าวสาร ๒ ช้อน โต้ะ โขลกให้เข้ากันใส่ น้ำ เล็กน้อยกรอกให้คนไข้กิน คนไข้จะอาเจียนออกมา แล้วทำอย่างนี้ซ้ำอีกครั้ง หนึ่ง
33	หมอสาคร สืบวงศ์ จ.ชลบุรี	ให้กินน้ำมันมะพร้าวหรือน้ำมันหมูหรือน้ำข้าวข้าว กินก่อนแล้วค่อยให้ กินยา ถอนพิษค่อยๆจิบไปเรื่อยๆ
34	หมอเฟื่อง แก้วถาวร จ.เพชรบุรี	ให้กินไข่ดิบ 3 ลูก กินทีเดียว จะอาเจียน จากนั้นจะหาย
35	หมอละเอียด งามใจ จ.เพชรบุรี	ให้เอาดินเหนียวดำๆ ผสมน้ำกิน จะเย็น เพราะยาที่กินเข้าไปจะร้อน หรือใช้ไข่ 2 ลูกคนให้เข้ากันแล้วดื่มเลย ถ้าหมดสติจับกรอกปาก จากนั้นดื่มเถาหรือใบ รางจืดให้ดื่ม
36	หมอธีรศักดิ์ เกษตรสินสมบัติ จ.ประจวบฯ	คั้นน้ำจากเถาและใบรางจืดให้ได้ 1 แก้วกาแฟ กรอกปาก แล้วกรอกซ้ำทุก ชั่วโมงจนกว่าจะฟื้น

ลำดับ	รายชื่อ	วิธีบำบัดผู้ที่กินยาพิษมาตัวตาย
37	หมอบุญยืน ผ่องแผ้ว จ.ลพบุรี	วิธีที่ 1 เอาใบและเถารางจืดมาตำให้ละเอียด ผสมกับน้ำข้าวข้าว คั้นน้ำกิน ได้ผลดีที่สุด
		วิธีที่ 2 เอาเปลือกต้นมะม่วงหาวแมลงวัน (คล้ายมะม่วงหิมพานต์) นำมาตำให้ ละเอียด ผสมน้ำปูนใสหรือน้ำข้าวข้าว คั้น (นิยมใช้มากในเขมร)
38	หมอชัยพร กลิ่นจันทร์ จ.ลพบุรี	เอารากสลิมาตำให้ละเอียด คั้นน้ำดื่ม จะทำให้อาเจียน ช่วยลดสารพิษได้
39	พระครูสุวรรณนาค เจ้าอาวาสวัด ปลักไม้ลาย นครปฐม	ใช้รากย่านางแดงฝนกับน้ำข้าวข้าว นำมาดื่ม
40	หมอพันธ์ สุลักษณ์ จ.สระบุรี	สุนัขที่บ้านถูกยาเบื่อ นอนจมอยู่ 3 วัน จึงใช้ใบรางจืด 7 ใบ โขลกให้ละเอียด ใส่ เหล้าขาว กรอกใส่ปาก ปรากฏว่า รุ่งเช้าสุนัขวิ่งได้ หายเป็นปกติ
	ผู้สูงอายุ	
1	ชายสังเวียน โปธิสิทธิ	ใช้ไข่แดงของไข่เป็ดหลายๆลูก กรอกใส่ปากให้อาเจียนแล้วค่อยไป รพ.
2	นายถนอม ช่างกระโทก	กินไข่ขาว 12-24 ฟอง
3	นายรอด พุ่มเจริญ	สารส้มบดผสมไข่ขาว ทำให้อาเจียน รางจืดเอามา 3 ใบตำผสมเหล้าขาว คั้นน้ำกิน



ตารางที่ 8 วิธีการบำบัดภาวะอาหารเป็นพิษของหมอพื้นบ้านและผู้สูงอายุ

ลำดับ	รายชื่อ	วิธีบำบัดภาวะอาหารเป็นพิษ
	หมอพื้นบ้าน	
1	หมอชวลิตร สนธิไชย จ.กาญจนบุรี	เมาเห็ด ใช้รางจืดดอกสีม่วง ๑ กำมือ ต้มน้ำ ๓ เหา ๑ แล้วให้กิน
2	หมอสุดใจ เจริญผล จ. กาญจนบุรี	เมาเห็ด มีวิธีการรักษา 2 วิธี ดังนี้ วิธีที่ 1 ใช้ใบหึ่งหอยใหญ่ ๑ กำมือ ต้มน้ำชาข้าว ข้าวคั้นน้ำให้กิน วิธีที่ 2 ใช้รากต้นชุมเห็ดไทย ๓-๕ ต้น ต้มน้ำให้กิน
3	หมอสะเทือน ภาคภูมิ จ.กาญจนบุรี	อาหารเป็นพิษใช้ใบหรือต้นรางจืด โขลกกับน้ำชาข้าวให้กิน
4	หมอซ้อน บุญตัน จ.กาญจนบุรี	อาหารเป็นพิษทั่วไป ใช้รางจืดทั้งต้น เอาต้นมาสับๆ ต้มน้ำกิน
5	หมอมาลัย ฉิมพลี จ.ชัยนาท	อาหารเป็นพิษ เมาเห็ดหรือกลอยให้ใช้รางจืดเอาใบ(ใบกลางแก่กลางอ่อน) ๗ ใบ ต้มน้ำกิน ถ้าเป็นเถาใช้(ทั้งต้น) ๑ กำมือ ต้มคั้นน้ำกิน หรือนำใบมาขยี้กินสดเพื่อถอนพิษ
6	หมोजิตร บุตรเมือง จ.ชัยนาท	เมาเห็ด ใช้ น้ำชาข้าวจากข้าวสาร ๑ กำมือ กินต่างน้ำ
7	หมอมูล เจตปิก จ.ตราด	แมงดาถ้วย ใช้โสดทะนงแดง ปลาไหลเผือก พระยาไฟ (๓ : ๒ : ๑ ขึ้นอยู่กับอาการของผู้ป่วย) ใช้ฝน คั้นเป็นระยะ จนอาการทุเลา
8	หมออูบล รามัญอุดม จ.ตราด	เมาเห็ด ใช้ยาแดงฉิมพลี
9	หมอช่วง ภูมิภักดิ์ จ.จันทบุรี	เมาเห็ด ใช้เห็ดหูหนูมาต้มกิน เมากลอย ใช้ใบรางจืดดอกม่วงต้น ๑ กำมือ ต้มกินแทนน้ำ
10	หมอระเด่น ตอสกุล จ.จันทบุรี	วิธีที่ 1 อาหารเป็นพิษใช้รางจืด(เถาต้น) ต้มน้ำดื่ม วิธีที่ 2 อาหารเป็นพิษใช้ใบเถาท้องปลิง ๑ กำมือ เอามาตำผสมน้ำชาข้าวกรอกปาก
11	หมออนุชาติ คุณสุข จ.จันทบุรี	เมาเห็ด มีวิธีการรักษา 2 วิธี ดังนี้ วิธีที่ 1 ใช้เถารางจืดดอกม่วง 1 กำมือ ต้มกินแทนน้ำ

ลำดับ	รายชื่อ	วิธีบำบัดภาวะอาหารเป็นพิษ
		วิธีที่ 2 ใช้รากขจัดมอญ(ต้นไม้กวาด) ฝนน้ำชาขาว กิน
		พิษแมงดาถ้วย ใช้รากหอมไหมดมฝนกับน้ำชาขาวกิน (หอมเลี้ยงใหม่ใช้รากหอมไหมดมแก้ยาเบื่อได้ และอมไว้ในปากจะไม่เมาเหล้า)
		เมากลอย ใช้รางจืดเหมือนเมาเห็ด
12	หมอ สลัน สารเขตต์ จ.จันทบุรี	กินรางจืด (ถ้าเป็นว่านรางจืดจะมีฤทธิ์แรงกว่ารางจืดเถา)
13	หมอรัก ฉัตรเงิน จ.จันทบุรี	พิษคางคก ถ้าได้รับพิษจากคางคกใช้แก่นพญาปล้องทอง(ชองระอา) ต้มหรือฝนกับน้ำชาขาว ดื่ม
14	หมอชัชฤทธิ์ วรรณภักดี จ.จันทบุรี	เมาเห็ด/เมากลอย มีวิธีรักษาอยู่ 2 วิธี ดังนี้ วิธีที่ 1 ให้เอาจุมกม่นฝนกับน้ำชาขาว
		วิธีที่ 2 ใช้เห็ดหูหนู ๑ กำมือ ผสมน้ำอ้อย กินเลย
15	หมอประเสริฐ อาปัดชิง จ.จันทบุรี	เมาเห็ด เมากลอย แพ้อาหารทะเล มีวิธีรักษาอยู่ 2 วิธี ดังนี้ วิธีที่ 1 เอาเห็ดคู้กแก(พญาเห็ด) ต้มน้ำ กิน
		วิธีที่ 2 เอารากรางจืดเถาตัดเป็นท่อน ต้มน้ำ กิน
16	หมอเนียง รัตคาม จ.จันทบุรี	อาหารเป็นพิษ ทั้งอาเจียนหรือถ่ายต้องถามสาเหตุ แล้วหาขยาให้กิน (ยาพิศลำแดง) มีตัวยาชื่อ รากหญ้าคา ต้มมือด้วน เถาหญ้านาง (หรือรากหญ้านาง) รากเท้าขย่มอม เอามาฝนกับน้ำชาขาว ฝนพอน้ำขุ่นๆ พอใช้ได้ จูดรูป 1 ดอกเพื่อบอกครูบาอาจารย์(ไม่เช่นนั้นจะไม่ได้ผล) นำมาต้ม 1-2 วัน ถ้าไม่หยุดจะต้องมียาต้ม เป็นยาตำรับ
17	หมอไพศาล คังคะศรี จ.จันทบุรี	คนเมาเห็ด วิธีที่ 1 ไปนอนหงายบนดินทราย กลบทั้งตัว เว้นบริเวณใบหน้า(ห้ามกินน้ำ) เมื่อตื่นผู้ป่วยจะลุกขึ้นมาเอง ประมาณ ๖ ชั่วโมง วิธีที่ 2 ใช้ชาดอนมี 3 ชนิดคือเปลือกไม้ลาย ไม้สัดบรรณ และชา ๕ ราก สักด้วนเสมอภาคต้มรวมกัน กิน ๓ ครั้งหาย
18	หมอชลอ กัตัญญ จ.จันทบุรี	ใช้ไข่ขาว ๑ ลูกให้กินคนป่วยจะอาเจียนออกมาหรือใช้ยา 6 อย่างคือรากตาหมีน หัวประะหอม รากหญ้าคา รากมะเดื่อหอม รากมะนาว รากไม้ลาย น้ำหนักเสมอภาค ใช้น้ำท่วมยาประมาณ ๒ นิ้ว ต้มพอน้ำเดือด ยาสุก ก็กินได้ กินแทนน้ำหาขยพิษจากแมงดาถ้วยหรืออาหารทะเลก็ใช้ยาดังนี้ได้
19	หมอวินัย บุญโยประการ จ.จันทบุรี	ให้ฝังดินเพื่อดูดพิษ ถ้าเป็นโหราก็ใช้โลดทะนงจับพิษได้

ลำดับ	รายชื่อ	วิธีบำบัดภาวะอาหารเป็นพิษ
20	หมอนันต์ บุญปลอด จ.จันทบุรี	เมาเห็ด/กลอย ใช้เห็ดหูหนูแห้ง(พญาเห็ด) ๑ กำมือ ผสมน้ำอ้อย ต้มเค็ดกิน
21	หมอสวท กิริชช จ.จันทบุรี	ใช้คาถาโมคคัลลานะดับไฟนรก และต้มยาให้กิน โดยใช้เห็ดหูหนูแห้ง(พญาเห็ด) ๑ กำมือ ผสมน้ำอ้อย ต้มเค็ด กิน
22	หมอไหล กู้ซัน จ.ระยอง	ใช้ใบรางจืดตำผสมกับน้ำข้าวข้าว คั้นน้ำกิน (พิษภายนอก) ส่วนพิษภายในเป็น มากใช้เหล้ากินกระหู่
23	หมอครัมภ์ โปร่งอากาศ จ.ระยอง	ถ้าเพื่ออาหารทะเล/พิษจากแมงดาถ้วย ให้ใช้ใบรางจืด 2-3 กำมือ ตำให้ละเอียด คั้นน้ำดื่ม ๑ ถ้วย อีก ๔ ชั่วโมงดื่มซ้ำอีก (อย่ากินมาก)
		ถ้าเมาเห็ด เมากลอย
		วิธีที่ 1 ใช้เม็ดขนุนต้มกับน้ำอ้อยและรากหญ้าคา กินน้ำ
		วิธีที่ 2 เชียวเม่นฝนกับน้ำข้าวข้าว ต้มเป็นระยะๆ
24	หมอแวน วงเวดี จ.ระยอง	ถ้าเมาเห็ด กลอย ยาเบื่อหนู กินเหล้า ตัวร้อน อาหารเป็นพิษ ใช้ข่อยพันปี (หาได้ จากอำเภอคงหลวง จ.มุกดาหาร เรียก ข่อยदान) ถอนพิษ โดยฝนผสมกับน้ำข้าว ข้าว กินเลย เพิ่มาก็กินให้ถี่ๆ หน่อย
25	พระครูวิโรจน์เมธาภรณ์ จ.ระยอง	เมาเห็ดใช้คั้นหรือแก่นของระอาฝนกับน้ำข้าวข้าว ให้กินถอนพิษเมาเห็ด
26	หมอดำรงศักดิ์ ชุ่มแสงพันธ์ จ. ระยอง	ยารากไม้ ที่ให้อามาฝนรักษา (แต่ปัจจุบันทำแคปซูลไว้แล้ว) โดยใช้โสดทะนง รางจืดเถา รางจืดต้น ปลาไหลเผือก เขยตาย มะเดื่อชุมพร ส่องฟ้าโปร่งฟ้า เถา หญ้าหางแดง ชะมัด พญาปล้องทอง เอาอย่างละเท่าๆ กันแล้วนำมาบด ใช้ 1 ช้อนชา ละลายน้ำอุ่น จิบบ่อยๆ เมื่ออาการจะทุเลาก็หยุด
27	หมอฮุย ปานทอง จ.สิงห์บุรี	เมาเห็ดใช้ใบรางจืด ๑ กำมือ โขลกคั้นน้ำกินครั้งเดียวหาย
28	หมอคุ้ม เจริญพรหม จ.สิงห์บุรี	วิธีที่ 1 อาการไม่รุนแรง ใช้ยาถอน มีคั้นข่อยฝนกับน้ำข้าวข้าว หรือใช้ว่าน เพชรกลับ(รสเผ็ดขึ้นร้อน) ๑ หัวฝนกับน้ำปูนใสให้ดื่มเป็นระยะจนอาการทุเลา วิธีที่ 2 อาการรุนแรง ถ้าเป็นป่วง(ถ่ายออกมาก อาเจียนและปวดท้อง) ใช้ว่าน เพชรกลับ ๑ หัว เคี้ยวให้ละเอียดแล้วกลืนเลย
29	หมออ่อนศรี ลุนผง จ.ปราจีนบุรี	ใช้รากรางจืดต้น (หึ่งหาย) ฝนกับน้ำข้าวข้าวให้กิน ๑ แก้วกาแฟ ได้ผลดีมาก (๘๕%) แก้วมาเหล้า ถอนพิษ แก้ใช้ได้เหมือนพญารากเดียว
30	หมอสุนทร เขาวนะพานิช จ. ปราจีนบุรี	ใช้หัวว่านขอทองแก (ว่านม้าเหลือง) 1 หัว นำมาล้างให้สะอาด เคี้ยว กลืน ก็หายได้ แก้วพิษเมื่อเมาทั้งจากพิษและสัตว์ได้ดี

ลำดับ	รายชื่อ	วิธีบำบัดภาวะอาหารเป็นพิษ
31	หมอประสงค์ เทพศิริ จ.สมุทรสงคราม	เมาเห็ด กลอย แมงดาถ้วย ให้กินใบรางจืด(ดอกม่วง) ๑ กำมือ เอามาโขลกใส่เหล้า ขยำกรองเอากากออก กินน้ำ กินข้าวทุก ๒ ชั่วโมง จนกว่าอาการจะดีขึ้น
32	หมออุ้มพร อุ๋นฉาย จ.สมุทรสาคร	ใช้ใบรางจืดดอกม่วง ล้างต้มน้ำ คั้นบดย่อยๆ ถ้าเมาอาหารใช้ใบรางจืด ๑ กำมือ บั่นผสมน้ำมะพร้าวแก่ๆ กิน
33	หมอสุรศักดิ์ สนเปี่ยม จ.สมุทรสาคร	วิธีที่ 1 ใช้ถารางจืดตำคั้นน้ำคั้น ๑ ถ้วยชา ประมาณ ๓๐ ซีซี (ใช้เถา ๒ ปีขึ้นไป ใบใช้แก่ร้อนในได้ค)
		วิธีที่ 2 ใช้รากย่านางแดง(ถ้าไม่มีใช้ย่านางขาว) ผ่นน้ำหรือน้ำข้าวข้าว ๑ ถ้วยชา คั้นเป็นระยะ จนกว่าอาการจะดีขึ้น
34	นายทองดี จำปา จ.นครนายก	ใช้ยาหมูได้แก่ แก่นजूด้า งาช้าง จันทน์แดง จันทน์ขาว จันทน์หอม เตื่อยไก่อป่า รากรางจืด กระจุกไก่อดำ กระจุกค่าง (ฝน 7-9 ครั้ง ฝนยิ่งมากยิ่งดี) ฝนกับน้ำข้าวข้าวเป็นกระสาย คั้นเป็นระยะ จนอาการทุเลา
35	นายเบิ้ม ปลอดห้วง จ.นครนายก	ใช้ว่านถอนพิษขนาดเท่าหัวแม่มือล้างให้สะอาด ตำให้ละเอียดผสมน้ำต้มสุก ประมาณ 1 แก้ว คั้นบดย่อยๆ จนกว่าจะหาย
36	หมอสายยนต์ใหญ่กระโทก จ.สระแก้ว	วิธีที่ 1 ใช้รากปลาไหลเผือก ฝนให้หยาบๆ ประมาณครึ่งแก้ว นำมาคั้น
		วิธีที่ 2 ใช้รางจืดเถา(ใบหรือเถา) บดผง ต้มเป็นน้ำชาหรือคั้นสด ๑ แก้วกาแฟ คั้น
		วิธีที่ 3 ใช้เมล็ดมะค่าโมงเผาไฟ(ไหม้ไฟติดแดงๆ ปิ้งคิบมาใส่ขันทน้ำ) เอามาใส่น้ำผสมน้ำข้าวข้าว (น้ำใส่ข้าวสาร) เป็นกระสาย
37	หมอสังวาล สอนทอง จ.สระแก้ว	ใช้ว่านขอทองแกหรือว่านม้าเหลือง 1 หัว ล้างแล้วเคี้ยว กลืนเลย
38	หมอเบะ ฉันทะกลาง จ. สระแก้ว	วิธีที่ 1 ใช้หัวว่านรางจืด ๒ ข้อน้ำมือ (ยาวประมาณหัวขมิ้น) ล้างให้สะอาด เคี้ยวให้ละเอียด กลืนแล้วดื่มน้ำตาม
		วิธีที่ 2 ใช้ใบข่อย ๑ กำมือ ขยี้คั้นน้ำกิน กินข้าวจนอาการดีขึ้น
39	หมอดี ดีโลกน้อย จ.ลพบุรี	ใช้หนามขุนนํามาฝน หรือใบขุนนํานอนตำ ผสมน้ำข้าวข้าวแกงเปียกยาสั่งได้ค ฝนให้หยาบๆ กินครั้งละ ครึ่งแก้ว กิน 2 ครั้งก็หาย แกงยา(แลนเนท) ได้ ถ้าจะให้ค ผสมไข่แดงจะคิมาก
40	หมอชัยพร กลิ่นจันทร์ จ.ลพบุรี	วิธีที่ 1 ใช้หัวเต้านาหรือกระดองเต่าก็ได้ฝนกับฝาละมีกินกับน้ำข้าวข้าว
		วิธีที่ 2 ใบข่อยตำกับน้ำข้าวข้าว แก่ได้ทั้งเห็ด/หอย
		วิธีที่ 3 เปลือกต้นตะคอง ต้มกินก็ได้ แต่ต้องเมาไม่รุนแรง

ลำดับ	รายชื่อ	วิธีบำบัดภาวะอาหารเป็นพิษ
41	หมอสุทัศน์ บุญยา จ.สระบุรี	วิธีที่ 1 ใบข่อยขยี้ผสมน้ำข้าวข้าวให้ดื่มกิน วิธีที่ 2 รากมะละกอ รากน้อยหน่า รากมะรุม ตำให้ละเอียด ผสมน้ำข้าวข้าว คั้นน้ำให้ดื่ม
42	หมอดิษพงษ์ มณีวงษ์ จ.ราชบุรี	ถอนพิษเบื่อเมา วิธีที่ 1 ใช้ใบทองอุไร ดอกสีเหลืองครึ่งละ ๕ ใบ เอาใบมาต้มน้ำกิน วิธีที่ 2 ใช้ตะไคร้ทั้ง ๕ จำนวน ๕ ต้น ต้มน้ำ ต้ม สูตร 3 ใช้ทรงบาดาลก็ได้ ใช้ยอด ๓ ยอดต้มน้ำดื่ม วิธีที่ 3 ใช้ทรงบาดาลก็ได้ ใช้ยอด ๓ ยอดต้มน้ำดื่ม
43	หมอพวน ทราชทอง จ.ราชบุรี	ใช้รางจืดต้มน้ำกินก็ได้
44	หมอสุนทร ชูศรี จ.นนทบุรี	ท้องเสีย/อาเจียน-อาหารเป็นพิษใช้เหง้าหอยลิ้งฝนใส่เหล้าขาว ดื่ม
45	หมอประคองทรัพย์ ชาญเชิดศักดิ์ จ. นนทบุรี	เมาเห็ด เมาหอย มีวิธีการรักษา 3 วิธีดังนี้ วิธีที่ 1 ใช้รากย่านางแดงแก่ได้ เอามาฝนกับน้ำให้ข้นๆ กินทีละครึ่งแก้ว กินซ้ำทุก ๒ ชั่วโมง วิธีที่ 2 ใช้รากเหมือดคนฝนกับน้ำให้ข้นๆ กินทีละครึ่งแก้ว กินซ้ำทุก ๒ ชั่วโมง วิธีที่ 3 ใช้รากรางจืดดอกม่วงแต่อายุต้อง ๕ ปีขึ้นไปแก่ได้ เอามาฝนกับน้ำให้ข้นๆ กินทีละครึ่งแก้ว กินซ้ำทุก ๒ ชั่วโมง
		พิษจากแมงดาถ้วย ใช้รากเหมือดคน รากย่านางแดง รากรางจืด ฝนกับน้ำธรรมดาดื่ม ถ้าหารากไม่ได้ให้ใช้แก่นหรือลำต้น (ใบจะไม่ค่อยได้ผล) เหมือดคนกับหญ้านางแดงใช้คู่กันดีมาก
46	หมอจสอ.มงคล นิยะมะ จ. ชลบุรี	ใช้โสดทะนงแดงฝนกินกับน้ำปูนใสให้อาเจียนออกมาแล้วตามด้วย รักษาอาการอ่อนเพลีย ให้กินอาหารอ่อนพวกข้าวต้มใช้ใบรางจืด 1 กำมือ ต้มน้ำ ต้ม สมอง โล้งสวายดี (เคยรักษาอาการเมาเห็ดจี้ควาย)
47	หมอเฟื่อง แก้วถาวร จ.เพชรบุรี	เห็ดพิษ เอาเถาแสดงพัน 1 กำมือ มาต้มน้ำดื่ม แมงดาถ้วย เอากระดองแมงดามาเผาไฟ แล้วบดเป็นผง นำมาใส่น้ำดื่ม
48	หมอธีรศักดิ์ เกษตรสินสมบัติ จ. ประจวบฯ	เมาเห็ด/เมากลอย ใช้เถาและใบรางจืด 1 กำมือ โขลกให้ละเอียด คั้นเอาแต่น้ำผสมเหล้าขาวดื่ม (เหล้าทำให้ยาออกฤทธิ์เร็ว) เมาแมงดาถ้วย ต้องกินมากหน่อย ให้ใช้เถาและใบรางจืด 2 กำมือ นำมาโขลกให้ละเอียด แล้วคั้นน้ำให้ได้ 1 แก้ว ต้มให้หมด แล้วดื่มซ้ำทุกชั่วโมง

ลำดับ	รายชื่อ	วิธีบำบัดภาวะอาหารเป็นพิษ
49	หมอละเอียด งามใจ จ.เพชรบุรี	ไม่ว่าจะเมาเห็ด เมากลอย พิษจากอาหารทะเลหรือพิษจากยาฆ่าแมลง ให้นำเถาและใบรางจืดดอกม่วงมา 1 กำมือ ต้มกับน้ำพอประมาณ ต้มเป็นระยะๆ แรกๆ ต้มมากหน่อย ทิ้งช่วงหน่อย แล้วต้มซ้ำเป็นระยะจนกว่าอาการจะหายไป
50	พระครูสุวรรณนาค วัดปลักไม้ลาย นครปฐม	ถ้าอาหารเป็นพิษแล้วมีอาการอาเจียนรุนแรง ให้ถอนพิษด้วยรากรางจืดหรือรากย่านางแดง (รากจะแรงกว่าเถา) นำมาฝนกับน้ำข้าวข้าว ต้มแทนน้ำจืดกว่าอาการจะทุเลาลง ถอนพิษทิ้งปวง เช่น พวกกินแดงโม เป็นต้น
51	หมอบุญยืน ผ่องแผ้ว จ.ลพบุรี	เมาเห็ดหรือเมาเหล้า ใช้ได้ 2 วิธี
		วิธีที่ 1 เอารางจืด 5 ใบ ล้างให้สะอาด ข้าวสาร 1 กำมือ ตำให้ละเอียด ผสมน้ำ 1 1/2 แก้ว คั้นเอาแต่น้ำให้เหลือ 1 แก้ว ต้ม
		วิธีที่ 2 ถ้าไม่มีใบรางจืด อาจใช้ใบข่อย ใบสลิค ผักบุ้ง ใบย่านางแดง หรือใบย่านางเขียวก็ได้ โดยใช้ 1 กำมือล้างให้สะอาด ข้าวสาร 1 กำมือ ตำให้ละเอียด ผสมน้ำ 1 1/2 แก้ว คั้นเอาแต่น้ำให้เหลือ 1 แก้ว ต้ม
	ผู้สูงอายุ	
1	นางชื่นชม ใจศิริ	เมาเห็ด เมากลอย แพ้อาหารทะเล มีวิธีรักษาอยู่ 2 วิธี ดังนี้
		วิธีที่ 1 ใช้รากต้นคนทาตำให้ละเอียด ผสมน้ำข้าวข้าว คั้นเอาแต่น้ำ ให้ดื่มครั้งละครึ่งถ้วยกาแฟ กินสัก ๒ ครั้งห่างกันสักครึ่งชั่วโมง ถ้าไม่มีรากคนทาใช้วิธีที่ 2
		วิธีที่ 2 ใช้ต้นรางจืดใช้ทั้งต้นและใบหรือหญ้านางทั้งต้นก็ได้ ตำคั้นกับน้ำดื่มเหมือนกัน
2	พยุศรี นาวรัตน์	แพ้เห็ดใช้ใบข่อยหรือใบรางจืดตำให้ละเอียด ผสมน้ำข้าวข้าว คั้นเอาแต่น้ำมาดื่ม
3	นางสุคนธ์ อิศระอาด	ถ้ารู้ว่ากินเห็ดแล้วมีนหัว หรือมีนง ก็ใช้ใบรางจืดเอาใบมาโขลกคั้นกับน้ำข้าวข้าว ต้องกินติดๆกัน 3 - 4 ครั้ง จนอาเจียนออกหมดก็หาย
4	นางแฉ ออมสิน	ใช้หัวว่านรางจืด ต้มกับน้ำ กินแก้พิษเห็ด
5	นายวิไล บัวระพา	ผักบุ้งนาต้มใส่น้ำตาลทรายแดง แก้พิษเห็ดเมา
6	นายบรรณวิจิต พุ่มเจริญ	วิธีที่ 1 ใช้รางจืดฝนในน้ำข้าว (แช่ข้าว 1 หยิบมือในน้ำ) ใช้กินต่างน้ำได้เลย
		วิธีที่ 2 ถ้าเมาเห็ดใช้หัวเต่าฝนกับน้ำข้าวข้าวกิน

ลำดับ	รายชื่อ	วิธีบำบัดภาวะอาหารเป็นพิษ
7	นายนภา สุขสังข์	ทำให้ตกใจพูดค้างให้คนไข้ได้ยิน พูดว่าต้องกินน้ำล้างหัวล้านจึงหายแล้วเอาน้ำราดโต๊ะ แล้วเอาน้ำนั้นไปให้คนไข้กิน คนไข้ก็จะอาเจียนเพราะนึกว่ากินน้ำล้างหัวล้าน

ตารางที่ 9 วิธีการบำบัดภาวะท้องเดินรุนแรงของหมอฟันบ้านและผู้สูงอายุ

ลำดับ	รายชื่อ	รักษาท้องเดินรุนแรง
	หมอฟันบ้าน	
1	หมอมวลิตร์ สนธิไชย จ.กาญจนบุรี	<p>วิธีที่ 1 ใช้ข้าวสุกล้างน้ำ ๑ ครั้งแล้วปั่นกิน</p> <p>วิธีที่ 2 ใช้เปลือกมังคุด ๒ ลูก ต้มน้ำ (ต้ม๓ เหา ๑) แล้วเอาน้ำมากินครั้งละครึ่งแก้ว พอหยุดถ่ายก็เลิกกิน</p> <p>วิธีที่ 3 ใช้เปลือกลูกท้อทิม ๒ ลูก ต้มน้ำ (ต้ม๓ เหา ๑) แล้วเอาน้ำมากินครั้งละครึ่งแก้ว พอหยุดถ่ายก็เลิกกิน</p>
2	หมอสุดใจ เจริญผล จ. กาญจนบุรี	ใช้กระเทียมสดปอกเปลือก ๔ กลีบ ตำให้ละเอียด ใส่น้ำต้มสุกสักครึ่งแก้ว กากาแฟ ต้ม ทำให้หยุดถ่าย
3	หมอสะเทือน ภาคภูมิ จ.กาญจนบุรี	<p>วิธีที่ 1 ใช้เปลือกแค กับน้ำปูนใส ต้มกินครั้งละครึ่งแก้วกากาแฟ พอหยุดถ่ายก็หยุดกินได้</p> <p>วิธีที่ 2 ใช้ใบฝรั่งหรือลูกฝรั่งอ่อนๆ ต้มน้ำกิน ใช้กินแทนน้ำพอหยุดถ่ายก็หยุดกินได้</p>
5	หมอช้อน บุญตัน จ.กาญจนบุรี	เอาน้ำปูนใสมาต้มให้เดือด ใส่น้ำตาลปีบ เลี้ยวไฟอ่อนๆ สักครู่ แล้วให้คนไข้ค่อยๆ กินไปเรื่อยๆ จะหยุดถ่าย ทำให้ไม่อ่อนเพลีย รักษาอหิวาตกโรคได้
6	หมอชัยณรงค์ นาคสังข์ จ.ชัยนาท	ใช้เปลือกแคพอประมาณต้มน้ำผสมกับขาลม ต้มบ่อขยา
7	หมอมวลย์ ฉิมพลี จ.ชัยนาท	<p>วิธีที่ 1 ให้กินฝรั่งดิบ คายกากทิ้ง(นิยมใช้มากกว่าตัวอื่น)</p> <p>วิธีที่ 2 ให้กินขมิ้นชันที่ล้างสะอาดแล้วเคี้ยวกินน้ำ ให้คายกากทิ้ง</p> <p>วิธีที่ 3 ใช้ละมุดดิบที่ล้างสะอาดแล้วเคี้ยวกินน้ำให้คายกากทิ้ง</p>
9	หมอมูล เจตปิก จ.ตราด	วิธีที่ 1 ใช้เปลือกที่มีรสฝาด บ้านเราก็ใช้เปลือกมังคุดแห้งฝนกับน้ำปูนใสครั้งด้วยกากาแฟ ต้มทุก 4 ชั่วโมง

ลำดับ	รายชื่อ	รักษาท้องเดินรุนแรง
		วิธีที่ 2 ใช้ผลละมุดกลางแก่กลางอ่อนตำผสมน้ำปูนใส คั้นเอาแต่น้ำ ครึ่งถ้วยกาแฟ ดื่มทุก 4 ชั่วโมง
10	หมออุดล รัมัญอุดม จ.ตราด	ใช้เปลือกต้นมะม่วง (พันธุ์ไหนก็ได้) ด้วยการตากตะกละออก (แสดงกับหัวใจ) ประมาณ ๑ คืบ ๑ อัน เอาปูนแดงทาด้านในให้ปูนแห้ง ใส่น้ำดื่มกิน
11	หมอช่วง ภูมิภักดิ์ จ.จันทบุรี	ใช้ยาธาตุ (สมุนไพรปรุงเอง) ดัวยหลักได้แก่ เปลือกสมุลแห้ง ๕๐ กรัม เปลือก อบเชย ๕๐ กรัม กานพลู ๕๐ กรัม ชะเอมเทศ ๕๐ กรัม การบูร ๑๐ กรัม เมนทอล ๕ กรัม ใส่น้ำ ๖ ลิตร วิธีปรุงยา นำเปลือกสมุลแห้ง เปลือกอบเชย กานพลู ชะเอมเทศ มาห่อผ้าขาวมัดแข็ง ต้มน้ำ ๓ ลิตรพอน้ำเดือด เอายาใส่ ต้ม ๓๐ นาที เอายาแก้ออก เพิ่มน้ำอีก ๓ ลิตร ต้ม ๓๐ นาที ยกขึ้นเทใส่ภาชนะแล้ว ค่อยใส่การบูร เมนทอล คนให้เข้ากัน กินครึ่งถ้วยชาประมาณ ๒ ครั้งหาย
12	หมอระเด่น คอสกุล จ.จันทบุรี	ใช้เปลือกต้นมะม่วง (พันธุ์ไหนก็ได้ ชูดเอาคำๆออก) ๒ ฝ่ามือ ทาปูนแดง (ที่กิน กับหมาก)ให้ทั่ว ฆ่าไฟให้เหลืองกรอบ แชน้ำ ๑ ชั้น(ประมาณ ๑ ลิตรกว่าๆ) แชน้ ไว้สักพัก คนๆ กินน้ำเรื่อยๆ จนหยุดท้องเดิน ก็ให้หยุดยา (ห้ามกินต่อเพราะจะ ทำให้ท้องผูก)
13	หมออนุชาติ คุณสุข จ.จันทบุรี	เอาเปลือกมังคุด หรือเปลือกทับทิม หรือเปลือกแคแดง ฝนกับฝ่าละมู ผสมน้ำ ปูนใส ดื่มต่างน้ำ จนหยุดถ่าย หรือเคี้ยวใบฝรั่งอ่อนๆ 10-20 ใบ กลืนน้ำ คาย กากทิ้ง
15	หมอรัก ฉัตรเงิน จ.จันทบุรี	ใช้กะเพราแดง กะเพราขาว ต้ม กินหาย
17	หมอสงค์ อาปัดชิง จ.จันทบุรี	ใช้ตะไคร้แกง (ตัดหัวออก ตัดหางออก ทูบๆ)ผสมกะเพรา เสมอภาค ประมาณ อย่างละ ๓ หัว ต้มกิน ๑ ถ้วย หยุดเลย ถ้าเป็นเด็ก ให้กิน ๑ ช้อนแกง ๓ ครั้ง หยุด
18	หมอเนียง รัตคาม จ.จันทบุรี	ใช้รากหญ้าคา ต้นมือด้วน รากย่านาง(ตะวันเจียว) รากท้าวขาม่อม เอามาฝน กับน้ำขาวข้าว พอขุ่นๆ กินเลย จุจรูป ๑ ดอกบอกครูบาอาจารย์ ขอให้มิ สรรพคุณด้วยด้วย
19	หมอไพศาล คังคะศรี จ.จันทบุรี	ใช้ใบฝรั่งต้มน้ำกิน
20	หมอสังเวียน นามวิจิตร จ.จันทบุรี	ใช้เปลือกมังคุด ต้มน้ำกิน ๑ ถ้วยขาม แล้วใช้น้ำออกฤชณา (บำรุงหัวใจ) ต้มน้ำกิน ช่วยให้หายอ่อนเพลียได้
22	หมอยอด รักษา จ.จันทบุรี	ใช้ผักแว่นแท้โขลก ผสมกับน้ำปูนใส ดื่ม
23	หมอแอ็ด หงษ์ทอง จ.จันทบุรี	ใช้ผักแว่นแท้โขลก ผสมกับน้ำปูนใส ดื่ม
24	หมอวินัย บุญโยประการ จ.จันทบุรี	ใช้เปลือกแคแดง (ขาแรง) ต้มน้ำ ดื่ม

ลำดับ	รายชื่อ	รักษาท้องเดินรุนแรง
25	หมอนันต์ บุญปลอด จ.จันทบุรี	ใช้เปลือกแคะแดง ต้มน้ำดื่ม
26	หมอสงว กวีชล จ.จันทบุรี	ใช้เปลือกมังคุดสด ฝนกับน้ำปูนใส ต้มบ่อข่า
27	หมอไหล ภูซ้อน จ.ระยอง	ใช้ยารสฝาดคือ ต้นเขยตาย(กิ่ง/ก้าน) ฝน(๑๕ นาที) กับน้ำข้าวข้าว กิน ๑ แก้ว ก็หาย
28	หมอครัม โปร่งอากาศ จ.ระยอง	หากอาหารเป็นพิษแล้วท้องเสียมีวิธีการรักษา 2 วิธี ดังนี้ วิธีที่ 1 ใช้ใบฝรั่งต้มกับน้ำปูนใส ต้ม เคี้ยวแก้ๆหน่อย ให้เดือดประมาณ ๑๕ นาที ต้มบ่อข่า วิธีที่ 2 ใช้ใบฝรั่งเคี้ยวแล้วกลืนในกรณีฉุกเฉินก่อนไปหาหมอ
29	หมอแวน วงเววดี จ.ระยอง	ถ้าเป็นไม่มาก เช่น กินนมแล้วถ่ายรุนแรง ให้ใช้เปลือกมะพร้าวอ่อนย่างไฟให้เหลืองบิบน้ำ ผสมน้ำปูนใสกรองแล้วกิน หยอดถ่ายเลย
30	พระครูวิโรจน์เมธากรณ์ จ.ระยอง	ใช้ใบต้นฝั้นดอกแดง (ฝั้นต้น) 3 ใบ ต้มน้ำ 3 เอา 1 กินจนกว่าจะหยุดถ่าย
31	หมอดำรงค์ศักดิ์ ชุ่มแสงพันธ์ จ.ระยอง	สมุนไพรที่กินหยุดถ่ายคือหัวมันชันแคปซูลเบอร์ 1 กินครั้งละ 3-4 แคปซูลแล้วกินข้าวต้มใส่เกลือพอเค็มๆ และใช้ยาหอมผสมกับน้ำผึ้งดื่ม
32	หมอชัย ปานทอง จ.สิงห์บุรี	ใช้ยาเหลือง(ผง) มีโหระพา มะระ จิง ข่า กระชาย ไพล ตะไคร้ มะกรูด กระเทียม พริกไทย กะเพรา ดีปลี ใช้ ๑-๒ ช้อนกาแฟ ผสมน้ำร้อน ๓/๔ แก้ว กินก่อนอาหาร เข้า กลางวัน เย็น หรือกินทุก ๔ ชั่วโมง จนกว่าจะหาย
33	หมอคุ้ม เจริญพรหม จ.สิงห์บุรี	ใช้ชาตอนก่อนคือ เอาใบข่อยโขลกกับข้าวสาร ผสมน้ำ คั้นเอาแต่น้ำดื่มประมาณ ๑๕ นาทีเห็นผล (อาจเอาใบข่อยกับข้าวสารใส่ปาก เคี้ยวกลืนก็ได้) ถ้ายังไม่หายใช้वानเพชรกลับครึ่งหัวฝนกับน้ำปูนใส ต้ม ถ้ายังไม่หายกินอีกทุก ๓๐ นาที โดยเพิ่มวานเพชรกลับเป็น ๑ หัวฝนกับน้ำปูนใสให้ดื่มจนกว่าจะหยุดถ่าย
34	หมอทราว ศรีกรมบุตร จ.สิงห์บุรี	วิธีที่ 1 ใช้เปลือกฝั้นต้น เกสรบัวหลวงขาว เกสรบัวหลวงแดง สักส่วนเสมอกาก ต้มกินต่างน้ำ วิธีที่ 2 ใช้เปลือกฝั้นต้น มะตูมอ่อน เกสรบัวหลวง(แดงหรือขาวก็ได้) สักส่วน เสมอกาก ต้มกินต่างน้ำ
35	หมออ่อนศรี ลุนผง จ.ปราจีนบุรี	ใช้ใบฝรั่งบ้าน ๕ ยอด ต้มกับน้ำเกลือ(ไม่มาก) ต้ม ๑ แก้วจะหยุด

ลำดับ	รายชื่อ	รักษาท้องเดินรุนแรง
36	หมอสุนทร เขาวนะพานิช ปราจีนบุรี	มักคิดเชื้อ ให้เอาเปลือกฝืนต้น และเปลือกแคแดงอย่างละ 3 เปลือก (ถากชั้น 2 เปลือก ถากลง 1 เปลือก) ต้มกินต่างน้ำ
37	หมอประสงค์ เทพศิริ จ.สมุทรสงคราม	ใช้ใบฟ้าทะลายโจร(ใบของต้นที่มีดอก) มาต้มกินต่างน้ำ หรือใช้ยาหอมตรา ๕ เจริญ
38	หมออุ้มพร อุณา จ.สมุทรสาคร	ถ้าท้องเสียและอาเจียนด้วยรักษาได้ 2 วิธี ดังนี้ วิธีที่ 1 ใช้ยาหอม (ใช้ได้ทุกชนิด) ๑ ซ้อน โต้ะผสมเกลือ ๑ ซ้อนชา กับน้ำร้อน ครึ่งแก้ว ต้มอุ่นๆ ครั้งเดียวหาย ถ้าไม่ได้ผลใช้วิธีที่ 2 วิธีที่ 2 ใช้ห้วกะทือเผาไฟ ฝนน้ำปูนใส ๑ ถ้วยชา ต้ม ไม่หายต้มซ้ำ
39	หมอสุรศักดิ์ สนั่นเปี่ยม จ.สมุทรสาคร	วิธีที่ 1 ใช้ขอดีฝรั่งต้มน้ำดื่ม ๗ ยอด ต้ม ๑ เอา ๑ ดื่มจนหยุดถ่าย วิธีที่ 2 กินกล้วยดิบต้มกิน(ต้มทั้งเปลือก) ถ้าทำบดผงให้เอาเปลือกกล้วยออก ก่อน สามารถรักษาแผลในกระเพาะอาหารได้ด้วย
40	นายทองดี จำปา จ.นครนายก	ต้มน้ำปูนใส
41	นายเบิ้ม ปลอดห่วง จ.นครนายก	ใช้ใบสะระแหน่ 7 ยอด ล้างให้สะอาดใช้มือขยี้ให้พอแตก ผสมยาเส้น ประมาณเท่าหัวแม่มือ เหล้าขาวประมาณ 1 ถ้วยตะไล กั้นเอาแต่น้ำให้ผู้ป่วยดื่ม
42	หมอสุวรรณ เอี่ยมละออ จ.นครนายก	เด็ดขอดีฝรั่งขึ้น 3 ยอด เคี้ยวใส่เกลือ แล้วกลืนลงไป
43	หมอสาขนต์ ใหญ่กระโทก จ.สระแก้ว	วิธีที่ 1 เคี้ยวใบปลิงกาสา ๓-๔ ใบ ใบแก่เคี้ยวคูดกินน้ำ วิธีที่ 2 เอาหัวขมิ้นชัน(แก่) ๑/๒ - ๑ ซ้อน โต้ะ ชงน้ำร้อนกิน
44	หมอสังวาล สอนทอง จ.สระแก้ว	วิธีที่ 1 ใช้ขานขอทองแก (ขานม้าเหลือง) ไม่เกิน ๒ ข้อน้ำมือ (แก้อาหารเป็น พิษ) ถ้ากินมากจะออกร้อนหู เคี้ยวกินสดๆ จะหยุดถ่าย ไม่ปวดท้อง วิธีที่ 2 ใช้ขานม้าขาว ๓ ข้อน้ำได้ เคี้ยวกินสดๆ จะหยุดถ่าย ไม่ปวดท้อง
45	หมอเบาะ ฉันทะกลาง จ.สระแก้ว	ใช้แสงพัน(ถากต้น) ๑ กำมือ ต้มใส่น้ำท่วมยา ต้ม ๒๐ นาที ขาออกดีสีเหลืองๆ รินกินบ่อยๆได้ กินครั้งละ 1 ถ้วย หยุดถ่ายก็เลิกกิน (ก็ กิน๓ ถ้วยหายแล้ว)
46	หมอชัยพร กลิ่นจันทร์ จ.ลพบุรี	วิธีที่ 1 ใช้น้ำมะพร้าวอ่อน 1-2 ลูก ต้มก็หาย วิธีที่ 2 ถ้าท้องเสียรุนแรงสมัยก่อนยายจะใช้รากมะเดื่อชุมพร 1 กำมือต้มน้ำกิน ถ้าหารากมะเดื่อชุมพร ไม่ได้ก็ใช้วิธีที่ 3

ลำดับ	รายชื่อ	รักษาท้องเดินรุนแรง
		วิธีที่ 3 ท้องเสียรุนแรง ใช้เกลือปลาช่อนกั่ว แล้วต้มรวมกับเปลือกต้นมะขามเปรี้ยว (เนื้อฝักมะขามรสเปรี้ยว แต่เปลือกต้นรสฝาด) ใช้น้ำดื่ม หรือใช้น้ำชาข้าวก็ได้ แก้บิดได้
47	หมอปาน บุญทอง จ.ลพบุรี	ใช้ยาธาตุกินกับเปลือกมังคุดเผาไฟ แล้วแช่น้ำทำน้ำกระสาย กรองเอาน้ำมากินกับยาธาตุ ใส่น้ำปูนใสเล็กน้อย
48	หมอปันธิ สุกฤษณะ จ.สระบุรี	ใบสามเสือ (ใบเทศลาด) 3 ใบ ล้างให้สะอาดแล้วเคี้ยวกินทุกวัน แต่ก่อนกินให้ตั้งนะโม 3 จบ พุทธังรักษา ธรรมังรักษา สังคังรักษา หลังจากนั้นที่ถ่ายเป็นเลือดสดๆ จะหาย
49	หมอบาง น่วมโพธิ์ จ.สระบุรี	ใช้ฝรั่งชิ้น 2 ขอด ต้มกินกับน้ำครั้งเดียวก็หาย
50	หมอสุนทร บัญญา จ.สระบุรี	เหง้าไพล 1 หัว เผาไฟ แล้วฝนกับฝาละมี ละลายกับน้ำแล้วดื่ม แก้บิด
51	หมอบุญช่วย บัญญา จ.สระบุรี	เปลือกแค ฉากขึ้น 2 ฉากลง 1 ผสมน้ำปูนใส ต้มแล้วเอามาดื่ม
52	หมอกิตติพัศ วรคุ้ม จ.สระบุรี	เปลือกมังคุดตากแดด 5 ลูก ต้มเอาน้ำดื่ม จะหยุดถ่าย ช่วยสมานลำไส้ด้วย
53	หมอประจวบ เฟื่องแก้ว จ.สระบุรี	ใบกระท่อมก็ใช้ได้
54	หมอดิษพงษ์ มณีวงษ์ จ.ราชบุรี	วิธีที่ 1 ใช้ใบมะกอก ๓ กำมือ กับ เกลือ ๑ กำมือ ต้มน้ำกิน (ใบมะกอกบำรุงตับทำให้ตับเย็นลง เกลือช่วยขับล้างถ่าย คนที่ถ่ายเพราะตับอ่อนไม่ดี) วิธีที่ 2 ใช้รังมดสารี ๑ รัง ต้มน้ำใช้กินแทนน้ำ (รังมดสารี ทำมาจากจิ้งจิว วัณกินหญ้าหลายอย่างมูลจึงเป็นยา)
55	หมอสวน ทราชทอง จ.ราชบุรี	วิธีที่ 1 ใช้เปลือกมังคุดฝนกับน้ำกินได้ วิธีที่ 2 ใช้น้อยหน่าตายพรายฝนกับน้ำให้กินก็ได้ วิธีที่ 3 ใช้เปลือกแคตากมา ๓ ชั้น เอามาต้มน้ำกินก็ได้
56	หมอสุนทร ชูศรี จ.นนทบุรี	ใช้เหง้าห่วยลิงฝนใส่เหล้าขาว กิน
57	หมอประคองทรัพย์ ชาญเชิดศักดิ์ จ. นนทบุรี	วิธีที่ 1 ท้องเสียไม่รุนแรง ใช้เกลือเม็ด ๒ ช้อนโต๊ะ ละลายในน้ำร้อน ๑ แก้วใหญ่ ทิ้งไว้พอรุ่นให้คนไข้ดื่ม คนไข้จะถ่ายอีก ๑ ครั้ง แล้วหยุดถ่ายเพราะเกลือจะไปทำลายเชื้อแบคทีเรีย
		วิธีที่ 2 ท้องเสียรุนแรงและเชื้อเข้ากระแสเลือดแล้ว ให้ใช้พริกไทย หรือกานพลูป่นแล้ว ๓ ช้อนโต๊ะ ถ้าเป็นเม็ดเป็นดอกต้องใช้ ๑ กำมือตำให้ละเอียด แล้วชงกับน้ำให้คนไข้ดื่มเพราะจะฆ่าเชื้อได้ดี

ลำดับ	รายชื่อ	รักษาท้องเดินรุนแรง
58	หมอดีเรก จิตมั่น จ.ชลบุรี	ใช้ใบฝรั่งหรือเปลือกแคะ เอาอย่างใดอย่างหนึ่ง ต้มกินแทนน้ำ จนกว่าจะหาย
59	หมอสาคร สืบวงศ์ จ.ชลบุรี	วิธีที่ 1 เอาเปลือกมังคุดฝนกับน้ำปูนใส ต้ม วิธีที่ 2 เอาหมากผ่า 4 เอา 2 ต้ม กินน้ำ หาย
60	หมोजสอ.มงคล นิยะมะ ชลบุรี	วิธีที่ 1 เอากล้วยดิบปอกเปลือก เคี้ยวกิน วิธีที่ 2 เอาใบจากสุบยา เคี้ยว 4-5 ใบ กลืนน้ำจืด
61	หมอเฟื่อง แก้วถาวร จ.เพชรบุรี	เอาแก่นสลด ใค้ขูดให้เป็นผง ผสมน้ำร้อน 20 มิลลิลิตร ต้มครั้งเดียว อุจจาระจะแข็ง
62	หมอละเอียด งามใจ จ.เพชรบุรี	ใช้ลูกมะขวิดตำละเอียด 3 ลูก ผสมกับน้ำปูนใส ½ แก้ว คั้นเอาน้ำดื่ม จะหยุดถ่าย
63	หมอธีรศักดิ์ เกษตรสินสมบัติ จ.ประจวบฯ	เอาเปลือกมังคุด ลูกหับทิมอ่อน ขางสีเสียด ขมิ้นชัน ต้มน้ำดื่มหรือบดเป็นผง ใ้แคปซูลก็ได้ กินครั้งละ 2-3 แคปซูล ชั่วโมงต่อไปกินครั้งละ 1 แคปซูลจนกว่าอาการจะทุเลา
64	หมอบุณยีน ผ่องแผ้ว จ.ลพบุรี	เอาเปลือกมังคุด 3 เปลือก เปลือกหับทิม 3 เปลือก ฝรั่งขึ้นก่อน 3 ลูก เปลือกต้นมะขาม 3 เปลือก เปลือกมะขามเทศ 3 เปลือก ใบสาบเสือ 1 กำมือ ต้มกับน้ำปูนใส 1-2 ลิตร น้ำจะเป็นสีแดง มีรสฝาดอย่างแรง ต้มครั้งละ 1 แก้ว เข้า-เย็น จนหยุดถ่าย ใช้ล้างแผลผู้ป่วยเบาหวานได้ด้วย
65	พระครูสุธรรมนาถ เจ้าอาวาส วัดปลักไม้ลาย นครปฐม	ถ้าถ่าย 5-7 ครั้งแล้วยังไม่หยุด จนกระทั่งขุ่นแล้ว รักษาดังนี้ วิธีที่ 1 อบน้ำเย็นๆ ราดตัวไปเลยให้ประสาทสะดุ้งแล้วประสาทจะพลิกกลับ จะหยุดท้องเดิน วิธีที่ 2 กินขนมปังปอนด์ที่ใช้ยีสต์จะช่วยให้หยุดถ่ายได้ ขนมปังจะไปจับน้ำในท้อง วิธีที่ 3 ดื่มน้ำมะพร้าวอ่อนหรือน้ำกระชายต้ม ซึ่งมีฟรุกโตสทำให้มีกำลังต่อต้านโรค วิธีที่ 4 ถ้าใช้วิธีข้างต้นแล้วไม่ได้ผล ยังถ่ายอยู่ ให้กินอาหารฝาดมากๆ เช่น เปลือกมังคุดตำผสมน้ำปูนใสกรอกเลยจะหยุดถ่าย
	ผู้สูงอายุ	
1	ชายสังเวียน โปธิสิทธิ	เปลือกลูกหับทิมสดต้มกิน
2	นางสำราญ ชูศรี	เอาเปลือกมังคุดฝนน้ำกิน หรือใช้ใบฝรั่ง 7 ใบ ต้มกินก็ได้ มันจะมีความฝาด

ลำดับ	รายชื่อ	รักษาท้องเดินรุนแรง
3	นางพะยอม ทองมณโฑ	ใช้เปลือกแค ขอดต้นเทียนกิ่ง 7 ขอด ขอดทับทิม 7 ขอด ต้มกินต่างน้ำ
4	นางชื่นชม ใจศิริ	วิธีที่ 1 ใช้ลูกฝรั่งอ่อนๆ หรือใบอ่อนๆ ต้ม ใช้น้ำกินจนกว่าจะหยุดถ่าย วิธีที่ 2 ใช้เปลือกแคต้มน้ำปูนใส กินสักครึ่งถ้วย จนกว่าจะหยุดถ่าย
		วิธีที่ 3 กล้วยห้ามๆ ผานตากแดดแล้วเอามาบดชน้ำ กินครั้งละครึ่งถ้วยก็ได้ พอหยุดถ่ายก็หยุดดื่ม
		วิธีที่ 4 ถ้าไม่มีอะไรใช้ใบชาชงน้ำแก่ๆ แล้วดื่ม พอหยุดถ่ายก็หยุดดื่ม
5	นางพยุศรี นวรัตน์	ใช้ขอดทับทิม ๕ -๗ ขอดต้มน้ำกิน กิน ๒-๓ ครั้งก็หยุดถ่าย
6	นางสร้อยสุวรรณ ดีเจริญ	ใช้เปลือกทับทิมต้มน้ำปูนใสกิน หรือใช้ใบชาชงแก่ๆ กิน ถ้าไม่หยุดต้องไปโรงพยาบาล
7	นายธานีทร์ เจริญผล	ใช้เปลือกต้นแคหรือเปลือกลูกทับทิม ต้มกินแทนน้ำก็หาย ถ้ามีอาการจุกเสียดด้วยใช้กระเทียมตำ แทรกใส่ไปสัก ๑-๒ กลีบ
8	นางสุคนธ์ อิศระอาด	ใช้ใบชา โดยเอาใบชาสักหีบมือมาล้างน้ำพอสะอาดแล้วเคี้ยวๆ กลืนเลย ไม่ได้ใช้วิธีชงใช้เคี้ยวสดๆ เลยทีเดียวก็หาย เคยกินยาธาตุน้ำขาวแต่มั่นช้า
9	นางสุคนธ์รัศม์ ม่วงแพงศรี	ใช้เปลือกต้นฝรั่งมาข่างไฟแล้วต้มน้ำ แล้วให้กินน้ำก็หาย กินไปเรื่อยๆ แทนน้ำ 2-3 แก้วก็หยุดถ่าย
10	นางบุญปลูก อ่วมประเสริฐ	ถ้าถ่ายมาก พอเคยใช้เปลือกแคมาต้มน้ำกระสายกินกับยาหอมที่ทำไว้ใช้เอง
11	นายสมเกียรติ ปานอุทัย	ใช้น้ำชาชงแก่ๆ กินก็ดี บางทีก็ใช้กล้วยห้ามๆ ปิ้งกินไม่รู้จะเห็นก็หาย
12	ชายไพฑูรย์ ทองเชื้อ	ใช้เปลือกแคมาต้มน้ำกิน หรือใช้ขอดทับทิม ขอดฝรั่งก็ได้ต้มน้ำแล้วกิน น้ำครั้งละครึ่งแก้ว กิน ไปเรื่อยๆ พอหยุดถ่ายก็หยุดกิน
13	นายวิไล บัณฑภา	ไพลมาล้างแล้วเคี้ยวกิน กินขนาด 1 หัวแม่มือ กิน 1-2 ครั้งอาการจะหายไป
14	นายถนอม ขำกระโทก	ใช้จ่าวนใบร่องกลางแดง (ลงท้อง รักษาอาการถูกพิษจากท่านอื่น) เอามาโขลกผสมกับเหล้าขาว กินแก้ปวดท้อง ลงท้อง เช่น เอามา 1 กำมือแล้วโขลกเอาน้ำกิน 1-2 ครั้งก็จะหาย
15	นายวิจิต ชนชาติ	ใช้เปลือกแคทุบแช่น้ำ 30 นาทีแล้วกิน

ลำดับ	รายชื่อ	รักษาท้องเดินรุนแรง
16	นางบุญสม ชื่นสว่าง	ใช้รำมะขามต้มกับน้ำ กินต่างน้ำ
17	นายหวัง บุญจันทร์	ใช้เปลือกต้นมะขม หรือแก่นมะขมต้มกินต่างน้ำ
18	นายสง่า บุญรัตน์	ใช้ยอดสะแก 3 ยอด นำมาเคี้ยวกิน (เป็นสูตรในสมัยก่อน)
19	นางลำไย พลุบางยูง	ใช้ยอดฝรั่ง 3 ยอด นำมาเคี้ยวกิน
20	นางสุพัตรา นิลญาณ	ใช้เปลือกแก่น้ำปุนใส่ต้มน้ำกิน
21	นางปราณี บ้างาม	ถ่ายเป็นน้ำ ให้ใช้ยอดฝรั่ง ต้องกลืนใจเค็ดมา ๗ ยอด เคี้ยวกินก็หายเลย รสยอดฝรั่งจะฝาด
22	นางพิน สุขสังข์	ใช้ยอดทับทิม ๖-๗ ยอด ต้มน้ำดื่ม
23	นางมาก สุขเกษม	ใช้ยอดฝรั่งแต่เวลาเก็บอย่าให้เงาตัวเราทับต้นไม้นะไมอย่างนั้นยาจะไม่มีฤทธิ์
24	นายนภา สุขสังข์	ใช้ใบสะแก ๗-๘ ยอดกับเปลือกมังคุด ๒ ฝาด ต้มดื่มต่างน้ำ

ตารางที่ 10 วิธีการบำบัดภาวะปวดท้องรุนแรงจากธาตุลมของหมอพื้นบ้านและผู้สูงอายุ

ลำดับ	รายชื่อ	รักษาปวดท้องรุนแรงจากลม
	หมอพื้นบ้าน	
1	หมอชวลิตร์ สนธิไชย จ.กาญจนบุรี	วิธีที่ 1 ข่าสด ขนาด ๑ อกคูลี เคี้ยวกินวันละ ๓ - ๔ ครั้ง ถ้ามีท้องอืดด้วย ใช้ขิงต้มน้ำมาดื่มด้วย วิธีที่ 2 กระชาย ใช้กระชายทั้งรากและเหง้า ๑ กำมือ ใส่น้ำนิดหน่อยปั่นกินครั้งละครึ่งแก้ว วันละไม่เกิน ๒ ครั้ง
2	หมอประทุม บัวบาน จ.กาญจนบุรี	ใช้ปูนแดง น้ำมะกรูด ใบกระเพราแดง เหล้าเล็กน้อยขยี้รวมกันแล้วทา ท้อง หลังมือ เท้า
3	หมอชัยณรงค์ นาคสังข์ จ.ชัยนาท	ใช้ยาธาตุที่มีส่วนผสมของเปลือกอบเชย กระวาน กานพลู ฟาง แกลด ข่าต้นเสมอกาก ต้มรวมกัน ต้ม 3 เา 1 แล้วใส่การบูร(สารกันบูดในตัว) เมินทอด และน้ำตาลกรวดพอประมาณ ต้ม 1 ชั่วโมง 3 เวลา หลังอาหาร ยาธาตุอยู่ได้ประมาณ 6 เดือนถึง 1 ปี
4	หมอมาลัย ฉิมพลี จ.ชัยนาท	วิธีที่ 1 ยาลม ให้กินยาลมตรา ๕ เจดีย์ หรือตราฉัตรทรงม้า วิธีที่ 2 ปูนแดงผสมน้ำมะกรูด ให้เอาปูนแดงผสมน้ำมะกรูด(เอาส่วนตรงผิวออกก่อน) แล้วคนให้ขึ้นฟอง นำมาทาท้อง (วิธีนี้ดีกว่าการกินยาหอม) ฤทธิ์ยาจะร้อนช่วยขับลมได้ดีมาก

ลำดับ	รายชื่อ	รักษาปวดท้องรุนแรงจากลม
5	หมोजิตร บุตรเมือง จ.ชัยนาท	มีตัวยาหลักๆ คือ พริกไทย ดิปลี หอมแดง (ใส่แกง) พริกใหญ่แห้ง(ใส่แกง) จุก มะกรูด ตะไคร้ และสมุนไพรอื่นๆ สัดส่วนอย่างละเท่าๆ กันนำมาต้มกิน ๑ แก้ว ทุก ๒ ชั่วโมง ให้กินซ้ำอีกจนกว่าจะหาย
6	หมอมูล เจตปิก จ.ตราด	ปวดท้องลม ใช้น้ำขี้ปลาวาฬ ใช้น้ำ ตะไคร้ กระจาย ชิง ต้มกิน ๑ แก้ว
7	หมอบุณ งามัญญาคม จ.ตราด	ปวดท้องแล้วมีอาการจุกเสียดแน่นด้วยใช้ ผิวมะกรูด พริกไทย กระจาย ทุเรียน ทุเรียน (มีดอกจันใส่ก็ได้ไม่ใส่ก็ได้) หนักอย่างละ ๕ บาท บดกินกับเหล้า หาย
8	หมอระเด่น ตอสกุล จ.จันทบุรี	น้ำดื่มใบกระเพรา ๑ ถ้วยกาแฟ ผสมยาหอม ๑ ซ้อนชา คนให้เข้ากัน ดื่มให้หมด ถ้าเป็นลมจุกอก คนอีสานเรียกว่า ไหลตาย เป็นลมเกิดหลังเที่ยงคืนมาเอง กิน ข้าวต้มตอนเย็นแล้วนอนเลย นอนไม่ถูกทำคือนอนหงาย แก้โดยดิงไข่ โดย ค่อยๆสาวออกมา อีกมือกดใต้ลิ้นปี่(กดๆ ปล่อยๆ) การป้องกันให้นอนตะแคง ลมจะออกทางก้น)
9	หมออนุชาติ คุณสุข จ.จันทบุรี	ใช้หญ้าดอกขาว ทั้งต้น ๑ กำมือ ต้มกิน โดยเติมน้ำ ๑ ลิตร
10	หมอรัก ฉัตรเงิน จ.จันทบุรี	ใช้เนื้อไม้ต้นกฤษณา (ไม้หอม) ยาวประมาณ ๒-๓ นิ้ว ต้มกับน้ำ กินหาย จะมีรส ขม ใส่กระเทียม หัวหอมด้วยก็ได้
11	หมอชัยฤทธิ์ วรรณภักดี จ.จันทบุรี	ใช้กระเทียม ๑ กิโลกรัม พริกไทย ๓-๔ เม็ด เอามาตำผสมเหล้า ๓๐ ซีซี กิน
12	หมอเนียง รัตคาม จ.จันทบุรี	ใช้รากหญ้าคา ต้นมือควั่น รากย่านาง(ตะวันเขี้ยว) รากท้าวชายหม่อม เอามาฝน กับน้ำข้าวข้าว พอชุ่มๆ กินเลย จดรูป ๑ ดอกบอกรูปอาจารย์ ขอให้ มี สรรพคุณด้วยด้วย
13	หมอวินัย บุญโยประการ จ.จันทบุรี	ให้นำอ้อยแดงกิน หรือ โสัดทะนงแดง (ยาแรง) ฝนให้กิน ๑ ครั้ง(แก้สารพัดทั้ง ปวดท้อง คุลม ไซย) กินแล้วจะอาเจียนและถ่ายเอาสิ่งที่ทำให้ปั่นป่วนข้างในออก แล้วจะดีขึ้น
14	หมอนันต์ บุญปลอด จ.จันทบุรี	ใช้เปลือกฝางฝนกับน้ำข้าวข้าวให้กิน
15	หมอสงว กิริชล จ.จันทบุรี	ถ้าเป็นปวุง จุกแน่น เป็นลม เวียนหัว ถ่ายท้อง ใช้หอมแดงเคี้ยวแล้วใช้คาถาปวง ฟันท้อง “ปวงช้าง ปวงม้า ปวงค่าง ปวงลิง ปวงลม สารพัดปวง ภูจะปิด ก็จักหาย สวาหะ สวาหาย”
16	หมอไหล ภูซ้อน จ.ระยอง	ใช้ใบรางจืดตำ คั้นน้ำผสมน้ำข้าวข้าว กิน เป็นน้อยใช้น้ำข้าวข้าว (ตะคริวใน ท้องหรือฝีในท้อง ปวุงลงท้อง ต้องดูอาการคนไข้ด้วย)

ลำดับ	รายชื่อ	รักษาปวดท้องรุนแรงจากลม
17	หมอครัมภ์ โปร่งอากาศ จ.ระยอง	เป็นป่วง ลมป่วง ปวยตัวเอง ใช้จึงสดฝานบาง เกลือใส่ผสมน้ำนิดหน่อย หยอดตา ๒ ข้าง หยอดตาเรื่อยๆจนหาย ประมาณ ๑๕ นาที หาย
18	หมอแวน วงเววดี จ.ระยอง	สาเหตุจากผีลมผีในท้อง หรือธาตุ ๔ พิการ ให้กินขมิ้นขาวประจำ ลมจะออกปุดๆ เลย และใช้คาถา(ตอนไปเก็บยา) “โอมคลุก คลุก กูจะปลุกพญาชาขมิ้นขาวเจ้าเอ๋ย ให้ตื่น ตื่น ตื่นเลย ดึกว่าเก่า อมสวาหะ อมสวาโหม” แล้วก็ถอนได้เลย
19	หมอคุ้ม เจริญพรหม จ.สิงห์บุรี	ปวดท้องมาก ถ้าเป็นป่วง ใช้वानเพชรกลับ ๑ หัว เคี้ยวกิน แก้ปวดท้องลมป่วง
20	หมอประสงค์ เทพศิริ จ.สมุทรสงคราม	ใช้หัววานจันทร์แดง ๑ หัว โขลกผสมเหล้า กินประมาณ ๔ ชั่วโมงต่อครั้ง จนกว่าจะหาย (ปกติ ๒ ครั้งก็หาย)
21	หมออุ้มพร อุ๋นฉาย จ.สมุทรสาคร	เด็กปวดท้องรุนแรง ตัวหงิก/เขียว บิบน้ำมะกรูดผสมปูนแดง(กินกับหมาก) ทาท้อง(ไต้ลม) และท้อง “พุทโธหาย ชัมมังหาย สังฆังหาย เพียง” พอปูนแห้งเด็กก็หายปวดท้อง ถ้าผู้ใหญ่ปวดท้อง ใช้ใบกะเพราแดง โขลกกรองผสมน้ำมะกรูด ๑ ถ้วยชา ดื่มเลย จะหายปวดท้อง
22	หมอสุรศักดิ์ สนเปี่ยม จ.สมุทรสาคร	ถอนพิษใช้ยานางทั้งต้น โขลกคั้นน้ำดื่ม แล้วใช้ข่าแก่ลมป่วง โดยใช้ข่าบ้าน/จึงตำคั้นดื่ม (ถ้าจะให้เร็วต้องผสมเหล้าดื่ม) คั้นน้ำข่าจะร้อนกว่าจึง (จึงถ้าแน่นท้อง จุกเสียดจะแก้ได้)
23	นายเบิ้ม ปลอดภัย จ.นครนายก	ใช้ใบฟ้าทะลายโจร ประมาณ 3 ยอด ล้างให้สะอาดแล้วเคี้ยวกินสดๆ
24	หมอสายยนต์ ใหญ่กระโทก จ.สระแก้ว	วิธีที่ 1 ปวดท้อง/ปวดบนสะดือใช้ขมิ้นชัน 1 กำมือ โขลกละเอียด คั้นน้ำดื่มจะเรอออกมา วิธีที่ 2 โรคลม(ท้องแข็ง) ใช้รากบัญชีโคก(เจตพังคี) 1 กำมือ โขลกละเอียด คั้นน้ำดื่ม
25	หมอดิษพงษ์ มณีวงษ์ จ.ราชบุรี	ใช้ใบกะเพรา ๓ ใบ ขยี้เปะที่สะดือ จะหายปวด
26	หมอผวน ทราชทอง จ.ราชบุรี	ถ้าปวดแบบลมป่วงต้องใช้ข่าสด มะกรูดสด เปลือกส้มโอ เอาพอกัน ตำผสมกับน้ำปูนใสให้ได้ครึ่งแก้ว กินขับลมออกมากจะหาย
27	หมอสาคร สืบวงศ์ จ.ชลบุรี	ใช้กะเพราแดง 1 กำมือ ตะไคร้ 1 กำมือ คั้นน้ำกิน แก้ปวดท้อง ขับลม แก่ลม กองละเอียด แก่ลมกองหยาบ ท้องถื่นได้ก็หายเลย
28	หมอจส.มงคล นิยะมะ จ.ชลบุรี	ไพลผสมกับขมิ้นชัน สักส่วน 1 ต่อ 1 โขลกละเอียด คั้นเอาแต่น้ำ ดื่ม

ลำดับ	รายชื่อ	รักษาปวดท้องรุนแรงจากลม
	ผู้สูงอายุ	
1	นางชื่นชม ใจศิริ	กรณีเป็นลมป่วง ใช้เหง้ากระทือทุบๆ ต้มกับน้ำ กินน้ำครั้งละครึ่งแก้ว แก้วลมถูกเสียดสี กินสัก ๒ ครั้งก็หาย กรณีเด็กปวดท้องจากท้องอืด ใช้ใบกระเพราแดงมาขยี้ หดน้ำปูนใสใส่เล็กน้อยทาท้อง และทาฝ่าเท้า แก้วท้องอืด ท้องเฟ้อ ในเด็กในผู้ใหญ่ก็พอใช้ได้
2	นางสุพัตรา นิลญาณ	กินน้ำมะพร้าวอ่อน แบ่งกินทีละ ๑/๒ แก้ว ทอยกินทั้งวันจะหาย
3	นางจุม เนียมแก้ว	ใช้ยาหอมละลายกับน้ำร้อน ดื่มครั้งละ 30 มล. ทุกชั่วโมง จนกว่าจะหาย
4	นางปราณี บัวงาม	ปูนแดงเท่าปลายนิ้ว บีบน้ำมะกรูดใส่ ขยี้ แล้วทารอบๆ สะดือ
5	นางมาก สุขเกษม	ใช้น้ำลูกมะกรูดเผาไฟกับน้ำปูนใส จิบทีละน้อย
6	นายหนา สุขสังข์	กรณีเด็กปวดท้อง ใช้กระเพราแดงขยี้กับปูนแดง แล้วทารอบๆ สะดือ เด็กกลอดใหม่ๆ ใช้ทาได้ ดีกว่าทามหาหิงคุ์

ตารางที่ 11 วิธีการบำบัดแมลงกัดต่อยของหมอบ้านและผู้สูงอายุ

ลำดับ	รายชื่อ	การบำบัดแมลงสัตว์กัด ต่อย
	หมอบ้าน	
1	หมอชาลิตร์ สนธิไชย จ.กาญจนบุรี	วิธีที่ 1 ใช้เสลดพังพอนตำผสมเหล้าทา วิธีที่ 2 ใช้ใบจักรนารายณ์ขยี้ผสมเหล้าแปะที่แผลดีมาก รักษาพิษได้
2	หมอสุดใจ เจริญผล จ.กาญจนบุรี	วิธีที่ 1 ใช้ว่านร้อนทอกรักษาได้เหมือนกัน ตำกับเหล้าแล้วทา กินด้วยก็ได้ วิธีที่ 2 สูตรที่ดีมากใช้หน่อไม้เปรี้ยวที่คองไว้เอามาต้มน้ำให้เดือดแล้วเอากวนที่ถูกลงสัตว์กัด ต่อยไปรมไอน้ำสัก ๑๐-๑๕ นาที เช่น ถูกลงที่แขน ก็เอาแขนไปรมไอน้ำ อาการปวดจะหายเลย วิธีที่ 3 ใช้ใบสดคั้นทิ้งหายใหญ่ ๓ ใบเคี้ยวให้ละเอียด กลืนเลยแล้วกินเหล้าตาม ไปเล็กน้อยจะทำให้หายปวดทันที
3	หมอสะเทือน ภาคภูมิ จ.กาญจนบุรี	วิธีที่ 1 ใช้พญาขอ(เสลดพังพอนตัวเมีย) ตำกับน้ำหรือเหล้าก็ได้ ใช้ทาตรงที่ถูกลง วิธีที่ 2 ใช้รางจืดตำกับน้ำหรือเหล้าก็ได้ ใช้ทาตรงที่ถูกลง

ลำดับ	รายชื่อ	การบำบัดแมลงสัตว์กัด ต่อย
		ถ้าตะขาบกัด ใช้หนังกบแปะที่แผลหรือกระดูกงอกก็ได้ตำผสมกับเหล้าทา พิษตะขาบแพ้กับ
4	หมอประทุม บัวบาน จ.กาญจนบุรี	1. ตัวผึ้ง ต่อ พิษมากใช้ข่อยดำโกลกกับเหล้าคั้นเอาน้ำกินสักหน่อย ๒ ช้อนโต๊ะ กากพอกที่แผล
		2. ตะขาบ แมงป่องและพิษงู ก็ใช้ข่อยดำรักษาได้ กิน ทาเหมือนกัน
5	หมอช้อน บุญตัน จ.กาญจนบุรี	วิธีที่ 1 ใช้ใบเสลดพังพอนตำกับเหล้าพอก แผล วิธีที่ 2 ถ้าตะขาบ & แมงป่องตอย ใช้หัวว่านขยวมกลตำกับเหล้าทาทั้งหาย
6	หมอมาลัย ฉิมพลี จ.ชัยนาท	ใช้ปูนแดงป้ายแผล ถ้าเป็นพิษแมลงสัตว์กัดตอยใช้พิมเสนน้ำทา
7	หมอจิตร บุตรเมือง จ.ชัยนาท	1. ถ้าตะขาบ ใช้ชาหม่องทา 2. ถ้าแมลงป่องกัด ใช้น้ำมะนาวกับว่านตะขาบตำพอกแผล 3. ถ้าแมลงป่องกัด ใช้ยางพญาช้างเผือกทาแผล
8	หมอมูล เจตปิก จ.ตราด	วิธีที่ 1 ใช้น้ำมันว่าน ๑๐๘ ตัวรันทัด ห้อเลือด แก้ไปทั้งตัว น้ำเหลือง เยิ้ม ทาด้วยน้ำมันว่าน ๑๐๘ วิธีที่ 2 ใช้ยารสผาด เปลือกมังคุด หมากแก้ว เปลือกโกกงาง ถ้าเป็นมากใช้ อาบ
9	หมออุบล รัมัญอุดม จ.ตราด	ตะขาบกัดใช้เสลดพังพอนตัวเมีย ตำใส่เหล้าพอก
10	หมอช่วง ภูมิภักดี จ.จันทบุรี	แมลงกัดตอยทุกชนิดใช้วันหางจรเข้าได้
11	หมอระเด่น ตอสกุล จ.จันทบุรี	ถ้าตะขาบกัดใช้ใบหรือคอกดาวเรืองตำให้ละเอียด ผสมกะปิ ๑ หัวแม่มือ ตำให้เข้ากัน ทาแผล ฟันคางตะขาบ
12	หมออนุชาติ คุณสุข จ.จันทบุรี	1. ตะขาบกัด ใช้เถาตะขาบตำผสมเหล้าโปะแผล 2. ถ้าผึ้ง ต่อ แตนตอย ใช้ใบเสลดพังพอนตัวเมีย (พญาขอ) ผสมเหล้า โปะแผล
13	หมอรัก ฉัตรเงิน จ.จันทบุรี	ใช้ใบทองพันชั่ง ขยี้ทาแผล
14	หมอชัยฤทธิ์ วรรณภักดี จ.จันทบุรี	1. ใช้เหล้าขาวหรือเหล้าพื้นบ้าน ทาแผล 2. ถ้าเป็นแมงป่องตอยใช้เถาพญานาค ผ่นน้ำขาวข้าว ทา
15	หมอสวงค์ อาปัดชิง จ.จันทบุรี	วิธีที่ 1 ใช้สมุนไพร 4 ตัว รวงจืดต้น(หึ่งหาย) รวงจืดเถา กลอยจืดด้วยถ้ามี โกลกให้ละเอียดผสมกับน้ำมะนาว ใช้ตำลึซุบแปะแผล ไม่เกิน ๓๐ นาที หาย

ลำดับ	รายชื่อ	การบำบัดแมลงสัตว์กัด ต่อย
		วิธีที่ 2 ใช้ข้าวเหนียว ๑ กำ(กลั่นใจหีบมา) ต้มกับน้ำตาล ๑ ช้อน ต้มให้สุก กินให้หมด หาย
16	หมอไพศาล กังคะศรี จ.จันทบุรี	ให้เปิดบาดแผลเพื่อให้อากาศที่ติดอยู่ออก โดยใช้ใบดาวเรือง ๑ กำมือเอามาโขลก แบ่งออก ๓ ส่วน ส่วนแรกใช้กับน้ำมะนาว ส่วน ๒ ใช้กับเหล้าขาว ส่วน ๓ ใช้กับกะปิ พอกทีละอย่างคว่ำอย่างไหนดูดีพียงแรงกว่าให้ใช้ตัวนั้นอย่างเดียวในครั้งต่อไป พอกพอดถึงเวลาก็จะหลุดไปเอง ถ้าเป็นแมงป่อง ใช้กล่าวคาถาหีบ ๓ ครั้ง “โอม งอน งอน อยู่ได้ไม้ฆอนหีบ พียงสวาหะ”
17	หมอวินัย บุญโยประการ จ.จันทบุรี	1. ถ้าเป็นผึ้ง ต่อ แตน ต่อย ใช้เม็ดยมะขามผ่าซีกแปะแผล ถ้าไม่มีใช้หัวหอมหรือกระเทียมก็ได้ 2. ถ้าเป็นแมงป่องให้ใช้มูกควายแปะ 3. ถ้าเป็นตะขาบ ใช้เสลดพังพอน(ตัวเมีย/ผู้ขี้แปะ
18	หมออนันต์ บุญปลอด จ.จันทบุรี	วิธีที่ 1 ใช้ยางมะละกอแปะแผลที่ถูกกัด หาย วิธีที่ 2 ใช้บอนเผาไฟทาแผล
19	หมอสงว คีรีชด จ.จันทบุรี	1. ผึ้ง ต่อย ใช้กะปิกับหน่อไม้สดโขลกละเอียดพอกแผล 2. ถ้าตะขาบกัด ใช้กาถาคะขาบ “โอม กูจะบนตะขาบ มันจะบิน มันจะคายมาจากไม้พุ่ม กูจะบีด ก็หาย สวาหะสวาหาย” และใช้ยางคันตะขาบเอายางมาทาแผล
20	หมอไหล กุ๋ซอน จ.ระยอง	ใช้ใบรางจืดตำ พอกแผล
21	หมอครีม โปร่งอากาศ จ.ระยอง	ใช้ใบรางจืดตำ พอกแผล
22	หมอแวน วงแหวดี จ.ระยอง	ใช้ยาฤษณากลับทาประมาณ ๑ วันก็หาย
23	พระครูวิโรจน์เมธาภรณ์ จ.ระยอง	เคยถูกตะขาบกัดใช้ดินเสลดพังพอนตำผสมเหล้า คั้นเอาน้ำกินประมาณ ½ แก้ว พียงหายดี กากพอกแผล
24	หมอดำรงค์ศักดิ์ ชุ่มแสงพันธ์ จ.ระยอง	วิธีที่ 1 เอาฟ้าทะลายโจร หอมดำ เถานาคราช เสลดพังพอนเอามาตำคั้นน้ำกินไปก่อนเลย แต่คนที่มาจะให้กินยาขับพียงมากกว่า วิธีที่ 2 ใช้ดินสแลก เอายางมันมาทา รักษาได้เลย คือ ดินสแลก เค็ด แล้วมีน้ำยางขาวๆ มาทา มีทั้งชนิดใบเขียวและใบด่าง นำมาทาแก้พียง ต่อ แตน ผึ้ง ตะขาบ แมงป่อง งูหลายชนิด แมงมุมแม่หมา้ยและเงี่ยงปลาตุ๊กตั๊ก งู กะปะเคยใช้มาหลายรายแล้ว ทาไปแล้วหายปวด

ลำดับ	รายชื่อ	การบำบัดแมลงสัตว์กัด ต่อย
25	หมอยุ้ย ปานทอง จ.สิงห์บุรี	ใช้ขี้ผึ้งสมุนไพรชาววัง(ตะไคร้หอม ไพล ขมิ้นชัน) ทาแผล
26	หมอคุ้ม เจริญพรหม จ.สิงห์บุรี	ใช้ใบข่อยค้ำยี่ผสมเหล้าขาว เปะแผล
27	หมอทรง ศรีมกรบุตร จ.สิงห์บุรี	วิธีที่ 1 ใช้เตงกวาสับผสมมะนาวทา วิธีที่ 2 ใช้หอมแดงมาโขลก ทาแผล วิธีที่ 3 ใช้ต้นหอมแดงที่ใบเหมือนใบตาลเดี่ยวเป็นพุ่ม เอาหัวมาโขลก ทาแผล
28	หมออ่อนศรี ลุนผง จ.ปราจีนบุรี	ใช้ยางหนุมานั่งแทน ๑๕ นาที จะเย็น ขุบขม หายปวด
29	หมอประสงค์ เทพศิริ จ.สมุทรสงคราม	1. ถ้าเป็นแมงป่องตอย ใช้กิ่งฝรั่งประมาณนิ้วมือ ตนไฟ นาบที่แผล ๓ เที่ยว ห้ามถูกน้ำ ถ้าถูกน้ำต้องทำใหม่ 2. ถ้าผึ้ง ต่อย แตนตอย ใช้พญาขอ โขลก ปิดแผล 3. ถ้าตะขาบกัด ใช้หัวหอมบางข้างลอกผิว บิดปิดแผลตะขาบกัด
30	หมออุ้มพร อุณา จ.สมุทรสาคร	1. ใช้เสลดพังพอน/พญาขอ โขลกผสมเหล้าทาแผล ถ้าผึ้งตอย ต้องเอาเหล็กหมาออก โดยเอากรรไกร/คีมคีบออกก่อน แล้วใส่ยา 2. ถ้าเป็นตะขาบหรือแมงป่องตอย ถ้าตอยที่นิ้วมือ/ นิ้วเท้าให้ใช้มะนาวตัดหัว/ท้าย ทำทะลุเอานิ้วสอดเข้าไป แต่ถ้าตอยผิวหนังก็เอามะนาวผ่าซีก เปะแผล
31	หมอสุรศักดิ์ สนเปี่ยม จ.สมุทรสาคร	1. แมลงพวกผึ้ง ต่อย แตนตอย ใช้ว่านหางนาคตำปิดแผล (ถ้าผึ้งตอยต้องดึงเหล็กในออกก่อนจึงจะหายปวด เหล็กในขาวๆ ดึงออกได้แล้วพอกยา) 2. ถ้าเป็นแมงป่อง/ตะขาบ ใช้ตะขาบบินตำพอก
32	หมอสาขนต์ใหญ่กระโทก จ.สระแก้ว	1. แมลงสัตว์กัดตอย ใช้น้ำส้มควันไม้กลั่นใส ไว้ทาแผล จะไม่ปวด ผึ้ง ต่อย แตน ตะขาบ แมงป่อง ใช้ได้หมด 2. ถ้าตะขาบ ใช้ว่านตะขาบทาแผล
33	หมอสังวาล สอนทอง จ.สระแก้ว	วิธีที่ 1 ใช้เขยตาย (ใช้ได้ทั้งใบ กิ่ง) ฝนน้ามะนาวเปะแผล วิธีที่ 2 ใช้นางพญาท้าวเอาตัวผู้หรือตัวเมียก็ได้ ตัวผู้หนามห่าง ฝนผสมน้ามะนาว(เหล้า) เปะแผล
34	หมอแปะ ฉันทะกลาง จ.สระแก้ว	ใช้ยาหม่องทาที่หาย ถ้าแมงป่องตอย เอาเสลดพังพอนตัวเมียทุบผสมเหล้าทาพอกพันแผล ถ้าปลาคุยกษ์บัก เอาเสลดพังพอนตัวเมียทุบผสมเหล้าคั้นน้ำกินกากพอกแผล ก็หาย
35	หมอพันธิ สุกฤษณะ จ.สระบุรี	ใช้ข่อยค้ำมาตำ แล้วนำไปเปะลงบนบริเวณที่ถูกตะขาบกัด

ลำดับ	รายชื่อ	การบำบัดแมลงสัตว์กัด ต่อย
36	หมอบุญช่วย บุญยา จ.สระบุรี	ใช้พระเจ้า 5 พระองค์ ฝนกับน้ำมะนาวหรือน้ำเปล่า แล้วทาแผล
37	หมอประจวบ เพ็ญแก้ว จ.สระบุรี	ใช้พระเจ้า 5 พระองค์ ฝนกับน้ำมะนาวหรือน้ำเปล่า แล้วทาแผล
38	หมอดิษพงษ์ มณีวงษ์ จ.ราชบุรี	วิธีที่ 1 ใช้ใบตองกล้วย ยอดอ่อนที่ไปยังเป็นใบม้วนไม่คลี่ออก ขาว ๑ กีบ เอามาโขลกใส่เหล้า ให้กินแต่น้ำ เอากากแปะแผล วิธีที่ 2 ใช้ใบเสลดพังพอนก็ได้โขลกกับเหล้าคั้นน้ำกิน กากปิดแผล วิธีที่ 3 ใช้ดอยดึงแก้ได้ เอาใบตำกับเหล้ากินและกากพอกแผลได้
39	หมอผวน ทราชทอง จ.ราชบุรี	ใช้ใบเสลดหมอบขี้ๆ กับปูนแดงทาแผล
40	หมอสุนทร ชูศรี จ.นนทบุรี	แมลงป่องตอย ใช้น้ำลายไก่ ทาที่แผล แผลจะยุบบวมหายปวด
41	หมอประคองทรัพย์ ชาญเชิดศักดิ์ จ. นนทบุรี	รางจืดดอกขาว ใช้ต้นมาฝนกับน้ำข้าวขาวให้กิน แล้วเอาเสลดพังพอน หรือฟ้าทะลายโจรตำกับเหล้าคั้นเอาน้ำใช้ตำสีขุบน้ำยาปิดตามรอยที่ถูก ตอย
42	หมอดิเรก จิตมั่น จ.ชลบุรี	1. ผึ้ง ต่อย แตนตอย ใช้ปูนว่านหางจระเข้ 2. แมลงป่องตอย ใช้เขียดเป็นๆ ตัวเล็กมาแปะที่แผล
43	หมอสาคร สืบวงศ์ จ.ชลบุรี	1. ผึ้ง ต่อย แตนตอย ทายาหม่อง เอาเหล็กไนออก แล้วขี้และคดถึงแผล 2. แมงป่อง ใช้หอมแดง ขี้ แปะแผล 3. แมลงสัตว์กัดตอย แมงมุมแม่ม่ายดำ - ตัวจะแข็ง ใช้ขี้ขูดใส่กับน้ำ มะนาว แปะแผลสักพักแล้วใช้รากข่อยตำฝนกับน้ำมะนาวทาแผล ถ้าจะให้ หายขาดให้กินขี้ต้ม เอาหญ้าลิเภา (ทั้งก่อน, ทั้งต้น) ต้มประมาณ ½ ชั่วโมง ต้มเป็นน้ำชากินแทนน้ำ กิน 2-3 หม้อ จนกว่าจะหายขาด ดูจาก อาการที่วิ่งๆ ตามตัวจะหายไป ห้ามกินมะรุม ไม่งั้นมันจะมากัดอีก (ขง กับยาแมงมุมเหมือนกัน แต่ขงอาจจะมากกว่า)
44	หมอเพ็ญ แก้วถาวร จ.เพชรบุรี	1. ผึ้ง ตัวตอยหรือแมลงกัดตอย เอาใบแปะตำปึงมาขี้ แล้วพอกแผล 2. ตะขาบกัด เอาขี้ลูกมะละกอ (กรีดผิวนอกของลูกมะละกอ) มาทาแผล แล้วใช้ผ้าสะอาดปิดแผลไว้
45	หมอละเอียด งามใจ จ.เพชรบุรี	ผึ้งและตอยเอาเสลดพังพอนตัวเมียผสมเหล้าขาว พอกแผล ตัวตอยเอารังหมาร่ามาผสมเหล้าขาว นำมาพอกแผลจะเย็น แมลงป่องตอย เอาเหล็กไนออกก่อน โดยเอามีดขูด ใช้คาถา "เหล็กมึงแพ้ เหล็กกู...หาย" แล้วเอาเสลดพังพอนตัวเมียผสมเหล้าขาว แปะแผล

ลำดับ	รายชื่อ	การบำบัดแมลงสัตว์กัด ต่อย
		ตะขาบกัด ใช้ว่านตะขาบนำมาตำให้ละเอียด พอกแผลตะขาบกัดจะหายเร็ว
46	หมอธีรศักดิ์ เกษตรสินสมบัติ ประจวบฯ	ผึ้ง ต่อ แตน ต่อย เอาเปลือกต้นพญารากตำลอกมาปิดแผล แผลจะหายปวดและคุดคิย แมลงป่องต่อย ใช้ว่านตะขาบมาโขลกให้ละเอียด ผสมเหล้าขาวเล็กน้อยนำมาพอกแผล
47	พระครูสุธรรมนาถ วัดปลักไม้ลาย	ใช้พญารากตำกับเหล้าหรือมะนาว แล้วนำมาพอกแผล
48	หมอบุญยืน ผ่องแผ้ว จ.ลพบุรี	ผึ้งและแมลงป่องต่อย ตะขาบกัด ใช้ใบเขยตายนำมาตำให้ละเอียด ผสมน้ำมะนาว ทาหรือพอกแผล
49	หมอสุนทร เขาวนพานิช จ.ปราจีนบุรี	วิธีที่ 1 เอาเม็ดมะขามมาฝนกับน้ำปูนใสหรือเหล้า ปิดแผล วิธีที่ 2 เอาเม็ดสะบ้าอมูมาฝนกับเหล้า แล้วนำมาปิดแผล
	ผู้สูงอายุ	
1	ยายสังเวียน โปธิสัทธิ	วิธีที่ 1 เอาเหล็กในออก แล้วใช้น้ำมะนาวทาที่หาย วิธีที่ 2 ใช้น้ำปูนแดงทาแผล
2	นางสำราญ ชูศรี	ใช้น้ำมะนาวทา หรือปูนแดงทาที่หายเหมือนกัน
3	นางชื่นชม ใจศิริ	วิธีที่ 1 ใช้น้ำสลดพังพอนสกัดที่ทำเก็บไว้ทาที่ถูกกัดจะไม่ปวด โดยใช้น้ำสลดพังพอน แช่ในเหล้า 7 วัน แล้วเอาน้ำมาใช้ทา ทำไว้เก็บได้นานหลายเดือน วิธีที่ 2 ใบตำลึง ใช้ใบตำลึงมาตำผสมน้ำเล็กน้อย เอามาทาโปะที่ถูกผึ้ง แตน ต่อย ตะขาบตัวเล็กๆ กัดก็ใช้ได้ วิธีที่ 3 ใบรางจืด เอาใบรางจืดมาตำผสมน้ำเล็กน้อย เอามาทาโปะที่แผลผึ้ง แตน ต่อย ตะขาบตัวเล็กๆ กัดก็ใช้ได้
4	นางเพ็ญศรี เพาะทรัพย์เจริญ	ตะขาบกัดใช้ว่านลิงงูเห่าตำกับเหล้าทา ผึงกับแตงก็ น่าจะใช้ได้
5	นางพยุศรี นาวรัตน์	แตนต่อย ใช้หอมแดงผ่าซีกแล้วเอาน้ำยางมาทาที่หาย ผึ้งต่อย ต้องเอาเหล็กในออกก่อนแล้วใช้หอมแดง(ผ่านเป็นชั้นบางๆ)แปะไว้ ต่อยต้องกินยาแก้ปวดแล้วไปรพ. เพราะพิษมาก
6	นายเสถียร แซ่มซ้อย	ใช้ต้นเขยตายแก้พิษแมลงกัดต่อยได้ เอาใบตำกับเหล้าแล้วทาได้ผลดี
7	นางสร้อยสุวรรณ ดีเจริญ	ใช้ใบสลดพังพอนตำกับเหล้าตามรอยที่ถูกต่อย หรือพอกไว้ก็ได้คุดคิยดี
8	นางสุคนธ์ อีสระอาด	ใช้ยาหม่องทา

ลำดับ	รายชื่อ	การบำบัดแมลงสัตว์กัด ต่อย
9	นางสุนทรศรีสม ม่วงแพงศรี	ก็ใช้ยาหม่องธรรมดาทา เมื่อเดี๋ยวก่อนก็เคยใช้ปูนแดงป้ายก็หาย
10	นายสมเกียรติ ปานอุทัย	1. ตะขบกัด ที่บ้านเขาให้ขูดที่เขียงที่ใช้ทำกับข้าวในครัวขูดแล้วเอาผงที่ได้มาปิดแผลก็หายนะก็ปวดบ้างแต่ก็หาย 2. มดตะนอย ก็ใช้ปูนแดงกินหมากทาก็หาย
11	นายสะอาด โพธิกุล	1. ใช้ใบเสลดพังพอนขยี้ทา หรือใบตำลึงก็ได้ขยี้โปะไว้ก็หาย 2. ใช้ว่านตะขบขยี้กับเหล้าเปะก็หาย
12	ยายไพฑูรย์ ทองเชื้อ	ใช้ใบเสลดพังพอนตำใส่เหล้าแล้วโปะแผลจะไม่ปวด
13	นางสุวรรณ ออมสิน	ว่านตะขบใช้ตำๆ หรือขยี้ๆ ทาที่แผลถูกต้องก็ได้ ตะขบ แมงป่องก็ใช้ได้
14	นางจัน ทองเชื้อ	ให้กลิ่นใจหีบดินขึ้นมาทาตรงแผลที่ถูกตอย
15	นายวิไล บัวลภา	เอาไม้ตะเกียบมา 1 อัน แล้วนำกระดาษมาห่อตะเกียบ หลังจากนั้นเอาขี้ผึ้งมาห่อทับกระดาษ แล้วดึงตะเกียบออก จะเป็นรู แล้วเอาเทียนเล่มนั้นใส่ลงไป ที่แผลตะขบกัด แล้วเราก็จัดคีมให้ดีๆ มันจะดูดพิษตะขบออกเอง
16	นายถนอม ขำกระโทก	ใช้หัวว่านมหากาพมาโขลก แต่ถ้าหัวน้อยก็ใช้ใบเสลดพังพอน โขลกให้ละเอียดผสมกับน้ำขาวข้าว ถ้าไม่มีให้ผสมกับเหล้าขาว 35 ดีกรี เปะที่บริเวณถูกกัด
17	นายรอด พุ่มเจริญ	เคี้ยวถ่านหุงข้าวแล้วนำมาเปะลงบริเวณที่ถูกตะขบกัด (จะช่วยดูดพิษ)
18	นายวิจิต ธนชาติ	ใช้เสลดพังพอน ขยี้โปะแผล
19	นายสมควร เหล่าจันทิก	จะใช้วิธีฝังดิน เช่นถูกตอยที่มีมือจะขูดดินเป็นหลุมให้ลึกพอที่จะให้มือฝังได้มิด ถึงได้ข้อศอก ถ้าเป็นที่เท้าฝังลึกถึงใต้เท้า จะหายปวดเร็วขึ้น
20	นายหวัง บุญจันทร์	ใช้ว่านตะขบเด็ดใบจะมียาง ใช้ยางหยอดใส่แผลที่ถูกตอย
21	นางพิณ สุขสังข์	เอาเหล็กในออก แล้วค่อยทายาหม่อง

ตารางที่ 12 วิธีการบำบัดพิษของหมอฟันบ้านและผู้สูงอายุ

ลำดับ	รายชื่อ	การรักษาพิษงู
	หมอฟันบ้าน	
1	หมอชวลิตร์ สนธิไชย จ.กาญจนบุรี	ไม่ได้รับการเคยศึกษามา ใช้โลดทะนงแดง ฝนกับน้ำกินและทาดีที่สุด
2	หมอสุดใจ เจริญผล จ. กาญจนบุรี	งูเห่าดอกจันทร์ ฆูเห่าหม้อ ฆูงอาจ กัด ใช้ว่านร้อนทอง (แก้พิษพญานาค) ใช้ได้กับงูทุกชนิด ตำผสมกับเหล้า กรอกให้กินเลย ครั้งละ ๑ แก้วเล็ก (๓๐ ซีซี.) กินประมาณ ๓ ครั้งห่างกันทุก๒ - ๓ ชั่วโมง แล้วเอากากพอกแผลไว้เลยรักษา
3	หมอสะเทือน ภาคภูมิ จ.กาญจนบุรี	ถ้าเป็นงูเขียวหางไหม้กัด วิธีที่ 1 ใช้ใบข่อยตำผสมกับเหล้า คั้นเอาน้ำให้กิน ใช้กากพอกที่แผล เคยรักษา วิธีที่ 2 ใช้เสลดพังพอนตัวเมียหรือตัวผู้ก็ได้ ตำกับเหล้าคั้นน้ำให้กิน แล้วก็ส่งรพ. วิธีที่ 3 ตัวเองเคยโดนงูเขียวกัดก็ใช้ต้นคุณนายตื่นสาย ๑ กำมือ ตำผสมเหล้า คั้นเอาน้ำกินก็หาย
4	หมอประทุม บัวบาน จ.กาญจนบุรี	วิธีที่ 1 ใช้ว่านรักษาได้ทุกงู เอาหัวว่าน โขลกกับเหล้า คั้นเอาน้ำกินครั้งละ ๑ แก้วเป็ก (๓๐ ซีซี.) กากพอกแผลคุดพิษ มีคากำกับด้วย เคยรักษา วิธีที่ 2 พิษงู ก็ใช้ข่อยตำรักษาได้ กิน ทานเหมือนกัน
5	หมอช้อน บุญตัน จ.กาญจนบุรี	วิธีที่ 1 ใช้เสลดพังพอนตำกับเหล้า เอาน้ำกิน แล้วเอากากพอกแผล วิธีที่ 2 ใช้กล้วยไม้หนวดพราหมณ์ เอาต้นมาตำผสมเหล้าเอาน้ำกิน กากพอกแผล เคยใช้รักษางูเห่ากัดก็หาย วิธีที่ 3 ใช้ต้นเขยตายก็รักษางูกัดได้ เอาไปมาตำกับเหล้าใช้ทั้งกินและทา ถ้างูเขียวหางไหม้กัดต้องรักษาให้ดี ถ้าไม่ถอนพิษต่อไปนานเข้าจะเกิดแผลเรื้อรัง น่าเบื่อได้
6	หมอชัยณรงค์ นาคสังข์ จ.ชัยนาท	ใช้เชือกรัดเหนือแผล จากนั้นใช้หัวว่านงู 2 หัว โขลก คั้นน้ำให้ได้ 1 ถ้วยชา ดื่มกินครั้งเดียวใช้ได้กับงูทุกชนิด เมื่อกินแล้วก็หาย
7	หมอมูล เจตปิก จ.ตราด	<ul style="list-style-type: none"> ● ถ้าสลบ ให้ถอนผม ตะเลียบ ถ้าติดรักษาหาย ไม่ติดจะตาย ● แผลงูกัดทำความสะอาดแผลก่อนและใช้สมุนไพรร เช่น ตะขบปิน เสลดพังพอน ตัวผู้/เมีย ถ้าแผลลึก ใช้วิธีการรีดพิษก่อน มีการมัดแผล ใช้โลดทะนงแดง(ขับพิษ) ปลาไหลเผือก(ตัดพิษ) พระยาไฟ(ดับพิษ) ฝนกับน้ำมะนาว กิน และแปะแผล หายแล้วดื่มปลาไหลเผือก กิน ๑ หม้อ ถ้าแผลน่าต้องล้างแผล ใช้น้ำมันว่าน ๑๐๘ว่านทาจนกว่าจะหาย

ลำดับ	รายชื่อ	การรักษาพิษงู
8	หมอช่วง ภูมิภักดิ์ จ.จันทบุรี	<p>วิธีที่ 1 ใช้คาถาพ่น ใช้เหล้าผสมยาคือปลอกสีดาแบบเอาหัวลงที่อยู่บนเขา ป่ายาง</p> <p>วิธีที่ 2 ใช้ใบเขยตายตำให้แหลก คั้นน้ำผสมเหล้า กิน และทาหรือพอกแผล ใช้ได้กับงูทุกชนิด</p>
9	หมอระเด่น คอสกุล จ.จันทบุรี	<p>1. งูเห่าพันพิษเข้าตา ตาบวมใช้เปลือกต้นตะแบกเคี้ยว พ่นด้วยคาถาดับพิษงู วันละครั้ง ๓ วันติดต่อกัน หายเป็นปกติ</p> <p>2. งูพิษกัด ให้กินยาเลย ใช้รากเขยตาย หรือรากต้นตาหมื่น หรือรากข่อยดำ (พญาร้อยพิษ) ใช้ตัวใดตัวหนึ่ง เอามาสดๆ เกี่ยวกับหมากอ่อนพ่นแผล(ปริมาณหมากอ่อน ๑ คำ รากสมุนไพโร ๑ คำ) เกี่ยวให้แหลก อมเหล้าเกี่ยวข้องผสม แล้วพ่นแผล</p>
10	หมออนุชาติ คุณสุข จ.จันทบุรี	<p>วิธีที่ 1 งูพิษกัด กัดใหม่ๆ ให้เอาสารส้มมาสะตุ คั่วดำกินประมาณ ๑ ช้อนกาแฟกินกับน้ำ จะช่วยไม่ให้พิษกระจายเข้าหัวใจและเส้นเลือด และรักษาต่อแก้พิษงูใช้รากท้าว ยายหม่อมดอกแดง(ปทุมราชา) ผนกับเหล้ากิน หรือใช้ท้าวพันดา (รากโปร่งฟ้า) ว่านงู ว่านมหาเมฆ ว่านจงอาง ต้นจงอาง หัวอุตพิด ก็ใช้แก้พิษงูได้</p> <p>วิธีที่ 2 การรักษาแผลจากงูกะปะกัด แผลที่บวม แดง ผิวหนังพอง มีรอยจำเลือดคร่อมด้วย ให้ใช้รากกระดอเย็นฝน แล้วนำมาทาแผลเข้า-เย็นจนกว่าจะหาย</p>
11	หมอ สลัน สารเขตต์ จ.จันทบุรี	<p>วิธีที่ 1 การแก้พิษงูฉุกเฉิน พ่นคาถาดับพิษงูก่อน จากนั้นใช้ใบเสลดพังพอน ตำพอกและกิน หรือใช้รากปลาไหลเผือกสด (แห้งมีฤทธิ์สู้สดไม่ได้) ผนกับเหล้า ผสม ตัวขุยช้าง ใช้คาถาเสกด้วยธาตุทั้ง ๔ ทาแผลและกินด้วย (ถ้ามีเสลดพังพอนกับรากปลาไหลเผือกให้ใช้รากปลาไหลเผือกจะดีกว่า)</p> <p>วิธีที่ 2 การรักษาแผลงู ใช้ยาสมุนไพรรีเรียกเนื้อ มี น้ำมันมะพร้าว ผสมขางล้นทม ปูนแดง เอามาควนใส่แผลที่เน่า มีการทำความสะอาดแผล ก็ใช้ต่างทับทิม ทำแผลเข้า-เย็น</p>
12	หมอรัก นัตรีเงิน จ.จันทบุรี	ใช้ใบเสลดพังพอนตัวผู้ผสมใบเสลดพังพอนตัวเมียอย่างละ ๑ กำมือ โขลกผสมเหล้า เอาน้ำมาดื่ม และเอากากมาพอกแผล เคยรักษาหาย
13	หมอสว่างค์ อាប់ชิง จ.จันทบุรี	<p>วิธีที่ 1 การรักษาพิษงู ถ้างูกัดใช้น้ำมะนาวทา/ถูบริเวณที่ถูกกัด เอายามาทาอีกที แผลเป็นรูดำๆ ใช้รางจืดต้น รางจืดเถา กลอยจืด ต้มยากิน ๑ ถ้วย กินประมาณ ๓ ถ้วย จะดีขึ้น หรือฝนขามาแปะ จะดูดตุ่มๆ หายปวดกระตุก</p> <p>วิธีที่ 2 งูกะปะกัด แผลบวม ให้กินยา และพ่นคาถา หรือ ใช้ใบรางจืด ๓ ใบ นำมาตำ เข้มมะนาว นำมาทาพอกแผลไว้ ทาเย็น เข้าก็ยุบแล้ว</p>
14	หมอเนียง รัตคาม	วิธีที่ 1 ใช้เสลดพังพอนตัวเมีย ๑ กำมือ ขยี้ใส่เหล้าแล้วกรอกปากเลย

ลำดับ	รายชื่อ	การรักษาพิษงู
	จ.จันทบุรี	วิธีที่ 2 ถ้าแผลเน่าหวนะหวนะ ใช้ใบพญาลิ้นดำตำทา ปอกแผล และกินด้วย
15	หมอไพศาล คังคะศรี จ.จันทบุรี	วิธีที่ 1 ใช้รากตาหมื่นฝนกับน้ำขาวข้าวกิน และชุปสำลีหรือผ้าแปะแผลไว้ ใช้ได้กับพิษงูทุกชนิด ยกเว้นงูจงอางรักษาไม่ได้ วิธีที่ 2 ใช้ใบต้นมะเดื่อหอมตำผสมเหล้าทำ ๒ ถ้วย ส่วนที่ ๑ ไว้กิน ส่วน ๒ ไว้พอกเมื่อพอกแห้งแล้วเอาออก พอกใหม่ ถ้ามียาเหลือให้ทิ้งเลยอย่าเก็บไว้เพราะมันเป็นพิษ วิธีที่ 3 ใช้รากต้นไม้กวาดผสมกับน้ำขาวข้าวแก้พิษงู แก้ความร้อนของพิษได้ดี
16	หมอวินัย บุญโยประการ จ.จันทบุรี	ใช้เถาคันแดง ๗-๘ ใบ ตำคั้นน้ำกินและพอกแผล ถ้ามีเชื้อยีสต์อยู่ ให้ใช้กระดาษจุดไฟใส่ขวดปากแคบ เพื่อให้ข้างในเป็นสุญญากาศ จากนั้นเอามารอบปากแผลให้ขวดสูง เชื้อยีสต์จะหลุดออกมาเอง ในบางครั้งใช้ไม่ได้ผลเชื้อยีสต์ไม่ออก ใช้เส้นด้ายคล้องที่บาดแผลก็ได้ (ใช้กับตัวต่อก็ได้) ถ้ามีเชื้อยีสต์อยู่ต้องเอาเชื้อยีสต์ออกก่อนจึงพอกยา หรือใช้เสลดพังพอนก็ได้
17	หมอนันต์ บุญปลอด จ.จันทบุรี	วิธีที่ 1 การรักษาพิษงู ใช้ว่านพญาจงอาง (ตัวผู้ หัวเท่านี้ว่าก้อย/ตัวเมียใบใหญ่กว่า) ทำหน้าที่ตัดราก ตัวผู้ใช้ทั้งต้น หัวและราก ๑ ต้น ถ้าตัวเมียใช้หัวกับราก(ใบไม่เอา) ๑ หัว โขลกผสมเหล้ากินจนอาเจียน เลือดออกมาเป็นลิ่มไม่ต้องกลัว จะดีขึ้น จะไม่ปวด กากเอามาพอกแผล เวลาแกะใช้สำลีผสมเหล้าล้างบาดแผล สมมุติพอกวันนี้ พรุ่งนี้ใช้เส้นผมเปียเปียแล้วจะติดขึ้นมาเลย วิธีที่ 2 การรักษาแผลเน่า เจียวและมีน้ำเหลือง ใช้เปลือกอินทรี(ฝาดอินทรี) แขน้ำอุ่น ล้างแผลทุกวัน หายแน่
18	หมอสงว คีรีชด จ.จันทบุรี	วิธีที่ 1 การรักษาพิษงู ใช้เชือกมัดเหนือปากแผล กดดันใจหีบใบไม้พื้นคาถาดับพิษงู แล้วนำไปรักษาต่อ โดยใช้สมุนไพรกันพิษภายใน มีต้นกระโปกกระจ๊อน เปลือกไม้ลาย เปลือกกระบอก ต้องเสกคาถาดับพิษงู ให้กิน กินต่างน้ำ ๓ วันดีขึ้น ส่วนแผลใช้คาถาพันมีข้าวสารกับคาถาเกี่ยวพันแผล ๓ วันหาย วิธีที่ 2 การรักษาแผลเน่าและบวม ใช้ต้นกระโปกกระจ๊อน เปลือกไม้ลาย เปลือกกระบอก อย่างละ ๑ กำมือ ต้มกิน แผลข้างนอกใช้ทำความสะอาดอย่างเดียว
19	หมอไหล กู้ซื่อน จ.ระยอง	ใช้ใบรางจืดดอกม่วง ๑ กำมือ ตำคั้นน้ำกินครึ่งแก้ว และเอากากพอกแผลจะช่วยดูดพิษในเลือดออก แล้วไปพบแพทย์
20	หมอกريمة โปร่งอากาศ	วิธีที่ 1 การรักษาพิษงู ใช้หัวว่านงู (คล้ายหัวหอมขาว) เคี้ยวกินสดๆ และพอกแผล

ลำดับ	รายชื่อ	การรักษาพิษงู
	จ.ระยอง	วิธีที่ 2 การรักษาแผลเน่าจากงูพิษ (งูกะปะ) กัด ห้ามใช้ของเปรี้ยวเพราะแผลจะเน่าเลย ใช้น้ำจากต้นกล้วยน้ำว้า (ตัดต้นกล้วยน้ำว้าหัวท้ายแล้วเอาแก้วรอง) กิน ๓-๔ ครั้ง ก็จะไม่เบาแล้ว ถึงไม่เบา อาการก็จะดีกว่าเดิม เอามาทา/กินด้วย เช้า-เย็น แล้วแผลจะค่อยๆ หาย
21	หมอแวน วงเววดี จ.ระยอง	งูกัดใช้ทางกล้วยแห้งมัดขา หรือใช้หลาวแทงลำต้นกล้วยน้ำว้า กินน้ำที่ไหลออกมา ประมาณ ๑ ชม กินไม่ตาย
22	หมอดำรงค์ศักดิ์ ชุ่มแสง พันธ์ จ.ระยอง	<ul style="list-style-type: none"> ● ต้องให้กินยาขับพิษภายในก่อน จึงทำยาพอกแผล ถ้าโดนงูกัดตอนบ่าๆ อาการจะหนักต้องเปลี่ยนยาหลายตำรับ (ทั้งยากินและพอก) ตำยาที่ใช้ในการรักษาเบื้องต้น เป็นยากินมีเสลดพังพอน ฟ้าทะลายโจร หอมคำหรือว่านเศรษฐีมงคลหรือว่านสารพัดพิษ ว่านนาคราช (เถาหรือใส่หนูมาน จักรนาราชณ์) ว่านพญางูถ้าหาได้ ถ้าบางตัวไม่เจอก็เสริมด้วย เขยตาย เอาอย่างละเท่าๆ กัน ล้างให้สะอาดน้ำก่อนจะตำและเอาเหล้าใส่แช่แล้วคั้นน้ำก่อนนำไปต้ม 1 แก้ว/30ซีซี. กินทุก 4 ชั่วโมง ถ้าเป็นมากๆ เราต้องคั้นให้ขื่นๆ เลยนะ กากเอามาพอกแผล ● ถ้าหาขายขับพิษไม่ทัน ให้เอาฟ้าทะลายโจร ไปกิน 4-5 แคปซูล หรือใช้สดตำใส่เหล้าคั้นน้ำกิน ● ยารากไม้ ที่ให้เอามาฝนรักษา (แต่ปัจจุบันทำแคปซูลไว้แล้ว) มีโศดทะนง รางจืด เถา รางจืดต้น ปลาไหลเผือก เขยตาย มะเดื่อชุมพร ส่องฟ้าโปรงฟ้า เถาย่านางแดง ชะมัด พญาปล้องทอง เอาอย่างละเท่าๆ กัน แล้วนำมาบด กิน ● ต้นเสยกเอาขมมาทา รักษาได้เลย งูกะปะเคยใช้หลายเคส ทาไปแล้วหายปวดก็เอายาแก้พิษตำพอกไปอีกที ก็หาย
23	หมอคุ้ม เจริญพรหม จ.สิงห์บุรี	ใช้ต้นท้าวพันตาฝนกับน้ำซาวข้าวกิน แล้วจะถ่ายเบา ถ้าพิษลงกระเพาะจะลง/อาเจียน ถ้าไม่ถ่ายเบา ไม่อาเจียนให้เปลี่ยนหมอ ถ้าแผลเน่าใช้ น้ำมันท้าวพันตา น้ำมันงูจางองคิงจางอง(ต้องใส่) มีน้ำมันพืช/น้ำมันหมูปนด้วย ขมิ้นขาว เสลดพังพอนบ้าน เสลดพังพอนป่า เสลดพังพอนเถา ต้นท้าวพันตา ตอนเลี้ยวต้องมีการชุมนุมทวดคา เกี่ยวกลางแจ้ง ถ้าเกี่ยวไม่ดีก็ลูกหมดใช้ไม่ได้ คนถูกงูกัดจะมีผีสิง (อาการคือไม่มองหน้าและผุยชาติ) ต้องไล่ผีด้วย
24	หมอทรง ศรีมิตรบุตร จ.สิงห์บุรี	วิธีที่ 1 เคยถูกงูกัดใช้หอมคำ (ทั้งหัว ต้นเหมือนกุยไฉ่) ตำผสมเหล้า คั้นกินน้ำ ๓-๔ ครั้ง กากพอกแผล (แห้งเปลี่ยน) วิธีที่ 2 โคนงูกัดแก้พิษโดยใช้ใบรางจืดกับขมิ้นชัน โขลกกินน้ำ แล้วเอากากพอกแผล
25	หมออ่อนศรี ลุนผง จ.ปราจีนบุรี	ใช้ต้นพญาเท้าเอว (กิ่งต้นกิ่งเถา สายพันรู้เดียวกับคัดเค้า) ฝนกับน้ำมะนาวแปะแผลรอบแผล ถ้างูพิษประมาณ ๒ ชั่วโมงจะหายปวดให้ส่งโรงพยาบาล

ลำดับ	รายชื่อ	การรักษาพิษงู
26	หมอประสงค์ เทพศิริ จ.สมุทรสงคราม	ใช้ใบฟ้าทะลายโจร (ใบของต้นที่มีดอก มันจะมีสารสำคัญ) เอามาต้มกิน แผลใช้พญาขอ(เสลดพังพอนตัวเมีย) โขลกและปิดแผล
27	หมออุ้มพร อุณา จ.สมุทรสาคร	ใช้ชันชะเนาะ/ฟ้าเจือก รัด ๒ เปลาะ เปลาะเหนือแผล คอยผ่อน เอาเสลดพังพอน ตัวเมีย/ตัวผู้ หรือใช้ว่านกระชายดำ โขลก โปะแผล ใช้ผ้าพัน ส่งโรงพยาบาล และเอา งูไปด้วย ถ้างูไม่มีพิษใช้หญ้าตะกับ(ขึ้นริมคลอง) เคี้ยว บ้วนใส่แผลงูกัด
28	หมอสุรศักดิ์ สนเปี่ยม จ.สมุทรสาคร	งูเขียวหางไหม้กัด ให้ห้ามพิษงูชันชะเนาะเหนือแผล ใช้น้ำล้างแผลสะอาด แล้วส่ง โรงพยาบาล
29	จอว. วัดช้างเผือก จ.สมุทรสงคราม	ใช้ว่านชะพลูข้างแดง ทาแผล หรือใช้ว่านรางจืด กิน
30	นายทองดี จำปา จ.นครนายก	วิธีการรักษาพิษงู ใช้ใบเถาคนขาวตำผสมน้ำข้าวข้าว บีบน้ำมะนาวใส่ลงไป คั้นเอาน้ำดื่ม กากเอาไปพอกแผล
31	นายเบิ้ม ปลอดภัย จ.นครนายก	วิธีที่ 1 รักษาพิษงู ใช้ใบว่านกลิ่นมังกร 2 ใบล้างให้สะอาดตำให้ละเอียด ตำให้ละเอียด บีบน้ำมะนาวใส่ประมาณ 3 ลูก คั้นเอาน้ำให้คนป่วยดื่ม แล้วเอากากยาที่เหลือเปะ แผล แล้วเอาผ้าสะอาดพันไว้ วิธีที่ 2 รักษาพิษงู ใช้ว่านมหากำลังใหญ่ โขลก ใส่ น้ำมะนาว กินไปเรื่อยๆ ไม่มีโทษ เอากากเอามาพอกแผล
32	หมอสุวรรณ เอี่ยมละออ จ.นครนายก	เอาว่านงู (ไม้เลื้อยเตี้ยๆ ใบมีขนเรียกว่าว่านงู ใบคล้ายใต้น้ำแต่มีขนทั้ง 2 ด้าน) ใช้ใบ 3 ยอด ตำให้ละเอียดผสมน้ำมะนาว คั้นให้กินน้ำ แล้วใช้กากพอกแผล กินครั้งเดียวก็หาย รักษา งูกัด ได้ทั้งงูเห่า งูพิษได้หมด
33	หมอสาขนต์ ใหญ่กระโทก จ.สระแก้ว	มัดเหนือแผลเพื่อไม่ให้ลมแรงขึ้นเร็ว แล้วก็มาหาขสมุนไพโร เราก็มีเช่นว่านงูทุกชนิด รากปลาไหลเผือก เขยตาย(ใช้ราก ใช้แก่น) ว่านข้างผสม โขลก ว่านทิพเนตรแก้พิษงู ร้ายก็ใช้ได้ ใช้ น้ำมะนาวหรือน้ำเหล้าผสม นำมาฝนใช้ทั้งกินและทา
34	หมอสังวาล สอนทอง จ.สระแก้ว	วิธีที่ 1 ใช้ใบว่านสารพัดพิษ (กอมก้อยตลอดซอน) ๑ กำมือ โขลก ผสมน้ำมะนาวหรือ น้ำเหล้า กิน และพอกแผล วิธีที่ 2 ใช้หอมขาว(ว่านงู) ทั้งต้น โขลก ผสมน้ำมะนาวหรือเหล้า ทั้งกิน และเปะแผล เคยมีคนใช้ได้ผลมาแล้ว
35	หมอเบาะ ฉันทะกลาง จ.สระแก้ว	ใช้ใบเสลดพังพอนตัวเมีย กับใบลิ้นงูเห่า อย่างละ ๑ กำมือ เสมอภาค ตำผสมเหล้าขาว คั้นน้ำกิน แล้วเอากากพอกแผล (หรือใช้ใบเสลดพังพอนหรือใบลิ้นงูเห่าอย่างใดอย่าง หนึ่งก็ได้ เคยรักษา) แผลยังบวมให้ใช้กากพอกต่อก็หาย

ลำดับ	รายชื่อ	การรักษาพิษงู
36	หมอดี ดิโคโน้อย จ.ลพบุรี	เอาขามาปลุกเสก แล้วฝนให้กิน โดยใช้เปลือกต้นตะคองหนาม ถากเปลือกมาความยาวประมาณ 3 นิ้ว เอามาปลุกเสก แล้วฝนกับเหล้าให้กินและทาแผล ควรกินยาสัก 3 ครั้ง
37	หมอพันธ์ สุกฤษณะ จ.สระบุรี	ใช้เห็ดที่ขึ้นจากต้นมะนาวตาย เอามาฝนกินและทา แต่ถ้าไม่ใช่งูกัดห้ามกินเด็ดขาด เพราะมีฤทธิ์เมาเบื่อ (พิษถอนพิษ)
38	หมอจรรยา เพชรพลอย จ.สระบุรี(หมอดันตำรับใน การใช้พญานาคราชของ สระบุรี)	เมื่อถูกพิษกัด ให้เอาถ่านหุงข้าว(เท่าเม็ดถั่วลิสง) สารส้ม 1 ounculi ใบสดพญานาคราช 2 ounculi โขลกละเอียด เอามาใส่ผ้าขาวบางแล้วเติมน้ำขาว (1 ถักหรือ 30 ซีซี.) คั้นเอาน้ำมาดื่ม แล้วเอากากมาแปะแผล แล้วนำผ้ามาพันไว้ด้วย คนที่หมดสติประมาณ 20 นาทีคนไข้จะเริ่มรู้สึกตัวให้ทำอย่างน้อยสัก 2-3 ครั้ง หลังจากนั้นให้นอนพัก และรดน้ำมนต์ เพื่อปัดรังควาน - กระเพราแดงทั้ง 5 ต้นน้อยหน้า ต้นกำปลา ต่ำแล้วผสมน้ำคั้นเอาน้ำดื่ม
39	หมอบาง น่วมโพธิ์ จ.สระบุรี	ก้านใบพญานาคราชนำมาตากแดดบดเป็นผง ผสมเหล้ากินหรือก้านใบพญานาคราชสดๆ มาโขลกๆ ผสมกับถ่านหุงข้าวตำละเอียด แล้วใส่น้ำส้มสุร. (ถ้าไม่มีใช้สารส้มก็ได้) 1 ช้อนแกง (ประมาณ 10 ซีซี.) แล้วกรอง นำไปให้คนโดนงูกัดกิน แผลบดเคี้ยวท้องจะร้องโครกๆ ถ้ากรอกไปให้หมด ส่วนกากด้วยเอาไปโปะแผล
40	หมอบุญช่วย บุญยา จ.สระบุรี	พระเจ้า 5 พระองค์ผสมกับน้ำมะนาวทา ดีที่สุด ในป่าก็พกพาได้ ใช้ได้กับงูทุกชนิดเลย
41	หมอกิตติพัส วรคุ้ม จ.สระบุรี	เอาเชือกรัดเหนือแผล ใช้เมล็ดมะค่าโมง ผ่าซีกแปะตรงแผลจะดูดพิษ สักพักมันจะหลุดเราก็เปลี่ยน ทำสัก 3 - 4 ครั้ง เคยใช้ผสมน้ำมะนาว
42	หมอประจวบ เพ็องแก้ว จ.สระบุรี	พระเจ้า 5 พระองค์ฝน กับมะนาวทาแผลงูพิษกัด
43	หมอดิษพงษ์ มณีวงษ์ จ.ราชบุรี	วิธีที่ 1 รักษาพิษงูทั่วไป ใช้ใบตองกล้วย ขอดอ่อนที่ใบยังเป็นใบม้วน ไม่มีลิ้นออก ยาว ๑ คืบ เอามาโขลกใส่เหล้าให้กินแต่น้ำ เอากากแปะแผล วิธีที่ 2 รักษาพิษงูทั่วไป ใช้ใบเสลดพังพอน โขลกกับเหล้าคั้นน้ำกิน กากปิดแผล วิธีที่ 3 รักษาพิษงูเอง ใช้พญานงเหี่ยวโขลกกับเหล้า ใช้น้ำกิน กากปิดแผล วิธีที่ 4 รักษาพิษงูเขียวหางไหม้ ต้องใช้ใบผักเสี้ยนผี โขลกกับเหล้า ทั้งกินและแปะแผล คาถาขับพิษงู คาถาใช้ "โอม นะโม หวัโต นะโมห้วงอ กูจะขับมึงออก กูจะพอกมึงหนี โอมสวาหะ โอมสวาหาย"
44	หมอผวน ทราชทอง จ.ราชบุรี	ใช้ขอดใบตองอ่อนที่ยังม้วน ๑ ขอด โขลกกับเหล้า คั้นน้ำให้กิน แก้ได้ทุกงู อย่างอื่นใช้เสลดพังพอนก็ได้ เคยรักษาหายมาแล้ว

ลำดับ	รายชื่อ	การรักษาพิษงู
45	หมอสุนทร ชูศรี จ.นนทบุรี	ใช้ผักเสี้ยนผีใช้ทั้งต้น ตำผสมเหล้า คั้นเอาน้ำมากิน กากพอกที่แผล กินครั้งเดียว อาเจียนก็จะหาย
46	หมอประคองทรัพย์ ชาญเชิด ศักดิ์ จ. นนทบุรี	รักษาพิษงูทั่วไป วิธีที่ 1 ใช้คาถาอาคม มนะนาว ๓ ลูก หมาก พลู ๓ คำ ในการแก้ไข
		วิธีที่ 2 สมุนไพรที่ใช้ว่านหางจระเข้ (เป็นพันธุ์ที่ปลูกเอง) หรือใช้ผักเสี้ยนผีเด็ดยอดมา พอประมาณ ตำกับสารส้ม สุราเป็นกระสาย ทั้งกินและพอกแผล
		วิธีที่ 3 ใช้ต้นกระดุกไก่อดำ กระดุกไก่อแดง กระดุกไก่อขาว ใช้ได้หมดตำกับเหล้าคั้นน้ำ กิน เอากากพอกแผล
		วิธีที่ 4 ใช้ลูกน้อยหน้าตายพรายฝนกับสุรา กิน และทาแผล
		*** วิธีที่ 1-4 ใช้ได้กับพิษงูทุกชนิด
		การรักษาพิษงูกะปะ หรือกะปะไฟ งูผ้าขี้ริ้ว งูชายธง งูที่มีพิษกัดแล้วต่อไปทำให้เนื้อ เน่าพวกนี้เมื่อแก้พิษแล้วต้องใช้เปลือกต้นนุ่น กับดินประสิว ตำคั้นเอาน้ำให้กิน เอา กากพอกแผล เมื่อหายจะไม่มีอาการอักเสบหรือเนื้อเน่าตาย
47	หมอดิเรก จิตมัน จ.ชลบุรี	เชือกรัดเหนือแผลสัก 3-4 นิ้ว ใช้รากต้นหญ้าพันงูแดง (ต้นสีแดงๆ) ผสมกับแมงดาตัว ผู้เล็กๆ ตำให้ละเอียด ทำเป็นเม็ดยาให้กินยา เอากากพอกแผล ให้กินยาครั้งละเม็ด กับ เหล้าทุก 5 นาทีถ้าอาการหนัก กรอก 3 ครั้งก็ลูกนั่งได้ เอายาละลายเหล้าปิดแผล ถ้า หมดพิษจะหลุดออกมาเอง ก่อนหมดพิษจะปวดแผลสักพักหนึ่งก็หาย
48	หมอสาคร สืบวงศ์ จ.ชลบุรี	รากข่อยดำ ผ่นกับน้ำมะนาวหรือเหล้าขาวหุบสำลีทาแผลที่ถูกงูกัด หรือใช้ใบหรือต้น 1 กำมือ โขลกให้ละเอียด คั้นเอาน้ำกินทุก 4 ชั่วโมง แล้วเอากากพอกแผล
49	หมอเฟื่อง แก้วถาวร จ.เพชรบุรี	วิธีที่ 1 ใช้รากเขยตายมาฝนกับเหล้าให้ผู้ป่วยทั้งกินและทา
		วิธีที่ 2 ใช้ใบเสลดพังพอนตัวเมียนำมาตำให้ละเอียด คั้นน้ำดื่ม และนำกากมาพอกแผล
50	หมอละเอียด งามใจ จ. เพชรบุรี	วิธีการรักษามี 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1. ใช้คาถาปิดพิษออกมา โดยรัดเหนือแผลก่อน ใช้เส้นผมคลึงบาดแผลซึ่งมีเชื้องู ดึง เชื้องูออก 2. ใช้หมาก 3 คำ ฟัน และท่องคาถาเรียกพิษออกมาอยู่ตรงบาดแผลที่ถูกงูกัด 3. ใช้เหล้าขาวพันอีก ปิด 3 วัน ไม่ต้องไปพบแพทย์ที่โรงพยาบาล งูอะไรก็ได้
51	หมอธีรศักดิ์ เกษตรสิน สมบัติ จ.ประจวบฯ	ใช้ใบรางจืด 1 กำมือและใบเสลดพังพอน 1 กำมือ ล้างให้สะอาด โขลกให้ละเอียด ผสมเหล้าขาว ½ ช้อนโต๊ะ คั้นน้ำ กินครั้งเดียว ใช้กากโปะแผล พิษจะถูกดูดออกมา ถ้าไม่มีสมุนไพรทั้งสองชนิดจะใช้อย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ แล้วส่งโรงพยาบาล

ลำดับ	รายชื่อ	การรักษาพิษงู
52	หมอบุญยืน ฟ่องแก้ว จ.ลพบุรี	<p>วิธีรักษาเบื้องต้น เอาเชือกรัดเหนือแผลก่อน ถ้าเลือดออกจากแผลยิ่งหายเร็ว</p> <p>วิธีที่ 1 เอาเสลดพังพอนตัวเมีย 1 กำมือ มาตำให้ละเอียด บีบมะนาว คั้นเอาแต่น้ำคั้นวันละ 4 ครั้ง นำกากมาพอกแผลถ้าปวด ถ้ายาแห้งก็เอาออกทิ้งไป แล้วตำยามาพอกใหม่</p> <p>วิธีที่ 2 เอาว่านม้าเหลือง (ว่านม้า) 2 หัว ล้างให้สะอาด นำมาตำให้ละเอียด ใส่เหล้าขาว คั้นเอาแต่น้ำคั้นวันละ 4 ครั้ง เอากากพอกแผล</p> <p>วิธีที่ 3 ถ้างูเห่ากัดจะเป็นเห็บขาขึ้นมาถึงหัวใจ พิษจะทำให้ปวด หัวใจเป็นอัมพาต 5 นาที คลาย 1 ชั่วโมง แล้วเป็นอีก ให้ใช้ใบเขยตายนำมาเคี้ยวๆ หรือตำให้ละเอียด ใส่เหล้า ฟันที่แผล ท้องคากาดับพิษ แล้วส่งโรงพยาบาล</p> <p>วิธีที่ 4 เอารากโหนดหนองแดงฝนกับน้ำมะนาว นำมาคั้น และทาแผล</p> <p>วิธีที่ 5 เอารากตะคองอย่างเดีวฝนผสมเหล้า ท้องคากา "พุทธรังค์จลามี" นำมาคั้น ยกครูด้วยหมาก 1 กำ</p>
53	พระครูสุวรรณนาก วัดปลักไม้ลาย นครปฐม	ใช้รากพญารากดำฝนกับเหล้าหรือน้ำมะนาว แล้วนำมาพอกแผล และคั้นด้วย ใช้ได้ทั้งงูเขียวหางไหม้กัด ตะขาบกัด แมงป่องต่อย
54	หมอทองคำ พลับใหญ่ จ.เพชรบุรี	<p>วิธีรักษามี 3 ขั้นตอน ดังนี้</p> <p>ขั้นตอนที่ 1 ให้ผู้ป่วยนั่งนิ่งๆ ห้ามขูดแผล ห้ามใช้ไฟจี้ อย่ารัดเหนือแผลแน่นแบบขันชะเนาะ</p> <p>ขั้นตอนที่ 2 เอาหมากและพลู 3 กำ นำมาเคี้ยวให้แหลกโดยเคี้ยวที่ละคำ ฟันแผล แล้วท้องคากาขับพิษ ซึ่งเป็นคากา อิติปิโสภควา อรหังสัมมาสัมพุทโธภควา ท่องไปหน้า และถอยหลังให้ได้ โดยการถอยกลับเป็นการเอาพิษออกจากร่างกาย จากนั้นใช้คากาพระเจ้าห้าพระองค์ และสรรพพระพุทธา เพื่อบั้งกับพิษให้มาอยู่ที่แผล ทำจนครบ 3 ครั้ง ถ้าถูกงูพิษกัดเท่าที่ไล่พิษจากหัวเข่าลงมาที่เท้า การใช้คากานั้น ผู้ใช้ต้องรักษาศีล มีธรรมะในใจ ถ้าละเมิดศีล หมอจะถูกงูกัดเอง</p>

ลำดับ	รายชื่อ	การรักษาพิษงู
		<p>ขั้นตอนที่ 3 เอายอดสัตว์ประหลาดที่แห้งแล้วนำมาตำให้แหลก โดยใช้ครกที่ไม่เคยค่าน้ำพริกมาก่อน (ป้องกันเผ็ดร้อน) แล้วนำมาผสมเหล้า (ประจิววิชาด้วย ทำให้ไม่เมา) คั้นน้ำดื่มแล้วเอากากพอกแผล โดยดื่ม 1-2 ช้อนแกงทุกครั้งชั่วโหมง ทาและหยอดปากแผลด้วยทุกครั้ง ทำแผลวันละ 2 ครั้ง (พอกเย็นเปลี่ยนเช้า พอกเช้าเปลี่ยนเย็น) การทำแผลต้องใช้ น้ำดื่มสุกล้างแผลให้สะอาดก่อนพอกยา ยอดสัตว์ประหลาดทำลายเนื้อเสีย ไม่ทำลายเนื้อดี ห้ามผู้ป่วยเข้าไปในคอกวัว กองกลบที่ฝังข้าว คอกหมู เพราะจะทำให้ปวดแผลมากขึ้น ห้ามใช้น้ำมันและตัวยาอื่น เมื่อทำแผลแล้วต้องนำกากยาไปทิ้งโคนไม้ใหญ่หรือในแม่น้ำเพราะมีครูปาอาจารย์ ถ้าไปเหยียบบ่ออาจถูกงูกัดซ้ำได้ ในระยะแรกต้องติดตามดูแลและอาการผู้ป่วยทุก 3 วัน โดยให้ผู้ป่วยมาที่บ้าน โดยใช้กาชาขับพิษประคบ ถ้าอาการทุเลาแล้วก็พบหมอทุก 5 วัน</p>
		<p>กรณีแผลบวม ให้ใช้เปลือกเล็บเหยี่ยวสดๆ (ก่อนเก็บยาต้องขอพินิจเป็นยาทา ระวังอย่าให้เงาเขาทับเรา เงาเราทับเขา) ผสมรังหมาล่า (เอาจากฝาบ้าน จากฉางข้าวใช้ไม่ได้) ปริมาณเท่าๆ กัน นำมาตำผสมเหล้า ทาบริเวณที่บวม ถ้าไม่มีก็ใช้สัตว์ประหลาดแทน</p> <p>กรณีแผลเป็นหนอง ใช้ผักแว่นนา (ช่วยกัดฝ้าขาวๆ ออก) นำมาล้างให้สะอาด ตำให้ละเอียด พอกแผลทุกวันๆ ละ 2 ครั้ง เช้า-เย็น มักใช้สลับกับสัตว์ประหลาด</p> <p>กรณีแผลเป็นเนื้อตาย ใช้ข้าวสุกปากหม้อนำมาทำเป็นลูกประคบ นำมานวดบริเวณที่เป็นเนื้อตาย จะทำให้เนื้อคืน ทำเช้าและเย็น ได้ยิ่งดี แผลจะหายภายใน 3 วัน</p>
	ผู้สูงอายุ	
1	ยายสังเวียน โปธิสิทธิ์	ใช้ต้นแมงดาหรือต้นตำมัง (มีในภาคใต้) ใช้ต้นฝนกับน้ำมะนาวทา ถ้ากินไล่พิษให้ใช้เหล้าขาว 28 ดีกรี บางคนที่อาเจียน อย่างมากก็กินไม่เกิน 3 ครั้งก็หาย จะใช้ต้นสดหรือแห้งก็ได้ ถ้างูเห่ากัดให้ใช้เชือกกล้วยคาด
2	นายเฉลิม อ้นอยู่	งูเขียวหางไหม้กัดใช้มะนาวทาแผล เคารักษา
3	พระหลวงลุงดำ	เคยใช้เห็ดที่ขึ้น โคนต้นมะนาว ลักษณะคล้ายๆ เห็ดหลินจือ เอามาฝนกับน้ำมะนาวทาแผล แล้วกินด้วย เดียวนี้หาเห็ดไม่ได้
4	นางชื่นชม ใจศิริ	ใช้ต้นเสลดพังพอนมาตำกับเหล้าให้คน ไข้กิน แต่ไม่เคยรักษา
5	นางพยุศรี นวรัตน์	ใช้เชือกรัดเนื้อแผล บีบเอาเลือดออก เอาน้ำแข็งโปะแผล แล้วรีบไปโรงพยาบาล
6	นางสร้อยสุวรรณ ดีเจริญ	ใช้เสลดพังพอนตำกับเหล้า เอาน้ำกิน กากพอกแผล ๒-๓ ครั้ง ก็ดีขึ้น งูเขียวกัดไม่ปวดเคยเห็นคนอื่นรักษา
7	นายธานีทร์ เจริญผล	เคยใช้ต้นเสลดพังพอนตำกับเหล้าให้กิน กากพอกแผล ใช้รักษา งูเขียวหางไหม้ได้

ลำดับ	รายชื่อ	การรักษาพิษงู
8	นางสุคนธ์ อิศระอาด	ถูกงูเขียวหางไหม้กัดรักษาเองใช้เสลดพังพอนตัวผู้ที่มีหนามมาโขลกกับน้ำเหล้ากิน 1 ถัง เอามาพอกแผล 3-4 วันหายบวม
9	ชายไพฑูรย์ ทองเชื้อ (ลาวโซ่ง)	หมอประจำบ้านจะรักษาด้วยสมุนไพรพวกต้นเสลดพังพอนและว่าน ตัวเองไม่เคยรักษา
10	นางชาง สระทองทราย	คนแก่บอกว่าเวลาไปไหนมาไหนให้ใช้เชือกกล้วยผูกแขน ผูกขา หรือใช้มะนาวใส่ กระเป๋ไปด้วยเพื่อป้องกันงู
11	นายถนอม ช่างกระโทก	รากตะขบป่า (เอารากที่ขี้ไปทางทิศตะวันออก) 1 ราก ผ่นเอาน้ำมาคั้นและเอามาทา (ถ้า เหลือห้ามเอาขึ้น ไปบนบ้าน เพราะจะเข้าบ้าน)
12	นายรอด พุ่มเจริญ	ถ่านหุงข้าวขนาดเท่าหัวแม่มือกับสารส้มขนาดเท่าหัวแม่มือ นำมาเคี้ยวให้ละเอียดแล้ว กลืน
13	นายหวัง บุญจันทร์	ใช้ต้นลิ้นมังกรทั้งต้นพร้อมเหง้าโขลกให้แหลก ใส่น้ำมะนาว นำมาปิดแผลที่ถูกงูกัด และคั้นน้ำกินครั้งละ 1 ถัง (ประมาณ 30 ซีซี.) วันละ 3 ครั้ง เช้า-กลางวัน-เย็น บางคน ปวดมาก กินครึ่งชั่วโมงจะหายปวด
14	นางสุพัตรา นิลญาณ	ใช้ใบเสลดพังพอนตำไม่ต้องผสมอะไรแล้วพอกที่แผล ใบใช้มายน้อยตามขนาด เหมาะกับแผล หลานเคยโดนงูเขียวกัดตำพอก ๒ วันก็หาย
15	นายนภา สุขสังข์	ว่านงู (คล้ายต้นหอม) ตำกับเหล้าให้กินรักษาได้ กินแล้วจะอาเจียน ถ้าเป็นงูไม่มีพิษไม่ อาเจียน

ตารางที่ 13 วิธีการบำบัดพิษจากสัตว์ทะเลของหมอพื้นบ้านและผู้สูงอายุ

ลำดับ	รายชื่อ	การบำบัดพิษจากสัตว์ทะเล
	หมอพื้นบ้าน	
1	หมอชวลิตร สนธิไชย จ.กาญจนบุรี	ถ้าถูกแมงกะพรุนไฟให้ใช้ใบผักบุงทะเลขยี้ให้ซู้ๆ พอกที่แผล
2	หมอมูล เจตปิก จ.ตราด	1. ถ้าหอยเม่นตำ ใช้หม้อนทุบให้ละเอียด แล้วบีบน้ำมะนาวใส่แผล หนามหอยเม่นจะ ละลายไปเอง 2. ถูกแมงกะพรุนไฟ วิธีที่ 1 ใช้น้ำมันว่าน ๑๐๘ เป็นยาเย็น แผลไม่พอง

ลำดับ	รายชื่อ	การบำบัดพืชจากสัตว์ทะเล
		วิธีที่ 2 ใช้ผักนึ่งทะเล หรือปอทะเล หุบ พอกแผล
3	หมออูบล รามัญอุดม จ.ตราด	แมงกะพรุนไฟใช้ผักนึ่งทะเล(ต้นทางยาวๆเขียว ใบอมเหลืองใบแฉกตรงกลางนิดนึง รสเมาเมื่อเล็กน้อย) หรือผักนึ่งชัน(ใบกลมคล้ายผักแว่น เขียวจัด เมาจัด อยู่กับปลัก ขี้ควาย) ตำพอกแผล
4	หมอประเสริฐ อาปัดชิง จ.จันทบุรี	หอยเม่นตำ ถูกแมงกะพรุนไฟ: ถ้ามีอาการปวด ใช้รางจืดต้น (หึ่งหาย) หรือรางจืดเถา ผสมมะนาว ชุบสำลีเปะแผล
5	หมอวินัย บุญโยประการ จ.จันทบุรี	1. หอยเม่นตำ ใช้น้ำมะนาวทา หรือใช้ใบผักนึ่งทะเล(แดง) ตำพอก ทา หรือใช้ ผักนึ่งชัน(เขียว) 2. พืชแมงกะพรุนไฟ ใช้ผักนึ่งทะเลตำละเอียด พอกแผล ถ้าไม่มีผักนึ่ง ใช้น้ำมะนาว แล้วเอาเม็ดมะขามผ่าซีกแปะก็ได้
6	หมอนันต์ บุญปลอด จ.จันทบุรี	พืชแมงกะพรุนไฟ ใช้ทั้งผักนึ่งทะเล(แดง) และผักนึ่งชัน(เขียว) หรือ ใช้ผักนึ่งเงินผสม น้ำขาวข้าวทาก็ได้
7	หมอสงว คีรีชล จ.จันทบุรี	1. หอยเม่นตำ ใช้คาลาดับพืช เอายารักษาพิษงูมาทา พอก หรือใช้ขาทามีไพล ขมื่นชัน เกลือเล็กน้อย โขลกทาและทอังกาโมคัลลาคับพืช 2. ปลายุดทะเลตำ ใช้พริกโขลกเปะแผล ๕-๑๐ นาทีก็หาย
8	หมอไหล ภู่อ่อน จ.ระยอง	ใช้ใบรางจืดตำ คั้นน้ำกิน พอกแผล
9	หมอครัมภ์ โปร่งอากาศ จ.ระยอง	แมงกะพรุนไฟ ใช้ผักนึ่งทะเล ขยี้ ถูทา หายคัน หรือเอามาต้มกินก็ได้ดี
10	หมอแวน วงเววดี จ.ระยอง	1. ปลายุดทะเลตำแมงกะพรุนไฟ ใช้ผักนึ่งทะเล 2. เม่นตำ ใช้กฤษณาคลันทา หายแน่นอน
11	พระครูวิโรจน์เมธากรณ์ จ.ระยอง	1. ถูกแมงกะพรุนไฟ ใช้ผักนึ่งชันมาตำๆ ทา หรือใช้น้ำฝนล้าง แล้วเอาดินสอพอง ทา มันเย็น 2. หอยเม่นตำ หุบแผลตรงที่เศษเปลือกหอยที่ล้างในเนื้อให้ละเอียด แล้วเอาน้ำส้มสายชู ใส่แผลให้ละลาย ไม่แสบ แต่เปลือกหอยจะละลาย วัน-2 วันก็หาย
12	หมอดำรงค์ศักดิ์ ชุ่มแสงพันธ์ จ.ระยอง	ถูกแมงกะพรุนไฟ วิธีที่ 1 ใช้เสลดพังพอนทั้ง 2 ตำผสมเหล้าทา คั้นน้ำกิน เอากากพอก วิธีที่ 2 ใช้ใบตำลึง ตำผสมเหล้าทา คั้นน้ำกิน เอากากพอก วิธีที่ 3 ใช้ใบรางจืด ตำผสมเหล้าทา คั้นน้ำกิน เอากากพอก
13	หมอคุ้ม เจริญพรหม จ.สิงห์บุรี	ปลายุดทะเลตำ ใช้น้ำส้มสายชูเปะ หายปวดก็เอาน้ำส้มสายชูออก

ลำดับ	รายชื่อ	การบำบัดพิษจากสัตว์ทะเล
14	หมอทรวง ศรีมกรบุตร จ.สิงห์บุรี	ท้าวขาม่อม(ราก/ใบ) โขลกผสมน้ำข้าวข้าวทาแผล
15	หมอประสงค์ เทพศิริ จ.สมุทรสงคราม	แมงกะพรุนไฟเอาหัวเราไถและเอาน้ำฝนรด
16	หมออุ้มพร อุทัย จ.สมุทรสาคร	แมงกะพรุนไฟ วิธีที่ 1 ใช้เสลดพังพอนตัวผู้ โขลกผสมน้ำปูน ฟันบริเวณที่โดน วิธีที่ 2 ใช้ปลาไหลเผือก (พญานาคราช) ผสมน้ำข้าวข้าว ทา/พ่น แผล ถอนพิษ วิธีที่ 3 ใช้โอดทะนงแดง(พญารากเดียว) ผสมน้ำข้าวข้าว ทา/พ่น แผล ถอนพิษ
17	หมอสุรศักดิ์ สนเปี่ยม จ.สมุทรสาคร	แมงกะพรุนไฟ วิธีที่ 1 ใช้ผักบุงทะเล แผลจะแสบร้อน คัน ตำผักบุงให้ละเอียด พอก ถ้าไม่หาย ตำพอกใหม่จนหายแสบร้อน เอาออก วิธีที่ 2 ใช้ใบคนที่เขมา ตำละเอียด พอก ถ้าหอยเม่นตำ ใช้ขางมะละกอทาแผล โดยเอาหนามออกก่อน
18	หมอประคองทรัพย์ ชาญเชิด ศักดิ์ จ. นนทบุรี	พิษแมงกะพรุนไฟใช้ใบผักบุงทะเล หรือใบคนที่สอ เอามาขี้ๆ ทาก็หายแล้ว
19	หมอสาคร สืบวงศ์ จ.ชลบุรี	1. หอยเม่นตำ ประคบด้วยมะนาวทั้งลูกกลนไฟ แล้วผ่าเอาน้ำบีบใส่ แคะออก 2. แมงกะพรุนไฟ ใช้ผักบุงทะเล โอดทะนงแดงฝนกิน ถอนพิษ เอาโอดทะนงแดง ผสมกับน้ำปูนใสเอามาทาแผล
20	พระครูสุธรรมนาค วัดปลักไม้ ลาย นครปฐม	1. ถูกพิษแมงกะพรุนไฟให้ใช้ผักบุงทะเลหรือคนที่สอทะเลมาขี้หรือตำให้ละเอียด แล้วพอกแผล 2. ถูกเม่นทะเลตำ ให้ใช้ของแข็งทุบหนามของเม่นทะเลให้ละเอียด จะเจ็บ แต่หนาม จะละลายไปเอง
21	หมอธีรศักดิ์ เกษตรสินสมบัติ จ.ประจวบฯ	1. หอยเม่นหรือเงี้ยวปลาตำ ใช้ปีศาจะตนเองรด จะหายปวด (เป็นภูมิปัญญาของ ประมงพื้นบ้านบางสะพาน) 2. แมงกะพรุนไฟ ใช้ปีศาจะตนเองรดหรือใช้ผักบุงทะเลมาขี้หรือโขลกให้ ละเอียดผสมปีศาจะตนเอง แล้วนำมาทาแผล เพื่อดับพิษ (ภูมิปัญญาของประมง พื้นบ้านบางสะพาน)
22	หมอละเอียด งามใจ จ.เพชรบุรี	ถูกแมงกะพรุนไฟ ใช้ผักบุงทะเลขี้แล้วแปะแผล

ลำดับ	รายชื่อ	การบำบัดพิษจากสัตว์ทะเล
23	หมอเพ็ญ แก้วถาวร จ.เพชรบุรี	แมงกะพรุนไฟ ให้ใช้เถาผักบุ้งทะเล นำมาล้างด้วยน้ำฝนเอาทรายที่ติดกับผักบุ้งออก ใส่ครกโกลก ถ้าถูกเดินก็ขยี้ให้น้ำออก แล้วพอกแผล ถ้ายังไม่ดีขึ้น ให้เอารากผักบุ้งทะเลมาโกลกให้ละเอียด ใส่เหล้าลงไป ใช้สากคนและขยี้ให้เข้ากัน ตักใส่ถ้วยแล้วใช้ยาในถ้วยทาแผลบ่อยๆ ห้ามเกาแผล
	ผู้สูงอายุ	
1	นายนภา สุขสังข์	ใช้น้ำฝนสะอาดล้างแผล อาบน้ำก็หาย
2	ชาวประมง	แมงกะพรุนไฟ ให้ทำความสะอาดแล้วใช้ดอกดาวเรืองผสมข้าวสุกตำพอก
3	ชาวประมง	เงี่ยงปลากระเบน ปลากระบางตำใช้น้ำส้มสายชูเทใส่แผลหรือน้ำมะนาวบีบใส่แผลหรือใช้ยาหม่องทาพอกแผล สักพักเหงื่อออกก็หาย
4	ชาวประมง	หอยเม่นตำต้องเอาหินทุบให้มันแตกละเอียดอยู่ในเนื้อ ไปเลย จากนั้นบีบมะนาวลงไป หนามหอยเม่นจะละลายไปเอง

ตารางที่ 14 วิธีการบำบัดภาวะหอบหืดของหมอพื้นบ้านและผู้สูงอายุ

ลำดับ	รายชื่อ	รักษาหอบหืด
	หมอพื้นบ้าน	
1	หมอชาลิตร์ สนธิไชย จ.กาญจนบุรี	ใช้ดอกปีบตากแดดแห้ง ๑ กำมือ ต้มกับน้ำ ต้มครั้งละ ๑/๔ แก้ววันละ ๓ - ๔ ครั้ง กินไปเรื่อยๆจนกว่าจะหาย
2	หมอสะเทือน ภาคภูมิ จ.กาญจนบุรี	เด็กๆ เป็น เคยใช้ใบชะมวงกับใบตูดหุ้มตุ๋นหมามาต้มน้ำให้กินครั้งด้วยกาแฟ ๑ เวลา เด็กก็ดีขึ้น
3	หมอช้อน บุญตัน จ.กาญจนบุรี	หอบหืดในผู้ใหญ่ ใช้น้ำมะกรูดผสมน้ำผึ้ง มีรสพอเปรี้ยวๆหวานๆ กินทุกวัน ไปเรื่อยๆ จะหอบน้อยลง
		หอบหืดในเด็ก ใช้ตะขบขนาดตัวเท่านิ้วมือ ๓ ตัวเผาไฟให้ไหม้ ใบสัก ๓ ใบ เผาไฟ แล้วนำมาบดรวมกัน ใช้น้ำผึ้งเป็นกระสาย ปั่นให้กินครั้งละ ๑ เม็ด ขนาดเท่าถั่วเขียว กิน เช้า - เย็น ก่อนอาหาร จนกว่าอาการจะทุเลา

ลำดับ	รายชื่อ	รักษาหอบหืด
4	หมอมาลัย ฉิมพลี จ.ชัยนาท	ใช้หัวว่านมหาเมฆนำมาผานเป็นแฉ่น ต้มน้ำกินเช้า-เย็น เป็นปี ประมาณวันละ ๑ กำมือ
5	หมออุบล รามัญอุดม จ.ตราด	เป็นหืดใช้ หอยตะโกรม เผาไฟให้แดง ปล่อยให้เย็น บดผง พอตะวันตกดิน บีบมะนาว ๑ ลูกใส่ยา หอยตะโกรม ๑ ซ้อนชา กินทุกเย็น ถ้าเป็นหอบใช้ยาคำรับ
6	หมอช่วง ภูมิ ภักดิ์ จ.จันทบุรี	ใช้หนุमानประสานกายประมาณ ๓-๕ ใบ ตำคั้นน้ำดื่ม ก่อนอาหาร เข้า กลางวัน เย็น กินเรื่อยๆ หายขาด
7	หมอรักร ฉัตรเงิน จ.จันทบุรี	ใช้หนุमानประสานกาย ต้มกินต้องใช้เวลาในการรักษาขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่เป็นโรค ถ้าเป็นไม่นาน ไม่กี่เดือนก็หาย ต้มกินต่างน้ำ
8	หมอประเสริฐ อาปัดชิง จ.จันทบุรี	ใช้รังต่อ (ที่รังแล้ว หรือไปตีเอามา เอาตัวออกก่อน) เอากรรไกรตัดออกเป็นชิ้น เอารังใหญ่ๆ แล้ว เอาพริกไทยมาๆ (๒ เท่าของอายุ) เอาใส่ในรูต่อ ย่างไฟ หน้า-หลัง เฉพาะรังต่อ (พริกไทยคั่วก็ได้) ให้ สุก เป็นการฆ่าเชื้อ ตำกับครกหินผสมน้ำผึ้งทำลูกกลอน กินต่อเนื่อง วันละ ๒ เวลา เช้า(๑ เม็ด)และ ก่อนนอน(๒ เม็ด) กินประมาณ ๑๐๐ เม็ด รู้เลยว่าหายหรือไม่หาย
9	หมอเนียง รัต คาม จ. จันทบุรี	เอาตุ๊กแกมาปิ้งให้กิน เป็นหอบหืดกินเรื่อยๆ กิน วันละตัว เป็นจากกรรมพันธุ์ยังหายยาก
10	หมอสังเวียน นามวิจิตร จ.จันทบุรี	ใช้หนุमानประสานกาย ต้มกินทุกวัน(ทำเป็นยาผงชงน้ำร้อนกินก็ได้) กินก่อนอาหาร เข้า กลางวัน เย็น
11	หมอวินัย บุญ โยประการ จ.จันทบุรี	ให้คลายเส้นท้องและหัวใจ
12	หมอครีม โปร่งอากาศ จ.ระยอง	กดใต้ลิ้นปี ช้ำย/ขวา ให้ดานลมออก ค่อยๆ ดูอาการคนป่วย ดีขึ้นแล้วกดกระเบนเหน็บ เอาข้าวสาร คั่วให้ร้อนมาวางที่ชายโครง พยายามให้ความอบอุ่นคนป่วยแล้วส่งโรงพยาบาล
13	หมอแวน วง แหวดี	วิธีที่ 1 ใช้คางคกตายซาก เผา(เป็นผง) ผสมกับน้ำผึ้งใส่ฝาละมี กวาดยา วันละครั้ง ๓-๕ ครั้ง หาย

ลำดับ	รายชื่อ	รักษาหอบหืด
	จ.ระยอง	
		วิธีที่ 2 ใช้อ้อยแดงนำมาคั้นน้ำ ต้มแก้หอบหืด
14	หมอทรง ศรี มกรบุตร จ.สิงห์บุรี	วิธีที่ 1 ใช้ลูกบวบขม ต้มดื่มขมมาก หรือคั้นน้ำบวบขม หยอดจุมูก เวลาหายใจไม่ทัน จะหายใจโล่ง ขึ้น
		วิธีที่ 2 ใช้เสนียดกินดิบหรือต้มก็ได้
15	หมอประสงค์ เทพศิริ จ. สมุทรสงคราม	วิธีที่ 1 เอาดอกปีบตากแห้งมวนคูด(เหมือนบุหรี) วิธีที่ 2 เอาหัวว่านฆ่าทอง เอามาทุบต้มกินต่างน้ำแก้หอบหืด
		วิธีที่ 3 ใช้ก้านเหงือกปลาหมอ ๓๓ ก้าน(ลิดใบออก) โขลกละเอียด ผสมน้ำมะนาว ๑ ลูก บีบใส่ แล้ว คั้นน้ำออกมาดื่ม
16	หมออุ้มพร อู่ ฉาย จ.สมุทรสาคร	ใช้ตำแยแมว(แก้เบาหวาน ภูมิแพ้เรื้อรัง ได้ด้วย) ๓-๔ ต้น รูดเอาแต่ใบออกมา ล้าง โขลกผสมน้ำชา ข้าว กินวันละแก้ว หาย
17	หมอสุรศักดิ์ สนเปี่ยม จ.สมุทรสาคร	วิธีที่ 1 ใช้ใบหนุมานประสานกาย ๗ ใบ ต้ม ๓ เอา ๑ ดื่ม วิธีที่ 2 ใช้ใบเสนียด ๗ ใบ ต้ม ๓ เอา ๑ ดื่ม
18	นายทองดี จำปา จ.นครนายก	ใช้ใบหนุมานประสานกาย 1-2 กำมือ โขลกคั้นน้ำดื่ม 1 ถ้วยแรงเส็กๆ หรือเคี้ยวกลืน
19	นายเบิ้ม ปลอดห่วง จ.นครนายก	ใช้ใบหนุมานประสานกาย ฟ้าทะลาย โจร บอระเพ็ด อย่างละ 1 กำมือ ต้มน้ำพอประมาณ ใช้ดื่มครั้ง ละ 1 แก้ว วันละ 3 ครั้ง ก่อนหรือหลังอาหาร
20	หมอสายยนต์ ใหญ่กระโทก จ.สระแก้ว	มียาต้มกับยากลับ หืดหอบหายใจไม่อึด กำลังหอบหายใจไม่อึด ตำรับยาแก้หอบมีตัวยา เปลือกมะรุมน ต้นแพะทั้งห้า ชะเอมป้า ยาแก้หืด หัวกะทือ หัวเอื้องนา เอื้องแดง ยากลับก็เป็นพวกนี้แหละเอามา กลั่น

ลำดับ	รายชื่อ	รักษาหอบหืด
21	หมอสังวาล สอนทอง จ.สระแก้ว	ใช้ต้นครอบครัวจรวด(ต้น/ราก) ผสมใบหนุมาประสานกาย(สด) ถ้าจะให้ดีต้องใส่ใบหัสสุณเทศด้วย (บำรุงหัวใจ) อย่างละ ๑ กำมือ ต้มน้ำ พอเดือดดี(ยาออก) กินน้ำยาครั้งละ ๑ แก้วกาแฟ กินเรื่อยๆ จนกว่าจะหายหอบ ส่วนมากไม่เกิน ๒ หม้อ ต้นครอบครัวจรวดจะทำไว้เป็นถุงๆ (ใช้ต้น/ราก) ตัดขึ้นตากแดด
22	หมอดี ดีโลก น้อย จ.ลพบุรี	เอาใบหลวง ลูกน้ำเต้าแห้ง (ลูกน้ำเต้าเครือ) รากหญ้านาง ตะไคร้หอม ข่าลิง (คนลาวเรียกหัวเข้าคำ) ใช้เท่าๆ กันอย่างละ 1 กำมือ ต้มกิน 2-3 วัน วันละ 1 ครั้ง ลูกสาวเป็นหอบต้มกินหม้อเดียวก็หาย
23	หมอชัยพร กลิ่นจันทร์ จ.ลพบุรี	วิธีที่ 1 ใช้ดอกปีบแห้งผสมกับขมิ้นสุบจะหยุดหอบ ใช้เป็นยาฉุกเฉินก่อนส่งรพ. ได้ดี วิธีที่ 2 ใช้ใบลำโพงตากแห้งสุบแก้หอบ (ถ้ากินเม็ดลำโพงกลัจะบ้ำได้)
24	หมอพาน บุญ ทอง จ.ลพบุรี	ใช้เลือดค้างคาวผสมกับเหล้า 30 ซีซี. กินเช้า เย็น แก้อหอบหืด ต้องกินหลายวัน ประมาณ 15 วันติดต่อกัน
25	หมอบาง น่วมโพธิ์ จ. สระบุรี	ใช้หนุมาประสานกาย ล้างให้สะอาด กินสดก็ได้ หรือจะต้มกินก็ได้ วันละ 2-3 เวลา กินก่อนหรือหลังอาหารก็ได้
26	หมอดิษพงษ์ มณีวงษ์ จ. ราชบุรี	ใช้ใบมะกา ๓ กำมือ เกลือ ๑ กำมือ ต้มกิน ๑ แก้ว จะหายเลยภายใน ๑๐ นาที แล้วใช้ต้นโงเทง โพล ข้าวเย็นเหนือ ข้าวเย็นใต้ ดิปลี เจตมูลเพลิง การบูร คำฝอย เลือดแรด เถาวัลย์เปรียง ทุ้งถ่อน ตะโกนา จิง จันทน์แดง เอาอย่างละ ๑ บาท เท่ากัน ต้มรวมกัน ใส่น้ำท่วมยา กินครั้งละ ๑ แก้ว วันละ ๓ มื้อ จนกว่าจะหายขาด
27	หมอพวน ทรายทอง จ.ราชบุรี	ใช้รังนก ร้าง นกแร้ง นกกาเอาแต่รังมาต้มใส่น้ำ ๕ แก้ว เคี้ยวสักพักให้กิน ครั้งละ ๑ แก้ว ๑ เวลาเลย ใช้ก็หาย
28	หมอสุนทร ชูศรี จ.นนทบุรี	ขูดขนของลูกมะอึกที่ใช้ใส่น้ำพริก (ใช้เฉพาะขน) ใส่ไข่ไก่ทอดด้วยน้ำมันหมูกินรสชาติจืดๆ ไม่อร่อย แต่จะหายจากโรคหอบ กินไม่กี่ครั้งก็หาย
29	หมอประคอง ทรัพย์ ชาญ เชิดศักดิ์ จ. นนทบุรี	ดูสาเหตุว่าเกิดจากเสมหะเป็นรังหรือเปลว ถ้าเป็นต้องใช้พวกน้ำมะนาว น้ำมะกรูด น้ำมะขี้เฒ่าแก่นำมาเกี่ยวกับน้ำผึ้งแล้วให้คนไข้กินเพื่อไปสลายเสมหะ แต่ถ้าเกิดจากหลอดลมหดตัวให้ใช้หญ้าไต้ใบดีที่สุด ใช้ ๑ กำมือ ต้มน้ำดื่มวันละ ๓-๔ ครั้ง ถ้าให้ดี เติมน้ำตาลไปอีก ๓-๕ ต้นก็ได้ ต้มน้ำดื่ม

ลำดับ	รายชื่อ	รักษาหอบหืด
30	หมอดิเรก จิต มั่น จ.ชลบุรี	เอารังปลิงควาย (เป็นฟองขาวๆ) ต้มกับน้ำพอประมาณ คั้น ครั้งเดียวหาย
31	หมอละเอียด งามใจ จ. เพชรบุรี	การรักษาหอบหืด ให้นำหัวสูง ฟิงผนังเพื่อให้หายใจสะดวก
		การรักษาให้หายขาด เอาปลาไหลมาหมักพริกไทยดำ นำมาขยำ ตำให้ละเอียด ผสมน้ำผึ้ง กินอย่างสม่ำเสมอ (ใช้กับผู้ใหญ่ เด็กกินไม่ได้เพราะพริกไทยเผ็ด)
32	พระครูสุวรรณ นาก	ขณะมีอาการหอบ ให้ผู้ป่วยกินแกงเลียงลูกน้ำเต้า จะเห็นผลทันตา
	วัดปลักไม้ ลาย นครปฐม	การรักษาโรคหอบหืด ให้ใช้ผงคนเผาไฟให้ได้ประมาณ 1 เป็กหรือ 1 ถ้วยตะไล ละลายน้ำดื่ม ผู้ป่วยจะอาเจียนออกมา
33	หมอบุญยืน ผ่องแผ้ว จ.ลพบุรี	การรักษาหอบหืด เอาตับจิ้งจก (นำเข้าจากตะวันออกกลาง) ผ่นกับเหล้า กินแก้หอบหืด
		การรักษาให้หายขาด เอาต้น โลดทะนงแดง 1 กำมือ ต้มตำแยตัวผู้ (ตำแยแมว) 1 กำมือ ต้มน้ำดื่ม เช้า-เย็น ก่อนอาหาร กินเพียง 1 หม้อ ก็หาย
	ผู้สูงอายุ	
1	ยายสังเวียน โพธิ์สิทธิ์	ใช้ฝาคอยแครง 7 ฝา เปลือกกล้วย 7 เปลือก เกลือตัวผู้ 7 เม็ด เกลือมี 2 อย่าง ตัวผู้เม็ดจะขาว ต้มกิน น้ำครั้งละ 1 แก้วชา วันละ 2 ครั้ง เช้า - เย็น กินจนกว่าจะหาย
2	พระหลวง ลูกคำ	ใช้เกลือเม็ดใหญ่ใส่น้ำนิดหน่อยสะดแล้วบดกินวันละ 1 ช้อนชา
3	นางชื่นชม ใจศิริ	วิธีที่ 1 ใช้ดินกระเบื้องทั้งดิน เก็บมา ๒-๓ ตันมัดแล้วต้มใส่น้ำ ๓ ส่วนเคี่ยวเหลือ ๑ ส่วน กิน ๒-๓ ครั้งก็ดีขึ้น แต่ไม่หายขาดแก่ทุเลา
		วิธีที่ 2 ใช้ใบต้นหนุมานประสานกาย ๑ กำมือ ต้มใส่น้ำ ๓ ส่วนเคี่ยวเหลือ ๑ ส่วน กิน เป็นมากกิน วันละ ๓ ครั้งก็ช่วยทุเลาอาการหอบน้อยลง
4	นางเพ็ญศรี เพาะทรัพย์ เจริญ	ใบหนุมานประสานกายต้มน้ำดื่มกินวันละ ๓-๔ ครั้งก็ทุเลาแต่ไม่หายขาด

ลำดับ	รายชื่อ	รักษาหอบหืด
5	นายสมเกียรติ ปานอุทัย	เคยได้ยินคนแถวบ้านใช้ตัวหึ่งห้อย 3 ตัว ห่อกับมะขามกิน บางคนบอกให้กินจึงจึกเป็นๆ จะหายหอบ
6	นายวิเชียร ศรีเงินงาม	บางคนให้ใช้ต้นตำแยแมวต้มน้ำดื่ม ดื่มนวันละ 2 – 3 ครั้งจะดี แต่ไม่แน่ใจว่าหายขาดหรือเปล่า
7	นายปลอด เอี่ยมคำพันธ์	ใช้ใบทานตะวันมาตากแดดแล้วต้มน้ำ ใช้น้ำดื่มทั้งวันแทนน้ำ อากาศดีขึ้น แต่ก็ไม่หายขาดนะ ทูเลาลงเท่านั้น
8	นายสะอาด โพธิกุล	เคยมีคนเล่าว่าให้กินลูกหนูตัวแดงๆ ให้กินทั้งรัง เขาบอกว่าหาย แต่ผมไม่แน่ใจ
9	นางมัน แสงอรุณ	ใช้กำมะถันบดละเอียด ใส่ในน้ำมันมะพร้าว แล้วเอากล้วยน้ำว่าหุบกินจะเอาเจียนเอาเสมหะเหนียวที่ติดในคอออกมาทำให้หายใจดีขึ้น
10	นางชาง สระทองทราย	เอาดอกมะเขือป่า(ลำโพง) ดอกตากแห้งมาชงชาวันละ ๒-๓ ครั้งจะดีขึ้นแต่ไม่หายขาด ชง ๒-๓ วันต้องหยุด
11	นางจัน ทองเชื้อ	ใช้ลูกบวบขมบีบเอาน้ำสกัดประมาณถ้วยเล็กๆ ใส่น้ำตาลทรายแดงนิดหน่อยกินจะเอาเจียนขับเสมหะออกทำให้หายใจออกดี
12	นายวิไล บัวลภา	ต้นครอบครัวจกวาลทั้ง 5 นำมาต้ม(เป็นมาไม่เกิน 5 ปีให้กินจะหาย) กินไปจนกว่ารสขมจะจืด
13	นายวิจิต ธนชาติ	ใช้เปลือกที่จับหน่อไม้ขูดเอามาผสมกับเหล้าขาวดื่ม ใช้จับรังหืดจะหาย กินวันละครั้ง 3 วันติดกัน จะเอาเจียนออกมาเป็นเสลดเหนียวออกมามาก ต้องดูกำลังคนกินด้วย กินหายกันมาหลายคนแล้ว
14	นางประไพ สุขใส	ใช้หญ้าลูกใต้ใบ ๑ กำมือ หญ้าน้ำนมราชสีห์เด็ดยอดครั้งต้น ๑ กำมือ น้ำตาลกรวด ต้มใส่น้ำ ๑ ขัน ใช้ดื่มครั้งละ ๑ แก้วกาแฟ วันละ ๒ – ๓ ครั้ง จะช่วยขับเสมหะออกมามี
15	นายนภา สุขสังข์	วิธีที่ 1 ใช้ตัวแมลงกู่ตัวสีเหลือง ๓ ตัว ค้างคาวหนู ๓ ตัว คั่วไฟ พริกไทยเท่าอายุ ๓ รอบ ตำรวมกัน ให้ละเอียด นำมาปั้นคลุกกับน้ำผึ้งกินทุกวัน วิธีที่ 2 ใช้ปลาหมอไทย ๑ ตัว ทูบแล้วผ่าเอาส่วนที่เป็นคิของปลาออกมา ห้ามให้แดดแฉก แล้วนำคิไปใส่ในเหล้า ๑ ขอนแกง แล้วเอาไปแช่เย็น ตัวปลาหมอนำมาย่างไฟแล้วเอาไปวางไว้ที่ทางสามแพร่ง (คนกินดี ผิวกินตัว) แล้วนำคิที่แช่เย็นมาบดให้แตกกินให้หมด ทำอย่างนี้ ๓ ครั้งจะหายหอบ

ตารางที่ 15 วิธีการบำบัดอาการเป็นลมของหอมพื้นบ้านและผู้สูงอายุ

ลำดับ	รายชื่อ	รักษาเป็นลม
	หอมพื้นบ้าน	
1	หอมชวลิตร สนธิไชย จ.กาญจนบุรี	ใช้มะกรูดคั้นผิวให้ขี้มีกลิ่นหอมเอามาให้ดมก็ได้
2	หอมสะเทือน ภาคภูมิ จ.กาญจนบุรี	ต้องดูว่าเป็นลมจากอะไรถ้าปวดแล้วดีขึ้นก็หาย บางที่เป็นจากเลือดออกในสมองต้องส่งรพ.
3	หอมชัชฌรังค์ นาคสังข์ จ.ชัยนาท	ให้ยาดมโดยให้ผู้ป่วยนอนคอชันและกดจุดกึ่งกลางใต้จมูกให้ผู้ป่วยรู้สึกเจ็บ และนวดจุดง่ามนิ้วมือ
4	หอมมาลัย จิมพลี จ.ชัยนาท	กันคนมุงออกปลดเสื้อผ้าให้สบายใช้พัดลมเป่า ให้กินชาลมแล้วนวดตามลำตัวไปด้วย จากนั้นส่งโรงพยาบาล
5	หอมช่วง ภูมิภักดิ์ จ.จันทบุรี	ใช้ชาลมละลายน้ำกิน
6	หอมระเด่น ตอสกุล จ.จันทบุรี	หมดสติให้นวดต้นคอ หรือเรียกว่า จับคอแมว (พวกหอมขนาดจะรู้)
7	หอมวินัย บุญโยประการ จ.จันทบุรี	ให้เข้าที่โล่ง บีบคลายเส้นให้ดมยาพิมเสนน้ำ ฟันพาส่งโรงพยาบาล
8	หอมอนันต์ บุญปลอด จ.จันทบุรี	ให้เข้าที่โล่ง บีบคลายเส้นให้ดมยาพิมเสนน้ำ ฟันพาส่งโรงพยาบาล
9	หอมศรีม โปรงอากาศ จ.ระยอง	ใช้ของร้อน กะทือ ไพล กระชาย หรือชาลม บีบนวดคลายเส้นท้องบริเวณใต้ลิ้นปี่ และแนวบ่าทั้งสองข้าง
10	หอมดำรงศักดิ์ ชุ่มแสงพันธ์ จ.ระยอง	เอายาหอมมาผสมพริกไทย 1 ซ่อนชา กินครั้งเดียวก็หาย แล้วให้กินชาหอมกับน้ำผึ้งต่อ
11	หอมทรวง ศรีมิตรบุตร จ.สิงห์บุรี	ใช้ยาดม ยาหม่อง
12	หอมอ่อนศรี คุณผง จ.ปราจีนบุรี	รังตัวมดแดงขี้ คม ได้ผลเยี่ยมเลย
13	หอมอุ่มพร อู่ฉาย จ.สมุทรสาคร	ให้นอนหงาย ขยายเสื้อผ้า เป่าพัดลม ฟันแล้วให้ยาหอม
14	หอมสุรศักดิ์ สนเปี่ยม จ.สมุทรสาคร	นวดสัณญาณ ๕ ใช้ยาหอมอินทจักร(มีพวกคัสต์ว้อออกฤทธิ์เร็ว)

ลำดับ	รายชื่อ	รักษาเป็นลม
15	นายเบิ้ม ปลอดภัย จ.นครนายก	ใช้การบูร พิมเสน เมนทอล ประมาณเท่าๆ กันผสมกันแล้วใช้ทา และให้ผู้ป่วยดม และนวดเส้นบริเวณรักแร้ด้านหน้า ผู้ป่วยจะฟื้น
16	หมอสาขยันต์ ใหญ่กระโทก จ.สระแก้ว	ให้ยาดม ขาลมวิงเวียน ยาหอม ที่มีรากเจตพังคีให้กินด้วย ยาหอมองสมุนไพรร ไพล/ขมิ้นให้สูดดม กดท้องไล่ลมดูว่าเป็นลมจากอะไร ถ้าจากช็อคท้องเขาจะ เหลว(นิ่ม) หรือลมตีขึ้นตึกลง ถ้าลมตีขึ้น/ลง ท้องจะแข็ง กดท้องไล่ลม จับขางอ มืองอ กินยาหอมแก้ลม บำรุงหัวใจ ให้ดมยา
17	หมอสุทัศน์ บุญยา จ.สระบุรี	กินยาหอมบำรุงหัวใจ
18	หมอกิตติพัทธ์ วรคุ้ม จ.สระบุรี	ดมผิวมะกรูด
19	หมอประจวบ เพ็ญแก้ว จ.สระบุรี	ดมพิมเสนน้ำ และให้นวดบริเวณใต้ลิ้นปี่ กับแนวขาทั้งสองข้างไปด้วย
20	หมอสาคร สืบวงศ์ จ.ชลบุรี	วิธีที่ 1 กินพริก (พริกขี้หนูเท่าอายุ) โขลกผสมกับเหล้าขาวหรือน้ำเปล่าคั้นเอา กากออก เอาน้ำกรอกปาก(ตบกรามแรงๆ บีบงัดปากออก) พอท้องล้นพินแน่ วิธีที่ 2 เอารังมดแดงรังใหญ่ๆ โขลกกับเหล้า คั้นน้ำกรอกปาก
21	หมอเพ็ญ แก้วถาวร จ.เพชรบุรี	ให้หัวหอมแดงตำให้ละเอียดจนเป็นน้ำ ใช้หลอดดูดน้ำหัวหอม แล้วเป่าเข้าจมูก ผู้ป่วย สักครู่ก็หาย
	ผู้สูงอายุ	
1	พญศรี นวรัตน์	ให้ดมยาดมธรรมดา นวดง่ามมือระหว่างนิ้วหัวกับนิ้วชี้ แก้เป็นลม
2	เสถียร แซ่มซ้อย	ให้นอนราบ นวดมือเท้า
3	นางสร้อยสุวรรณ ดีเจริญ	ดมยาแล้วกดจุดร่องใต้จมูก กลิ้งเบาๆ แล้วนวดใต้ลิ้นปี่
4	นางสุคนธ์ อิศระอาด	ยาดมให้ดม นวดง่ามมือ
5	นายสมเกียรติ ปานอุทัย	พิมเสนเกลือๆ จะเอามาขยี้ตามือเท้า ให้ดม
6	นายสมควร เหล่าจันทิก	รังมดแดง ตำด้วยรังด้วยนำมาขยี้มาๆ แล้วโปะที่จมูก
7	นางส้มโอ รอดประสิทธิ์	กินยาหอม

ตารางที่ 16 วิธีการบำบัดอาการลมพิษของหมอฟันบ้านและผู้สูงอายุ

ลำดับ	รายชื่อ	รักษาลมพิษ
	หมอฟันบ้าน	
1	หมอชวลิตร์ สนธิไชย จ.กาญจนบุรี	ใช้ใบพลูตำกับเหล้าทา
2	หมอสุคติใจ เจริญผล จ. กาญจนบุรี	ใช้ใบแมงลักช้ผสมกับเหล้าทา
3	หมอสะเทือน ภาคภูมิ จ.กาญจนบุรี	ให้กินยาเบญจโลกวิเชียรหรือเอชยามผสมน้ำทาตามพื้นที่ขึ้นก็ได้
4	หมอประทุม บัวบาน จ.กาญจนบุรี	ใช้ใบพลูตำกับเหล้าแล้วทา ต้องมีคาถากำกับด้วยช่วยถอนพิษ
5	หมอช้อน บุญตัน จ.กาญจนบุรี	ใช้ใบทับทิม ดินสอพอง พิมเสน ใบตำลึงตัวผู้ โขลกกับเหล้าทาบ่อยๆ พื้นที่บวมจะยุบ
6	หมอชัยณรงค์ นาคสังข์ จ.ชัยนาท	ใช้ใบพลูโขลกผสมเหล้าทา
7	หมอมาลัย นิมพลี จ.ชัยนาท	ใช้ใบพลูหรือใบตำลึงตัวผู้ตำผสมเหล้าทา
8	หมอจิตร บุตรเมือง จ.ชัยนาท	วิธีที่ 1 ใช้ใบพลูโขลกผสมเหล้าขาวทา วิธีที่ 2 ใช้ข่าแก่ๆ โขลกผสมเหล้าขาวทา วิธีที่ 3 ใช้ใบไมยราบ โขลกผสม เหล้าขาวทา
9	หมอมูล เจตปิก จ.ตราด	ใช้ทั้งทาน้ำมัน ต้มสมุนไพรอาบและกินรากปลาไหลเผือก ดังนี้ วิธีที่ 1 ทาด้วยน้ำมันวัน ๑๐๘ วิธีที่ 2 ต้มสมุนไพรอาบ โดยใช้คนที่สอทะเล ใบปอทะเล ใบหนุมนานั่งแทน หมากผู้หมากเมีย ใบนางแย้ม ใบเงินใบทอง ใบมะขาม ใบส้มป่อย มีดรวมกัน ต้มอาบ (หม้อเดียวต้มได้ ๓ครั้ง) วิธีที่ 3 กินรากปลาไหลเผือก (ทำเคปซูล) ควบคู่ไปด้วย
10	หมอช่วง ภูมิภักดิ์ จ.จันทบุรี	ข่าตำผสมน้ำส้มหรือเหล้าเล็กน้อยทา
11	หมอระเด่น ตอสกุล จ.จันทบุรี	วิธีที่ 1 ใช้หัวข่าหรือใบพลูตำผสมเหล้าขาวทาพื้น หาย วิธีที่ 2 เมื่อผื่นยุบแล้ว วดองกินยารักษาต้นเหตุ เป็นยาต้มแก้ลมพิษ แก้เลือด และน้ำเหลือง
12	หมอรัก จัตรีเงิน จ.จันทบุรี	ทาด้วยข่าตาแดงตำ ผสมกับเหล้าป่า หาย
13	หมอสว่างค์ อาปัดชิง จ.จันทบุรี	วิธีที่ 1 ทาใบพลูตำผสมเหล้า วิธีที่ 2 ต้มใบเปล้า ใบมะขาม ใบส้มป่อย และรังมดรี ต้มอาบ
14	หมอเนียง รัตคาม จ.จันทบุรี	ข่าตำผสมเหล้าทั้งกินและทา

ลำดับ	รายชื่อ	รักษาลมพิษ
15	หมอไพศาล คังคะศรี จ.จันทบุรี	วิธีที่ 1 ทาด้วยข่าตำผสมเหล้า วิธีที่ 2 ใช้รากดาหมื่นฝนกับน้ำข้าวข้าว กิน แล้วเอาใบดาหมื่น โขลก กั้นน้ำทา
16	หมอวินัย บุญโยประการ จ.จันทบุรี	วิธีที่ 1 ใช้ใบพลูตำละเอียดผสมเหล้าทา วิธีที่ 2 ใช้ใบมะลิตำละเอียดผสมดินสอพองและเหล้าทา
17	หมออนันต์ บุญปลอด จ.จันทบุรี	ใช้ใบหมากผู้หมากเมีย ๗ ใบ ต้ม กินและอาบ ๓ วัน ใช้ได้ทั้งเด็กและ ผู้ใหญ่ (เด็กเป็นหละ เป็นช่างก็ใช้ได้ มีคาถาเพื่อให้หายขาด)
18	หมอไหล ภู่อ่อน จ.ระยอง	ใช้ใบรางจืดตำผสมน้ำข้าวข้าว กินและทาด้วย
19	หมอครัมภ์ โปร่งอากาศ จ.ระยอง	ใช้หัวข่าตาแดง หั่น ตำละเอียด ชงน้ำร้อนกิน แล้วใช้ใบพลูแก่ๆ ตำ ผสมเหล้า ทาพื้น (ไม่มีพลูใช้หัวข่าแทนก็ได้) เป็นลมพิษบ่อยๆ ต้องกิน ยาด้วย เพราะจะขึ้นสมองทำให้สมองบวมได้
20	หมอแวน วงแวนดี จ.ระยอง	ใช้หัวข่ากับเหล้า เคี้ยวแล้วพ่น
21	พระครูวิโรจน์เมธาภรณ์ จ.ระยอง	เอาหัวข่าทุบๆ แล้วแช่เหล้าเอาน้ำทา
22	หมอคุ้ม เจริญพรหม จ.สิงห์บุรี	วิธีที่ 1 ใช้ใบพลูขี้ผสมเหล้า ทา วิธีที่ 2 ใช้ดอกกระอ่อมโขลกผสมเหล้า ทา
23	หมออ่อนศรี ลุนผง จ.ปราจีนบุรี	เกิดจากประดงเลือดลม ต้องใช้ทั้งใบส้มป่อยและใบมะเฒ่าเสมอกา ต้มอาบ และเอารากส้มป่อยกับรากมะเฒ่าเสมอกาผาฝน ต้ม
24	หมอประสงค์ เทพศิริ จ.สมุทรสงคราม	ใบจากมุงหลังคาเก่าๆ ๕ ตับ เผาไฟเอาควันรมคนที่เป็ลมพิษ โดยให้ ผู้ป่วยมานั่งที่บันได แล้วหมอรรมควันใบจากให้ (สูตรนี้ทำให้ผมตก ด้วย) หรือใช้ใบพลูตำผสมเหล้าทา
25	หมออุ้มพร อุณา จ.สมุทรสาคร	ใช้ใบพลูผสมเหล้าทา หรือใช้ธรรณีสาร(แรงกว่าพลู) โขลกผสมเหล้าทา
26	หมอสุรศักดิ์ สนเปี่ยม จ.สมุทรสาคร	ใช้ตำลึงผสมข้าวสารแช่น้ำ(ตำให้ละเอียด) เหมือนแป้ง ทา
27	นายทองดี จำปา จ.นครนายก	รางจืด (เถา) โขลกผสมกับดินสอพอง ทาถอนพิษ (ทาอย่างเดียว ไม่ ต้องกิน)
28	หมอสุวรรณ เอี่ยมละออ จ.นครนายก	ใช้ใบวามหากาฬสับ โขลกให้ละเอียดผสมเหล้าขาวทา
29	หมอสาขยันต์ ใหญ่กระโทก จ.สระแก้ว	วิธีที่ 1 ใช้รากปลาไหลเผือกฝนกิน หรือบดผงกินกับน้ำเย็นเลย หรือกิน สดๆ ก็ได้ วิธีที่ 2 ใช้รากเจตพังคี (บัญชีโคก รสขม ต้นสูง ๕๐ ซม.) ฝนกิน หรือ บดผงกินกับน้ำเย็นเลย หรือกินสดๆ ก็ได้

ลำดับ	รายชื่อ	รักษาลมพิษ
30	หมอสั่งवाल สอนทอง จ.สระแก้ว	** ถ้าเป็นประดงเลือด เอาเปลือกต้นประดงเลือดบางคนเรียก ประดง ร้อยแปด (สด/แห้ง) แขน้ำ กินแทนน้ำ ไม่อันตราย แขน้ำแล้วน้ำยาจะเป็นสีแดงเรื่อ รสชาติธรรมดา แต่มีกลิ่นหอมนิดๆ **ถ้าแพ้อาหาร คันเป็นผื่น ใช้ใบการบูร บด คั้นน้ำ ทา หรือใช้รังจืด ต้นหรือรังจืดเถา ต้มน้ำกินและทา
31	หมอแบะ นันทะกลาง จ.สระแก้ว	ใช้ใบตำลึงตำกับเหล้าขาวทา ทาบ่อยๆ ไม่นานก็หายคัน ยุบลง
32	หมอดี ติโคกน้อย จ.ลพบุรี	ใช้ข้าวสารกับเกลือเอามาเคี้ยว แล้วพ่นทั่วผื่นที่ขึ้น
33	หมอชัยพร กลิ่นจันทร์ จ.ลพบุรี	วิธีที่ 1 ใช้ข่าตำกับเหล้าทาตามผื่น วิธีที่ 2 ขยี้ขี้เถ้าให้เอาเศษผ้าจูดไฟใช้ควันรมบริเวณที่เป็นผื่นคัน
34	หมอปาน บุญทอง จ.ลพบุรี	ใช้ใบพลูโขลกใส่ข้าวสารกับเกลือ เติมน้ำเล็กน้อย แล้วพ่นพร้อมท่องคาถาผื่นที่ขึ้นจะยุบทันที
35	หมอพันธ์ สุลักษณะ จ.สระบุรี	วิธีที่ 1 ใช้ข้าวสารกับเกลือแล้วพ่นใส่บริเวณที่เป็น (พ่นครั้งเดียวก็หาย) วิธีที่ 2 เอากระเทียม 5 กลีบ เคี้ยวให้ละเอียดแล้วคั้นน้ำตาม กิน 15 วัน-1 เดือน ก่อนนอนเท่านั้น
36	หมอสุทัศน์ บุญยา จ.สระบุรี	ใช้ใบตำลึงตัวผู้กับเหล้าหรือแอลกอฮอล์ ผสมเมนทอล การบูร นำมาทา (ใบตำลึงตัวผู้จะดีกว่าตัวเมีย)
37	หมอดำรง วงศ์เผิก จ.สระบุรี	ใบพลูกับเหล้าขาว เอามาทาตัว
38	หมอดิษพงษ์ มณีวงษ์ จ.ราชบุรี	ใช้ใบผักบุ้ง หรือตำลึง หรือใบพลู เอามาขยี้ผสมกับน้ำทาได้เลย
39	หมอสุนทร ชูศรี จ.นนทบุรี	ใช้ต้นเหียงอกปลาหมอ หนุ่ยน้ำดับไฟ ต้นครอบครัวจาว (ดอกสีม่วง) นำมาต้มแล้วนำน้ำยามาเทใส่กระป๋อง เทกลับไปมาหลายๆครั้งจนเกิดฟองแล้วจึงนำฟองมาอบน้ำ อากาศผื่นคันจะหายไป
40	หมอประคองทรัพย์ ชาญเชิดศักดิ์ จ. นนทบุรี	วิธีที่ 1 ยาทา ใช้ใบพลูตำกับเหล้าทาบ่อยๆ วิธีที่ 2 ยาอาบ ใช้เหง้าหรือต้นประดงอ้อคั้นน้ำอาบแก้ได้ดี วิธีที่ 3 ยากิน เอาประดงแดง ข้าวเย็นเหนือและข้าวเย็นใต้ เสมอภาค ต้มให้กินเช้า-เย็น รักษาภายใน
41	หมอสาร สืบวงศ์ จ.ชลบุรี	ใช้สไลด์ฟงพอนตัวเมีย (พญาขอ) ตำผสมกับน้ำข้าวข้าว หรือเหล้า เอามาทา
42	หมอจสอ.มงคล นิยะมะ จ.ชลบุรี	ใช้หนุ่ยดับไฟ (กัญชาป่า) โขลกเอามาคั้นกับเหล้า เอามาทาผื่นคันหาย
43	หมอบุณขึ้น ผ่องแผ้ว จ.ลพบุรี	**ลมพิษ ให้ใช้ใบรังจืด 5 ใบ ตำให้ละเอียด ใส่เหล้า และดินสอพอง 3 เม็ด ทาผื่นลมพิษ

ลำดับ	รายชื่อ	รักษาลมพิษ
		**ถ้าเป็นผื่นจากหมามู๋ย ให้ใช้ใบสลิด (ใบขจร) หรือใบมะลิวัลย์ หรือใบรางจืด หรือใบย่านาง หรือใบย่านางแดง หรือใบผักบุ้งแดง นำมาขยี้หรือตำให้ละเอียด ทาบริเวณที่คัน หรือใช้ดินสอพองทาบริเวณที่คันก็ได้
44	หมอเฟื่อง แก้วถาวร จ.เพชรบุรี	ใช้มะระที่เอาเมล็ดออกแล้ว ตำให้ละเอียด แล้วผสมกับดินสอพอง ตำและคนให้เข้ากัน แล้วนำมาทาผื่นลมพิษ
45	หมอละเอียด งามใจ จ. เพชรบุรี	ใช้ลูกใต้ใบทั้งห้า นำมาต้ม แล้วนำมาคั้นและอาบ พร้อมทั้งใช้กาถาดับพิษลม ดังนี้ "ตั้งนะโม 3 จบ พุทธังปัด ธัมมังปัด สังฆังปัด พิษลมพิษ กำจัด ปัดด้วยพุทโธ" เวลาปัดให้ใช้น้ำสะอาดอมไว้ในปาก ท้องคาถา 3 จบ แล้วพ่นไปที่ผื่นลมพิษ อธิษฐานให้ลมพิษหาย (มีปัญหอะไรก็อธิษฐานให้โรคนั้นหาย) เมื่อดับลมพิษด้วยคาถาแล้ว กลับบ้านไปจะไม่คัน
46	พระครูสุธรรมนาถ วัดปลักไม้ลาย นครปฐม	ใช้ทั้งยาอาบ ยาทาและยากิน โดยยาอาบให้เอาใบสามงา รีมทะเล นำมาต้มน้ำอาบหรือใช้ใบเขยตายต้มน้ำอาบก็ได้ แล้วใช้ดินสอพองผสมน้ำมะนาวพอกลมพิษ หรือใช้แป้งเย็นๆ ทาก็ได้ จากนั้นกินยาถอนพิษด้วยอาจเป็นขามน้ำเต้าทองหรือฟ้าทะลายโจรต้มดื่มก็ได้
	ผู้สูงอายุ	
1	ยายสังเวียน โพรสิทธิ	ใบพลูตำกับเหล้าทา
2	นางชื่นชม ใจศิริ	ใช้ใบพลูตำผสมกับเหล้าแล้วเอามาทา หลายๆ ครั้ง
3	นางพวงศรี นาวรัตน์	ใช้ใบตำลึงขยี้ผสมดินสอพองเล็กน้อยเอามาทาถอนพิษได้เร็ว
4	นางสร้อยสุวรรณ ดีเจริญ	ใช้พลูกับเหล้า หรือใบตำลึงกับดินสอพองขยี้ๆ ทาก็หาย
5	นายชานินทร์ เจริญผล	ใช้ใบพลู ขยี้ผสมกับเหล้าทา หรือใบสามเส้าก็ได้
6	นางสุคนธ์ อิศระอาด	ใช้ข่าโขลกกับน้ำเหล้าแล้วเอาน้ำมาทา หรือใช้ใบพลูก็ได้โขลกกับน้ำเหล้าแล้วเอาน้ำมาทา ก็หาย
7	นายสมเกียรติ ปานอุทัย	ใช้ใบพลู เหล้า ข้าวสาร ตำแปะก็หายนะ
8	ยายไพฑูรย์ ทองเชื้อ	ใบพลูตำใส่เหล้าใส่เกลือเล็กน้อยแล้วทาบ่อยๆ
9	นายสมควร เหล่าจันทิก	เคยใช้เปลือกต้นคางคกเคี้ยว (อีสานเรียกสมุญญ) นำเปลือกทุบมาแช่น้ำใช้น้ำอาบ น้ำยาจะเป็นฟองเมื่อแช่เปลือกไม้ประมาณครึ่งชั่วโมง เคยใช้รักษาเด็กที่เป็น

ลำดับ	รายชื่อ	รักษาลมพิษ
10	นายหวัง บุญจันทร์	ใช้เลี้ยวข้าวสาร กับเกลือ แล้วพ่นทั่วผื่นที่ขึ้น
11	นางสาวลำราย นักคู่ย์	นำข่าแก่ๆ มาตำแล้วผสมเหล้า ทาผื่นให้ทั่ว
12	นางปราณี บัวงาม	วิธีที่ 1 ใช้ใบว่านมหากาฬ ๒ - ๓ ใบ ตำผสมกับเหล้า ทาที่เป็น วิธีที่ 2 ใช้ใบเสลดพังพอนตำผสมกับเหล้าทาได้ ทา ๒ - ๓ ครั้งก็หาย ทั้งสองวิธีต้องงดอาหารแสลงพวกหน่อไม้ด้วย
13	นางพิน สุขสังข์	ใช้ใบพลูกับเหล้าแล้วยังไม่หาย ให้เลี้ยวข้าวสารแล้วทาตามรอยที่เป็นลมพิษจะยุบเร็ว

ตารางที่ 17 วิธีการบำบัดภาวะชกจากไข้สูงในเด็กของหมอพื้นบ้านและผู้สูงอายุ

ลำดับ	รายชื่อ	รักษาชก
	หมอพื้นบ้าน	
1	หมอซ้อณ บุญตัน จ.กาญจนบุรี	ต้มนุมเรียงป่าใช้รากผสมกับเหล้า ผ่นให้ขึ้นๆ แล้วกวาดคอในเด็ก ผู้ใหญ่ไม่รักษา
2	หมอจิตร บุตรเมือง จ.ชัยนาท	เด็กชกมีอาการตัวร้อนให้ใช้หอมแดงตำผสมเหล้าพ่นจากหัวไปเท้า ให้ยากินประกอบ ได้แก่ ข่าต้มและยาผง ส่วนประกอบเหมือนกัน ยานี้มีรสร้อน มีส่วนประกอบคือ คนทีสอ เทียนดำ พริกไทย หัสคุณเทศ มหาหิงค์ ต้มกิน ๒-๓ วัน ต้องแก้ตอนเป็นใหม่ๆ จะหาย ไปเลย (ยาตำรับ)
3	หมอช่วง ภูมิภักดิ์ จ.จันทบุรี	ตัวร้อนใช้หัวหอมตำพอกหัว หรือใช้น้ำแข็งโปะหัว
4	หมอระเด่น ตอสกุล จ.จันทบุรี	ระวังอย่าให้กัลดันตัวเอง คลายเส้นท้อง หายชกให้กินยา ถ้าเป็นผู้ใหญ่คลายเส้นท้อง หายชกให้กินยา (ระวังกัลดันตัวเอง) ถ้าหมดสติให้จับคอแมว (นวดบริเวณต้นคอ)
5	หมอวินัย บุญโยประการ จ.จันทบุรี	เด็กเป็นชางชก ใช้ผ้าชุบน้ำเช็ดหาย ให้ยากวาด ถ้าผู้ใหญ่ชกให้บีบเส้นขา เปิดประตูลม
6	หมอดำรงค์ศักดิ์ ชุ่มแสงพันธ์ จ.ระยอง	เด็กชก คุสาเหตุ ชางชก อย่างเช่น ความร้อนสูง/ชางประจำ ก่อนชกมีอาการมาก่อนว่าเป็นไข้ตัวร้อน ไข้ยังไม่ขึ้นแต่ริมฝีปากจะแดง ต้องเตรียมยาสวน สมัยก่อนใช้สวนสวนกันเด็ก มีอทาน้ำมันร้อนๆ และนวดคันทาขึ้น ผู้ใหญ่ ก็เหมือนกันนวดทำให้ตั้งแล้วกดหัวเข้าไว้ ดันขาเข้าข้างฝ่าเท้าให้งอ และดันหัวเข้าไว้) คนโบราณใช้ข้าวสารประกบ (ข้าวสารคั่วไฟ)

ลำดับ	รายชื่อ	รักษาซัก
7	หมอทรวง ศรีกรมบุตร จ.สิงห์บุรี	เด็ก ต้มเถาโลกกระออม ๑ กำมือกับน้ำ ต้มกินแทนน้ำ (เด็กให้ผสมน้ำตาลทรายแดงด้วย) กินจนกว่าไข้ลด (แก้ไข้)
8	หม่อ่อนศรี ลุนผง จ.ปราจีนบุรี	เด็กซักอยู่ให้เช็ดตัว ใช้ยารากเดียว (รากเข็มดอกขาว) ฝนกับน้ำขาวข้าว เด็กเล็กให้จับปาก กรอกยา ประมาณ ๑ ซ้อนโต๊ะ ๑๐ นาทีหาย จากนั้นให้ยา ๕ รากต่อ กินไม่เกิน ๓ วันหาย เด็กซักใช้การเป่าด้วย ซักกำเริบเป่าไล่จากหน้าผาก แขนขา ผูกค้ำยที่แขนขา ใช้น้ำกับคาลา ก่อนให้ยา
9	หมอสาขยนต์ ใหญ่กระโทก จ.สระแก้ว	ถ้าซักจากไข้วสูง ใช้ยาเย็นประคบ หัว/ตัว (ด้วยผ้าชุบน้ำยาเช็ดตัว) แล้วให้กินยาเย็น จำพวกรากโปร่งฟ้า/ส่องฟ้า รากฝนเดือน๕(หนาวเดือน๕) รากผักชีโลก เป็นยาเย็นลดไข้ ฝนแล้วเอาซ้อนใส่ยากรอกปาก (ใช้ปลายซ้อน) หรือ กินยาเขียวแก้ไข้จำพวก ยาเขียวใหญ่ตราใบโพธิ์ ยาเขียวสามฤดู ยาเขียวครอบจักรวาล แก้ไข้ ถ้าเป็นลมบ้าหมู ใช้ยาต้ม โรคลมบ้าหมูตำรับ มีลูกทับทิม ปล้องอ้อยดำ โคลกลาน รากละหุ่งแดง นางพญาเท้าเอว กินนานเพราะเป็นเรื้อรัง ลมบ้าหมูอันตรายถ้าซักในน้ำจมน้ำคาบ หรือบนต้นไม้ทำให้ตกลงมาอาจตายได้ (ยาตำรับ)
10	หมอสังวาล สอนทอง จ.สระแก้ว	ผู้ใหญ่ซัก หรือซางซักในเด็ก ใช้พระขรรค์ไชยศรี(หนาวเดือนห้า)ใช้เคี้ยว ฝนกับน้ำธรรมดา (กินมากตาย) ฝน ไม่เกิน๑๐ เทียน้ำยาไม่ต้องมาก กรอก (ห้ามกิน) สักพักหยุดซัก
11	หมอดิษพงษ์ มณีวงษ์ จ.ราชบุรี	ถ้าเจอขณะกำลังซัก ให้อมน้ำแล้วพ่นที่หัว ๓ ครั้งว่ากาลาในใจ "ปฏิเสวามิ" คนซักเกิดจากเลือดเหนียวต้องปรุงยารสเปรี้ยวเพื่อลดความเหนียวของเลือดทำให้เลือดเดินดี ซักในเด็กเล็ก(อายุ 1-9 ปี) ใช้ยาหมอน้อย(หญ้าหมอน้อย) ๓ ขอด ต้มให้กิน ซักในเด็กโต (อายุ 10-13 ปี) ใช้ต้นจี่ครอก ๓ กำมือ ต้มให้กิน ซักในวัยรุ่นและผู้ใหญ่(อายุ ๑๓ - ๓๐) ใช้ต้นอีเหนียว ๒-๓ กำมือนำมาต้มให้ดื่มแทนน้ำ ๒-๓ วัน
12	หมอสุนทร ชูศรี จ.นนทบุรี	ปลากัดตัวเมียเป็นๆ (ยังไม่ตาย) 1 ตัวให้กิน อาการซักก็หาย
13	หมอดิเรก จิตมั่น จ.ชลบุรี	ใช้หัวหอมแดงมาเคี้ยวเป่าที่ตั้งแต่หัวเด็ก ลงไปที่เท้า 1 รอบก่อน ขณะเป่าว่ากาลาพันทราง ตัวยาประกอบด้วย จุกหอม จุกกระเทียม 2 อย่างนี้กะเอาเท่าๆกัน พริกไทย 10 เม็ด พริกแห้งแดง 5 เม็ด ต้มถ้วยจมน้ำแดง ต้มเป่าปเดียวหายขาด (ยาตำรับ)
14	หมอสาคร สืบวงศ์ จ.ชลบุรี	เด็กซักเช็ดตัว เอาน้ำมะนาวกับยาถอนพิษ กวาดคอ 3 วันถ้ากวาดทุกอาทิตย์จะหายขาด

ลำดับ	รายชื่อ	รักษา
15	หมอเฟื่อง แก้วถาวร จ.เพชรบุรี	เด็กซักร้องเอาขวดสระแทน 7 ขวด ขี้กับน้ำร้อน แล้วหยดเหล้าลงไป 3 หยด กรอกปาก ให้เด็กกลืน จะหายจากอาการซักร้อง แล้วให้กินยาซางของหมอที่บ้านต่อไป เพื่อให้หายขาด
16	หมอละเอียด งามใจ จ.เพชรบุรี (หมอเด็ก)	การรักษาเด็กซักร้อง แบ่งเป็น 2 ระยะดังนี้ 1. ขณะซักร้อง ใช้การกวาดตาโดยใช้นิ้วเข้าด้านข้าง เป่าคาถาดับพิษไฟ ยกกวาดมีตัวยาหลักๆ คือ แก่นจันทน์แดง กระจวาน กานพลู เทียน เม็ดผักชี ยาดำ และดอกคำฝอย นำมาบดผง ผสมน้ำผึ้ง 2. การรักษาระยะยาว ใช้ไม้คานหัก 1 กำมือ หัวหมูที่ใช้ไถนา 1 กำมือ นำมาสับแล้ว ต้มดื่ม ดื่มน้ำก่อนอาหารครึ่งเป็ก (30 มิลลิตร) 3 มื้อต่อวัน ถ้าเพิ่งมีอาการซักร้องจะหายขาด กินวันแรกก็หายซักร้องแล้ว ดื่มไปราว 15 วัน ให้กินยาตัดราก (จากตำราแพทย์แผนไทย)
17	หมอบุญยืน ผ่องแผ้ว จ.ลพบุรี	วิธีที่ 1 ลมชักในเด็กให้ใช้กาฝากมะรุมนฝ่น ผสมมะนาวกับเกลือ กวาดคอ วิธีที่ 2 ลมชักในเด็ก ให้กินขาลม แล้วนวดท้องที่เส้นอิทาและปิงคลา
18	พระครูสุธรรมนาถ เจ้าอาวาส วัดปลักไม้ลาย นครปฐม	เมื่อเด็กซักร้องให้ใช้หอมแดงตำให้ละเอียดผสมเหล้าปนกัน พ่น เหล้าจะเย็น บางคนอาจใช้เมนทอลและการบูรทาหน้าผาก แล้วใช้คาถาดับพิษไฟว่าไป
	ผู้สูงอายุ	
1	ยายสังเวียน โปธิสิทธิ์	ใช้รากคันทน์ขี้วางข้าง ฝนกับเหล้าด้วยฝาดะมี กวาดคอเด็กที่ซักร้อง
2	นางสำราญ ชูศรี	ใช้หัวหอมแดงเคี้ยวๆ พ่นหัวเด็ก
3	ยายไพฑูรย์ ทองเชื้อ	ใช้ผักสระแทน หัวหอมแดง เหล้าตำผสมกัน แล้วพอกที่กระหม่อมแล้วเป่าก็หาย
4	นายวิไล บัวลภา	ใบเสลดพังพอน 6-7 ยอด ยอดละ 1 คีบล้างให้สะอาด ตำแล้วผสมเหล้าขาว 1/4 แก้ว ให้ดื่มและ โปะหัว
5	นายถนอม ข่ายกระโทก	ปลาหมอตู้งตัวเผาไฟในกระป๋องนม แล้วนำมาบดผสมน้ำมะนาว กวาดคอเวลาเด็กซักร้อง
6	นางบุญสม ชื่นสว่าง	กดใต้ลิ้นปี่ แล้วขี้ที่ขมับ นวดต้นคอ
7	นายนภา สุขสังข์	ขณะซักร้อง ใช้หอมแดงเคี้ยวพ่นหัวและขา เวลาพ่นอย่าให้ถูกหน้า การป้องกันซักร้อง เมื่อเด็กอายุ 1 เดือนขึ้นไป เมื่อมีไข้ให้นำใบตำลึง โขลกผสมกับดินสอพองคนให้เข้ากัน นำมาวางเป็นวงรอบกระหม่อมเด็ก เพื่อป้องกันไม่ให้เด็กซักร้อง



ภาคผนวก ง

ภาพการสัมภาษณ์หมอพื้นบ้านและผู้สูงอายุ



ภาพการสัมภาษณ์หมอพื้นบ้าน



ภาพการสัมภาษณ์หมอพื้นบ้านกลุ่มของ



ภาพการสนทนากลุ่มกับผู้สูงอายุและติดตามไปที่บ้านเพื่อขอสมุนไพรที่ใช้

ภาคผนวก จ
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ



1. รายนามผู้ทรงคุณวุฒิคัดกรองและวิพากษ์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

1. รองศาสตราจารย์ รุ่งระวี เต็มศิริฤกษ์กุล
หัวหน้าภาควิชาเภสัชพฤกษศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
2. ดร.อัญชติ จุฑะพุทธิ
รองผู้อำนวยการสถาบันการแพทย์แผนไทยด้านความร่วมมือระหว่างประเทศ
กระทรวงสาธารณสุข
3. อาจารย์ วุฒิ วุฒิชรรมเวช
ผู้ทรงคุณวุฒิทางการแพทย์แผนไทย สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
4. อาจารย์ อัม แสงกันหา
ผู้ทรงคุณวุฒิทางการแพทย์แผนไทย สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
5. อาจารย์ อรุณวรรณ เสงตระกุล
ผู้ทรงคุณวุฒิทางการแพทย์แผนไทย สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
6. อาจารย์พยนต์ โอภาณี
ผู้ทรงคุณวุฒิทางการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

2. รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบประเมินผลตนเองก่อนและหลังเรียน

1. รองศาสตราจารย์ ดร.วาริณี เอี่ยมสวัสดิกุล
ประธานสาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
2. รองศาสตราจารย์ ดร.พรทิพย์ เกตุรานนท์
รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
3. อาจารย์ วุฒิ วุฒิชรรมเวช
ผู้ทรงคุณวุฒิทางการแพทย์แผนไทย สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช



ภาคผนวก ฉ

แบบประเมินผลตนเองก่อนและหลังการอบรม

แบบประเมินผลตนเองก่อนการอบรมเรื่อง
“สมุนไพรภาคกลางที่ใช้ในการบำบัดภาวะฉุกเฉินทางสุขภาพ”

วัตถุประสงค์ เพื่อประเมินความรู้เดิมของผู้เข้าอบรมเกี่ยวกับ“สมุนไพรภาคกลางที่ใช้ในการบำบัดภาวะฉุกเฉินทางสุขภาพ”

คำแนะนำ ขอให้ผู้เข้าอบรมอ่านคำถาม แล้วเขียน รอบข้อคำตอบที่ถูกต้องที่สุด

1. มีสารแทนนินเป็นกรดอ่อนๆ รสฝาด มีฤทธิ์ทำให้เนื้อเยื่อหดตัวและช่วยสมานแผล ทำให้เลือดหยุดและป้องกันการติดเชื้อ แทนนินพบในสมุนไพรชนิดใด

1. ขมิ้นชัน 2. อบเชย 3. ลำโพง 4. สะเดา 5. สีสียด

2. ในการทำให้พืชสมุนไพรแห้งเพื่อป้องกันเชื้อราต้องใช้อุณหภูมิเท่าใดจึงจะไม่ทำให้สารสำคัญในพืชไม่สลายตัว

1. 25-30 องศาเซลเซียส 2. 30-40 องศาเซลเซียส
 3. 40-50 องศาเซลเซียส 4. 50-60 องศาเซลเซียส
 5. 60-70 องศาเซลเซียส

3. พืชสมุนไพรในข้อใดที่ใช้ห้ามเลือดได้

1. ใบรางจืด 2. ใบสามเงา
 3. ใบพลู 4. ใบบัวบก 5. ใบสาบเสือ

4. สมุนไพรในข้อใดที่นิยมนำมาต้มกับน้ำเพื่อใช้ล้างแผลให้สะอาด

1. ทองพันชั่ง 2. เทียนกิ่ง
 3. ตากะลี 4. เปลือกต้นตาหมี 5. เปลือกมังคุด

5. น้อยถุกน้ำร้อนลวกมือข้างซ้ายขณะทำกับข้าว ท่านจะทำแผลให้กับน้อยอย่างไร

1. ตำใบพลูคาว ผสมน้ำปูนใส ทาแผลบ่อยๆ
 2. ตำใบแปะตำปิ้งให้ละเอียด แล้วนำมาพอกแผล
 3. ใช้ขี้วัวแห้งจระเข้ผสมใบตำลึงตำละเอียดพอกแผล
 4. ใช้น้ำมันมะพร้าวผสมน้ำปูนใสสัดส่วน 1:1 คนให้เข้ากัน ทาแผลบ่อยๆ
 5. ตำใบบัวบกให้ละเอียด ผสมปูนกินหมาก และน้ำมะนาว ทาแผลบ่อยๆ

6. ถ้าโยนเหรียญมาแมลงในส่วนผักแล้วมีอาการมีนง คลื่นไส้ และปวดตามกล้ามเนื้อ ท่านจะช่วยเหลือถ้าโยนอย่างไร

1. เอาบัวบกทั้งต้น 1 กำมือมาล้าง ใส่น้ำให้ท่วมยา ต้มพอเดือด ต้มต่างน้ำ
2. เอาตำลึงตัวผู้ทั้งต้น 1 กำมือมาล้าง ใส่น้ำให้ท่วมยา ต้มพอเดือด ต้มต่างน้ำ
3. เอาย่านางเขียวทั้งต้น 1 กำมือมาล้าง ใส่น้ำให้ท่วมยา ต้มพอเดือด ต้มต่างน้ำ
4. เอาเถาคันแดงทั้งต้น 1 กำมือมาล้าง ใส่น้ำให้ท่วมยา ต้มพอเดือด ต้มต่างน้ำ
5. เอารางจืดดอกม่วงทั้งต้น 1 กำมือมาล้าง ใส่น้ำให้ท่วมยา ต้มพอเดือด ต้มต่างน้ำ

7. แหวนกษิยาพาราเซตามอลไป 30 เม็ด เพื่อฆ่าตัวตาย ถ้าท่านพบแหวนมีอาการซึมลงและเพื่อในชั่วโมงที่ 2 ของการกินยาแก้ปวด ท่านจะช่วยเหลือแหวนในระยะแรกอย่างไร

1. ให้ดื่มน้ำข้าว 100 ซีซี.
2. ให้ดื่มน้ำอัดลม 1 ขวด
3. ให้กินไข่ไก่ดิบ 2-3 ฟอง
4. ให้ดื่มน้ำมะพร้าวแก่ 1-2 ลูก
5. ให้กินดินสอพองผสมน้ำมะนาว 100 ซีซี.

8. ข้อใดเป็นสมุนไพรที่คนไทยนิยมใช้ในการบำบัดผื่นลมพิษมากที่สุด

1. ใบพลูกับเหล้า
2. ใบสามง่ากกับเหล้า
3. รากพญาลิ้นดำกับเหล้า
4. เสดดพังพอนกับเหล้า
5. รากท้าวยายหม่อมกับน้ำ

9. น้องจิมถูกผึ้งต่อยที่แขนซ้ายขณะนั่งเล่นกับเพื่อนในสวนผลไม้ แผลบวมแดง ร้อน แสบและคันมาก เมื่อใช้ใบมีดสะอาดขีดผิวหนังบริเวณที่ถูกต่อยเพื่อเอาเหล็กไนออกแล้ว ท่านจะช่วยเหลือน้องจิมอย่างไร

1. ใช้ใบหึงหยา มาตำผสมเหล้าทาแผลที่ถูกผึ้งต่อย
2. ใช้ใบแปะตำปึงมาตำผสมเหล้าทาแผลที่ถูกผึ้งต่อย
3. ใช้ใบเสลดพังพอนตัวเมียมาตำผสมเหล้าทาแผลที่ถูกผึ้งต่อย
4. ใช้มาตำผสมเหล้าทาแผลที่ถูกผึ้งต่อย
5. ใช้ใบเสลดพังพอนตัวเมียมาตำผสมเหล้าทาแผลที่ถูกผึ้งต่อย

10. แข่งถูกแมงกระพรุนไฟที่ขาขาขณะเล่นน้ำทะเล แผลมีผื่นนูนแดง ปวดแสบปวดร้อน และคันมาก เมื่อขึ้นจากน้ำทะเลก็รีบล้างแผลด้วยน้ำทะเลอีกครั้ง แล้วใช้ทรายขาวๆ สะอาดๆ ถูแผลเบาๆ เพื่อรีดเซลล์แมงกระพรุนออก ต่อไปท่านจะช่วยเหลือแข่งอย่างไร

1. เอาปูนแดงผสมน้ำมะนาวมาทาแผล บ่อยๆ จนอาการทุเลา
2. เอาใบคนที่สอทะเลมาล้างน้ำ ขยี้พอมีน้ำออก พอกแผล เปลี่ยนยาทุกชั่วโมงจนอาการทุเลา
3. เอาผักบุ้งทะเลทั้งเถามาล้างน้ำ ขยี้พอมีน้ำออก พอกแผล เปลี่ยนยาทุกชั่วโมงจนอาการทุเลา
4. เอาใบแพงพวยทะเลมาล้างน้ำ ขยี้พอมีน้ำออก พอกแผล เปลี่ยนยาทุกชั่วโมงจนอาการทุเลา
5. เอารากผักบุ้งมาตำให้ละเอียด บีบน้ำมะนาวลงไป ขยี้ให้เข้ากัน ทาแผลบ่อยๆ จนอาการทุเลา

11. ต้อยถูกงูเขียวหางไหม้กัด แผลมีเลือดออก และมีง้ำเลือดตามผิวหนัง ต้อยปวดแผลมาก ท่านจะใช้สมุนไพรในข้อใดทำแผลให้ต้อย

1. เอารากต้นอินทรีขี้มาต้ม นำมาล้างและพอกแผลทุกเช้า-เย็น
2. เอารากไพลมาผสมกับปูนแดงเล็กน้อย ตำให้ละเอียด ทาแผลบ่อยๆ
3. เอาน้ำจากต้นกล้วยน้ำว้ามาผสมข่อยดำที่โหลกละเอียดแล้ว พอกแผลเช้า-เย็น
4. เอาพระเจ้าห้าพระองค์มาฝนกับเหล้าจันทน์ชัน นำมาทาแผล ทาซ้ำเมื่อแห้ง
5. เอาใบเสลดพังพอนตัวเมีย 1 กำมือ ตำให้ละเอียด ผสมเหล้าขาว 1 ขอนโตะ คั้นน้ำดื่ม กากพอกแผล

12. ต่อมมีเลือดกำเดาออกจุกขณะแข่งกีฬาไปกับเพื่อนๆ เมื่อให้นอนหัวสูงแล้ว ท่านจะช่วยเหลือต่อมอย่างไรต่อไป

1. ใช้ใบพลูขยี้ให้เข้าแล้วอุดจุกข้างที่เลือดกำเดาออก
2. ใช้ใบการบูรขยี้ให้เข้าแล้วอุดจุกข้างที่เลือดกำเดาออก
3. ใช้ใบกระคองเย็นขยี้ให้เข้าแล้วอุดจุกข้างที่เลือดกำเดาออก
4. ใช้ใบพุ่มเรียงป่าขยี้ให้เข้าแล้วอุดจุกข้างที่เลือดกำเดาออก
5. ใช้ใบรางจืดขยี้ให้เข้าผสมผงชูรสแล้วอุดจุกข้างที่เลือดกำเดาออก

13. ตีใหญ่ถูกนักเลงกุมวีนมอเตอร์ไซด์ซ้อมจนอาเจียนเป็นเลือด ท่านจะดูแลตีใหญ่อย่างไร

1. เอาใบหิงหาย 1 กำมือมาตำให้ละเอียด ผสมเหล้าขาว 30 ซีซี คั้นน้ำดื่มวันละครั้งติดต่อกัน 7 วัน
2. เอาใบว่านมหากาฬ 1 กำมือมาตำให้ละเอียด ผสมเหล้าขาว 30 ซีซี คั้นน้ำดื่มวันละครั้งติดต่อกัน 7 วัน
3. เอาใบว่านกาบหอย 1 กำมือมาตำให้ละเอียด ผสมเหล้าขาว 30 ซีซี คั้นน้ำดื่มวันละครั้งติดต่อกัน 7 วัน
4. เอาใบหนุมานประสานกาย 1 กำมือมาตำให้ละเอียด ผสมเหล้าขาว 30 ซีซี คั้นน้ำดื่มวันละครั้ง

ติดต่อกัน 7 วัน

5. เอาขมิ้นชันและขมิ้นอ้อยสัปดาห์เท่าๆ กัน ใส่น้ำท่วมยา ต้มจนน้ำเดือดนาน 10 นาที ดื่มครั้งละ 1 ถ้วย กาแฟ วันละ 3 ครั้งก่อนอาหาร ติดต่อกัน 7 วัน

14. ทองคำเป็นพนักงานทำความสะอาดของบริษัทแห่งหนึ่ง มีโรคประจำตัวคือหอบหืด โดยจะมีอาการหอบเมื่อ ฝนตกหนักทุกครั้ง วันนี้ฝนตกแต่เช้า และทองคำเป็นหวัดด้วย ประมาณ 11.00 น.ทองคำเริ่มหายใจเร็วขึ้น หอบ เหนื่อยเล็กน้อย ท่านจะช่วยทองคำอย่างไร

1. เอาใบเสนียด 1 กำมือ มาล้างให้สะอาด กินสดๆ
2. เอาขนลุกมะอึกมาवनบุหรี่สูบ จะช่วยให้หยุดหอบ
3. เอาลูกบวบขมมาคั้นน้ำดื่มครั้งละ 1 ถ้วยแกง ดื่มทุก 2 ชั่วโมง
4. เอาดอกมะลิตากแห้งมาवनสูบเหมือนบุหรี่ จะช่วยให้หยุดหอบ
5. เอาใบหนุमानประสานกายมา 2 กำมือ ล้างสะอาด โขลก คั้นน้ำ 1 ถ้วยแกงเล็กน้อย ดื่มเป็นระยะ

15. หนูแดง อายุ 2 ขวบ มีไข้สูงเนื่องจากติดเชื้อหวัดมาจากเพื่อนที่โรงเรียน ช่วงบ่ายโมงหนูแดงชักทั้งตัว ท่าน จะรักษาอาการขณะชักอย่างไร

1. เอาแตงกวามาสับหรือโขลกพอแหลก นำมาพอกศีรษะเด็ก
2. เอาใบสะระแหน่ 1 กำมือ มาโขลกพอแหลก นำมาพอกศีรษะเด็ก
3. เอาหัวหอมแดง 2 หัวมาเคี้ยว แล้วพ่นหัวและขา เวลาพ่นอย่าให้ถูกหน้า
4. เอาว่านน้ำทั้งต้น 1 ต้น มาโขลก คั้นน้ำ แล้วพ่นหัวและขา เวลาพ่นอย่าให้ถูกหน้า
5. เอารากลิ้นมังกร 1 รากใหญ่ๆ มาโขลก คั้นน้ำ แล้วพ่นหัวและขา เวลาพ่นอย่าให้ถูกหน้า

.....ขอขอบคุณที่ตอบแบบประเมินตนเอง.....



แบบประเมินผลตนเองหลังการอบรมเรื่อง
“สมุนไพรที่ใช้บำบัดภาวะฉุกเฉินทางสุขภาพในภาคกลาง”

วัตถุประสงค์ เพื่อประเมินความรู้ภายหลังการอบรมเกี่ยวกับ“สมุนไพรภาคกลางที่ใช้ในการบำบัดภาวะฉุกเฉินทางสุขภาพ”

คำแนะนำ เมื่อสิ้นสุดการอบรม ขอให้ผู้เข้าอบรมอ่านคำถาม แล้วเขียน รอบข้อคำตอบที่ถูกต้องที่สุด

1. ยารสเผ็ดร้อนมีสรรพคุณแก้ลม แก้ปวดท้อง แน่น จุกเสียด ขับเหงื่อ ขับไอเป็นสมุนไพรที่มีรสเผ็ดร้อน
 1. พิมเสน 2. ลูกมะแว้ง 3. ใบเตย 4. ใบกระเพรา 5. ต้นหญ้างวงช้าง
2. ภาชนะในข้อใดเหมาะสมที่จะนำมาต้มยาสมุนไพร
 1. หม้อดิน 2. หม้ออลูมิเนียม
 3. หม้อสแตนเลส 4. หม้อทองเหลือง
 5. หม้อเหล็ก
3. พืชสมุนไพรในข้อใดที่ใช้ห้ามเลือดได้
 1. ยางน้ำนมราชสีห์ 2. ใบแพงพวย 3. ว่านกาบหอย 4. ใบเสลดพังพอน 5. เถาคันแดง
4. น้ำมันโจระที่ใช้ทำแผลสดประกอบด้วยสมุนไพรในข้อใด
 1. ไพล ขมิ้นชัน กระเทียม เกลือตัวผู้ น้ำมันมะพร้าว
 2. บอระเพ็ด ขมิ้นอ้อย กระเทียม เกลือตัวผู้ น้ำมันมะพร้าว
 3. ขมิ้นอ้อย ขมิ้นชัน กระเทียม ฟ้าทะลายโจร เกลือตัวผู้ น้ำมันปาล์ม
 4. ไพล ขมิ้นอ้อย ขมิ้นชัน เหงือกปลาหมอ กานพลู เกลือตัวผู้ น้ำมันมะพร้าว
 5. ขมิ้นชัน โลดทะนงแดง เปลือกแค ว่านชักมดลูก เกลือตัวผู้ น้ำมันมะพร้าว
5. ก้อยทำน้ำร้อนหกรดเท้าขวา ท่านจะทำแผลให้ก้อยอย่างไร
 1. ใช้ใบรางจืดตำให้ละเอียด พอกแผล
 2. ใช้ใบข่อยตำให้ละเอียด พอกแผล
 3. ใช้หญ้าพันงูแดงตำให้ละเอียด พอกแผล
 4. ใช้ใบและรากลิ้นงูเห่าตำให้ละเอียด พอกแผล
 5. ใช้ใบเสลดพังพอนทั้งตัวผู้และตัวเมียตำให้ละเอียด พอกแผล

6. สิ่งที่มีขีดข่วนมาแมลงในสวนผลไม้แล้วมีอาการปวดศีรษะ มีนงง คลื่นไส้ อาเจียน เหงื่อออกมากและปวดตามกล้ามเนื้อ ท่านจะช่วยเหลือสิ่งนี้อย่างไร

1. เอาบัวบกทั้งต้น 1 กำมือมาล้าง ใส่น้ำให้ท่วมยา ต้มพอเดือด ต้มต่างน้ำ
2. เอาตำลึงตัวผู้ทั้งต้น 1 กำมือมาล้าง ใส่น้ำให้ท่วมยา ต้มพอเดือด ต้มต่างน้ำ
3. เอาดอกดาวเรือง 1-2 กำมือมาล้าง ใส่น้ำให้ท่วมยา ต้มพอเดือด ต้มต่างน้ำ
4. เอากำแพงเจ็ดชั้น 1 กำมือมาล้าง ใส่น้ำให้ท่วมยา ต้มเดือด 10 นาที ต้มต่างน้ำ
5. เอารางจืดทั้งต้น 1 กำมือ ตำให้ละเอียด ใส่น้ำข้าวข้าว ½ แก้ว กรองน้ำดื่มทุก 2 ชั่วโมง

7. ก้อยทะเลาะกับสามี กินน้ำยาล้างห้องน้ำประชิดสามี จนเป็นแผลในปากและลำคอ เจ็บคอ กระจายน้ำ และคลื่นไส้ ท่านจะช่วยเหลือก้อยอย่างไร

1. เอาย่านางเขียวทั้งเถาและใบมาต้มน้ำดื่ม ครั้งละ 1 แก้วทุกชั่วโมงจนกว่าอาการจะทุเลา
2. เอาใบหูเสือมา 2 กำมือ ตำให้ละเอียด ผสมน้ำข้าวข้าว คั้นน้ำดื่มทุกชั่วโมงจนกว่าอาการจะทุเลา
3. เอาว่านเพชรกลับมา 2 หัว ล้างให้สะอาด ปอกเปลือก นำมาเคี้ยวให้ละเอียดแล้วกลืนทุกชั่วโมง
4. เอาขมิ้นอ้อยมาฝนกับน้ำข้าวข้าวให้ข้นๆ ดื่มครั้งละ 100 ซีซี. ทุกชั่วโมงจนกว่าอาการจะทุเลา
5. เอารางจืด อย่างนางเขียวและย่านางแดงอย่างละ 1 กำมือมาต้ม น้ำ 1/2 ลิตร ให้เดือด 5 นาที นำมาดื่มต่างน้ำ

8. ข้อใดเป็นสมุนไพรที่คนไทยนิยมนำมาต้มอาบแก้คันจากคันลมพิษ

- | | |
|-----------------|------------------|
| 1. ใบชาพลู | 2. ใบตำมะงา |
| 3. ใบข่อยดำ | 4. ใบตำลึงตัวผู้ |
| 5. ใบทองพันชั่ง | |

9. น้องกล้าถูกแมงป่องต่อยเท้าขณะวิ่งเล่นอยู่ใต้ถุนบ้านกับเพื่อนๆ แผลปวดแสบปวดร้อนและปวดมาก ท่านจะช่วยเหลือน้องกล้าอย่างไร

1. นำยางจากต้นดินตะขามาหยอดแผลที่ถูกแมงป่องต่อย
2. นำยางจากต้นพญาไร้ใบมาหยอดแผลที่ถูกแมงป่องต่อย
3. นำยางจากใบลั่นทมผสมปูนแดงทาแผลที่ถูกแมงป่องต่อย
4. นำไฟลมมาตำให้ละเอียด ผสมน้ำมะนาวทาแผลที่ถูกแมงป่องต่อย
5. นำใบเจตพังคีมาตำให้ละเอียด ผสมเหล้าทาแผลที่ถูกแมงป่องต่อย

10. กระจกเงาถูกเงียงปลากระเบนตำมือจนเป็นแผล เมื่อชักเงียงออกจากแผลแล้ว กระจกเงาบาดแผลและแผลบวม ท่านจะดูแลแผลให้ผู้ป่วยรายนี้ได้อย่างไร

1. เอาใบเสลดพังพอนตัวผู้มาตำให้ละเอียด แล้วพอกแผล
2. เอาใบเสลดพังพอนตัวเมียมาตำให้ละเอียด แล้วพอกแผล
3. เอาน้ำมะนาวทาแผล แล้วเอาเมล็ดมะขามผ่าซีกแปะแผลเพื่อดูดพิษ
4. เอาใบเขยตาย 1 กำมือ ตำให้ละเอียด ผสมเหล้าขาว แล้วพอกแผล
5. เอาใบหนุมานประสานกาย 1 กำมือ ตำให้ละเอียด ผสมเหล้าขาวแล้วพอกแผล

11. ต้มถุงูเห่ากัฒซาซ่าย ทำให้ขาบวม ปวดแผลมาก ขาซ่ายเริ่มไม่มีแรง ซึม และหนังตาดก ท่านจะช่วยเหลือ ต้มอย่างไร

1. เอาหัวว่านงู (หอมขาว) 3 หัวมาเคี้ยวแล้วกลืนเลย อีก 3 หัว นำมาตำละเอียดแล้วพอกแผล
2. เอาเปลือกต้นนุ่นกับดินสอพองมาตำให้ละเอียด คั้นเอาน้ำดื่ม กากพอกแผล เปลี่ยนยาเมื่อแห้ง
3. เอาหมากอ่อน 1 ลูกมาเคี้ยวแล้วกลืนเลย อีก 1 ลูก นำมาตำละเอียด ผสมน้ำมะนาวแล้วพอกแผล
4. เอาหัวว่านเพชรกลับ 2 หัวมาเคี้ยวแล้วกลืนเลย อีก 2 หัว นำมาตำละเอียด ผสมเหล้าขาวแล้วพอกแผล
5. เอาหมากอ่อน 1 ลูกมาเคี้ยวแล้วกลืนเลย อีก 1 ลูก นำมาตำให้แหลก ผสมน้ำมะนาวแล้วพอกแผล

12. เด็กอายุ 7 ขวบ มีเลือดกำเดาออกจุมกขณะเล่นที่สนามหญ้าหน้าโรงเรียนในตอนกลางวัน ท่านจะบำบัดอาการนี้ได้อย่างไร

1. ใช้ใบกานพลูขี้ให้ช้ำแล้วอุดจุมกข้างที่เลือดกำเดาออก
2. ใช้ใบสาบเสือขี้ให้ช้ำแล้วอุดจุมกข้างที่เลือดกำเดาออก
3. ใช้ใบเทียนกิ่งขี้ให้ช้ำแล้วอุดจุมกข้างที่เลือดกำเดาออก
4. ใช้ใบสระระแห่นขี้ให้ช้ำแล้วอุดจุมกข้างที่เลือดกำเดาออก
5. ใช้ใบกระเพราขี้ให้ช้ำผสมผงชูรสแล้วอุดจุมกข้างที่เลือดกำเดาออก

13. โตถูกเพื่อนนักโทษซ้อมเพราะไม่เชื่อฟังคำสั่งจากตน จนอาเจียนเป็นเลือด ท่านจะช่วยเหลือโตอย่างไร

1. เอาว่านกาบหอย 5 ใบมาต้มกับน้ำ 1 แก้ว เติมน้ำตาลเล็กน้อย ดื่มก่อนอาหารเช้า-เย็น ติดต่อกัน 7 วัน
2. เอาว่านมหากาฬ 5 ใบมาต้มกับน้ำ 1 แก้ว เติมน้ำตาลเล็กน้อย ดื่มก่อนอาหารเช้า-เย็น ติดต่อกัน 7 วัน
3. เอาหัวว่านร้อนทอง 1 กำมือมาตำให้ละเอียด ผสมเหล้าขาว 30 ซีซี. คั้นน้ำดื่มวันละครั้งติดต่อกัน 7 วัน
4. เอาเสลดพังพอนตัวผู้ 20 ใบมาตำให้ละเอียด ผสมเหล้าขาว 30 ซีซี. คั้นน้ำดื่มวันละครั้งติดต่อกัน 7 วัน
5. เอาโศคนางแดงและขมิ้นอ้อยสกัดส่วนเท่าๆ กัน ใส่ น้ำท่วมยา ต้มจนน้ำเดือดนาน 10 นาที ต้มครั้งละ 1 ถ้วยกาแฟ วันละ 3 ครั้งก่อนอาหาร ติดต่อกัน 7 วัน

14. กุ้งเป็นลูกจ้างประจำในโรงเรียนประถมศึกษาแห่งหนึ่งในแม่ฮ่องสอน มีโรคประจำตัวคือหอบหืด โดยจะมีอาการหอบเมื่ออากาศเย็นมาก ช่วงนี้เป็นฤดูหนาว เช้านี้มีฝนตกเล็กน้อย แต่อากาศเย็น ประมาณ 10.00 น.กุ้งเริ่มหายใจเร็วขึ้นและหอบเหนื่อย ท่านจะช่วยเหลือกุ้งอย่างไร

1. เอาใบเสนาียด 1 กำมือ มาล้างให้สะอาด กินสดๆ
2. เอาขนลูกมะอึ๊กมาवनบุนหรือสูบ จะช่วยให้หยุดหอบ
3. เอาลูกบวบขมมาคั้นน้ำดื่มครั้งละ 1 ถ้วยแกง ดื่มทุก 2 ชั่วโมง
4. เอาดอกมะลิตากแห้งมาवनบุนเหมือนบุนหรือสูบ จะช่วยให้หยุดหอบ
5. เอาใบหนุมานประสานกายมา 2 กำมือ ล้างสะอาด โขลก คั้นน้ำ 1 ถ้วยแกงเล็กๆ ดื่มเป็นระยะ

15. แก้ว อายุ 2 1/2 ขวบ มีไข้สูงและมีผื่นขึ้นที่ใบหน้าและลำตัว เนื่องจากติดเชื้อโรคหัดมาจากเพื่อนที่โรงเรียน หลังรับประทานอาหารว่าง แก้วชักทั้งตัว ท่านจะรักษาอาการชักอย่างไร

1. เอาใบกระเพรา 1 กำมือ มาโขลกพอแหลก นำมาพอกศีรษะเด็ก
2. เอาหัวหอมแดง 4-5 หัว มาโขลกพอแหลก นำมาพอกศีรษะเด็ก
3. เอาใบสะระแหน่ 1 กำมือ มาโขลกพอแหลก นำมาพอกศีรษะเด็ก
4. เอาใบเตยคั้นแดง 1 กำมือ มาโขลก คั้นน้ำ แล้วพ่นหัวและขา เวลาพ่นอย่าให้ถูกหน้า
5. เอารากกระชาย 1 กำมือ มาโขลก คั้นน้ำ แล้วพ่นหัวและขา เวลาพ่นอย่าให้ถูกหน้า

.....ขอขอบคุณที่ตอบแบบประเมินตนเอง.....



ภาคผนวก จ
ภาพการดำเนินการอบรม





ลงทะเบียนรับกระเป๋าเอกสาร

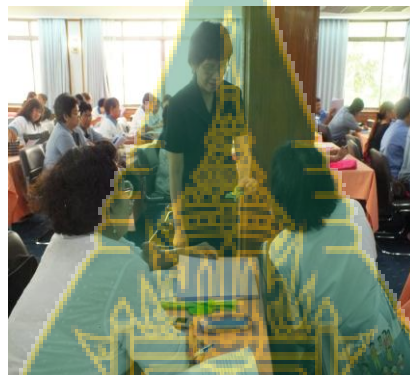


เข้าห้องประชุม 148 อาคารสัมมนา 2 และทำแบบประเมินผลตนเองก่อนอบรม





ชมสมุนไพรที่ใช้น้ำบาดภาวะฉุกเฉินซึ่งจำแนกเป็นกลุ่มๆ



วิทยากรบรรยายและสาธิต



พักรับประทานอาหารว่าง



พักรับประทานอาหารกลางวัน



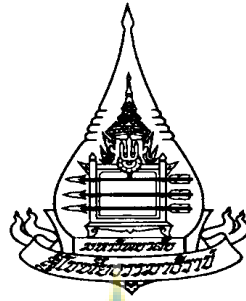
เปิดโอกาสให้ซักถาม แลกเปลี่ยนประสบการณ์และประเมินตนเองหลังอบรม



แจกกล้าสมุนไพรและถ่ายภาพร่วมกันไว้เป็นที่ระลึก

ภาคผนวก ซ
คู่มือสมุนไพรมะเขือเทศที่ใช้บำบัดภาวะฉุกเฉินทางสุขภาพในภาคกลาง





คู่มือ

“สมุนไพรมะเขือเทศที่ใช้บำบัดภาวะฉุกเฉินทางสุขภาพในภาคกลาง”

โดย

รองศาสตราจารย์ ดร.มุกดา หนุ่ยศรี

อาจารย์ ดร.ชื่นจิตร โพธิ์ศัพท์สุข

สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

วันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2554

คำนำ

จากการที่คณะผู้วิจัยซึ่งเป็นอาจารย์ประจำของสาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยและพัฒนา ให้จัดทำโครงการวิจัยเรื่อง “สมุนไพรที่ใช้บำบัดภาวะฉุกเฉินทางสุขภาพในภาคกลาง” โดยใช้งบประมาณแผ่นดินของปี 2553 โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย 3 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาการใช้สมุนไพรในการบำบัดภาวะฉุกเฉินทางสุขภาพของภาคกลาง 2) เพื่อจัดทำคู่มือสมุนไพรที่ใช้บำบัดภาวะฉุกเฉินทางสุขภาพในภาคกลาง และ 3) เพื่อให้บุคลากรสาธารณสุขและอาสาสมัครสาธารณสุขในอำเภอปากเกร็ดมีความรู้เกี่ยวกับการบำบัดภาวะฉุกเฉินทางสุขภาพด้วยสมุนไพร การศึกษาครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์หมอพื้นบ้านและชนที่มีลักษณะพิเศษ รวมทั้งสนทนากลุ่มกับผู้สูงอายุในพื้นที่ภาคกลาง จากนั้นทำการถอดเทปและวิเคราะห์เนื้อหา นำเนื้อหาเกี่ยวกับวิธีการบำบัดภาวะฉุกเฉินที่ได้ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิรวม 6 ท่านร่วมกันพิจารณา วิธีการที่ผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 4 ใน 6 ท่านเห็นว่า มีความเป็นไปได้หรือน่าจะมีประสิทธิภาพและไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ จะนำมาบรรจุไว้ในเนื้อหาของ “คู่มือสมุนไพรที่ใช้บำบัดภาวะฉุกเฉินทางสุขภาพในภาคกลาง” สำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในระดับตำบลและอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดูแลสุขภาพของประชาชนที่อยู่ในความรับผิดชอบทั้งในเขตเมืองและเขตชนบทในยามฉุกเฉินหรือในสภาวะที่ขาดแคลนยาแผนปัจจุบันก่อนนำส่งโรงพยาบาล

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณหมอพื้นบ้าน ผู้สูงอายุ กลุ่มชอง กลุ่มลาวโซ่ง และกลุ่มตัวอย่างทุกท่านที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ขอขอบคุณคุณแสงจันทร์ เรือนทองดี ในการเป็นกำลังสำคัญของการเก็บรวบรวมข้อมูล และถอดเทปในการวิจัยเรื่องนี้ รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะ ตลอดจนสถาบันวิจัยและพัฒนาที่มอบทุนอุดหนุนการวิจัยเรื่องนี้อย่างครบวงจร ซึ่งคณะผู้วิจัยคาดหวังว่า หากผู้เข้ารับการอบรมมีโอกาสนำองค์ความรู้จากการอบรมในครั้งนี้ไปใช้ในการปฏิบัติงานและในชีวิตประจำวันจะส่งผลให้การเจ็บป่วยในภาวะฉุกเฉินของประชาชนในอำเภอปากเกร็ดบางส่วนจะได้รับการแก้ไขตั้งแต่ในระดับครอบครัวหรือสถานบริการสุขภาพที่เป็นด่านหน้า และบางรายอาจรอดชีวิตจากภาวะฉุกเฉินร้ายแรงจากการใช้สมุนไพรที่แจกไว้ในการอบรมครั้งนี้ด้วย

(รองศาสตราจารย์ ดร.มุกดา หนูยศรี)

หัวหน้าโครงการวิจัย

วันที่ 2 สิงหาคม พ.ศ. 2554

สารบัญ

	หน้า	
เรื่องที่ 1	ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสมุนไพรที่ใช้บำบัดภาวะฉุกเฉินทางสุขภาพ	259
เรื่องที่ 2	สมุนไพรที่ใช้ในการห้ามเลือดจากบาดแผล	268
เรื่องที่ 3	สมุนไพรที่ใช้บำบัดภาวะเลือดกำเดาออกจมูก	269
เรื่องที่ 4	สมุนไพรที่ใช้บำบัดอาการอาเจียนเป็นเลือด	270
เรื่องที่ 5	สมุนไพรที่ใช้บำบัดบาดแผลสด	271
เรื่องที่ 6	สมุนไพรที่ใช้บำบัดบาดแผลไฟไหม้น้ำร้อนลวก	273
เรื่องที่ 7	สมุนไพรบำบัดพิษจากสารเคมีทางการเกษตร	275
เรื่องที่ 8	สมุนไพรที่ใช้บำบัดผู้ที่กินยาพิษเพื่อฆ่าตัวตาย	276
เรื่องที่ 9	สมุนไพรบำบัดภาวะอาหารเป็นพิษ	278
เรื่องที่ 10	สมุนไพรที่ใช้ในการบำบัดภาวะท้องเดินรุนแรง	280
เรื่องที่ 11	สมุนไพรที่ใช้ในการบำบัดภาวะปวดท้องรุนแรงจากธาตุลม	281
เรื่องที่ 12	สมุนไพรที่ใช้บำบัดพิษจากแมลงกัดต่อย	283
เรื่องที่ 13	สมุนไพรที่ใช้บำบัดพิษงู	286
เรื่องที่ 14	สมุนไพรที่ใช้บำบัดพิษจากสัตว์ทะเล	289
เรื่องที่ 15	สมุนไพรที่ใช้ในการบำบัดภาวะหอบหืด	292
เรื่องที่ 16	สมุนไพรที่ใช้ในการบำบัดอาการเป็นลม	294
เรื่องที่ 17	สมุนไพรที่ใช้บำบัดลมพิษ	295
เรื่องที่ 18	สมุนไพรที่ใช้ในการบำบัดอาการชักจากไข้สูงในเด็ก	297
บรรณานุกรม		298

เรื่องที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสมุนไพรที่ใช้บำบัดภาวะฉุกเฉินทางสุขภาพ

ความหมายของภาวะฉุกเฉินทางสุขภาพ

ภาวะฉุกเฉินทางสุขภาพ หมายถึง การเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหัน จำเป็นต้องทำการช่วยเหลือและดูแลรักษาอย่างทันท่วงที เพื่อป้องกันความรุนแรงของโรคหรือป้องกันการเกิดภาวะแทรกซ้อนที่จะเกิดตามมาจนอาจเป็นอันตรายถึงแก่ชีวิต

ประเภทของภาวะฉุกเฉินทางสุขภาพในทางการแพทย์แผนไทย

วุฒิ วุฒิชัยธรรมเวช (2550) แบ่งภาวะฉุกเฉินตามสาเหตุเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1) ภาวะฉุกเฉินจากการได้รับบาดเจ็บจากอุบัติเหตุหรือถูกทำร้ายร่างกาย ปัญหาที่พบบ่อย ได้แก่ มีบาดแผล ตกเลือดจากการได้รับบาดเจ็บ ไฟไหม้ น้ำร้อนลวก ฟกช้ำบวม ช้ำใน เลือดกำเดาไหล ได้รับพิษจากยาพิษหรือสารพิษ ุงพิษกัด พิษจากแมลงหรือบึ้ง พิษจากพืชโดยการกินหรือสัมผัส ผื่นคัน ข้อเคล็ดแพลง กระตุกหัก กระตุกเคลื่อน กล้ามเนื้อหรือเส้นเอ็นอักเสบ เส้นเอ็นขาด

2) ภาวะฉุกเฉินจากโรคที่เกิดขึ้นอย่างปัจจุบันทันด่วนหรือโรคที่มีอาการรุนแรงและรวดเร็ว ปัญหาที่พบบ่อย ได้แก่ อาหารเป็นพิษ ท้องเดิน ปวดท้อง คลื่นไส้ อาเจียน ลมพิษ ผื่นคันจากภูมิแพ้ เป็นลมวิงเวียน ความดันโลหิตสูง สลอบ ซึ้อค ไข้สูง หอบ ปวดศีรษะ ปวดประจำเดือน แพ้ท้อง ชัก ไอ สะอึก ตะคริว และข้ออักเสบเฉียบพลัน

จากตำรายาสมุนไพรไทยโบราณของกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ (ยุทธศักดิ์ เปลี้นศรีและคณะ 2541: 124-135) กล่าวถึงหมวดยาบำบัดอาการเจ็บป่วยรีบด่วนไว้ 13 ชนิด ได้แก่ ยาดับไฟลวกน้ำร้อนลวก ยา รักษาแผลไฟลวกน้ำร้อนลวก ยาแก้หิวตกรโรค ยาแก้คนกินยาพิษ ยาแกุ้งพิษทุกชนิดกัด ยาห้ามเลือดออก ยาแก้โรคอาเจียน ยาแก้โรคอาเจียนเป็นเลือด ยาแก้โรคลมป่วง ยาแก้โรคเด็กเป็นชางชัก ยาแก้เป็นตะคริว ยาแก้อาการเมาเห็ด และยาแก้โรคสะอึกชักตาเหลือกไม่รู้สติตัว

พระธรรมวโรดม แห่งวัดเบญจมบพิตร กรุงเทพมหานคร ได้รวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับยา กลางบ้านซึ่งใช้ได้ผลดีจำนวน 1,009 ขนานไว้ในตำรายากลางบ้าน (พระธรรมวโรดม, 2537) ซึ่งกล่าวถึง การบำบัดอาการเจ็บป่วยรีบด่วนไว้ 14 กรณี ได้แก่ การห้ามเลือด การรักษาแผลสด การรักษาแผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก การรักษาหิวตกรโรค การรักษาโรคลมป่วง การรักษาอาการอาเจียน การรักษาคนกินยาพิษ การรักษาพิษงูกัดทุกชนิด การรักษาพิษงูกัดขณะตั้งครรภ์ การรักษาโรคเด็กชัก การรักษาโรคสะอึก ชักตาเหลือก ไม่รู้สติตัว การรักษาอาการเมาเห็ด การรักษาตะคริวและไฟฟ้าช็อต โดยใช้สมุนไพรในการรักษา ยกเว้นการรักษาไฟฟ้าช็อตเท่านั้นที่ไม่ใช้สมุนไพร

ในการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยจึงกำหนดขอบเขตในการศึกษาภาวะฉุกเฉินทางสุขภาพโดยพิจารณาจากกรอบของบทบาทวิชาชีพการพยาบาลและภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษไว้ 17 ปัญหา ได้แก่ การตกเลือดซึ่งรวมถึงการตกเลือดจากบาดแผล เลือดกำเดาออกจมูก และอาเจียนเป็นเลือด บาดแผลสด แบบเปิด บาดแผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก การได้รับพิษจากสารเคมีทางการเกษตร การกินยาพิษเพื่อฆ่าตัวตาย ภาวะอาหารเป็นพิษ ภาวะท้องเดินรุนแรง ภาวะปวดท้องรุนแรงจากธาตุลม การได้รับพิษจากแมลงกัดต่อย การได้รับพิษงู การได้รับพิษจากสัตว์ทะเล ภาวะหอบหืด อากาศเป็นลม ลมพิษ และอาการชักจากไข้สูงในเด็ก

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสมุนไพร

1. ความหมายของสมุนไพร “สมุนไพร (Herbs/ Medical Plants)” หมายถึงสิ่งที่เกิดขึ้นมาจากธรรมชาติ ทั้งพืช สัตว์ และแร่ธาตุ ซึ่งสามารถนำมาใช้บำบัดโรค สร้างเสริมสุขภาพให้ร่างกายแข็งแรงและสวยงาม

2. ประเภทและลักษณะของสมุนไพร สมุนไพรแบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ พืชสมุนไพร สัตว์วัตถุ และธาตุวัตถุ ดังนี้

2.1 พืชสมุนไพร เป็นพืชพันธุ์ไม้ต่างๆ ที่นำมาปรุงหรือประกอบเป็นยารักษาโรค ซึ่งแบ่งเป็น 5 ประเภท ดังนี้

2.1.1 ประเภทต้น ได้แก่ พืชที่เป็นต้น ทั้งต้นโต ต้นเล็ก มีแก่น และไม่มีแก่น เช่น กระจังงา ข่อย เหงือกปลาหมอ ดาวเรือง มะลิ เป็นต้น

2.1.2 ประเภทเถา ได้แก่ พืชที่มีลำต้นเป็นเถาเลื้อย หรือเครือ ทั้งเลื้อยไปตามต้นไม้ เลื้อยไปตามพื้นดิน ซึ่งข้อแตกต่างระหว่างเถาและเครืออยู่ที่เถามีดอกเพียงดอกเดียว ผลเป็นผลเดี่ยว มีมือเกาะ เครือมีดอกเป็นกระจุก ไม่มีมือเกาะ เช่น โศกกระออม มะแว้งเครือ บวบ มะกล่ำตาหนู เป็นต้น

2.1.3 ประเภทหัว ได้แก่ พืชที่มีลำต้นเป็นหัวหรือเหง้าอยู่ใต้ดิน เช่น ไพล ขมิ้นชัน เป็นต้น

2.1.4 ประเภทผัก ได้แก่ พืชที่มีลำต้นเล็ก เตี้ย หรือมีลักษณะเลื้อยทอดยอดไปตามพื้นดินหรือตามผิวน้ำ เช่น ผักคราดหัวแหวน ผักเลี่ยนผี ผักกาดนา ผักปลั่ง ผักเค็ด เป็นต้น

2.1.5 ประเภทหญ้า ได้แก่ พืชที่เป็นต้น เป็นกอเล็กๆ ทั้งสูงทั้งต่ำ เช่น กะเม็ง ขอบชะนาง ขลุ่ พระจันทร์ครึ่งซีก หญ้าคา พันงูแดง พันงูเขียว น้านมราชสีห์ พยับเมฆ ต้อยติ่ง เป็นต้น

2.2 สัตว์วัตถุ เป็นร่างกายสัตว์หรืออวัยวะของสัตว์ต่างๆ ที่นำมาใช้เป็นยาได้ เช่น เขา ขน หนัง เล็บ เขี้ยว กราม ดี กีบ กระดุก เอ็น เลือด น้ำมัน มูล เป็นต้น ซึ่งแบ่งเป็น 3 ประเภท ดังนี้

2.2.1 สัตว์บก ได้จากสัตว์ต่างๆ ที่อาศัยและหากินอยู่บนบก เช่น ตู๊กแก ไล่เดือน ขี้วัวคำ ขี้แมงสาบ เขากวางอ่อน กระดุกงูเหลือม ชะมดเข็ด กระดองเต่า ดีหมี ขนเม่น เป็นต้น

2.2.2 สัตว์น้ำ ได้จากสัตว์ต่างๆ ที่อาศัยและหากินอยู่ในน้ำ เช่น ดีตะพานน้ำ ดีจระเข้ ลิ่นทะเล หางปลาช่อน หอยสังข์ เบี้ยจั่น เป็นต้น

2.2.3 สัตว์อากาศ ได้จากสัตว์ต่างๆ ที่บินไปได้ในอากาศ เช่น เลือดค้างคาวแม่ไก่ ตีนนกกาน้ำ หางนกยูง น้ำผึ้ง ขนนกตะขาบ ขี้นกพิราบ หัวกา รังนกนางแอ่นทะเล เป็นต้น

2.3 ธาตุวัตถุ ได้แก่ แร่ธาตุต่างๆ ที่เกิดตามธรรมชาติหรือสิ่งประกอบจากแร่ธาตุต่างๆ ตามกรรมวิธีแบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

2.3.1 ประเภทสลายตัวง่ายหรือสลายตัวอยู่แล้ว เช่น กำมะถันแดง กำมะถันเหลือง เกลือสินเธาว์ ขัณฑสกร จุนสี เป็นต้น

2.3.2 ประเภทสลายตัวยาก เช่น เขม่าเหล็ก นมผา ศิลาขอน หินพื้นม้า ทองแดง เงิน บัลลังก์ศิลาปะการัง เป็นต้น

3. หลักการใช้สมุนไพรในการบำบัดโรค ในการบำบัดโรคโดยใช้สมุนไพรนั้น ต้องรู้จักวิธีการเก็บพืชสมุนไพร รู้สรรพคุณของสมุนไพรจำแนกตามรศยา การเก็บรักษาพืชสมุนไพร และวิธีการปรุงยา ดังนี้

3.1 วิธีการเก็บพืชสมุนไพร เนื่องจากคุณภาพของยาสมุนไพรขึ้นกับช่วงเวลาเก็บ วิธีการเก็บ พื้นที่ปลูก สภาพแวดล้อม อากาศ และส่วนของพืชที่ใช้เป็นยา หลักในการเก็บส่วนของพืชสมุนไพรจำแนกตามส่วนที่ใช้เป็นยามีดังนี้

3.1.1 ประเภทรากหรือหัว รากหรือหัวควรเก็บในช่วงที่พืชหยุดเจริญเติบโต ในช่วงต้นฤดูหนาวหรือปลายฤดูร้อน หรือในช่วงที่ใบและดอกร่วงหมด เพราะในช่วงดังกล่าว รากและหัวมีการสะสมอาหารเอาไว้มากที่สุด ปริมาณตัวยาในรากและหัวจึงมีมากที่สุดด้วย

3.1.2 ประเภทใบหรือเก็บทั้งต้น ควรเก็บในช่วงที่พืชเจริญเติบโตมากที่สุดหรือบางชนิดอาจระบุช่วงเวลาการเก็บชัดเจน เช่น เก็บใบไม่อ่อนหรือไม่แก่เกินไป (ใบเพสลาด) เก็บช่วงดอกตูม เริ่มบาน หรือช่วงที่ดอกบาน เป็นต้น การกำหนดช่วงเวลาที่จะเก็บใบเพราะเวลานั้นในใบมีตัวยามากที่สุด

3.1.3 ประเภทเปลือกต้นและเปลือกราก เปลือกต้นควรเก็บระหว่างช่วงระหว่างฤดูร้อนต่อกับฤดูฝน ปริมาณยาในพืชสูงและลอกออกง่าย ในการลอกเปลือกต้นนั้นอย่าลอกเปลือกออกรอบทั้งต้น เพราะกระทบกระเทือนในการส่งลำเลียงอาหารของพืช อาจทำให้ตายได้ วิธีการที่ดีควรลอกจากส่วนกิ่งหรือแขนงย่อยไม่ควรลอกออกจากลำต้นใหญ่ของต้นไม้ หรือจะใช้วิธีลอกออกในลักษณะครึ่งวงกลมก็ได้ ส่วนของเปลือกรากเก็บในช่วงต้นฤดูฝนเหมาะสมที่สุด

3.1.4 ประเภทดอก โดยทั่วไปเก็บในช่วงดอกเริ่มบานหรือดอกเจริญเติบโตเต็มที่ แต่บางชนิดเก็บในช่วงดอกตูม เช่น กานพลู เก็บช่วงที่เปลี่ยนสีเขียวเป็นสีแดง เป็นต้น

3.1.5 ประเภทผลและเมล็ด ผลควรเก็บเมื่อผลแก่เต็มที่แต่ยังไม่สุก เนื่องจากผลสุกสารต่างๆ อาจถูกทำลายไป หรือถูกนำไปใช้เลี้ยงเมล็ด แต่พืชบางอย่างอาจเก็บไปใช้ในช่วงผลอ่อนก็ได้ เช่น ฝรั่ง เก็บผลอ่อนใช้แก้ท้องเสีย เป็นต้น ส่วนเมล็ดควรเก็บเมื่อผลสุกงอมเต็มที่ เมล็ดแก่จะมีสารต่างๆ สะสมอยู่มากที่สุด

นอกจากที่กล่าวมาแล้ว ทางเภสัชแผนไทยยังมีการเก็บยาตามฤดูกาล วัน โมงยาม และทิศอีกด้วย เช่น ฤดูร้อนเก็บรากและแก่น ฤดูฝนเก็บใบ ดอก ลูก ฤดูหนาวเก็บเปลือก กระพี้ และเนื้อไม้ เป็นต้น ในเบื้องต้นควรยึดหลักการเก็บพืชสมุนไพรที่อธิบายไว้ข้างต้น

3.2 สารสำคัญในสมุนไพรที่มีฤทธิ์ในการบำบัดโรค สารสำคัญในพืชมีมากมายหลายชนิด แต่สารสำคัญในพืชสมุนไพรที่มีฤทธิ์ทางยา มี 10 กลุ่ม (พรรณนิภา ชุมศรี 2544:23-38; พรสวรรค์ ดิษยบุตรและคณะ 2543: 13-16) ได้แก่

3.2.1 คาร์โบไฮเดรต เป็นกลุ่มสารที่พบมากทั้งในพืชและสัตว์ เช่น แป้ง น้ำตาล กัม(Gum) วุ้น น้ำผึ้ง เป็นต้น กัมเป็นของเหนียวที่พบเมื่อกรีดหรือทำให้พืชนั้นเป็นแผล นำมาใช้เป็นยาได้

3.2.2 ไขมัน น้ำมันในพืชหลายชนิดเป็นสมุนไพร เช่น น้ำมันละหุ่ง น้ำมันมะพร้าว เป็นต้น

3.2.3 น้ำมันหอมระเหย เป็นน้ำมันที่มีกลิ่นหอม ระเหยง่าย ใช้ขับลมและฆ่าเชื้อโรค พืชสมุนไพรที่มีน้ำมันหอมระเหยคือ กระเทียม ขิง ขมิ้น ไพล มะกรูด ตะไคร้ กานพลู อบเชย เป็นต้น

3.2.4 เรซินและบาลซัม เรซินเป็นยางจากต้นไม้ เช่น ชันสน เป็นต้น ส่วนบาลซัมเป็นยางจากสมุนไพรที่มีกลิ่นหอม เช่น กำยาน เป็นต้น

3.2.5 แอลคาลอยด์ แอลคาลอยด์มีประโยชน์ในการรักษาโรคอย่างกว้างขวาง เช่น ใช้เป็นยาระงับปวด ยาชาเฉพาะที่ ยาแก้ไอ ยาแก้หอบหืด ยารักษาแผลในกระเพาะและลำไส้ ยาลดความดันโลหิต ยาควบคุมการเต้นของหัวใจ เป็นต้น พืชสมุนไพรที่มีแอลคาลอยด์มากมีหลายชนิด เช่น ลำโพง หมาก ดองดึง ระย่อม ยาสูบ กลอยฝิ่น แสลงใจ แพงพวยฝรั่ง เป็นต้น ในต้นลำโพงนั้นมีแอลคาลอยด์ อะโทรปีน(atropine) ซึ่งมีฤทธิ์ลดการบีบตัวของลำไส้ จึงใช้ผสมในยาแก้ปวดท้อง

3.2.6 กลัยโคไซด์ เป็นสารประกอบที่พบมากในพืชสมุนไพร กลัยโคไซด์มีหลายชนิด บางชนิดเป็นยารักษาโรค แต่บางชนิดเป็นพิษต่อร่างกาย เช่น สมุนไพรที่มีกลัยโคไซด์กระตุ้นหัวใจ ได้แก่ รำเพย ยี่โถ เป็นต้น สมุนไพรที่มีแอนทราควิโนนกลัยโคไซด์ มีฤทธิ์เป็นยาระบาย ฆ่าเชื้อ และสีย้อม ได้แก่ ใบมะขามแขก ใบจี่เหล็ก ใบชุมเห็ดเทศ ใบว่านหางจระเข้ เป็นต้น สมุนไพรที่มีซาโปนินกลัยโคไซด์ที่ทำให้เม็ดเลือดแดงแตก เป็นพิษต่อสัตว์เลือดเย็น ได้แก่ ลูกประคำดีควาย เป็นต้น สมุนไพรที่มี ไซยาโนจีนิกกลัยโคไซด์หรือ ไซยาโนคินในสภาพเกลือของไซเดียมหรือแคลเซียม ซึ่งใช้สกัดทองคำหรือเงินออกจากสินแร่ เป็นยาพิษที่รุนแรงมาก สารนี้พบได้ในเปลือกมันสำปะหลัง ยอดอ่อนของต้นมันสำปะหลังที่มียอดสีแดง พบได้เล็กน้อยในยอดกระถิน หน่อไม้หลวง หน่อไม้ไผ่แดง ผักหนามและผักเสี้ยน จึงไม่นิยมรับประทานสด ก่อนรับประทานต้องนำไปลวก ต้มหรือคอก่อน เพราะสารพวกนี้ถูกทำลายได้ง่ายโดยใช้ความร้อน ส่วนผักเสี้ยนเมื่อนำไปคอกแล้ว สารจำพวกไซยาโนจีนิกกลัยโคไซด์จะระเหยออกไปหมด ไม่ทำให้เกิดอาการท้องอืดท้องเฟ้อเมื่อรับประทาน

3.2.7 แทนนิน แทนนินเป็นกรดอ่อน มีรสฝาด มีฤทธิ์ทำให้เนื้อเยื่อหดตัวและฝาดสมาน จึงทำให้เลือดหยุดและป้องกันการติดเชื้อ สารประกอบแทนนินทำให้เนื้อเยื่อที่ย่อนยานตึงตัวขึ้นมาได้ จึงมีการนำมาใช้รักษาโรคหลอดเลือดดำขอด แก้ท้องเสีย และป้องกันเนื้อเยื่อที่ถูกทำลาย เช่น ผิวหนังที่มีปัญหาอักเสบ เปื่อยและพุพอง รวมทั้งแผลไฟไหม้และน้ำร้อนลวก สารประกอบแทนนินพบมากในสีเขียวชนิดต่างๆ เช่น สีเขียวเหนือ สีเขียวแขก สีเขียวเปลือก เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีสมุนไพรมีแทนนินอีกหลายชนิด เช่น เปลือกทับทิม เปลือกอบเชย ใบฝรั่ง ใบชา เป็นต้น

3.2.8 โพลีแซคคาไรด์ เป็นน้ำตาลโมเลกุลใหญ่ ที่พบเห็นในพืชได้แก่ สารเมือก และกัมส์ (gums) พบเห็นได้ตามเปลือกไม้ ใบ และเมล็ด ทั้งเมือกและกัมส์มักอยู่ในสภาพของเหลว เหนียวข้นเหมือนเจลลี่ ช่วยบรรเทาอาการแพ้ตามผิวหนัง เช่น สารเมือกจากใบว่านหางจระเข้ เป็นต้น

3.2.9 สารขม (Bitters) ความขมมีฤทธิ์กระตุ้นให้น้ำลายหลั่งออกมาได้ รวมทั้งกระตุ้นน้ำย่อยด้วยความขมจึงช่วยเพิ่มความอยากอาหารและเร่งการทำงานของระบบย่อยอาหาร รวมทั้งเร่งการดูดซึมอาหารด้วย พืชที่มีรสขมมีหลายชนิด เช่น มะระ สะเดา ขี้เหล็ก ใบบัวบก เป็นต้น

3.2.10 วิตามิน (Vitamins) สารจำพวกวิตามินพบได้ในพืชนานาชนิด แต่บางชนิดมีวิตามินบางอย่างสูงมากและสามารถนำมาใช้ในการบำบัดโรคได้ เช่น ผลไม้ที่มีวิตามินซีสูง คือ มะนาว มะขามป้อม เป็นต้น ใช้รักษาโรคเลือดออกตามไรฟันได้

3.2.11 เกลือแร่ (Minerals) แร่ธาตุมีในพืชสมุนไพรด้วย เช่น ใบหญ้าหนวดแมวซึ่งใช้เป็นยาขับปัสสาวะได้ เนื่องจากในใบมีโปแตสเซียมสูง ทำให้ร่างกายต้องขับทิ้งไปทางปัสสาวะ จึงเร่งให้ขับปัสสาวะมากขึ้น เป็นต้น

3.3 สรรพคุณของสมุนไพรรักษาโรคตามรสยา ในทางการแพทย์แผนไทยแบ่งชนิดของสมุนไพรรักษาโรคโดยใช้รสและกลิ่น เนื่องจากรสและกลิ่นเป็นเครื่องบอกถึงสารประกอบสำคัญภายในที่นำไปใช้ประโยชน์ในด้านการป้องกันและรักษาโรค โดยทั่วไปจะจำแนกเป็นรสของยา เรียกว่า ยารสประธาน 3 รส และรสของตัวยาหรือรสของเภสัชวัตถุเรียกว่า รสยา 9 รส (ประเสริฐ พรหมมณี และคณะ 2531:146-147 ; สมพร ภูติยานันต์ 2541:86-87) ดังนี้

3.3.1 ยารสประธาน 3 รส หมายถึง ยาที่มุ่งแก้ไขในกองสมุฏฐานสามอย่าง เรียกว่า ตริโทษ คือ โทษจากปิตตะสมุฏฐาน โทษจากวาตะสมุฏฐาน และโทษจากเสมหะสมุฏฐาน ดังนี้

1) **ยารสร้อน** มีสรรพคุณแก้ลมกองหยาบ ซึ่งทำให้ปวดท้อง แน่นท้อง จุกเสียด บำรุงธาตุและบำบัดโรคเกี่ยวกับโลหิตระดูสตรี ยารสร้อนได้แก่ ยาที่เข้าเหง้าจิง เหง้าข่า และยาที่มีรสร้อนต่างๆ เมื่อปรุงสำเร็จแล้วเป็นยาที่มีรสร้อน เช่น ยาประสะกานพลู ยาประสะการบูร เป็นต้น

2) ยารสเย็น มีสรรพคุณแก้ไข้ ตัวร้อน ยารสเย็นได้แก่ ยาที่เข้าไปในไม้ที่ไม่ร้อน เกสรดอกไม้ที่ไม่ร้อน เขาสัตว์ และเขี้ยวสัตว์ เมื่อปรุงเสร็จแล้วเป็นยาที่มีรสเย็น เช่น ยาเขี้ยวน้อย ยาเขี้ยวใหญ่ ยาพานิล ยาจักรวาลฟ้าครอบ ยาแห่งเขียว ยาแห่งดำ เป็นต้น

3) ยารสสุขุม มีสรรพคุณแก้ลมกองละเอียด คือลมที่ทำให้เกิดอาการวิงเวียน หน้ามืด ตาลาย ใจสั่น กลิ่นเหียน อาเจียน และอาการที่ใช้ยารสร้อนไม่ได้ เช่น ไข้เพื่อลม ไข้ทับระดู ระดูทับไข้ เป็นต้น ยารสสุขุมได้แก่ ยาที่เข้าโภหุ เทียน กฤษณา กะลำพัก ชะลูด อบเชย ขอนดอก แก่นจันทร์ และเครื่องเทศที่ไม่ร้อน เมื่อปรุงเสร็จแล้วเป็นยารสสุขุมคือไม่ร้อนและเย็นจนเกินไป เป็นรสกลางๆ กลิ่นหอม เช่น ยาหอมต่างๆ ยากล่อมนางนอน เป็นต้น

3.3.2 ยา 9 รส ประกอบด้วยยารสฝาด รสหวาน รสเมาเบื่อ รสขม รสเผ็ดร้อน รสมัน รสหอมเย็น รสเค็ม และรสเปรี้ยว ดังนี้

1) รสฝาด มีสารสำคัญคือแทนนิน มีสรรพคุณในการบำบัดโรคทั้งภายในและภายนอกในร่างกาย การบำบัดโรคภายในร่างกายได้แก่ การรักษาอาการท้องเสีย คุมธาตุ ปิดธาตุ แก้โรคบิด การบำบัดโรคภายนอกในร่างกายได้แก่ การใช้ชะล้างบาดแผล สมานแผล ทำให้เนื้ออ่อนฝืด สมุนไพรรสฝาดมีหลายชนิด เช่น รากหามากรากเพกา รากมะเดื่อชุมพร เปลือกต้นข่อย เปลือกต้นแค เปลือกต้นสีเสียด เปลือกต้นมะขาม เปลือกต้นเพกา ใบทับทิม น้อยหน่าดิบ ลูกหามาก ลูกเบญจกานี เปลือกลูกมังคุด เป็นต้น

2) รสหวาน มีสารสำคัญคือน้ำตาล มีสรรพคุณเชื่อมซาบไปตามเนื้อ ทำให้เนื้อหนังชุ่มชื้น บำรุงกำลัง และแก้อ่อนเพลีย สมุนไพรรสหวานมีหลายชนิด เช่น รากสามสิบ หัวเห็ดสด หัวเต่าร้าง หัวแคระอห ตันอ้อย แดงโม สับปะรด ลูกชิต ลูกตาล ข้าวโพด น้ำตาล น้ำผึ้งใหม่ เป็นต้น

3) รสเมาเบื่อ มีสารสำคัญคือกลัยโคไซด์และแอลคาลอยด์บางชนิด มีสรรพคุณแก้พิษสัตว์กัดต่อย แก้โรคผิวหนังคัน แก้พิษเสมหะและโลหิต แก้ปวดเมื่อยตามร่างกาย ทำให้นอนหลับและ ระวังประสาท สมุนไพรรสเมาเบือนมีหลายชนิด เช่น รากกระทิงหมาบ้า รากทับทิม รากตานดำ รากมะเกลือ รากเล็บมือนาง รากลำโพง เปลือกต้นข่อย เนื้อไม้จันทร์ทองพญาบาท เนื้อไม้หูลิง ใบกัญชา ใบกระท่อม ใบทองพันชั่ง ใบชุมเห็ดเทศ ลูกมะเกลือ น้ำมันจากเมล็ดกฤษณา เห็ดกระถินพิมาน ทางคก กระดุกงูเหลือม กระดุกช้าง กำมะถันเหลือง ชามเบญจรงค์ สารหนู เป็นต้น

4) รสขม มีสารสำคัญคือแอลคาลอยด์บางชนิด มีสรรพคุณบำรุงโลหิต บำรุงน้ำดี แก้ไข้ เจริญอาหาร แก้อ่อนใน กระหายน้ำและแก้ปวดศีรษะ สมุนไพรรสขมมีหลายชนิด เช่น รากน้ำเต้าขม รากปลาไหลเผือก เถาบอระเพ็ด เถาชิงช้าชาติ เถาจักกาแดงและขาว เถาโลกกระออม เนื้อไม้จันทร์แดง แก่นจี่เหล็ก ใบฟ้าทะลายโจร ใบผักโขม ใบมะระจั้นก ลูกกระดอม ลูกมะแว้ง ลูกสมอติง เป็นต้น

5) **รสเผ็ดร้อน** มีสารสำคัญคือ เรซิน กลัยโคไซด์และฟีนอล มีสรรพคุณแก้ลม แก้ปวดท้อง แน่น จุกเสียด ขับลมในลำไส้ แก้ธาตุพิการ ขับเหงื่อ บำรุงไฟธาตุและช่วยย่อยอาหาร สมุนไพรรสเผ็ดร้อนมีหลายชนิด เช่น รากกระชาย รากและใบกระเพรา ราก ใบ และต้นเจตมูลเพลิง รากสลอด เหง้าขิง เหง้าข่า เหง้าไพล หัวกระเทียม หัวดอกคิง หัวหอม เปลือกต้นมะรุม เถาและดอกดีปลี ต้นข้าวปลู ต้นดาวเรือง ใบกระบือเจ็ดตัว ใบแมงลัก ใบสะระแหน่ เมล็ดพริกขี้หนู เมล็ดพริกไทย เป็นต้น

6) **รสมัน** มีสารสำคัญคือไขมัน มีสรรพคุณแก้เส้นเอ็นพิการ บำรุงไขมันในร่างกาย ทำให้ร่างกายอบอุ่น บำรุงไขข้อ บำรุงเส้นเอ็นและเป็นยาอายุวัฒนะ สมุนไพรรสมันมีหลายชนิด เช่น รากมะตูม รากและเมล็ดบัวหลวง เถาฝักกระเจด แก่นกันเกรา เมล็ดขนุน เมล็ดงาขาว เมล็ดงาดำ เมล็ดถั่วชนิดต่างๆ เมล็ดมะม่วงหิมพานต์ เนื้อในเมล็ดกระบก เนื้อในลูกจาก น้ำมันเนย เป็นต้น

7) **รสหอมเย็น** มีสารสำคัญคือน้ำมันหอมระเหย มีสรรพคุณบำรุงหัวใจ ทำให้จิตใจแจ่มชื่น บำรุงครรภ์ รักษาตับและปอด แก้ร้อนในกระหายน้ำ แก้เสมหะและโลหิต แก้อ่อนเพลียและบำรุงกำลัง สมุนไพรรสหอมเย็นมีหลายชนิด เช่น รากเผือกหอม รากมะเดื่อหอม แก่นจันทน์เทศ แก่นจันทนา เนื้อไม้กฤษณา ใบเตยหอม ใบบัวบก ดอกกระดังงา ดอกมะลิ ดอกปีบ ชะมดเขียด ชะมดเชียง พิมเสน เป็นต้น

8) **รสเค็ม** มีสารสำคัญคือเกลือและแร่ธาตุ มีสรรพคุณซึมซาบไปตามผิวหนัง รักษาโรคผิวหนัง และแผลเน่าเปื่อย รักษาบาดแผล ขับเมือกมันในลำไส้ แก้เถาตานในท้อง ฟอกโลหิตและกัลดเสมหะ รวมถึงช่วยเพิ่มน้ำในร่างกาย สมุนไพรรสเค็มมีหลายชนิด เช่น รากแคแสดแคขาว รากลำแพน เปลือกต้นและใบเหียงปลาหมอ เปลือกต้นโกกงาง เปลือกต้นลำพู ใบกระชาย กระปี เปลือกชนิดต่างๆ ดินโป่ง น้ำมูตร กระดองปลาหมึก (ลิ้นทะเล) กระดองแมงดาทะเล เปลือกหอย เป็นต้น

9) **รสเปรี้ยว** มีสารสำคัญคือกรดอาหาร มีสรรพคุณแก้ทางเสมหะ ฟอกโลหิต ระบายอุจจาระ แก้กระหายน้ำ แก้เลือดออกตามไรฟัน แก้ไข้หวัด แก้ไข้เพื่อดีและโลหิต แก้ไอ ทำให้โลหิตไหลเวียนดีขึ้น ทำให้ร่างกายแข็งแรง และเพิ่มความต้านทานโรค สมุนไพรที่มีรสเปรี้ยวมีหลายชนิด เช่น เถาและใบส้มกุ่ม ใบและฝักมะขามแขก ใบมะขม ลูกมะดัน ลูกมะขามป้อม ลูกมะปริง ลูกมะไฟ ลูกมะอึก ลูกสมอไทย น้ำในลูกมะนาว เนื้อในส้มโอ น้ำส้มสายชู มดแดง สารส้ม ชันรง เป็นต้น

นอกจากนั้นในทางเภสัชกรรมไทยยังได้เพิ่มยารสจืดอีก 1 รส โดย ยารสจืดมีสารสำคัญคือธาตุต่างๆ มีสรรพคุณแก้ทางเสมหะ ขับปัสสาวะ ลดอาการปวดเส็บปวดร้อน แก้ไข้ตัวร้อน แก้ร้อนในกระหายน้ำ แก้ไตพิการ แก้ไข้ และถอนพิษผิดสำแดง สมุนไพรที่มีรสจืดมีหลายชนิด เช่น ต้นหญ้างวงช้าง ต้นฝอยทอง ใส้หมาก ใส้หญ้างอดปล้อง เถารางจืด หวายตะมอย ใบคำลิ่ง ใบเงิน ใบทอง ใบหมากผู้ หมากเมีย ดินสอพอง น้ำฝน รากละหุ่ง รากมะปริง รากมะปรางหวาน เป็นต้น

3.4 การแปรสภาพสุมุนไพรร กระบวนการแปรสภาพพืชสุมุนไพรรนั้นโดยทั่วไปจะนำส่วนที่ใช้เป็นยามาผ่านการคัดเลือก การล้าง การตัดเป็นชิ้นที่เหมาะสม แล้วใช้ความร้อนทำให้แห้งเพื่อสะดวกในการเก็บรักษา วิธีการแปรสภาพพืชสุมุนไพรรนั้นแตกต่างกันไปตามชนิดของพืช ส่วนที่ใช้เป็นยาและความเคยชินของแต่ละท้องถิ่น ถ้าเป็นรากหรือส่วนที่อยู่ใต้ดิน ต้องล้างดินและสิ่งสกปรกออกให้สะอาด เอารากฝอยออกให้หมด คัดขนาดที่พอๆ กัน ไว้ด้วยกัน ถ้าเป็นพืชเนื้อแข็ง แห้งยาก ต้องหั่นเป็นชิ้นๆ ตามความเหมาะสมเสียก่อน หากเป็นพืชที่ไม่แข็งนำมาผ่านความร้อนโดยการต้มหรือนึ่งตามแต่ชนิดของพืชนั้น นำมาตัดเป็นชิ้น แล้วอบให้แห้งในอุณหภูมิที่เหมาะสม หากเป็นเปลือกต้น ต้องหั่นเป็นชิ้นให้มีขนาดพอเหมาะ แล้วตากให้แห้ง หากเป็นใบหรือทั้งต้นให้เก็บใบและลำต้นมาล้างให้สะอาดเสียก่อน จึงนำไปตากแดดให้แห้งสนิท ส่วนพืชที่มีน้ำมันหอมระเหย ควรผึ่งไว้ในที่ร่มให้แห้ง และก่อนที่จะแห้งสนิท ควรมัดเป็นกำเสียก่อนเป็นการป้องกันการหลุดร่วงง่าย เช่น กระเพราแดง สะระแหน่ เป็นต้น จากนั้นจึงเก็บให้มีลักษณะ ระวังมิให้ราขึ้น หากเป็นดอกต้องเก็บมาแล้วตากหรืออบให้แห้ง โดยรักษารูปดอกไว้ให้สมบูรณ์ที่สุด ไม่ให้ตัวยาถูกทำลายไป เช่น ดอกกานพลู เป็นต้น หากเป็นผลเก็บแล้วก็ตากแดดให้แห้งได้เลย ยกเว้นบางชนิดที่ต้องหั่นเป็นชิ้นเสียก่อนจึงตากให้แห้งต่อไป หากเป็นเมล็ดให้เก็บผลมาตากให้แห้งเสียก่อน จึงเอาเปลือกและเมล็ดออก เช่น ชุมเห็ดไทย เป็นต้น บางอย่างเก็บผลแห้งเลยก็มี นอกจากนี้ ในการทำสุมุนไพรรให้แห้งนั้นเป็นการช่วยเก็บรักษาและป้องกันการเกิดเชื้อรา วิธีการทำให้แห้งต้องคำนึงถึงการถนอมตัวยาในพืชไม่ให้สลายตัว หรือเสื่อมคุณภาพไป การทำให้แห้งมีทั้งวิธีการตากแดด วิธีอบ วิธีผึ่งแห้งในที่ร่ม เป็นต้น ซึ่งต้องเลือกใช้ให้เหมาะกับสุมุนไพรรแต่ละชนิด อุณหภูมิที่เหมาะสมในการทำให้แห้งโดยทั่วไป คือ 50-60 องศาเซลเซียส เพราะสามารถระงับบทบาทของเอนไซม์ที่มีอยู่ในต้นพืชได้และทำให้สารสำคัญในพืช เช่น กลัยโคไซด์และอัลคาลอยด์ในพืชไม่สลายตัว เป็นต้น อย่างไรก็ตาม พืชสุมุนไพรรแต่ละส่วนที่นำมาใช้ทำยาก็ควรใช้อุณหภูมิที่เหมาะสมของส่วนนั้น กล่าวคือ สุมุนไพรรที่มีกลัยโคไซด์และอัลคาลอยด์ ควรใช้อุณหภูมิ 50-60 องศาเซลเซียส สุมุนไพรรที่มีน้ำมันหอมระเหยควรใช้อุณหภูมิ 25-30 องศาเซลเซียส ดอก ใบและทั้งต้นควรใช้อุณหภูมิ 20-30 องศาเซลเซียส ราก กิ่งราก และผิวควรใช้อุณหภูมิ 30-65 องศาเซลเซียส และผลควรใช้อุณหภูมิ 50-60 องศาเซลเซียส (สำนักงานคณะกรรมการสาธารณสุขมูลฐาน 2537:6-9)

3.5 การเก็บรักษาพืชสุมุนไพรร การเก็บรักษาสุมุนไพรรไม่ให้เกิดรา ป้องกันสีและกลิ่นเปลี่ยนไป มีหลักการเก็บรักษา คือ 1) ยาที่จะเก็บรักษาไว้ต้องทำให้แห้ง ยาที่ยังชื้นวางยต้องหมั่นเอาออกตากแดดเป็นประจำ 2) สถานที่เก็บรักษาควรเป็นที่แห้ง เย็น อากาศถ่ายเทดี แต่มีลมพัดผ่านไม่มาก และไม่มีแสงแดดส่อง 3) การเก็บรักษาต้องเก็บเป็นสัดส่วน ไม่ปะปนกัน ยาที่มีกลิ่นหอมหรือยาที่มีพิษควรแยกเก็บไว้ในที่มิดชิด และ 4) ต้องมีวิธีการป้องกันแมลง หนู หรือหนอนเข้าทำลายที่ถูกต้องเหมาะสม

3.5 การปรุงยาสุมุนไพรร กรรมวิธีปรุงยาสุมุนไพรรที่ใช้ในภาวะฉุกเฉินที่ใช้บ่อยมี 3 วิธี ได้แก่ ยาต้ม ยาตำคั้นเอาแต่น้ำ ยาฝน และยาพอก ดังนี้

3.5.1 ยาต้ม ยาต้มเป็นการปรุงยาสมุนไพรโดยใช้สมุนไพรแห้งหรือสด ต้มรวมกับน้ำ ส่วนของสมุนไพรมีทั้งใบ ลำต้น แก่น เมล็ด และราก วิธีการเตรียมทำได้โดยหั่นหรือสับสมุนไพรเป็นชิ้นเล็กๆ ใส่ลงในหม้อดิน กระเบื้อง หรือภาชนะที่มีฝาโลหะ และใส่น้ำลงไปให้ท่วมยาเล็กน้อย หากเป็นสมุนไพรแห้งให้แช่น้ำทิ้งไว้สักครู่ ถ้าเป็นสมุนไพรสดไม่ต้องแช่น้ำ ใช้ไฟขนาดกลางต้มให้เดือด หลังจากเดือดแล้วให้ใช้ไฟอ่อน ควรคนยาสม่ำเสมอให้ยาไหม้(การต้มยาไทยมักจะต้มแบบ 3 เอา 1 คือใส่น้ำ 3 ส่วน ของปริมาณที่ใช้และต้มให้เหลือ 1 ส่วน) ระยะเวลาในการต้มขึ้นอยู่กับส่วนของพืชสมุนไพร หากเป็นส่วนของใบ ดอก หรือกิ่งขนาดเล็กใช้เวลาต้ม 3-4 นาที หากเป็นส่วนที่แข็ง เช่น รากหรือแก่นของลำต้นใช้เวลาต้ม 10 นาที ยาต้มควรดื่มให้หมดภายในวันเดียว ไม่ทิ้งไว้ค้างคืน โดยทั่วไปมักแบ่งดื่ม 3 เวลา ก่อนอาหาร และวันรุ่งขึ้นค่อยเติมน้ำและต้มใหม่อีกครั้งหนึ่ง

3.5.2 ยาตำลั่นเอาแต่น้ำ นำสมุนไพรมาตำให้ละเอียดที่สุด คั้นเอาแต่น้ำมาใช้ เอากากมาพอกแผลหรือทิ้งไป สมุนไพรที่ใช้มักเป็นส่วนของพืชที่มีน้ำมาก อ่อนนุ่ม ทำให้หลกได้ง่าย น้ำยาที่ได้จะมีกลิ่นและรสรุนแรง ยามีความเข้มข้นมาก ต้องใช้แต่น้อย โดยทั่วไปดื่มครั้งละประมาณ 1 ถ้วยชา

3.5.3 ยาฝน เป็นวิธีที่นิยมใช้กันมากวิธีหนึ่ง การฝนยาใช้ขันใส่น้ำสะอาดลงไป จุ่มหินลับมีดขนาดเล็ก ลงไปในน้ำ ให้หินโผล่เหนือน้ำเล็กน้อย ฝนยากับหินลับมีดจนได้น้ำยาสีขุ่นขึ้นเล็กน้อย หากไม่ฝนกับหินลับมีด อาจฝนกับฝาละมีที่ใส่น้ำลงไปโดยตรงเลยก็ได้ โดยทั่วไปจะดื่มยาฝนครั้งละ 1 แก้ว

3.5.4 ยาพอก เป็นยาที่ใช้ภายนอก เตรียมโดยเอาสมุนไพรสดมาตำให้ละเอียด ผสมเหล้าหรือน้ำกระสายยา เพื่อให้ตัวยาออกฤทธิ์ได้ดีขึ้น คนให้เข้ากัน จากนั้นจึงนำยาไปพอกแผลหรืออวัยวะที่ต้องการรักษา

3.6 ข้อควรระวังในการใช้ยาสมุนไพร

3.6.1 ยาใดไม่เคยรับประทานมาก่อน ควรเริ่มรับประทานจากขนาดน้อยๆ ก่อน หากรับประทานแล้วไม่เกิดอาการแพ้หรือผิดปกติ จึงรับประทานยานั้นตามขนาดที่กำหนด และอย่าใช้ยาเข้มข้นเกินขนาดที่กำหนด เช่น ยานั้นระบุว่าใช้ดื่มรับประทานต่างน้ำ ก็ไม่ควรเอายาไปรับประทาน เป็นต้น

3.6.2 ผู้ที่อ่อนเพลียมาก เด็กอ่อน คนชรา ห้ามใช้ยามาก เพราะความต้านทานของร่างกายมีน้อยกว่าปกติ อาจเกิดพิษได้ง่าย และก่อนใช้ยาต้องทราบข้อห้ามใช้ด้วย

3.6.3 หากใช้สมุนไพรแล้วอาการไม่ดีขึ้น ควรไปพบบุคลากรสาธารณสุขที่สถานบริการสาธารณสุขใกล้บ้านทันที

เรื่องที่ 2 สมุนไพรที่ใช้ในการห้ามเลือดจากบาดแผล

ความรู้ทั่วไปของภาวะเลือดออก (Bleeding)

ภาวะเลือดออก หมายถึง การที่มีเลือดไหลออกนอกหลอดเลือดที่ฉีกขาดเนื่องจากสาเหตุหลายประการ เช่น ถูกฟัน ถูกแทง ถูกมีดกรีด ถูกประตูหนีบห้อยเลือด หลอดเลือดในสมองแตก เป็นต้น หรืออวัยวะภายในได้รับอันตราย แตก หรือฉีกขาด เช่น ม้าม ตับแตก จนทำให้เลือดตกในได้

ภาวะเลือดออกมีทั้งภาวะเลือดออกภายนอก ซึ่งเลือดจะออกมาภายนอกโดยผ่านบาดแผลที่ผิวหนังให้เห็น ส่วนเลือดออกภายในหรือที่นิยมเรียกกันว่า “ตกเลือดภายใน (Internal hemorrhage)” เป็นการตกเลือดที่เลือดไม่ผ่านผิวหนังออกมา แต่มีเลือดออกภายในอวัยวะของร่างกาย เช่น เลือดออกในช่องท้อง ช่องปอด กระเพาะอาหาร จมูก เป็นต้น ซึ่งการตกเลือดภายในมักเกิดจากการบาดเจ็บของอวัยวะภายในหรือกระดูกที่ทิ่มแทงเข้าไปในอวัยวะภายใน นอกจากนี้ บางโรคยังทำให้เกิดการตกเลือดภายใน เช่น การตั้งครรภ์นอกมดลูก โรคที่ทำให้เลือดออกง่าย เลือดออกจากแผลในกระเพาะอาหาร หรือมะเร็งในระบบทางเดินอาหาร เป็นต้น การตกเลือดภายในอาจมีได้ผู้ป่วยที่พบว่ากระโหลกศีรษะแตกหักหรือบวม มีเลือดออกทางจมูกและหู ผู้ป่วยที่อาเจียนเป็นเลือด มีบาดแผลทะลุท้องและทรวงอก มีรอยช้ำมาก ๆ บริเวณท้องหรือบริเวณทรวงอก หน้าท้องตึงแข็ง เลือดออกทางปัสสาวะ เลือดออกทางทวารหนักหรือช่องคลอด รวมถึงผู้ป่วยที่กระดูกหัก เช่น กระดูกโคนขาหัก กระดูกแขนหัก เป็นต้น

การห้ามเลือดจากบาดแผลด้วยสมุนไพร

การห้ามเลือดจากบาดแผลในทางการแพทย์แผนปัจจุบันทำโดยการกดบาดแผลโดยตรงซึ่งอาจใช้นิ้วมือกดแน่น หรือใช้ผ้าพันบาดแผลให้แน่นก็ได้ ถ้าเลือดยังไม่ยอมหยุดให้ใช้นิ้วมือบีบเส้นเลือดโดยตรงหรือใช้นิ้วมือกดตรงจุดเลือดออกบนกระดูกและขยส่วนของร่างกายที่เลือดออกให้สูงขึ้น ยกเว้นในกรณีที่กระดูกแขนหรือขาหัก ในกรณีที่เลือดออกรุนแรงอาจใช้วิธีการกดบนหลอดเลือดแดงที่สัมพันธ์กับจุดที่เลือดออก ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ภูมิปัญญาจากหมอพื้นบ้านและผู้สูงอายุในการห้ามเลือดจากแผลสดที่นิยมกันมากมีดังนี้

วิธีที่ 1 ใบสาบเสือ ใช้ใบสาบเสือผสมดิน (ต้องไม่แก่หรืออ่อนเกินไป) 3-4 ใบ ล้างให้สะอาด นำมาขยี้ให้เข้ากัน มีน้ำออก ปิดแผลที่เลือดออก เมื่อเลือดหยุดก็เอาออก

วิธีที่ 2 ใบสาบเสือผสมปูนแดง ใช้ใบสาบเสือ 3-4 ใบ ล้างให้สะอาด นำมาขยี้ให้เข้า แล้วใส่ปูนแดงขนาดเท่าเม็ดถั่วเขียว 2 เม็ด ขยี้ให้เข้ากัน แล้วใส่แผล

วิธีที่ 3 ยาฉุน ใช้ยาฉุนหรือยาสูบแห้งๆ เปะหรือพอกแผลได้เลย สมัยก่อนถ้าถูกมีดบาดเป็นแผลลึก เลือดไม่หยุดจะใช้ยาฉุนแห้งพอกแผล จะห้ามเลือดไว้ได้

วิธีที่ 4 ยางกล้วย ใช้ยางกล้วยหคใส่แผล ยางกล้วยจะได้จากกาบกล้วยอ่อนๆ หรือหน่ออ่อนจะมียางหรือปาดกล้วยดิบเอาน้ำยางมาใส่แผลก็ได้ เลือดจะหยุด

วิธีที่ 5 ไยเมงมูม ใช้ไยเมงมูมที่อยู่ตามฝาบ้านหรือสังกะสี ไยเป็นแผ่นกลมๆ นุ่มๆ สีขาว เอาแผ่นไยมาแปะแผล

วิธีที่ 6 ยอดใบตองอ่อนๆ ที่ยังม้วน ใช้ยอดใบตองอ่อนๆ ที่ยังม้วนอยู่ เอามาขี้อ้ำ แปะที่แผล หรือเอามาเคี้ยวแปะแผล ชั่วครู่ (แป็บเดียว) เลือดก็หยุด

วิธีที่ 7 ยางของพืช ยางพืชที่นิยมนำมาใช้ในการห้ามเลือดมากที่สุด ได้แก่ ยางบอน ยางจากยอดต้นเปล้า (เด็ดยอดอ่อน แล้วใช้ยางหยอดแผลจะห้ามเลือดและสมานแผลได้) ยางต้นแสยก (นางกวัก) ยางผักบุ้ง ยางจากต้นน้ำนมราชสีห์ ยางผื่นต้น ยางสบู่ดำ ยางหนุมนานั่งแทน นำน้ำยางมาหยดใส่แผล เลือดจะหยุดทันที

วิธีที่ 8 กระจเม็ง กระจเม็งใช้ได้ทั้งดอกสีเหลืองและสีขาว เอามาล้างให้สะอาด ขยี้หรือตำให้ละเอียด แล้วแปะแผล เลือดจะหยุดไหลทันที

เรื่องที่ 3 สมุนไพรที่ใช้บำบัดภาวะเลือดกำเดาออกจมูก

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภาวะเลือดกำเดาออกจมูก

เลือดกำเดาออกจมูกเกิดจากหลอดเลือดฝอยที่บริเวณเยื่อจมูกมีการแตกทำลาย ทำให้มีเลือดไหลออกทางจมูก ซึ่งมีสาเหตุจากการได้รับบาดเจ็บ เช่น ถูกแรงกระแทกที่ดั้งจมูก ศีรษะถูกกระแทกอย่างแรง เป็นต้น และอาจพบร่วมกับภาวะความดันโลหิตสูง โรคติดเชื้อ โรคเลือด โรคมะเร็งหรือเนื้องอกในจมูกหรือโพรงหลังจมูก การห้ามเลือดในทางการแพทย์แผนปัจจุบันให้นั่งก้มศีรษะไปข้างหน้ามากๆ และใช้นิ้วมือกดปีกจมูกทั้งสองข้างให้แน่น 5-10 นาที บอกให้ผู้ป่วยหายใจทางปาก และใช้น้ำแข็งวางบนดั้งจมูก รวมทั้งห้ามตั้งน้ำมูก ถ้าไม่ได้ผลให้ทำซ้ำอีกครั้งนาน 10 นาที ถ้าเลือดยังไม่หยุด ให้ใช้ผ้าก๊อชหรือผ้าสะอาดชิ้นเล็กๆ ชุบอะดรีนาลีนความเข้มข้น 1:1,000 ให้ชุ่มสอดเข้าในรูจมูกข้างที่มีเลือดออก ยัดให้แน่น ขานี้จะช่วยให้หลอดเลือดฝอยตีบลงและเลือดหยุดได้ ควรยัดผ้าก๊อชไว้นาน 2-3 ชั่วโมง เมื่อแน่ใจว่าเลือดหยุดดีแล้วจึงค่อยๆ ดึงออก ในรายที่เลือดออกไม่หยุด อาจต้องรักษาโดยการใช้ไฟฟ้า (electrocautery)

การบำบัดภาวะเลือดกำเดาออกจมูกด้วยสมุนไพร

ภูมิปัญญาของหมอพื้นบ้านและผู้สูงอายุในการบำบัดภาวะเลือดกำเดาออกในการศึกษาคั้งนี้ส่วนใหญ่แนะนำให้นั่งหงอนหน้าหรือนอนหัวสูง แล้วใช้น้ำแข็งหรือผ้าชุบน้ำเย็นวางบนหน้าผากและจมูก ส่วนสมุนไพรที่ใช้มี 2 ประเภท คือสมุนไพรที่ใช้ภายนอกและสมุนไพรที่ใช้รับประทาน มีดังนี้

1. สมุนไพรที่ใช้ภายนอก มักใช้ในกรณีฉุกเฉินเพื่อให้เลือดหยุดก่อน สมุนไพรที่ใช้มีดังนี้

วิธีที่ 1 ใบพลู ใช้ใบพลูขี้ แล้วอุดไว้ในรูจมูกข้างที่มีเลือดกำเดาออก แล้วให้นอนหงาย

วิธีที่ 2 ใบเลื่อหมอบ (ใบสาบเสื่อ) ใช้ใบเลื่อหมอบขยี้จุมูกข้างที่มีเลือดออกไว้ก็หาย เคยใช้ตอนเด็กๆ ก็หาย

วิธีที่ 3 รากไฟลกับปูนแดง ให้เอารากไฟล 1 กำมือ ล้างให้สะอาด ผสมปูนแดงเล็กน้อย ตำให้ละเอียด คั้นเอาแต่น้ำ ค่อยๆ หยอดจุมก ช่วยสมานแผลในจุมก

2. สมุนไพรที่รับประทาน มักใช้ในกรณีที่มีเลือดกำเดาออกบ่อยๆ หรือเมื่อเลือดกำเดาหยุดแล้วก็ให้รับประทานสมุนไพรต่อไปเพื่อให้หายขาด ดังนี้

วิธีที่ 1 ต้นหรือรากข้าว มีวิธีใช้ 2 วิธี ดังนี้

1.1 ต้นหญ้าข้าว โดยเอาต้นหญ้าข้าว (ข้าวเหนียวดำ ต้นสีม่วง) ถอนมา 1 กำมือ ตัดเอาส่วนที่เป็นรากมา ต้มกับน้ำ ใช้ดื่มแทนน้ำได้เลย ดื่มใหม่ทุกวัน ประมาณ 2-3 วันก็หาย

1.2 ต้นข้าวที่ยังไม่ออกรวง ไปถอนต้นข้าวในนาที่ยังไม่ออกรวงทั้งราก สูงประมาณ 1 คืบ จำนวน 3 ต้น เอามาต้ม ใส่น้ำครึ่งขัน (2 แก้ว) แล้วต้มน้ำให้เดือด เอาน้ำมาดื่ม ดื่มแทนน้ำ พอยาจัดก็เปลี่ยน ดื่ม 2-3 วันก็หาย

วิธีที่ 2 ถั่วเขียว ใช้ถั่วเขียวไม่กระเทาะเปลือกต้มน้ำตาลทรายแดง (โบราณต้องตากน้ำค้างไว้ด้วย) รับประทานเช้า-เย็น ครั้งละถ้วย ถ้วยขนาดไหนก็ได้ รับประทานไปเรื่อยๆ จนกว่าอาการเลือดกำเดาออกจะหายไป

วิธีที่ 3 ยอดมะขามอ่อนและเถาคัน ให้กินยอดมะขามอ่อนก่อน จากนั้นเอาต้นเถาคันทั้งต้น 1 กำมือ ใส่น้ำ 1 แก้ว ต้มเป็นน้ำให้ดื่ม จะหายขาด ไม่เป็นอีก

วิธีที่ 4 แก่นฝาง เอาแก่นฝางต้ม โดยให้น้ำออกเป็นสีชมพู ดื่มครั้งละครึ่งแก้ว เช้า-เย็น ประมาณ 10 วัน เลือดกำเดาจะหยุด

เรื่องที่ 4 สมุนไพรที่ใช้บำบัดอาการอาเจียนเป็นเลือด

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับอาการอาเจียนเป็นเลือด

การอาเจียนเป็นเลือดเกิดจากการตกเลือดในระบบทางเดินอาหารส่วนต้นคือจากหลอดอาหารถึงลำไส้เล็กส่วนต้น ซึ่งมักมีสาเหตุมาจากการถูกทำร้ายร่างกายหรือตกจากที่สูงจนอวัยวะภายในฉีกขาด หรือเกิดจากการมีแผลในกระเพาะอาหาร ซึ่งหลังจากอาเจียนเป็นเลือดแล้วจะมีอาการหน้ามืด เป็นลม ถ้าเลือดออกมากจะกระหายน้ำ เหงื่อออก ใจสั่น ตัวเย็น ความดันโลหิตลดลง ชีพจรเบาเร็วและเข้าสู่ภาวะช็อกในที่สุด (สุดาพรรณ รัญจิรา 2546: 273-274)

สมุนไพรที่ใช้บำบัดอาการอาเจียนเป็นเลือด

สมุนไพรที่ใช้บำบัดอาการอาเจียนเป็นเลือดของหมอพื้นบ้านและผู้สูงอายุในการศึกษาคั้งนี้จำแนกเป็น 2 ประเภทตามสาเหตุ คือ สมุนไพรที่ใช้บำบัดอาการอาเจียนเป็นเลือดจากการถูกทำร้ายร่างกายและสมุนไพรที่ใช้บำบัดอาการอาเจียนเป็นเลือดจากแผลในกระเพาะอาหาร ดังนี้

1. สมุนไพรที่ใช้บำบัดอาการอาเจียนเป็นเลือดจากการถูกทำร้ายร่างกาย

วิธีที่ 1 ใบหนุมานประสานกาย เอาใบหนุมานประสานกาย 1 กำมือ มาตำให้ละเอียด ผสมเหล้าขาว 30 ซีซี. คั้นเอาแต่น้ำมาดื่มวันละครั้ง ติดต่อกัน 7 วัน หรือใช้ใบหนุมานประสานกาย 1 กำมือ มาใส่น้ำพอประมาณ ต้มจนน้ำเดือดนาน 10 นาที คั้นครั้งละ 1 ถ้วยกาแฟ วันละ 3 ครั้งนาน 7 วัน

วิธีที่ 2 หนุมานประสานกายกับขมิ้นชันหรือขมิ้นอ้อย เอาใบหนุมานประสานกายผสมกับขมิ้นชันหรือขมิ้นอ้อยหั่นเป็นแว่น ในสัดส่วนเท่าๆ กัน ใส่น้ำพอประมาณ ต้มจนน้ำเดือดนาน 10 นาที คั้นครั้งละ 1 ถ้วยกาแฟ วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร ติดต่อกัน 7 วัน

วิธีที่ 3 ว่านกาบหอย เอาใบว่านกาบหอย 4-5 ใบ ต้มกับน้ำ 1 ถ้วย เติมน้ำตาลเล็กน้อย ดื่มก่อนอาหาร เช้า-เย็น ติดต่อกัน 7 วัน

2. สมุนไพรที่ใช้บำบัดอาการอาเจียนเป็นเลือดจากการเป็นแผลในกระเพาะอาหาร สมุนไพรที่ใช้ได้ผลคือ **ขมิ้นชันสด** โดยเอาขมิ้นชันสด 3 หัว ล้างให้สะอาด ตำให้ละเอียด แล้วใส่สารส้มเท่าปลายนิ้วก้อย เติมหาล้างไปเล็กน้อยพอคั้นน้ำได้ คั้นเอาน้ำให้ดื่มประมาณ 15 ซีซี. ดื่ม 1-2 ครั้งก็หายแล้ว

เรื่องที่ 5 สมุนไพรที่ใช้บำบัดบาดแผลสด

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับบาดแผลสด

บาดแผล หมายถึง การฉีกขาดของผิวหนังหรือเนื้อเยื่อต่างๆ ของร่างกาย (วิชัย วนดุรงค์สุวรรณและทศ ศาสตร์ หาญรุ่งโรจน์ 2536:131) บาดแผลแบ่งเป็น 2 ประเภทได้แก่ บาดแผลปิดและบาดแผลเปิด กล่าวคือ บาดแผลปิดนั้น ผิวหนังจะไม่ฉีกขาด แต่เนื้อเยื่อ เอ็นใต้ผิวหนัง หลอดเลือดฝอยหรือกล้ามเนื้อฉีกขาด โดยมีลักษณะบวม เจ็บปวดซึ่งเรียกว่า ห้อเลือด ส่วนบาดแผลเปิดนั้นผิวหนังจะฉีกขาดเป็นแผลและมีเลือดออก บาดแผลเปิดมี 5 ลักษณะ ได้แก่บาดแผลถลอก บาดแผลฉีกขาด บาดแผลตัด บาดแผลถูกแทง และบาดแผลถูกยิง ในทางการแพทย์แผนปัจจุบันนั้น การบำบัดบาดแผลเปิดโดยทั่วไปจะต้องทำความสะอาดบาดแผลโดยใช้ น้ำเกลือ (0.9% Normal saline) ถ้าไม่มีให้ใช้น้ำ 1 ลิตรผสมเกลือ 1 ช้อนชา ต้มให้เดือด แล้วปล่อยให้เย็น นำมาใช้แทนน้ำเกลือในการชะล้างบาดแผลได้ หรืออาจใช้น้ำต้มสุกแทนน้ำเกลือก็ได้ จากนั้นใช้แอลกอฮอล์ 70% ใช้เช็ดรอบๆ แผล เพื่อฆ่าเชื้อโรค ในกรณีที่เป็บาดแผลถลอกและแผลสดให้ใช้เบทาดีน (Betadine หรือ Povidone-iodine 10%) ทาแผล แล้วจึงปิดแผลด้วยผ้าสะอาดปราศจากเชื้อโรค ปิดพลาสติกหรือผ้าปิดแผลหรือใช้ผ้าพันแผลไว้

การบำบัดบาดแผลสดด้วยสมุนไพร

จากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ภูมิปัญญาจากหมอพื้นบ้านและผู้สูงอายุในการรักษาบาดแผลสดในภาวะฉุกเฉินที่นิยมใช้กันมีดังนี้

- การล้างแผลให้สะอาด

วิธีที่ 1 เปลือกมังคุด เอาเปลือกมังคุดมาต้มน้ำ แล้วเอาน้ำมาล้างแผล สมุนไพรที่นำมาล้างแผลมักใช้สมุนไพรสด นอกจากเปลือกมังคุดแล้ว ก็อาจใช้เปลือกแค เปลือกต้นมะขามเทศ เอามาต้มแล้วใส่เกลือเล็กน้อย นำมาล้างแผล

วิธีที่ 2 ยอดทับทิม ใช้ยอดทับทิม 7 ยอด กลั่นใจเค็ด นำมาต้มกับน้ำปูนใส แล้วใช้ล้างแผล ถ้าหาสมุนไพรไม่ได้ ก็ใช้น้ำฝนในการล้างแผลแทนได้

วิธีที่ 3 ใบมะขามแก่ๆ เอาใบมะขามแก่ๆ มาต้มกับน้ำ ใช้น้ำล้างแผล

- การบำบัดบาดแผล

วิธีที่ 1 ใบสาบเสือ ใช้ใบสาบเสือนำมาขยี้ให้หยาบหรือตำให้ละเอียด แล้วนำมาแปะแผล เลือดจะหยุด แผลก็หาย

วิธีที่ 2 ใบสาบเสือ ปูนและยาจุน ใช้ใบสาบเสือ ปูน และยาจุนขยี้ให้เข้ากัน แล้วนำมาปิดแผล

วิธีที่ 3 กระทียม ถ้าเป็นแผลใหม่ๆ เช่น มีดบาด เป็นต้น เมื่อล้างแผลสะอาดแล้ว ใช้กระทียมสดๆ 2-3 กลีบล้างให้สะอาด ตำให้ละเอียด เติมน้ำต้มสุก 1 ช้อนชา คนให้เข้ากัน แล้วใช้ตำลือชุบน้ำยามาทาแผล (หมอสุดใจ เจริญผล จ.กาญจนบุรี)

วิธีที่ 3 ไพลสด ใช้หัวไพลสดนำมาล้างให้สะอาด ปอกเปลือก หั่นแล้วตำให้ละเอียด คั้นเอาน้ำมาล้างแผล เอากากพอกแผล ปิดแผลหรือพันแผลให้แน่น ทำแผลเช้า-เย็น หากเป็นแผลที่ฝีเย็บของหญิงหลังคลอดให้ใช้ไพลนำมาตำ ใส่เกลือ และเหล้า คั้นเอาน้ำล้างแผล

วิธีที่ 4 ยางต้นเสยง ใช้ยางต้นเสยงใส่แผล อย่าให้แผลถูกน้ำ จะหายเร็ว (ยางต้นเสยงรับประทานไม่ได้ เพราะเป็นพิษ รับประทานเพียง 3 หยดอาจเสียชีวิตได้)

วิธีที่ 5 ใบหนุมานประสานกาย ใช้ใบหนุมานประสานกาย นำมาเคี้ยวหรือตำให้ละเอียด พอกแผล

วิธีที่ 6 จักรนารายณ์ เอาใบจักรนารายณ์มาล้างให้สะอาด หั่นและตำให้ละเอียด เอามาพอกแผล ใช้ผ้าปิดหรือพันแผลไว้ เพียงวันเดียวแผลก็หายแล้ว จักรนารายณ์ต้องใช้ของแท้ ใบจะกลม ดอกสีเหลืองและใต้ใบมีขน

วิธีที่ 7 น้ำมันมะพร้าว ถ้าเป็นแผลเล็กๆ ใช้น้ำมันมะพร้าวทาที่หาย

วิธีที่ 8 น้ำมันไพลกับขมิ้นชัน ส่วนประกอบมีไพล 2 กำมือ ขมิ้นชัน 2 กำมือ กระทียม 1 หัว เกลือตัวผู้ 7 เม็ด น้ำมันมะพร้าวครึ่งลิตร ล้างไพลและขมิ้นชันให้สะอาด ปอกเปลือก หั่นเป็นแว่น ๆ นำน้ำมันมะพร้าวมาเคี้ยวใส่ไพล ขมิ้นชัน กระทียม และเกลือลงไปเคี่ยวจนเหลือง กรองกากออก ใช้ทำแผลเช้า-เย็น โดยล้างแผลให้สะอาดก่อน

วิธีที่ 9 น้ำมันโจร วิธีการรักษามี 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ใช้คาถา คาถาที่ใช้คือ ตั้งนะโม 3 จบ เริ่มด้วย "พุทชังปัดคัจฉามิ ชัมมังปัดคัจฉามิ สังฆังปัดคัจฉามิ ปริสุทโท จิหิภาวัง ติมังทาเรหิ อุปาทะโก ปัดจุชะรามิ **พุทติยมปิ** พุทชังปัดคัจฉามิ ชัมมังปัดคัจฉามิ สังฆังปัดคัจฉามิ ปริสุทโท จิหิภาวัง ติมังทาเรหิ อุปาทะโก ปัดจุชะรามิ **ตติยมปิ** พุทชังปัดคัจฉามิ ชัมมังปัดคัจฉามิ สังฆังปัดคัจฉามิ ปริสุทโท จิหิภาวัง ติมังทาเรหิ อุปาทะโก ปัดจุชะรามิ" ท่อง 3 จบ

ขั้นตอนที่ 2 ใช้น้ำมันโจรทา เอาขมิ้นอ้อย 1 หัวใหญ่ หรือ 1 กำมือ ขมิ้นชัน 5 หัวหรือ 1 กำมือ กระเทียม 3 กลีบ (ใช้ป้องกันบาดทะยัก) ฟ้าทะลายโจร 1 กำมือ นำมาหั่น และตำ น้ำมันพืช (อาจเป็นน้ำมันปาล์ม น้ำมันงา น้ำมันมะพร้าว แต่น้ำมันปาล์มดีที่สุด เพราะกลิ่นหอม ไม่จืด ไม่เหม็นหืน) 1/2 ลิตร นำสมุนไพรมานี้ไปต้มในน้ำมันจนเหลือง แล้วใส่เกลือตัวผู้ 3 เม็ด เคี่ยวต่อ ยกลง ทิ้งไว้ให้เย็น กรองกากออก ขณะอุ่นๆ ใส่เหล้า 35 ดีกรี 1/2 เป๊กหรือประมาณ 15 มิลลิลิตร (ฆ่าเชื้อรา เป็นสารกันบูด) นำมาใส่แผลสด แผลจากอุบัติเหตุ ตกจากที่สูง แผลงสัตว์กัดต่อย กระจกแตกหัก ข้อเคล็ด ปวดฟันได้

วิธีที่ 10 น้ำมันขโมย สูตรน้ำมันขโมยให้ใช้น้ำมันมะพร้าว 300 ซีซี. เคี่ยวด้วยยาบอระเพ็ด 7 ท่อน (ท่อนละ 1 สอก) ขมิ้นอ้อย 7 แว่น กระเทียม 7 กลีบ (หรือถ้าทำมากก็เพิ่มเป็น 7 หัว) เกลือเล็กน้อยจนเหลือง กรองกากออก กรอกใส่ขวดเก็บไว้ น้ำมันนี้ใช้ได้ทั้งแผลสดและแผลเรื้อรัง ไม่ควรทำมาก เพราะถ้าทิ้งไว้นาน ฤทธิ์ยาอาจเสื่อมลง

เรื่องที่ 6 สมุนไพรที่ใช้บำบัดบาดแผลไฟไหม้น้ำร้อนลวก

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับแผลไฟไหม้น้ำร้อนลวก

บาดแผลไฟไหม้ หมายถึง บาดแผลที่เกิดจากความร้อน เช่น ไฟ รังสี แสงแดด สารเคมีจำพวกกรดและด่าง ส่วนบาดแผลน้ำร้อนลวก หมายถึง บาดแผลที่เกิดจากความร้อนชนิดเปียก เช่น น้ำเดือดหรือไอน้ำเดือด น้ำมันที่ร้อนจัด หรือน้ำเชื่อมเดือดๆ (ราชันิพร ภูกร 2533: 53) ลักษณะของแผลไฟไหม้น้ำร้อนลวกจะประเมินจากความกว้างและความลึกของบาดแผลซึ่งมี 3 ระดับ ดังนี้

1. บาดแผลไหม้ระดับหนึ่ง พบเนื้อเยื่อชั้นหนังกำพร้าถูกทำลาย ลักษณะผิวหนังเป็นสีชมพูหรือแดงเรื่อ ปวดแสบปวดร้อนเล็กน้อยในระยะ 24-48 ชั่วโมง ขอบแผลเรียบ อาจบวมเล็กน้อย ต่อมาจะจางหายหรือหลุดลอกออกไป และหายเป็นปกติภายใน 2-3 วัน โดยไม่มีแผลเป็น
2. บาดแผลไหม้ระดับสอง พบเนื้อเยื่อชั้นหนังกำพร้าถูกทำลายหมดไปจนถึงหนังแท้ ผิวหนังจะมีสีชมพูหรือสีแดง มีตุ่มน้ำพองขึ้นมา เมื่อตุ่มแตกจะมีน้ำเหลืองไหลออกมา เจ็บปวดมาก เมื่อแผลหายแล้วอาจเป็นแผลเป็น ถ้าไม่มีการติดเชื้อแผลจะหายภายใน 10-14 วัน
3. บาดแผลไหม้ระดับสาม พบเนื้อเยื่อชั้นหนังกำพร้า หนังแท้ รวมถึงชั้นลึกซึ่งเป็นไขมัน รากต่อมเหงื่อ รากขุมขน ปลายประสาท กล้ามเนื้อและกระดูกถูกทำลายหมด ผิวหนังมักเปลี่ยนเป็นสีขาว สีดำ หรือสีน้ำตาล

เส้นเลือดเล็กๆ และเซลล์ถูกทำลายหมด มักไม่เจ็บปวดเพราะประสาทรับความรู้สึกเจ็บปวดถูกทำลาย ขนหลุดง่าย เนื้อเยื่อผิวหนังไม่อาจงอกขึ้นมาใหม่ ร่างกายต้องอาศัยเยื่อพังคืดปกคลุมแทน จึงเกิดแผลเป็นขึ้น ถ้าแผลเป็นนั้นเกิดบริเวณข้อพับจะหดรั้ง ทำให้เหยียดข้อนั้นไม่ได้ ทำให้เกิดความพิการตามมาได้

หากผู้ป่วยมีบาดแผลไหม้ระดับสองและระดับสามต้องส่งต่อ โดยเฉพาะผู้ป่วยที่มีบาดแผลไหม้ระดับสาม ควรรับนำส่งโรงพยาบาลทันที เพราะอาจเกิดภาวะช็อกจากการเสียน้ำและโปรตีน จนเสียชีวิตได้ ซึ่งไม่ว่าจะเป็นบาดแผลไหม้ระดับใด การปฐมพยาบาลขั้นแรกสุดให้ใช้ความเย็น โดยใช้น้ำเย็นราดบริเวณผิวหนังที่ถูกความร้อนหรือประคบด้วยความเย็น เพื่อลดความร้อนที่จะไปทำลายผิวหนังและกล้ามเนื้อ

การบำบัดบาดแผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวกด้วยสมุนไพร

ผลการศึกษาในครั้งนี้พบว่า วิธีการที่หมอพื้นบ้านและผู้สูงอายุนิยมใช้ในการรักษาบาดแผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวกมีดังนี้

วิธีที่ 1 ว่านหางจระเข้ เอาว่านหางจระเข้ปอกเปลือกสีเขียวออก ล้างยางสีเหลืองๆ ออกให้หมด ใช้เนื้อวุ้นใสๆ ของว่านหางจระเข้ปิดแผล ทำให้ไม่ปวดแสบปวดร้อน ถ้าแผลถูกป้อมมอเตอร์ไซด์ลวกแล้วใช้วุ้นว่านหางจระเข้ทาแผลจะไม่พองและไม่เป็นแผลเป็น

วิธีที่ 2 ใบบัวบก ใช้ใบบัวบกล้างให้สะอาด นำมาตำให้ละเอียด ผสมน้ำเล็กน้อย แล้วคั้นเอาแต่น้ำมาทาแผล ทำให้เย็นดับพิษร้อน

วิธีที่ 3 ว่านมหากาฬ ใช้ว่านมหากาฬ (ใช้ได้ทั้งใบและหัว) ล้างให้สะอาด นำมาตำให้ละเอียด ปิดหรือพอกแผล

วิธีที่ 4 ใบเสลดพังพอน ใช้ใบเสลดพังพอนตัวผู้และตัวเมีย นำมาล้างให้สะอาด ตำให้ละเอียดแล้วพอกแผล

วิธีที่ 5 หล่ำน้าดับไฟ ใช้ต้นหล่ำน้าดับไฟทั้งต้นทั้งราก ตำให้ละเอียด แล้วเอามาทาแผลจะหายดี

วิธีที่ 6 ใ้ฟ้าปกแก่ ใช้ใ้ฟ้าปกแก่ๆ โดยเอาฟ้าปกมาผ่าซีก เอาช้อนขูดใ้ฟ้าปกออกมาเปะหรือพอกแผล จะไม่ปวดแสบปวดร้อน

วิธีที่ 7 ปูนกับน้ำมะนาว เอาปูนกินหมากมาผสมกับน้ำมะนาวให้เข้ากัน แล้วทาแผลไฟไหม้

วิธีที่ 8 น้ำมันมะพร้าวกับน้ำปูนใส ใช้น้ำมันมะพร้าวผสมกับน้ำปูนใสในสัดส่วน 1:1 คนให้เข้ากัน ใช้ทาแผลบ่อยๆ

วิธีที่ 9 น้ำมันมะพร้าวกับไข่สุก ใช้น้ำมันมะพร้าวผสมไข่สุก เอาเฉพาะไข่แดง ผสมเหล้าขาว คนให้เข้ากัน นำมาทาแผล

วิธีที่ 10 น้ำมันขมิ้นชันชูปก๊อซ ทำน้ำมันขมิ้นโดยเอาขมิ้นสด 2 กิโลกรัม น้ำมันพืช 1 กิโลกรัม ทอดจนเกรียม กรองเอาขมิ้นออก ใ้วาสลิน ½ กิโลกรัม เมื่อวาสลินละลาย ยกออกจากเตา ทิ้งไว้ให้อุ่นๆ เติมน้ำมัน 50

กรัม (ช่วยกัดฝ้าและหนอง) ไม่ควรใส่ขณะวาสลินกำลังร้อนเพราะพิมเสนจะระเหยหมด เอาผ้าก๊อชที่นำเชื้อแล้วใส่ลงในกระป๋องสะอาด เทวาสลินใส่ ใช้ทำแผลไฟไหม้น้ำร้อนลวก แผลกดทับและแผลเบาหวานแทน Sulfatulle ที่นำเข้าจากต่างประเทศ

เรื่องที่ 7 สมุนไพรบำบัดพิษจากสารเคมีทางการเกษตร

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับพิษจากสารเคมีทางการเกษตร

1. พิษจากสารเคมีทางการเกษตร ปัญหาการเจ็บป่วยจากการได้รับพิษในประเทศไทยและทั่วโลกมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น โดยส่วนใหญ่ได้รับสารพิษจากสารเคมีทางการเกษตร รองลงมาเป็นสารพิษจากข้าวของเครื่องใช้ภายในบ้านจำพวกน้ำยาล้างห้องน้ำ น้ำยาล้างจาน นอกนั้นเป็นสารพิษจากยาฆ่าแมลง ยารักษาโรค สารเคมีที่รั่วไหลจากโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ รวมทั้งสารพิษจากพืชและอาหารบางชนิด (วินัย วานุกุล, 2550: 1) สารเคมีที่ใช้ทำการเกษตรซึ่งทำให้เกิดอาการเจ็บป่วยมี 2 กลุ่มใหญ่ คือ สารกำจัดแมลง และสารกำจัดวัชพืช สารกำจัดแมลงที่ใช้บ่อยคือ สารกลุ่มออร์กาโนฟอสเฟต คาร์บาเมต ออร์กาโนคลอรีน และไพรีทรอยด์ ส่วนสารกำจัดวัชพืชที่ใช้บ่อยคือ พาราควอตและไกลโฟเสต สารเคมีดังกล่าวเข้าสู่ร่างกายได้ 3 ทาง ได้แก่ ทางผิวหนัง ทางการหายใจ และทางการกลืนกิน ซึ่งจะทำให้เกิดพิษทั้งเฉียบพลันและเรื้อรัง เมื่อสารเคมีกำจัดศัตรูพืชเข้าสู่ร่างกาย เลือดจะพาสารเคมีเข้าสู่ทุกส่วนของร่างกาย อาการผิดปกติที่เกิดจากการได้รับพิษจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชจะรุนแรงมากหรือน้อย และรวดเร็วเพียงใดขึ้นอยู่กับชนิดของสารเคมี เวลาที่สัมผัสปริมาณหรือความเป็นพิษของสารเคมีนั้นว่ารุนแรงมากน้อยเพียงใด

2. อาการและอาการแสดงและการปฐมพยาบาล อาการและอาการแสดงจากพิษของสารเคมีทางการเกษตรเฉียบพลันจากกำจัดศัตรูพืชทำให้เกิดอาการปวดศีรษะ มึนงง คลื่นไส้ อาเจียน เจ็บหน้าอก ปวดกล้ามเนื้อ หงื่อออกมาก ท้องเสีย เป็นตะคริว หายใจติดขัด มองเห็นไม่ชัดเจน ถ้าไม่ได้รับการรักษาพยาบาลอย่างทันที่ทั้งนี้ก็อาจมีอาการรุนแรงจนเสียชีวิตได้ นอกจากอาการดังกล่าวแล้ว ในส่วนของร่างกายที่สัมผัสกับสารเคมีกำจัดศัตรูพืชโดยตรงก็จะเกิดอาการระคายเคือง ได้แก่ ผิวหนังแห้งไหม้ มีรอยแดง ดำ ระคายเคืองจมูก ปากและคอ น้ำตาไหล และไอ เล็บมือเล็บเท้าเปลี่ยนสีเป็นสีฟ้าและสีดำ บางรายเล็บหลุดร่อนออกไปเลยก็มี ซึ่ง จะทำการปฐมพยาบาลโดยเคลื่อนย้ายผู้ป่วยไปยังบริเวณที่อากาศถ่ายเทสะดวก ใช้ผ้าคลุมปิดปากและจมูก ถ้าสารเคมีเข้าตาให้รีบล้างตาด้วยน้ำสะอาดประมาณ 15 นาที ถ้าพิษสัมผัสผิวหนังตามร่างกายให้เปลี่ยนเสื้อผ้าทันที และทำความสะอาดผิวหนังบริเวณที่สัมผัสสารพิษด้วยน้ำสะอาดอย่างน้อย 15 นาที และในกรณีที่สารพิษเข้าปากต้องทำให้ผู้ป่วยอาเจียนออกมาโดยเร็ว โดยใช้ด้ามช้อนกดที่คอหอยหรือให้ดื่มน้ำเกลืออุ่นเข้มข้น ซึ่งเตรียมโดยใช้เกลือแกง 1 ช้อนโต๊ะผสมกับน้ำอุ่น 1 ถ้วยสะอาด (ห้ามทำในกรณีที่ผู้ป่วยดื่มกรด ด่าง น้ำมันก๊าด หรือยากระตุ้นการชัก) จากนั้นนำผู้ป่วยส่งโรงพยาบาลเพื่อล้างท้องและให้การรักษาต่อไป ในกรณีที่ผู้ป่วยไม่

รู้สึกตัว ควรเก็บภาชนะบรรจุสารพิษ เช่น สลากยา ซองยา และสิ่งที่ผู้ป่วยอาเจียนออกมา เพื่อนำมาตรวจที่โรงพยาบาล และจัดให้ผู้ป่วยนอนในลักษณะตะแคงข้าง เพื่อป้องกันภาวะทางเดินหายใจอุดตัน จากนั้นรีบนำส่งโรงพยาบาลที่ใกล้ที่สุด (Henry & Wiseman, 1997; ฉันทนา ผดุงเทศ, 2549: 1-5)

การบำบัดพิษจากสารเคมีทางการเกษตรด้วยสมุนไพร

ผลการศึกษารั้วนี้พบว่าหมอพื้นบ้านและผู้สูงอายุมีวิธีการบำบัดพิษจากสารเคมีทางการเกษตรดังนี้

วิธีที่ 1 รังจืดดอกม่วง ถ้าใช้เถาและใบต้องมีอายุ 2 ปีขึ้นไป แต่ถ้าใช้รากต้องมีอายุ 5 ปีขึ้นไปการใช้มีหลายวิธี ดังนี้

1.1 เอาใบรังจืดหรือทั้งต้น 1 กำมือใหญ่ๆ นำมาล้างเป็นท่อน ใส่น้ำท่วมยา นำไปต้มพอเดือด ต้มต่างน้ำ

1.2 เอาใบรังจืด 1 กำมือผสมกับน้ำมะพร้าว 1 ลูก บั่นให้ละเอียด นำมาต้ม แล้วหาย

1.3 ใช้ใบรังจืด 1 กำมือ โขลกให้ละเอียด เอน้ำหรือน้ำข้าวข้าวใส่ กรองเอาน้ำดื่ม 2 ชั่วโมง ต่อครั้งๆ ละ 1 กำมือ จนกว่าอาการจะดีขึ้น (ราว 2 วันหาย)

1.4 ใช้เถารังจืดดอกม่วงฝนกับน้ำข้าวข้าว นำมาดื่มต่างน้ำ จนกว่าอาการจะทุเลา

วิธีที่ 2 ใบรังจืดต้นดอกเหลือง เอาใบรังจืดต้นหรือกิ่งหยาบ 1 กำมือ ตำให้ละเอียด ใส่น้ำข้าวข้าว คั้นเอาแต่น้ำดื่มจนกว่าอาการจะดีขึ้น

วิธีที่ 3 รังจืดกับผัก ในกรณีที่ได้รับพิษปริมาณมาก ให้ดื่มน้ำรังจืดควบคู่กับน้ำผัก (ยาเย็น) ต่างน้ำ จนกว่าอาการจะดีขึ้น

วิธีที่ 4 ใบรังจืด กระเม็ง และหนุมานประสานกาย เอาใบรังจืด กระเม็งและหนุมานประสานกายอย่างละเท่าๆ กัน นำมาตำให้ละเอียด ผสมน้ำข้าวข้าวให้ผู้ป่วยดื่ม 2 วันๆ ละ 3 มื้อ

เรื่องที่ 8 สมุนไพรที่ใช้บำบัดผู้ที่กินยาพิษเพื่อฆ่าตัวตาย

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการกินยาพิษเพื่อฆ่าตัวตาย

การได้รับสารพิษหรือยาพิษโดยการกินในปัจจุบันมักเกิดจากปัญหาการตั้งใจฆ่าตัวตาย อีกส่วนหนึ่งเกิดจากอุบัติเหตุจากการกินสารพิษหรือยาพิษ โดยไม่ได้ตั้งใจซึ่งพบมากในเด็กเล็ก รวมถึงปัญหาการฆาตกรรมหรือที่เรียกตามภาษาชาวบ้านว่า “โดนวางยา” ทำให้อุบัติการณ์ของการได้รับสารพิษเพิ่มสูงขึ้นและเป็นปัญหาสำคัญในวงการสุขภาพของไทย วิธีการฆ่าตัวตายที่พบมากที่สุดได้แก่ 1) การกินยา เช่น ยาแก้ปวดลดไข้ ยานอนหลับ ยารักษาโรคหัวใจ เป็นต้น 2) วัตถุเคมีที่ใช้ในบ้าน เช่น ผงซักฟอก น้ำยาขัดพื้น แล็กเกอร์ เบนซิน ทินเนอร์ ดีดีที เป็นต้น 3) สารเคมีที่ใช้ในทางเกษตรกรรม เช่น ยาฆ่าแมลง ยาปราบวัชพืช เป็นต้น และ 4) ยาพิษที่ใช้เบื่อสัตว์ เช่น ยาเบื่อหนูหรือสุนัข เป็นต้น ซึ่งสารพิษเหล่านี้จะมีผลต่อระบบประสาทและสมอง ระบบเลือด ระบบ

ทางเดินหายใจ ดับ ทางเดินอาหาร หรืออื่นๆ บางชนิดอาจระคายเคืองต่อผิวหนังและเยื่อเมือกทางเดินอาหาร เช่น สารที่เป็นกรดและด่างอย่างแรง เป็นต้น หากไม่ได้รับการช่วยเหลืออย่างทันที่ผู้ป่วยอาจเสียชีวิตได้ (รุ่งเรือง กิจผาติ 2553:3) ซึ่งอาการของผู้ป่วยจะรุนแรงมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับชนิด ปริมาณ และระยะเวลาที่ได้รับ สารพิษเข้าไป อาการและอาการแสดงจากพิษของสารที่นำมาใช้ฆ่าตัวตายแต่ละชนิดจะแตกต่างกัน เช่น ถ้ากินยา **แก้ปวดพาราเซตามอล** 15-30 เม็ด จะมีอาการตาและตัวเหลือง ซึม เพ้อ ชัก และไตวาย กินยานอนหลับจะไม่ค่อยรู้สึกตัว หายใจตื้นและช้า เหงื่อออก ตัวเย็น ตัวเขียว รูม่านตาโต และไม่หดเมื่อถูกแสง หมกสติ ถ้ากินยา **ฆ่าแมลงประเภทออร์การ์โนฟอสเฟตจำพวกพาราไทออนหรือมาลาไทออน** จะมีอาการน้ำมูก น้ำตา น้ำลายและเหงื่อออกมาก น้ำลายฟุ้งปาก อาเจียน ปวดท้อง ท้องเสีย ตาลาย หัวใจอาจเต้นช้าหรือเร็วกว่าปกติ ความดันเลือดอาจต่ำหรือสูงกว่าปกติ กล้ามเนื้อเป็นตะคริวและอ่อนแรง อาจมีอาการหายใจแผ่วจนถึงหยุดหายใจ บางรายอาจ ชัก ซึมหรือหมกสติ ในกรณีที่กินยา **ปราบวัชพืชพาราควอทหรือกรัมมอกโซน** ยามีพิษรุนแรงมากโดยกัดเยื่อเมือกหลอดอาหาร ทำให้ริมฝีปากและลำคอไหม้พอง ปากเป็นแผล เจ็บคอ กลืนลำบาก และอาจทำให้หลอดอาหารเป็นแผลทะลุได้ นอกจากนั้นยังมีอาการอาเจียน ปวดท้อง แสบร้อนในอก ระยะต่อมาอาจเกิดอาการปัสสาวะน้อย ชัก ปอดบวม น้ำ ตับวาย หัวใจวาย ไตวาย ภายในไม่กี่ชั่วโมงถึงหลายวัน ในที่สุดจะมีอาการระบบหายใจล้มเหลวเนื่องจากเกิดเยื่อพังผืดในปอด และมีอัตราการเสียชีวิตสูงจากอวัยวะหลายระบบไม่ทำงาน หากยาที่กินเป็นกรดหรือด่างอย่างแรงจำพวกน้ำยาล้างห้องน้ำหรือน้ำยาล้างจานจะกัดเยื่อเมือกทางเดินอาหารจนไหม้และอักเสบ ผู้ป่วยจะเจ็บในปากและลำคอ กระหายน้ำ คลื่นไส้ อาเจียนเป็นเลือด กลืนลำบาก หายใจลำบากและช็อก และเสียชีวิตได้ (รุ่งเรือง กิจผาติ 2553:1; สุรเกียรติ อาชานานุภาพ 2544:702-703)

เมื่อพบผู้ที่กินสารพิษ ควรปฐมพยาบาลก่อนส่งโรงพยาบาล หากผู้ป่วยไม่ชักและยังมีสติอยู่ต้องรีบทำให้อาเจียนเอาสารพิษออก ถ้ามียาทำให้อาเจียน ได้แก่ น้ำเชื่อมไอพีแคค (syrup of ipecac) ก็ให้ผู้ป่วยกิน ผู้ใหญ่ใช้ 2 ช้อนโต๊ะ เด็กใช้ 1 ช้อนโต๊ะ ทารกต่ำกว่า 1 ปีใช้ 2 ช้อนชา ตามด้วยน้ำหรือนม 2 แก้ว ถ้าไม่มีให้ใช้น้ำมือล้างเข้าไปเช็ดที่ผนังลำคอ หรือใช้ไม้กดลิ้นหรือปลายค้ำช้อนเขี่ยก็ได้ **ในกรณีที่ผู้ป่วยกินกรด ด่าง น้ำมันก๊าด เบนซิน ทินเนอร์ หรือยังไม่ทราบชนิดของสารพิษ ห้ามทำให้อาเจียน** เมื่อผู้ป่วยอาเจียนแล้วรีบให้ผู้ป่วยดื่มนม 4-5 แก้ว เพื่อให้พิษเจือจาง ถ้ามียาถ่าน (activated charcoal) เช่น Ultracarbon ให้ผู้ป่วยกิน 100-200 เม็ด เพื่อลดการดูดซึมของสารพิษ ถ้าไม่มีให้กินไข่ดิบ 5-10 ฟองแทน ในกรณีที่ผู้ป่วยกินพาราควอท ให้ดื่มน้ำโคลนจากท้องร่องในสวน (ที่ไม่มีตะปูหรือเศษแก้ว) จะช่วยลดพิษจากยานี้ได้ หากผู้ป่วยหมกสติหรือชักไม่ควรทำ แล้วรีบส่งผู้ป่วยไปยังโรงพยาบาล โดยนำสารพิษที่ผู้ป่วยกินหรืออาเจียนออกมาไปให้แพทย์ดูด้วย

การบำบัดการฆ่าตัวตายด้วยสมุนไพร

การบำบัดผู้ป่วยที่ฆ่าตัวตายโดยการกินสารพิษของหมอพื้นบ้านและผู้สูงอายุในการศึกษารุ่นนี้โดยภาพรวมจะมีทั้งการดูดซับสารพิษและการขับพิษ ด้วยวิธีการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การดูดซับสารพิษด้วยดินหรือไข่ไก่ ให้เอาดินเหนียวดำๆ ผสมน้ำหรือดินโคลนเอามาตี้ม (เพื่อดูดซับพิษและลดความร้อนในร่างกาย) หรือใช้ไข่ไก่ 2 ลูก คนให้เข้ากัน แล้วตี้มเลย ถ้าหมดสติต้องจับกรอกปาก

ขั้นตอนที่ 2 การขับพิษ ส่วนใหญ่ใช้รางจืดดอกม่วง ย่านางแดงหรือย่านางเขียว ดังนี้

วิธีที่ 1 รางจืด ใช้ได้ทั้งต้นหรือใช้ใบก็ได้ ความเข้มข้นที่ใช้จะมากกว่าการรักษาผู้ที่ได้รับสารพิษจากสารเคมีทางการเกษตร ดังนี้

1.1 ใช้ใบรางจืดดอกม่วงหรือทั้งต้น 1 กำมือ เอามาตำให้ละเอียด ผสมน้ำข้าวข้าว คั้นเอาแต่น้ำมาตี้มทุกชั่วโมง จนกว่าจะฟื้นหรืออาการทุเลาลง

1.2 ใช้ใบรางจืด 2 กำมือใหญ่ๆ ผสมน้ำมะพร้าวแก่ 1 ลูก นำมาปั่นให้ละเอียด ตี้มซ้ำได้ทุกชั่วโมง จนกว่าจะฟื้นหรืออาการทุเลาลง

1.3 ใช้รางจืดดอกม่วงทั้งต้น 1 กำมือนำมาตี้มน้ำให้ผู้ป่วยตี้มครึ่งละ 1 แก้ว ตี้มซ้ำได้ทุกชั่วโมง จนกว่าจะฟื้น จากนั้นตี้มครึ่งละ 1 แก้ว เช้าและเย็น

1.4 ใช้เถารางจืดฝนบนฝาละมีหลายๆ ครั้ง โดยฝนกับน้ำข้าวข้าวให้ตี้มทุกชั่วโมง จนกว่าจะฟื้นหรืออาการทุเลา

1.5 ใช้ใบรางจืดดอกม่วง 7 ใบ ตำให้ละเอียด ใส่เหล้าขาว คั้นเอาแต่น้ำมาตี้ม 2-3 ครั้งอาการก็จะดีขึ้น

วิธีที่ 2 รากย่านางแดง เอารากย่านางแดงมาฝนกับน้ำข้าวข้าว 1 ถ้วยชา ให้ผู้ป่วยตี้มทุกชั่วโมง จนกว่าจะฟื้นหรืออาการทุเลาลง

วิธีที่ 3 ย่านางเขียว เอาย่านางเขียวทั้งเถาและใบมาตี้ม เอาน้ำมากิน ครั้งละ 1 แก้ว ทุกชั่วโมง จนกว่าจะฟื้นหรืออาการทุเลาลง

เรื่องที่ 9 สมุนไพรที่ใช้บำบัดภาวะอาหารเป็นพิษ

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับอาหารเป็นพิษ

ภาวะอาหารเป็นพิษเกิดขึ้นเมื่อเรากินอาหารที่ปนเปื้อนเชื้อแบคทีเรียหรือพิษของเชื้อแบคทีเรีย โดยมีอาการท้องเดิน อาเจียน และปวดท้อง และโดยทั่วไปจะเริ่มเกิดอาการภายหลังกินอาหาร 4-36 ชั่วโมง ภาวะอาหารเป็นพิษมีสาเหตุที่พบบ่อยคือ พิษจากเชื้อแบคทีเรีย พืชและสัตว์ที่บริโภค เชื้อแบคทีเรียที่ทำให้เกิดภาวะอาหารเป็นพิษมีหลายชนิด เช่น เชื้ออี.โคไล เชื้ออหิวาตกโรค เป็นต้น อาหารทะเลที่ทำให้เกิดภาวะอาหารเป็นพิษบ่อยๆ ได้แก่ ปลาปักเป้า แมงดาถ้วย และอาหารทะเลจำพวกกุ้ง หอย ปูและปลาที่กินเปลืองตอนเป็นอาหาร พืชที่ใช้เป็นอาหารแต่ทำให้เกิดพิษที่พบบ่อยได้แก่ เห็ดและกลอย ภาวะอาหารเป็นพิษมักเกิดในฤดูร้อน เนื่องจากการเก็บรักษาอาหารไม่เย็นพอที่จะป้องกันการเจริญเติบโตของเชื้อแบคทีเรีย (Ehrlich, 2008) ผู้ที่กิน

อาหารแล้วเป็นพิษมักพบในคนที่กินอาหารร่วมกันแล้วมีอาการพร้อมกันหลายคน โดยผู้ป่วยมักมีอาการคลื่นไส้ อาเจียน ปวดท้อง ถ่ายเป็นน้ำบ่อยครั้ง ปวดหัวและปวดเมื่อยตามกล้ามเนื้อ และมีไข้ ถ้ากินอาหารที่ปนเปื้อนเชื้อโรคมักจะปรากฏอาการภายใน 12-72 ชั่วโมง ถ้าเป็นพิษจากอาหารชนิดอื่นมักมีอาการทั้งในระบบทางเดินอาหารและระบบประสาท การรักษาภาวะอาหารเป็นพิษโดยทั่วไปจะชดเชยการสูญเสียน้ำและเกลือแร่ ในรายที่มีอาการอาเจียนและท้องเดิน ให้กินอาหารเหลวใสและงดอาหารแข็ง ในกรณีที่มีอาการทางระบบประสาทจากการได้รับพิษจากปลาปักเป้า แมงดาถ้วย เห็ดหรือกลอยต้องล้างท้อง ล้างคอทำให้อาเจียน แล้วนำส่งโรงพยาบาลทันที เพื่อให้ผงถ่ายและรักษาตามสาเหตุ

สมุนไพรที่ใช้บำบัดภาวะอาหารเป็นพิษทั่วไป เมาเห็ด และเมากลอย

วิธีที่ 1 รางจืดดอกม่วง ถ้าใช้เถาและใบต้องมีอายุ 2 ปีขึ้นไป แต่ถ้าใช้รากต้องมีอายุ 5 ปีขึ้นไป มีวิธีใช้หลายวิธี ดังนี้

1.1 เอรารางจืดดอกม่วงทั้งใบเพสลาดและเถา 1 กำมือ ถ้าใช้ใบอย่างเดียวก็ประมาณ 7-10 ใบ ล้างให้สะอาด ต้มกับน้ำ 3 แก้ว ต้มให้เหลือ 1 แก้ว แล้วให้ดื่ม 2 ครั้ง ห่างกันครึ่งชั่วโมง

1.2 เอาใบรางจืด 1 กำมือ ล้างให้สะอาด แล้วนำมาขย่ำกินสดๆ หรือตำให้ละเอียด คั้นน้ำดื่มครั้งเดียว ถ้ายังไม่ดีขึ้นซ้ำได้ทุก 2 ชั่วโมง

1.3 เอาใบรางจืด 5 ใบ ล้างให้สะอาด ข้าวสาร 1 กำมือ ตำให้ละเอียด ผสมน้ำ 1 1/2 แก้ว คั้นเอาแต่น้ำให้เหลือ 1 แก้ว ดื่ม 2 ครั้ง ห่างกันครึ่งชั่วโมง

1.4 เอาใบรางจืด 1 กำมือ ล้างให้สะอาด ผสมน้ำมะพร้าวแก่ๆ ปั่นให้ละเอียด ดื่ม 2 ครั้ง ห่างกันครึ่งชั่วโมง

1.5 เอาใบรางจืด 1 กำมือ ล้างให้สะอาด เอามาตำให้ละเอียด ใส่เหล้าขาว ขย่ำ แล้วกรองเอากากออก ดื่มน้ำ ดื่มซ้ำได้ทุก 2 ชั่วโมง เมื่ออาการจะดีขึ้นให้หยุดดื่ม

1.5 เอรารางจืดดอกม่วงมาฝนกับน้ำให้ขุ่นๆ ดื่มทีละครั้งแก้ว ดื่มซ้ำทุก 2 ชั่วโมง

วิธีที่ 2 ใบข่อย ใช้ใบข่อย 1 กำมือ ล้างให้สะอาด ข้าวสาร 1 กำมือ ตำให้ละเอียด ผสมน้ำ 1 1/2 แก้ว คั้นเอาแต่น้ำให้เหลือ 1 แก้ว ดื่ม 2 ครั้ง ห่างกันครึ่งชั่วโมง

วิธีที่ 3 หิงห้ายใหญ่หรือรางจืดต้น ใช้ใบหิงห้ายหรือรางจืดต้นใบใหญ่ 1 กำมือ ตำกับน้ำขาวขำ คั้นน้ำให้ดื่มเป็นระยะจนกว่าอาการจะดีขึ้น

สมุนไพรที่ใช้บำบัดพิษจากแมงดาถ้วย

ใช้รางจืดดอกม่วงเช่นกัน แต่ความเข้มข้นของยาจะมากกว่า โดยใช้ทั้งเถาและใบรางจืด 2 กำมือ ตำให้ละเอียด คั้นน้ำให้ได้ 1 แก้ว ดื่มให้หมด แล้วดื่มซ้ำทุกชั่วโมง

สมุนไพรที่ใช้บำบัดลมป่วง (อาเจียนร่วมกับท้องเดินรุนแรง)

ในกรณีที่มีอาการท้องเดินรุนแรงและมีอาการอาเจียนร่วมด้วย ที่เรียกว่า “ลมป่วง” และอยู่ห่างจากสถานบริการสาธารณสุขมากให้ใช้ว่านเพชรกลับ 1 หัว เคี้ยวแล้วกลืนเลย ได้ผลดีมาก (หมอคุ้ม เจริญพรหม จากจังหวัดสิงห์บุรี)

เรื่องที่ 10 สมุนไพรที่ใช้ในการบำบัดภาวะท้องเดินรุนแรง

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภาวะท้องเดินรุนแรง

อาการท้องเดินเป็นภาวะที่ผู้ป่วยมีอาการถ่ายเหลวเป็นน้ำหรือถ่ายเหลวมากกว่าวันละ 3 ครั้งหรือถ่ายเป็นมูกหรือมูกปนเลือดเพียงครั้งเดียว อาการท้องเดินรุนแรงเป็นภาวะที่ท้องเดินมากกว่า 4 ครั้งต่อวันหรือมีอาการท้องเดินตอนกลางคืน (<http://www.yaandyou.net/index.php>) แม้ว่าภาวะท้องเดินรุนแรงจะพบไม่บ่อยนัก แต่ทำให้มีภาวะขาดน้ำและเกลือแร่ จนอาจเป็นอันตรายถึงกับเสียชีวิตได้ ภาวะท้องเดินรุนแรงพบได้ในผู้ที่ได้รับสารพิษจากเชื้อโรคที่ปะปนอยู่ในอาหาร เช่น พิษจากเชื้อสแตฟฟีโลค็อกคัส ซึ่งอาจพบปนเปื้อนอยู่ในอาหารจำพวกสลัด ขนมจีนหรือน้ำปลาหวาน พิษจากเชื้อสเตรปโตคอคคัสที่ปนเปื้อนอยู่ในอาหารจำพวกเนื้อเป็ด ไก่ ปู พิษจากเชื้ออหิวตโรคที่ปนเปื้อนอยู่ในอาหารและน้ำ เป็นต้น ผู้ที่ได้รับสารเคมีจำพวกสารตะกั่ว สารหนู ไนเตรดและยาฆ่าแมลง ซึ่งมักมีอาการอาเจียนและชักร่วมด้วย ซึ่งในการดูแลจะต้องให้อาหารอ่อนหรืออาหารเหลว ดื่มน้ำตาลละลายน้ำตาลเกลือแร่ หรือน้ำอัดลม/น้ำข้าวใสเกลือเล็กน้อย และเฝ้าระวังภาวะขาดสารน้ำ ซึ่งสังเกตได้จากอาการกระหายน้ำ อ่อนเพลีย ตาลึก ปากแห้ง ผิวหนังเหี่ยว ขาดความยืดหยุ่นและชีพจรเบาเร็ว หากเกิดภาวะขาดสารน้ำก็จะต้องให้น้ำเกลือทางหลอดเลือดดำก่อนส่งมาพบแพทย์

การบำบัดภาวะท้องเดินรุนแรงด้วยสมุนไพร

จากการให้ความเห็นและการวิพากษ์ของผู้ทรงคุณวุฒิสรุปได้ว่า วิธีการบำบัดอาการท้องเดินรุนแรงที่ปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ ซึ่งใช้ควบคู่กับการให้สารละลายน้ำตาลเกลือแร่ได้มีดังนี้

วิธีที่ 1 เปลือกมังคุด ใช้ได้ทั้งแบบแห้งและสด ดังนี้

1.1 เปลือกมังคุดแห้ง นำมาฝนกับน้ำปูนใสให้ข้นๆ ครึ่งถ้วยกาแฟ ดื่มทุก 4 ชั่วโมง เมื่อหยุดถ่ายก็เลิกดื่ม

1.2 เปลือกมังคุดสด ใช้ได้ทั้งฝนและต้มน้ำดื่ม ดังนี้

1.2.1 ใช้เปลือกมังคุดสดฝนกับน้ำปูนใสให้ข้นๆ ครึ่งถ้วยกาแฟ ดื่มทุก 4 ชั่วโมง เมื่อหยุดถ่ายก็เลิกดื่ม

1.2.2 ใช้เปลือกมังคุด 2 ลูก ต้มน้ำ (ต้ม 3 เอา 1) แล้วเอาน้ำมาดื่มครั้งละครึ่งแก้ว หยุดถ่ายก็เลิกดื่ม

วิธีที่ 2 เปลือกต้นมะม่วง ใช้เปลือกต้นมะม่วง (พันธุ์ไหนก็ได้ ขูดเอาค่าๆออก) ๒ ฝ่ามือ ทาปูนแดง (ปูนที่กินกับหมาก) ให้ทั่ว ย่างไฟให้เหลืองกรอบ แขน้ำ ๑ ขัน (ประมาณ ๑ ลิตรกว่าๆ) แช่วัสดุพัก คนๆ กินน้ำเรื่อยๆ จนหยุดท้องเดิน ก็ให้หยุดยา ไม่ควรดื่มต่อเพราะอาจทำให้ท้องผูกได้

วิธีที่ 3 เปลือกทับทิม ใช้ได้ทั้งฝนและต้ม น้ำดื่ม ดังนี้

3.1 ใช้เปลือกทับทิมฝนกับฝ่าละมึ ผสมน้ำปูนใส ครึ่งถ้วยกาแฟ ดื่มทุก 4 ชั่วโมง เมื่อหยุดถ่ายก็เลิกดื่ม

3.2 ใช้เปลือกทับทิม 2 ลูก ต้มน้ำ (ต้ม 3 เอา 1) แล้วเอาน้ำมาดื่มครึ่งถ้วยครึ่งแก้ว พอหยุดถ่ายก็เลิกดื่ม

วิธีที่ 4 เปลือกแค ใช้ได้ทั้งเปลือกแคแดงและแคขาว ดังนี้

4.1 ใช้เปลือกแคแดง ฝนกับฝ่าละมึ ผสมน้ำปูนใส ครึ่งถ้วยกาแฟ ดื่มทุก 4 ชั่วโมง เมื่อหยุดถ่ายก็เลิกดื่ม

4.2 ใช้เปลือกแคขาวหรือแดงก็ได้ ถากขึ้น 2 ถากลง 1 ผสมกับน้ำปูนใส ต้มแล้ว เอาน้ำมาดื่ม เมื่อหยุดถ่ายก็เลิกดื่ม

วิธีที่ 5 ฝรั่ง มีวิธีการใช้หลายวิธี ดังนี้

5.1 ยอดฝรั่ง เด็ดยอดฝรั่งขึ้น 3-7 ยอด ใส่เกลือเล็กน้อย เคี้ยวแล้วกลืนเลย หรือนำยอดฝรั่ง 7 ยอด มาต้มกับน้ำ โดยต้ม 3 เอา 1 ใส่เกลือเล็กน้อย ดื่มจนหยุดถ่าย

5.2 ใบฝรั่ง ใช้ใบฝรั่งต้มกับน้ำปูนใส ต้มให้เดือดนานประมาณ 15 นาที เคี้ยวให้แก่ๆ ดื่มต่างน้ำ

วิธีที่ 6 ใบชา ใช้ได้ทั้งชงกับน้ำและเคี้ยวกลืนเลย ดังนี้

6.1 เอาใบชามาชงกับน้ำร้อนโดยชงแก้วๆ นำมาดื่มต่างน้ำ เมื่อหยุดถ่ายก็เลิกดื่ม

6.2 เอาใบชามา 1 หยิบมือ ล้างน้ำให้สะอาด เคี้ยวๆ แล้วกลืนเลย ครั้งเดียวก็หาย

วิธีที่ 7 กล้วยดิบ ใช้ได้ทั้งเคี้ยวกลืนเลยและบดเป็นผง ดังนี้

13.1 เอากล้วยดิบปอกเปลือก เคี้ยว แล้วกลืนเลย ลูกเดียวก็หยุดถ่ายได้

13.2 เอากล้วยห่ามๆ ฝานตากแดด แล้วเอามาบดเป็นผง ชงน้ำ ดื่มครึ่งถ้วยครึ่งถ้วย พอหยุดถ่ายก็หยุดดื่ม

วิธีที่ 8 ละครูดิบ นำละครูดิบที่ล้างสะอาดแล้ว เคี้ยว กลืนน้ำ แล้วคายกากทิ้ง

วิธีที่ 9 ขมิ้นชัน ให้เอาขมิ้นชันสดที่ล้างสะอาดแล้ว เคี้ยว กลืนน้ำ แล้วคายกากทิ้ง

วิธีที่ 10 ว่านขอทองแก้ (ว่านม้าเหลือง) ใช้ว่านขอทองแก้ไม่เกิน ๒ ข้อนิ้วมือ (ถ้ากินมากจะออกร้อนหู) เคี้ยวกินสดๆ จะหยุดถ่ายและไม่ปวดท้อง นิยมใช้แก้ท้องเสียจากอาหารเป็นพิษ

วิธีที่ 11 ว่านม้าขาว ใช้ว่านม้าขาว ๓ ข้อนิ้วได้ เคี้ยวกินสดๆ จะหยุดถ่ายและไม่ปวดท้อง

เรื่องที่ 11 สมุนไพรที่ใช้ในการบำบัดภาวะปวดท้องรุนแรงจากธาตุลม

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภาวะปวดท้องรุนแรงจากธาตุลม

ภาวะที่มีธาตุลมในท้องมากมักเรียกว่า “ท้องอืด” ซึ่งเกิดจากการที่อาหารไม่ย่อยนั่นถือว่าเป็นสาเหตุที่พบได้บ่อยของอาการปวดท้อง โดยอาการมักจะเกิดขึ้นหลังจากรับประทานอาหารนานประมาณหลายนาที จนถึงหลายชั่วโมง ซึ่งอาการอาหารไม่ย่อยนั้นพบได้ในทุกเพศ ทุกวัย และมักพบในผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย

สาเหตุของอาการอาหารไม่ย่อยนั้นยังไม่ทราบแน่ชัด แต่มักเกิดจากมีเรื่องกังวลใจ เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาครอบครัว ปัญหาเรื่องการเรียน จึงทำให้กระเพาะอาหารทำงานไม่ปกติ และอีกสาเหตุหนึ่งคาดว่าเกิดจากการทำงานมากเกินไปของระบบย่อยอาหาร อาจเกิดจากรับประทานอาหารมากเกินไปหรือรับประทานอาหารที่ย่อยยาก เช่น อาหารที่มีไขมันมาก อาการที่เกิดขึ้นอาจเริ่มตั้งแต่มีความรู้สึกว่าจะท้องอืดจนถึงอาการปวดท้องอย่างรุนแรง โดยทั่วไปมักจะมีอาการจุกแน่นคล้ายมีลมตีขึ้นบริเวณยอดอกหรือใต้ลิ้นปี่ หลังจากรับประทานอาหาร ถ้าเรารู้สึกสบายขึ้น อาจมีอาการเบื่ออาหาร นอนไม่หลับ ท้องผูก ใจเต้น กังวลใจ ปวดศีรษะร่วมด้วย ในเด็กเล็กอาจบ่นปวดท้องบริเวณเหนือสะดือ เมื่อแตะที่ท้องจะไม่เจ็บ ยังคงร่าเริงและวิ่งเล่นได้ บางครั้งผู้ป่วยสามารถคาดเดาได้ว่าอาหารประเภทใดบ้างที่ทำให้เกิดอาการอาหารไม่ย่อย เช่น อาหารประเภททอด อาหารประเภทนม เนื้อสัตว์ อาหารรสจัด ผลไม้บางชนิด เป็นต้น ดังนั้นจึงควรรู้จักอาหารประเภทที่จะทำให้เกิดอาการอาหารไม่ย่อยและพยายามหลีกเลี่ยงการรับประทานอาหารดังกล่าว หรือรับประทานด้วยความระมัดระวัง งดการดื่มน้ำอัดลมทุกชนิดรวมทั้งเหล้าและเบียร์ รวมทั้งควรออกกำลังกายเบาๆ หรือพยายามเคลื่อนไหวร่างกายประมาณ 15-30 นาที หลังรับประทานอาหารก็จะช่วยป้องกันอาการปวดท้องจากอาหารไม่ย่อยได้ (วิรัตน์ ทองรอด 2550)

การบำบัดภาวะปวดท้องรุนแรงจากธาตุลมด้วยสมุนไพร

หากผู้ป่วยปวดท้องจากมีธาตุลมมากสามารถใช้สมุนไพรสดร้อนทำการรักษาในเบื้องต้นได้ ซึ่งวิธีการบำบัดภาวะปวดท้องรุนแรงจากธาตุลมที่ปลอดภัยและมีประสิทธิภาพมีดังนี้

- ยาขับลมสำหรับผู้ใหญ่และนำมากิน

วิธีที่ 1 ข่า ขิงและกระชายสด กรณีปวดท้องรุนแรงให้ใช้ข่าสดขนาด 1 องคุลี (1 ช้อนนิ้วหัวแม่มือ) ล้างให้สะอาด เคี้ยวกิน วันละ 3-4 ครั้ง ถ้าท้องอืดให้ใช้ขิงต้ม เอาน้ำมาดื่ม หรือใช้กระชายทั้งรากและเหง้า 1 กำมือ ใส่น้ำเล็กน้อย บั่นให้ละเอียด ต้มครั้งละครึ่งแก้ว วันละไม่เกิน 2 ครั้ง

วิธีที่ 2 ตะไคร้กับกระเพราแดง เอาตะไคร้กับกระเพราแดงอย่างละ 1 กำมือ ต้มดื่มต่างน้ำ ขับลมได้ดี

วิธีที่ 3 ข่า ตะไคร้ กระชายและขิง เอาข่า ตะไคร้ กระชายและขิง เสมอภาค มาต้มดื่มต่างน้ำ ขับลมได้ดี

วิธีที่ 4 ผิวมะกรูด พริกไทย กระเทียมและกระวาน เอาผิวมะกรูด พริกไทย กระเทียมและกระวานหนักอย่างละ 5 บาท บดให้ละเอียด ผสมเหล้า คั้น จะหายปวดท้อง

วิธีที่ 5 เนื้อไม้กฤษณา ใช้เนื้อไม้กฤษณา (ไม้หอม) ยาวประมาณ ๒-๓ นิ้ว กระเทียมและหัวหอมแดงพอประมาณ ต้มดื่มต่างน้ำ อาจมีรสขมบ้าง

วิธีที่ 6 กระเทียมและพริกไทย ใช้กระเทียม ๓ กลีบ พริกไทย ๓-๔ เม็ด เอามาตำผสมเหล้า ๓๐ มล. ต้ม

วิธีที่ 7 ขมิ้นชันและไพล เอาไพลผสมกับขมิ้นชันสกัดส่วนเสมอภาค โขลกให้ละเอียด คั้นเอาน้ำดื่ม

วิธีที่ 8 รากเจตพังคี เอารากเจตพังคี 1 กำมือ มาล้างให้สะอาด โขลกให้ละเอียด คั้นเอาน้ำดื่ม

วิธีที่ 9 ยาธาตุ เอาเปลือกอบเชย กระวาน กานพลู ผ่าง แกลแล ข่าต้น เสมอภาค ต้มรวมกัน ต้ม 3 เอา 1 แล้วใส่การบูร(สารกันบูดในตัว) เม้นทอลและน้ำตาลกรวดพอประมาณ ต้ม 1 ชั่วโมง ใต้อ้อ 3 เวลา หลังอาหาร ยาธาตุอยู่ได้ประมาณ 6 เดือนถึง 1 ปี

- **ยาขับลมสำหรับเด็กและใช้ทาหน้าท้อง**

วิธีที่ 1 กระจเพราแดง น้ำมะกรูด ปูนแดงและเหล้า ใช้ใบกระจเพราแดง น้ำมะกรูด ปูนแดงเท่าปลายนิ้ว ผสมเหล้าเล็กน้อย ขยี้ให้เข้ากัน แล้วทาบริเวณท้อง หลัง มือและเท้าของเด็ก

วิธีที่ 2 กระจเพราแดงกับปูนแดง ใช้ปูนแดงเท่าปลายนิ้วนำมาขยี้กับกระจเพราแดง ทารอบๆ สะดือเด็กที่คลอດใหม่ๆ ดีกว่าทามหาหิงค์

วิธีที่ 3 น้ำมะกรูดกับปูนแดง ใช้ปูนแดงเท่าปลายนิ้ว บีบน้ำมะกรูดใส่ ขยี้ให้เข้ากัน ทารอบๆ สะดือเด็ก

เรื่องที่ 12 สมุนไพรที่ใช้บำบัดพิษจากแมลงสัตว์กัดต่อย

สมุนไพรที่ใช้บำบัดพิษจากแมลงสัตว์กัดต่อยในเรื่องนี้จะจำแนกเป็น 2 ประเภทคือสมุนไพรที่ใช้บำบัดพิษจากแมลงที่มีเหล็กไน ได้แก่ ผึ้ง ต่อ แตน มด และสมุนไพรที่ใช้บำบัดพิษจากแมงและสัตว์เลื้อยคลานที่พบบ่อย ได้แก่ แมงป่องและตะขาบกัด

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับแมลงที่มีเหล็กไนและสมุนไพรที่ใช้บำบัดพิษ

1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับแมลงที่มีเหล็กไน แมลงมีพิษในประเทศไทยที่มีเหล็กไนที่พบบ่อยได้แก่ ผึ้ง ต่อ แตน และมด (เฉพาะมดตะนอยมีเหล็กไน) มีลักษณะโดยทั่วไปคล้ายกัน คือมีลำตัวแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนหัว ส่วนทรวงอก และส่วนท้อง ส่วนหัวประกอบด้วยตาและหนวด 1 คู่ ทำหน้าที่รับความรู้สึก มีปากอยู่ปลายสุด ส่วนทรวงอกด้านล่างมีขา 3 คู่ (6 ขา) ด้านบนมีปีก 4 ปีก ยกเว้นมดไม่มีปีก ส่วนท้องจะยาวเป็นปล้องๆ อาจมีถึง 5-10 ปล้อง เหล็กไนและต่อมพิษจะอยู่ที่ส่วนท้องหรือก้นของตัวเมีย และพวกที่ทำงาน เช่น ผึ้งงาน มดงาน เป็นต้น จะมีเหล็กไนและอวัยวะสร้างน้ำพิษอยู่ เหล็กไนจะยาวประมาณ 2.5-4 มิลลิเมตร อวัยวะปล่อยน้ำพิษของผึ้งมีลักษณะพิเศษกว่าแมลงอื่น คือมีต่อมสร้างกรด 1 คู่ ต่อมสร้างด่าง 1 ต่อม มีกล้ามเนื้อและมีเหล็กไน ตัวต่อและมดเมื่อต่อยแล้วจะไม่ทิ้งเหล็กไนไว้ ผิดกับผึ้งที่ปล่อยเหล็กไนไว้บริเวณที่ต่อย พิษของผึ้ง ตัวต่อและมดที่ปล่อยออกมาจึงเป็นส่วนผสมของกรดและด่าง มีสารหลายชนิดเป็นองค์ประกอบ เช่น สารฮีสตามีน ซีโรโทนิน อะเซทิลโคลีน ไคนิน สารที่มีพิษต่อเม็ดเลือดแดง สารพิษต่อประสาท และน้ำย่อยหลายชนิด

2. อาการและอาการแสดงและการปฐมพยาบาล เมื่อถูกผึ้งหรือแมลงตัวเดียวกัดต่อยมักมีอาการเฉพาะที่คือแดง บวม ร้อน แสบ และคัน ถ้าผู้ป่วยมีอาการแพ้อย่างรุนแรงก็จะทำให้เกิดอาการหายใจลำบากและหอบ บางรายอาจเกิดภาวะช็อกและอาจเสียชีวิตภายใน 15-30 นาที ถึง 4 ชั่วโมง ถ้าถูกผึ้งหรือแมลงรุมต่อย พิษเข้ากระแสเลือด อาการจะรุนแรงจนอาจเสียชีวิตได้ภายใน 48 ชั่วโมง การบำบัดพิษจากผึ้งต่อยให้อาาเหล็กไนออกโดยเร็วเพื่อช่วยลดปริมาณน้ำพิษที่จะเข้าสู่ร่างกาย เพราะเป็นการเอาถุงน้ำพิษที่ติดอยู่กับเหล็กไนออกไปด้วย การเอาเหล็กไนออกให้ใช้ใบมีดที่สะอาดชุบน้ำส้มสายชูบริเวณที่ถูกต่อย เหล็กไนจะหลุดตามใบมีดออกมา ไม่ควรใช้เข็มหรือแหนบไปคีบหรือใช้นิ้วมือหยิบออกมา เพราะอาจเป็นการบีบถุงน้ำพิษเข้าสู่ร่างกายมากขึ้น ถ้าถูกต่อยบริเวณแขน ควรยกส่วนนั้นให้สูง และ ไม่ควรใช้ยาที่ทาแล้วทำให้เกิดความร้อนต่อผิวหนัง เช่น ยาหม่อง จี๊ซิ่งบาล์ม เป็นต้น เพราะอาจทำให้หลอดเลือดฝอยใต้ผิวหนังบริเวณที่ถูกต่อยขยายตัว พิษอาจแผ่ซ่านได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งอาจเป็นอันตรายได้ (อมรชัย หาญผดุงธรรมะ, 2544: 1-3)

3. สมุนไพรที่ใช้บำบัดพิษ การศึกษาภูมิปัญญาไทยจากหมอพื้นบ้านและผู้สูงอายุพบว่าสมุนไพรที่ใช้บำบัดพิษจากผึ้ง ต่อด แตนต่อยและมดกัด มีดังนี้

วิธีที่ 1 ใบเสลดพังพอนตัวเมีย

1.1 ใบเสลดพังพอนตัวเมียบดกับเหล้า เอาใบเสลดพังพอนตัวเมีย (พญาขอ) มา 5-10 ใบ นำมาล้างให้สะอาด ตำให้ละเอียด นำมาผสมเหล้าขาว ทาหรือพอกแผล

1.2 น้ำเสลดพังพอนตัวเมียสกัด ใช้ใบเสลดพังพอนตัวเมีย 3 กำมือ ล้างให้สะอาด ผึ่งให้แห้ง ใส่ขวดและใส่เหล้าขาวพอท่วมใบเสลดพังพอนตัวเมีย ทิ้งไว้ 7 วัน กรองกากออก เอาน้ำเสลดพังพอนมาเก็บไว้ใช้ได้นานหลายเดือน

วิธีที่ 2 ใบจักรนารายณ์หรือแปะตำปึง เอาใบจักรนารายณ์มา 5-10 ใบ ล้างให้สะอาด ขยี้แล้วแปะแผลหรือตำแล้วนำมาผสมเหล้าขาว นำมาทาหรือพอกแผล ได้ผลดีมาก รักษาพิษได้

วิธีที่ 3 ใบรางจืด เอาใบรางจืดมาตำให้ละเอียด ผสมน้ำเล็กน้อย เอามาทาหรือพอกแผลผึ้ง และแตนต่อยได้ผลดีเช่นกัน

ในกรณีที่ได้รับพิษมาก ให้เอาต้นรางจืดดอกขาวมาฝนกับน้ำซาวข้าวให้ผู้ป่วยดื่ม แล้วเอาเสลดพังพอนตัวเมียมาตำให้ละเอียด ผสมเหล้าขาวเล็กน้อย คั้นเอาแต่น้ำ ใช้ตำลีซุบน้ำยา นำมาปิดตามรอยที่ถูกต่อย

วิธีที่ 4 ยางต้นแสยกหรือนางกวัก เคี้ยวต้นแสยก แล้วเอาน้ำยางขาวๆ มาทาแผลที่ถูกผึ้ง ต่อด แตนต่อย ตะขาบ แมงป่องหรืองูก็ใช้ได้ผล ทาแล้วหายปวด

วิธีที่ 5 หอมแดง เอาหอมแดงมาผ่าซีก แล้วเอาน้ำยางมาทาที่หาย

วิธีที่ 6 เม็ดมะขามผ่าซีก ใช้เม็ดมะขามผ่าซีกแปะแผล

วิธีที่ 7 น้ำมะนาว เอาน้ำมะนาวทาแผลที่หาย

วิธีที่ 6 ยางมะละกอ ใช้ยางมะละกอทาหรือแปะแผลถูกกัดก็หาย

วิธีที่ 7 มดตะนอย: ปูนแดง ถ้าเป็นมดตะนอยให้เอาปูนแดงกินกับหมากมาทาแผล ก็หาย

วิธีที่ 8 ใบข่อยดำ ใช้ได้ 2 วิธี ดังนี้

8.1 ใช้พอกแผล ใช้ใบข่อยดำ 6-10 ใบ เอามาขยี้หรือตำให้ละเอียด ผสมเหล้าขาวเล็กน้อย แปะหรือพอกแผล

8.2 หากได้รับพิษมากใช้ดื่มและพอกแผล ใช้ใบข่อยดำ 1-2 กำมือ เอามาตำให้ละเอียดผสมเหล้าขาว 2 ช้อนโต๊ะ คั้นน้ำดื่ม กากนำมาพอกแผล

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับแมงป่อง ตะขาบและสมุนไพรมาน้ำข่อย

1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับแมงป่องและตะขาบ แมงป่องเป็นสัตว์ในกลุ่ม "แมง" เช่นเดียวกับเห็บและไร เนื่องจากแมงป่องมีลักษณะสำคัญคือมี 8 ขา ลำตัวแมงมีเพียง 2 ส่วนคือ ส่วนหน้าประกอบไปด้วยส่วนหัวและส่วนอกเชื่อมติดต่อกัน และส่วนหลังเรียกว่า ส่วนท้อง (ซึ่งต่างจากแมงที่มี 6 ขา ลำตัวมี 3 ส่วนและมีปีก) แมงป่องเป็นสัตว์มีพิษ รูปร่างคล้ายปู มีขาเป็นปล้องๆ 4 คู่ ท้องยาวออกไปเป็นหาง ที่ปลายหางมีอวัยวะสำหรับต่อยหรือเหล็กไน ไม่ชอบแสงสว่าง มักจะหลบซ่อนตัวอยู่ตามสถานที่มืดและชื้น แมงป่องในประเทศไทยชอบอยู่ตามทุ่งนา และหลบเข้าไปอยู่ตามบ้านคนในที่ซอกซอนต่างๆ ส่วนตะขาบเป็นสัตว์ขาข้อที่พบได้ในเขตร้อนชื้น มีลำตัวแบนราบ มีปล้อง 15 - 100 ปล้อง แต่ละปล้องมีขา 1 คู่ ส่วนหัวแยกจากลำตัวชัดเจน มีหนวด 1 คู่ และมีเขี้ยวพิษ 1 คู่ในปล้องแรกของลำตัว เขี้ยวพิษเชื่อมต่อกับต่อมพิษ ในเวลากลางวันจะซ่อนอยู่ในที่เย็นๆ ใต้ก้อนหิน ออกหาเหยื่อในเวลากลางคืน กินแมลงเป็นอาหาร

2. อาการและอาการแสดง เมื่อถูกแมงป่องต่อยจะมีรอยแผลคล้ายเข็มแทงรูเดียว บางครั้งอาจเป็นรอยไหม้ บริเวณที่ถูกกัดจะปวดแสบปวดร้อน รู้สึกเจ็บปวดมาก บางรายอาจมีเลือดออกบริเวณที่ถูกกัด หากได้รับพิษจำนวนมากจะมีอาการทางสมองภายในครึ่งชั่วโมง โดยจะมีอาการคลื่นไส้ กระวนกระวาย ความดันโลหิตสูง เหงื่อออกมาก อุนหภูมิต่ำ หนึ่งตามนตกร น้ำลายและสิ่งคัดหลั่งออกมากกว่าปกติ เนื่องจากประสาทที่ควบคุมถูกทำลายเสียไป พร้อมกับมีภาวะหัวใจเต้นช้าและเต้นผิดจังหวะ ส่วนใหญ่จะเสียชีวิตจากการหยุดหายใจเพราะศูนย์ควบคุมการหายใจเป็นอัมพาต ถ้าได้รับพิษน้อยอาการจะไม่รุนแรงมากนัก มักจะมีอาการทุเลาลงในวันต่อมา นอกจากนั้นเมื่อถูกตะขาบกัดจะพบรอยเขี้ยวสองรอย เป็นจุดเลือดออกตรงบริเวณที่ถูกกัดและมีอาการปวด บวม แดง ร้อน ชาและเกิดอัมพาตบริเวณที่ถูกกัด อาจเป็นแผลไหม้อยู่ 2-3 วัน ต่อมน้ำเหลืองบริเวณใกล้เคียงโตและกดเจ็บ ในรายที่แพ้พิษมากอาจถึงขั้นหายใจไม่ออก หมดสติ พิษจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับขนาดของตะขาบ และภูมิคุ้มกันของผู้ถูกกัด (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี จาก <http://th.wikipedia.org/wiki/>)

3. สมุนไพรมาน้ำข่อย การศึกษาภูมิปัญญาไทยจากหมอพื้นบ้านและผู้สูงอายุพบว่าสมุนไพรมาน้ำข่อย บำบัดพิษจากแมงป่องและตะขาบกัดมีดังนี้

วิธีที่ 1 ตีนตะขาบหรือว่านตะขาบ ใช้ได้ 2 วิธี ดังนี้

1.1 ใช้ต้นตีนตะขาบ 4-5 นิ้ว ล้างให้สะอาด ทำให้ละเอียดผสมน้ำมันมะนาวหรือเหล้าขาว เล็กน้อย นำมาพอกแผล

1.2 เด็ดต้นตีนตะขาบหรือใบก็ได้จะมียางออกมา ใช้ยางหยอดใส่แผลที่ถูกต่อย ได้ผลดี

วิธีที่ 2 ตะขาบป็น ใช้ตะขาบป็น 5-8 กิ่ง ล้างให้สะอาด นำมาทำให้ละเอียด ผสมเหล้าขาวลงไป เล็กน้อย นำมาพอกแผล ได้ผลดีนัก

วิธีที่ 3 ใบเสลดพังพอนตัวเมีย ใช้ใบเสลดพังพอนตัวเมียหรือพญาขอแบบใบเพสลาด (ใบสดกลางแก่กลางอ่อน) มีวิธีใช้ 2 วิธี ดังนี้

3.1 เอาใบพญาขอ 1 กำมือ ล้างให้สะอาด นำมาเคี้ยวแล้วกลืนน้ำที่ได้จากการเคี้ยวใบพญาขอ จากนั้นเอาใบพญาขอมาขยี้ให้ซ้ๆ เปะหรือพอกแผล จะระงับอาการปวดและบวมได้ดีมาก

3.2 เอาใบพญาขอ 1 กำมือ มาล้างให้สะอาด ทำให้ละเอียด ใส่เหล้าขาว นำมาพอกแผล

วิธีที่ 4 ยางต้นแสยกหรือนางกวัก เด็ดต้นแสยก แล้วเอาน้ำยางขาวๆ มาทาแผลที่ถูกตะขาบ หรือแมงป่องต่อย หายปวดแน่นอน

วิธีที่ 5 ปูนแดง เอาปูนแดงกินกับหมากมาป้ายแผลที่ถูกแมงป่อง ตะขาบ หรือมดตะนอยต่อยอาการเจ็บปวดจะทุเลาและยุบบวม

วิธีที่ 6 ยางมะละกอ เอายางมะละกอสดๆ จากลูกดิบ ทาแผลที่ถูกแมงป่องต่อย จะทำให้ความเจ็บปวดลดลงทันที

เรื่องที่ 13 สมุนไพรที่ใช้บำบัดพิษงู

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับงูและงูพิษ

ในประเทศไทยพบผู้ป่วยที่ถูกงูกัดบ่อย ปัญหางูกัดพบได้ทุกภาคของประเทศ โดยเฉพาะในภาคใต้และภาคกลาง งูพิษที่กัดคนไทยมากที่สุดคือ งูกะปะ (ร้อยละ 40) รองลงมาได้แก่งูเขียวหางไหม้ (ร้อยละ 34) งูเห่า (ร้อยละ 12) และงูแมวเซา (ร้อยละ 10) ตามลำดับ ช่วงเวลาที่ถูกกัดมักเป็นฤดูฝนตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนพฤศจิกายน (สุรเกียรติ์ อาชานานุภาพ 2544: 707; สุขชัย สุเทพารักษ์, 2542: 1;

http://www.siamhealth.net/public_html)

งูเป็นสัตว์เลื้อยคลานที่มีพิษตามธรรมชาติ ในประเทศไทยมีงูพิษจำนวนมาก โดยทั่วไปงูพิษมักมีตาขาว และมีเขี้ยวอยู่ 2 เขี้ยวที่ขากรรไกรด้านหน้า ที่เขี้ยวแต่ละเขี้ยวจะมีร่องหรือรูในเขี้ยวสำหรับจับน้ำพิษซึ่งอยู่เหนือดา แผลงูพิษกัดจะเห็นรอยเขี้ยว 2 รอย เป็นรูลึกลงไป มีเลือดออกมา ลักษณะรอยเขี้ยวของงูพิษแต่ละชนิดจะแตกต่างกัน ส่วนงูไม่มีพิษมักมีตากลม มีแต่ฟัน ไม่มีเขี้ยว เมื่อถูกงูที่ไม่มีพิษกัดจะเห็นเป็นรอยฟันจำนวน 2

แถว โดยไม่มีรอยเขียว งูจำแนกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) งูที่มีพิษรุนแรง 2) งูที่มีพิษอ่อนและ 3) งูไม่มีพิษ งูพิษที่พบบ่อยในประเทศไทยมี 8 ชนิด ได้แก่ งูเห่า งูจงอาง งูสามเหลี่ยม งูทับสมิงคลา งูแมวเซา งูกะปะ งูทะเล และงูเขียวหางไหม้ งูพิษแต่ละชนิดจะมีลักษณะนิสัยและที่อยู่อาศัยแตกต่างกัน พิษงูจำแนกตามกลไกการออกฤทธิ์ได้เป็น 2 กลุ่มคือ พิษเฉพาะที่และพิษที่ออกฤทธิ์ทั่วร่างกาย **พิษเฉพาะที่**เกิดจากพิษที่มีผลต่อเนื้อเยื่อที่ถูกสัมผัสซึ่งทำให้เกิดอาการบวม ปวด หรือมีการตายของเนื้อเยื่อเกิดขึ้น ส่วน**พิษที่ออกฤทธิ์ทั่วร่างกาย** แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ**พิษต่อระบบประสาท** พิษต่อระบบเลือด และ**พิษต่อระบบกล้ามเนื้อ** ซึ่ง**งูที่มีพิษต่อระบบประสาท**มีผลทำให้กล้ามเนื้ออ่อนแรง ผู้ที่ถูกงูประเภทนี้กัดจะปวดแผล ปวดเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ บริเวณที่ถูกกัดจะบวมต่อมาแขนและขาไม่มีแรง อ่อนเปลี้ย ซึม หน้ามืด ตาพร่ามัว ต่อจากนั้นอาการจะรุนแรงมากขึ้นจนหมดสติและเสียชีวิตได้ มักพบในงูเห่า งูจงอาง งูทับสมิงคลา และงูสามเหลี่ยมหางแดง พิษชนิดนี้มีโมเลกุลขนาดเล็กสามารถดูดซึมไปตามกระแสเลือดได้อย่างรวดเร็ว ส่วน**งูที่มีพิษต่อระบบเลือด**นั้นพิษงูจะทำลายเกร็ดเลือดทำให้ผู้ป่วยมีเลือดออกไม่หยุด ผู้ที่ถูกงูประเภทนี้กัดจะมีอาการเลือดออกเป็นจ้ำๆ ตามผิวหนัง อาเจียนเป็นเลือด ปัสสาวะเป็นเลือด ชัก ช็อกและอาจเสียชีวิตได้ บริเวณแผลที่ถูกกัดจะเน่าเปื่อยมากและเร็ว พบในงูกะปะ งูเขียวหางไหม้และงูแมวเซา และ**งูที่มีพิษต่อระบบกล้ามเนื้อ** พิษของงูจะไปทำลายเซลล์ของกล้ามเนื้อ ผู้ที่ถูกงูประเภทนี้กัดจะรู้สึกปวดเมื่อยตามแขน ขา คอ และลำตัวทั่วไป จนไม่สามารถเคลื่อนไหวได้ อาจมีหน้ามืดตกในรายที่รุนแรงมาก พิษชนิดนี้พบในงูทะเล สำหรับงูสามเหลี่ยมและงูทับสมิงคลานั้นเป็นพิษทั้งต่อระบบประสาทและระบบเลือดด้วย (วิวัฒน์ สุวรรณธรรมา 2009; วินัย วนานุกูล 2551: 516-517) นอกจากนี้ยังมีงูที่มีพิษอ่อนได้แก่งูปล้องทอง งูลายสาบคอแดง งูหัวกะโหลก ซึ่งเมื่อถูกกัดมักมีเพียงอาการปวด บวม แดง ร้อนบริเวณที่ถูกกัด (สุชัย สุเทพารักษ์, 2542: 1)

การปฐมพยาบาลผู้ที่ถูกงูพิษกัดต้องพยายามให้บริเวณที่ถูกงูกัดเคลื่อนไหวน้อยที่สุด และจัดให้อวัยวะที่ถูกกัดให้อยู่ในตำแหน่งที่ต่ำกว่าหัวใจ รััดทูนีเก็ดเหนือแผลหลวมๆ คลายสายรัดทุก 15-20 นาที ใช้สมุนไพรบำบัดขั้นต้น แล้วนำส่งโรงพยาบาล ควรนำซากงูไปด้วยเพื่อให้เชรุ่มด้านพิษงูตามชนิดของงูที่กัด ซึ่งเชรุ่มด้านพิษงูที่ผลิตในประเทศไทยส่วนใหญ่จะจำเพาะต่อพิษงูแต่ละชนิดและใช้แทนกันไม่ได้ จึงต้องวินิจฉัยก่อนว่าเป็นงูชนิดใด ปัจจุบันเชรุ่มด้านพิษงูมี 7 ชนิด ได้แก่ งูเห่า งูจงอาง งูสามเหลี่ยม งูทับสมิงคลา งูแมวเซา งูกะปะ และงูเขียวหางไหม้ (วิวัฒน์ สุวรรณธรรมา 2009; วินัย วนานุกูล 2551: 518-519)

สมุนไพรที่ใช้บำบัดพิษงู

การบำบัดผู้ที่ได้รับพิษงูด้วยสมุนไพรของหมอพื้นบ้านและผู้สูงอายุในการศึกษาคั้งนี้มี 2 ขั้นตอน คือ การเอาเขียวงูออกและการบำบัดด้วยสมุนไพร คั้งนี้

1. การเอาเขียวงูออก ในขั้นต้นให้ผู้ป่วยนั่งนิ่งๆ ห้ามคุดแผล ห้ามใช้ไฟจี้ ไม่รััดเหนือแผล

แน่นแบบขันชะเนาะ ถ้าเขี้ยวฝังอยู่ให้ใช้กระดาษจุดไฟใส่ขวดปากแคบ เพื่อให้ข้างในเป็นสุญญากาศ จากนั้นเอามารอบปากแผลให้ขวดดูด เขี้ยวจะหลุดออกมาเอา ถ้าไม่ได้ผล ให้ใช้เส้นด้ายคล้องที่บาดแผลก็ได้

จากการให้ความเห็นและการวิพากษ์ของผู้ทรงคุณวุฒิสรุปได้ว่า วิธีการบำบัดพิษงูที่ปลอดภัยและมีประสิทธิภาพแบ่งเป็น 2 กรณี คือ เมื่อถูกงูกัดใหม่ ๆ และการบำบัดแผลพิษงูที่อักเสบมากหรือกลายเป็นแผลเรื้อรัง ดังนี้

1. งูกัดใหม่ ๆ มีวิธีการรักษา 2 ขั้นตอนคือ การเอาเขี้ยวออกและการบำบัดด้วยสมุนไพร ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเอาเขี้ยวออก ในขั้นต้นให้ผู้ป่วยนั่งนิ่งๆ ห้ามดุดแผล ห้ามใช้ไฟจี้ ไม่รัดเหนือแผลแน่นแบบขันชะเนาะ ถ้าเขี้ยวฝังอยู่ให้ใช้กระดาษจุดไฟใส่ขวดปากแคบ เพื่อให้ข้างในเป็นสุญญากาศ จากนั้นเอามารอบปากแผลให้ขวดดูด เขี้ยวจะหลุดออกมาเอา ถ้าไม่ได้ผล ให้ใช้เส้นด้ายคล้องที่บาดแผลก็ได้

ขั้นตอนที่ 2 การบำบัดพิษงูด้วยสมุนไพร ดังนี้

วิธีที่ 1 ใบเสลดพังพอน นำมาใช้ได้ 3 วิธี ดังนี้

1.1 เอาใบเสลดพังพอนตัวเมียมา 1 กำมือ ตำให้ละเอียด บีบมะนาว คั้นเอาแต่น้ำดื่ม วันละ 4 ครั้ง แล้วนำกากมาพอกแผล ถ้ายาแห้งก็เอาออกทิ้งไป แล้วตำยามาพอกใหม่

1.2 เอาใบเสลดพังพอนตัวเมียมา 1 กำมือ ตำให้ละเอียด ผสมเหล้าขาว 1 ซ้อน โตะ คั้นน้ำดื่ม ใช้กากพอกแผล

1.3 เอาใบเสลดพังพอนตัวผู้ผสมใบเสลดพังพอนตัวเมียอย่างละ 1 กำมือ ตำให้ละเอียด ผสมเหล้าขาว 1 ซ้อน โตะ เอาน้ำมาดื่ม เอากากมาพอกแผล เคารักษาหายมาแล้ว

วิธีที่ 2 ว่านงู (หอมขาว)

2.1 เอาหัวว่านงู (คล้ายหอม หัวสีขาว ใบคล้ายกุยช่าย) 2 หัว นำมาตำให้ละเอียด คั้นน้ำได้ 1 ถ้วยชา ดื่มครั้งเดียว ใช้ได้กับงูทุกชนิด เมื่อดื่มแล้วก็หาย

2.2 เอาหัวว่านงู 2-3 หัว ล้างให้สะอาด เคี้ยวให้ละเอียดแล้วกลืนเลย อีก 2-3 หัวนำมาตำให้ละเอียดแล้วนำมาพอกแผล

2.3 เอาว่านงูทั้งต้น มาตำให้ละเอียด ผสมน้ำมะนาวหรือเหล้าขาว ทั้งดื่มและพอกแผล เคยใช้ได้ผลมาแล้ว

วิธีที่ 3 รากและใบเขยตาย

3.1 ใช้รากเขยตายสดๆ 1 กำ หมากอ่อน 1 กำ เคี้ยวให้แหลก อมเหล้า เคี้ยวผสมแล้วพ่นแผล

3.2 ใช้รากเขยตายมาฝนกับเหล้าขาวให้ผู้ป่วยดื่ม และทาแผลที่ถูกงูกัดด้วย

3.2 ใช้ใบเขยตายตำให้ละเอียด ผสมเหล้าขาว 1 ซ้อน โตะ คั้นน้ำดื่มและพอกแผล

วิธีที่ 4 ข่อยดำ

- 4.1 ใช้ใบข่อยคำ 1 กำมือ นำมาตำให้ละเอียด ผสมเหล้าขาว 1 ช้อนโต๊ะ คั้นน้ำดื่มทุก 4 ชั่วโมง ใช้กากพอกแผล
- 4.2 ใช้รากข่อยคำมาฝนกับน้ำมะนาวหรือเหล้าขาว ใช้ตำลีสับน้ำสมุนไพรรักษาแผลที่ถูกงูกัด
- วิธีที่ 5 รากต้นตาหมื่น** มี 2 วิธี ดังนี้
- 5.1 ใช้รากต้นตาหมื่นฝนกับน้ำข้าวข้าว คั้น และใช้ตำลีสับ นำมาปิดแผล ใช้ได้กับพิษงูทุกชนิด ยกเว้นงูจงอาง
- 5.2 ใช้รากต้นตาหมื่นสดๆ 1 กำ หมากอ่อน 1 กำ เคี้ยวให้แหลก อมเหล้าเคี้ยวผสม แล้วพ่นแผล
- วิธีที่ 6 ต้นเถาคันแดง** เอาเถาคันแดง 10 ใบ ตำให้ละเอียด คั้นน้ำดื่ม และพอกแผล
- วิธีที่ 7 ต้นลิ้นมังกร** ใช้ทั้งต้นพร้อมเหง้า ตำให้ละเอียด ใส่ น้ำมะนาว นำมาพอกแผลที่ถูกงูกัด และคั้นน้ำดื่มประมาณ 30 ซีซี. (1 ถัง) เข้า กลางวัน เย็น คนที่ปวดแผลมาก กินครึ่งชั่วโมงก็หายปวด ได้ผลดี
- วิธีที่ 8 ว่านพญานาคราช** เอาแก่นใบพญานาคราชสดๆ 2 หนัก 1 ถัง ถ่านหุงข้าวเท่าเม็ดถั่วลิสง สารส้ม 1 หนัก (ถ้าไม่มีใช้น้ำส้ม อสร.ประมาณ 10 ซีซี.) นำมาตำให้ละเอียด เติมเหล้าขาว 1 ถัง (30 ซีซี.) คั้นเอาน้ำมาดื่ม แล้วเอากากมาพอกแผล แล้วนำผ้าสะอาดมาพันไว้ ผู้ป่วยที่หมดสติไปแล้วราว 20 นาทีก็จะฟื้น ทำซ้ำอีก 3 ครั้ง ทุก 2 ชั่วโมง

2. การบำบัดแผลพิษงูที่อักเสบมากหรือกลายเป็นแผลเรื้อรัง ในกรณีที่มีแผลอักเสบมากหรือแผลที่มีเนื้อเน่าตายลุกลามมากขึ้นเรื่อยๆ มีวิธีการบำบัดดังนี้

วิธีที่ 1 น้ำจากต้นกล้วยน้ำว้า ถ้ามีแผลเน่าจากงูกะปะกัด ให้ใช้น้ำจากต้นกล้วยน้ำว้า โดยตัดต้นกล้วยน้ำว้าหัวท้าย แล้วเอาแก้วรอง คั้น 3-4 ครั้ง ก็เบาแล้ว จากนั้นเอาน้ำต้นกล้วยน้ำว้ามาทาแผลและดื่มด้วย ทุกเช้าและเย็น แผลจะค่อยๆ หาย

วิธีที่ 2 เปลือกต้นทุ่นกับดินประสิว ถ้าถูกงูกะปะหรือกะปะไฟ งูผ้าขี้ริ้ว หรืองูชายธงกัด ทำให้เนื้อเน่าพวกนี้เมื่อแก้พิษงูแล้วต้องใช้เปลือกต้นทุ่นกับดินประสิว ตำให้ละเอียด คั้นเอาน้ำให้ดื่ม แล้วเอากากพอกแผล แผลจะไม่อักเสบหรือเป็นเนื้อเน่าตาย (หมอประคองทรัพย์ ชาญเชิดศักดิ์ จ.นนทบุรี)

วิธีที่ 3 เปลือกอินทรี ถ้าแผลเน่า เจ็บ มีน้ำเหลือง ใช้เปลือกอินทรี (ฝาดมาก) แช่น้ำอุ่น นำมาทำแผลทุกวัน แผลจะหาย

เรื่องที่ 14 สมุนไพรที่ใช้บำบัดพิษจากสัตว์ทะเล

ใต้ท้องทะเลไทยมีสัตว์ร้ายที่เป็นพิษกับคนมากมาย เช่น แมงกระพรุนไฟ เม่นทะเล บุ้งทะเล ปลาฉลาม ปลาปักเป้าหน้าหมา ปลาปักเป้าหนามทุเรียน ปลากระเบนไฟฟ้า ปลากระรังหัวโขน ดาวหนาม เป็นต้น ซึ่งพบมากตามชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่จังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรีและจังหวัดตราด สัตว์ทะเลส่วนใหญ่

ชอบอยู่ตามแนวประการังใต้ท้องทะเล สัตว์ทะเลมีพิษที่สัมผัสผิวหนังของชาวประมงและนักท่องเที่ยวที่ไปพักผ่อนตากอากาศและลงเล่นน้ำหรือดำน้ำบ่อยๆ ได้แก่ แมงกะพรุนไฟ เม่นทะเลและปลานั่นเอง

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับแมงกะพรุนไฟและสมุนไพรมะนาวที่ใช้บำบัดพิษ

1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับแมงกะพรุนไฟ แมงกะพรุนมีรูปร่างคล้ายกระดิ่งคว่ำ ลำตัวโปร่งแสงและเป็นวุ้น มีเข็มพิษหรือเหล็กไน อยู่ทั่วตัวโดยเฉพาะบริเวณหนวดและรอบๆ ปาก เมื่อหนวดพิษสัมผัสผิวหนังของคนก็จะปล่อยพิษออกมา ทำให้มีอาการปวดแสบปวดร้อน คันและมีผื่นนูนแดง ถ้าเป็นแมงกะพรุนไฟจะมีสีส้มค่อนข้างสด มักเป็นสีแดงหรือสีเขียว ด้านบนมีจุดสีขาวอยู่ทั่วไปและมีหนวดที่เป็นสายยาว กินปลา กุ้ง หอยและแพลงตอนเป็นอาหาร อยู่ในทะเลลึก บางทีฝนตกก็เข้ามาในทะเลตื้นๆ ได้ แมงกะพรุนไฟมีพิษรุนแรงกว่าแมงกะพรุนชนิดอื่น ผู้ที่ได้รับพิษจากแมงกะพรุนมักเป็นผู้ที่ชอบเที่ยวทะเลในฤดูฝน เนื่องจากฤดูฝนเป็นช่วงขยายพันธุ์ของแมงกะพรุน โดยลอยมากับคลื่นทะเลที่เข้ามากระทบฝั่ง คนที่ถูกแมงกะพรุนไฟ ผิวหนังจะไหม้พอง ปวดแสบปวดร้อน จะมีตุ่มพองแล้วแตกเป็นแผลเรื้อรัง นอกจากนั้นยังอาจทำให้มีอาการชาตามมือและเท้า กล้ามเนื้อหดเกร็ง จุกแน่นหน้าอก หายใจไม่ออก กระสับกระส่าย นอนไม่หลับ อ่อนเพลีย ปวดเมื่อยตามกล้ามเนื้อและมีไข้ อาการอาจเกิดหลังสัมผัสแมงกะพรุนแล้ว 30-60 นาที กว่าจะทุเลาได้ก็ใช้เวลา 1-2 วัน ในรายที่มีอาการแพ้รุนแรง อาจเกิดภาวะช็อกและอาจเสียชีวิตได้ใน 10-15 นาที (สุรศักดิ์ พุ่มมณี, 2530: 1-5; สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2551)

2. สมุนไพรมะนาวที่ใช้บำบัดพิษจากแมงกะพรุนไฟ จากการศึกษาภูมิปัญญาของหมอพื้นบ้านและผู้สูงอายุในการวิจัยครั้งนี้พบว่า วิธีการบำบัดพิษแมงกะพรุนไฟขั้นต้นคือ เมื่อรู้ตัวว่าถูกพิษจากแมงกะพรุนต้องขึ้นจากน้ำทะเลโดยเร็ว แล้วล้างผิวหนังที่ถูกพิษด้วยน้ำทะเลทันที (หลีกเลี่ยงการใช้น้ำจืด เพราะน้ำจืดจะไปกระตุ้นพิษให้กระจายมากขึ้น) ริดเซลล์ของแมงกะพรุนด้วยของมีคมบางๆ เท่าที่ทำได้ หรืออาจใช้ทรายขาวๆ สะอาดๆ ถูเบาๆ ก็ได้ หรือใช้ผ้าเช็ดออกก็ได้ จากนั้นบำบัดพิษจากแมงกะพรุนไฟต่อด้วยสมุนไพรมะนาว ดังนี้

วิธีที่ 1 ผักบุ้งทะเล ใช้เถาผักบุ้งทะเลทั้งเถา หรือ 10-15 ใบ เลื่อยใบเพสลาด นำมาล้างด้วยน้ำฝน เอาทรายที่ติดกับผักบุ้งออก นำมายีพอมีน้ำออกก็พอกแผลเลย ต้องเปลี่ยนยาทุกชั่วโมง ถ้าภายใน 3 ชั่วโมงยังไม่ดีขึ้น ให้เอารากผักบุ้งทะเลมาตำให้ละเอียด ใส่เหล้าขาวลงไป ใช้สากคนและยี่ให้เข้ากัน ตักใส่ถ้วย แล้วใช้ยาในถ้วยมาทาแผลบ่อย ห้ามเอาแผล

วิธีที่ 2 ผักบุ้งชัน ใช้ผักบุ้งชันแทนผักบุ้งทะเลก็ได้ วิธีใช้เช่นเดียวกัน

วิธีที่ 3 ใบคนที่สอทะเล ใช้ใบคนที่สอทะเล 1 กำมือ นำมายีหรือตำให้ละเอียด เจือน้ำเล็กน้อย แล้วนำมาพอกแผล จะหายปวดภายใน 20 นาที

วิธีที่ 4 เสดดพังพอน ใช้เสดดพังพอนทั้งตัวเมียและตัวผู้อย่างละ 1 กำมือ ตำให้ละเอียด ผสมเหล้าขาวคั้นน้ำดื่ม กากนำมาพอกแผล

วิธีที่ 5 นำมะนาวกับเม็ดมะขามผ่าซีก ใช้น้ำมะนาวทาแผล แล้วเอาเม็ดมะขามผ่าซีกแปะแผลเพื่อดูดพิษ เมื่อพิษหมดเม็ดมะขามจะหลุดออกมาเอง

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเม่นทะเลและสมุนไพรมะนาวที่ใช้บำบัดพิษ

1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเม่นทะเล เม่นทะเลเป็นสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง คนทั่วไปเรียกว่า หอยเม่น มีรูปร่างกลมหรือรูปไข่ อวัยวะภายในห่อหุ้มด้วยเปลือกซึ่งเป็นแคลเซียมแผ่นแข็งขนาดเล็กหลายๆ แผ่นเรียงต่อกันทำให้ตัวหนาขึ้น บนตัวเม่นทะเลปกคลุมด้วยหนามแหลม สั้นบ้าง ยาวบ้าง มีต่อมน้ำพิษอยู่ระหว่างหนามด้วย ปกติเม่นทะเลเป็นสัตว์ที่เคลื่อนไหวช้า ไม่ดุร้าย อาศัยอยู่รวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ตามพื้นทราย ซอกหิน และแนวประการัง และได้ท้องทะเลระดับลึกๆ เม่นทะเลออกหากินเวลากลางคืน กลางวันอาจพบได้เช่นเดียวกัน เม่นทะเลมีต่อมน้ำพิษอยู่ 2 ชนิด คือต่อมน้ำพิษที่อยู่ปลายหนามแหลม และต่อมน้ำพิษอยู่ในปุ่ม หนามแหลมเคลื่อนไหวไปมาได้ทุกทิศทาง เม่นทะเลที่เป็นอันตรายต่อมนุษย์มี 2 ชนิด ได้แก่ *เม่นทะเลดำ (Diadema setosum)* และ *เม่นดอกไม้ (Toxopneustes pileolus)* เม่นทะเลดำเป็นเม่นทะเลที่มีหนามแหลมยาวรอบตัว หนามข้างในกลวง ผิวหนามโดยรอบขรุขระ ปลายคม หนามอาจยาวถึง 1 ฟุต พบทั่วไปในน้ำตื้นๆ นักท่องเที่ยวที่เดินตามชายหาดหรือผู้ที่ลงเล่นน้ำมีโอกาสได้รับบาดเจ็บจากหนามของเม่นทะเลดำ โดยอาจเหยียบบนตัวเม่นทะเลหรือจากการจับต้องโดยมิได้ระมัดระวัง ส่วนเม่นดอกไม้มิมีพิษรุนแรงกว่าเม่นทะเลชนิดอื่นๆ มาก แต่อาศัยอยู่ในน้ำลึกเกิน 5 เมตร โอกาสที่คนทั่วไปจะพบมีน้อย แต่นักดำน้ำชมประการังจะพบบ่อย เมื่อถูกเม่นทะเลดำที่มุดดำจะมีอาการปวดแสบปวดร้อนอย่างมาก เนื่องจากหนามเปราะและแตกง่าย จึงหักคาอยู่ใต้ผิวหนังหรือกล้ำมเนื้อ ทำให้เกิดอาการปวดเป็นเวลาหลายวัน เมื่อหนามหักคาอยู่ในกล้ำมเนื้อจะบ่งเอาหนามออกยาก เนื่องจากพื้นผิวรอบหนามขรุขระจึงปวดทรมาน แต่อาการจะค่อยๆ เบาลงภายใน 20-30 นาทีและจะซาบริเวณที่ถูกตำด้วย (ปริญา หงษ์ทอง, 2550)

2. สมุนไพรมะนาวที่ใช้บำบัดพิษเม่นทะเล เมื่อถูกหนามของเม่นทะเลดำจะเอาออกยาก เพราะหนามของเม่นทะเลเปราะและหักง่าย จึงควรทำให้หนามนั้นย่อยสลายลงในเนื้อเร็วที่สุด เนื่องจากหนามของเม่นทะเลประกอบด้วยสารที่เป็นโปรตีน สามารถถูกย่อยสลายได้ในเนื้อของคนเราหมดภายใน 24 ชั่วโมง จากการศึกษาครั้งนี้ หมอพื้นบ้านและผู้สูงอายุมีวิธีการบำบัดพิษจากเม่นทะเลดำดังนี้

วิธีที่ 1 นำมะนาว ใช้ฉีอนทุบหนามเม่นทะเลที่ฝังอยู่ในเนื้อให้ละเอียด แล้วบีบน้ำมะนาวลงไปที่แผล หนามของเม่นทะเลจะละลายไปเอง

วิธีที่ 2 นำส้มสายชู ทุบแผลที่หนามเม่นทะเลคาอยู่ให้ละเอียด แล้วเอาน้ำส้มสายชูใส่แผลให้หนามละลาย จะไม่แสบ รวด 1-2 วันก็หาย

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการถูกปลาแทงหรือดำและสมุนไพรมาน้ำบาดพิษ

1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการถูกปลาแทงหรือดำ ปลาจำนวนมากมีอวัยวะป้องกันตัวในรูปแบบต่างๆ เช่น ฟัน หนาม ก้านครีบแข็ง เป็นต้น ซึ่งเมื่อไปทิ่มแทงหรือดำจะทำให้เกิดบาดแผล ปลาบางพวกยังสามารถสร้างสารพิษที่ทำให้มีอาการเจ็บปวดรุนแรงและอาจเป็นอันตรายถึงแก่ชีวิตได้ พิษเหล่านี้สร้างโดยต่อมพิษที่อยู่ในเนื้อเยื่อที่หุ้มหนามหรือหนังที่ปกคลุมบริเวณหนามหรือที่ตัวหนาม ปลาทะเลที่เป็นอันตรายต่อมนุษย์โดยการทิ่มแทงดำที่พบบ่อยได้แก่ กลุ่มปลากระเบน ปลาฉลามและปลากดทะเล ถ้าปลากระเบนแทง ผู้ที่ถูกหนามปลากระเบนแทง ทิ่ม หรือดำจะมีแผลคล้ายแผลมีดบาด ถ้าถูกเงี่ยงปลากระเบนแผลจะมีลักษณะคล้ายฟันเลื่อย เมื่อชักเงี่ยงออกจากบาดแผลจะทำให้แผลลึกมากขึ้น หลังถูกดำจะมีอาการปวดเป็นระยะๆ ต่อมาแผลจะอักเสบและบวม ถ้าปลาดุกทะเลหรือปลากดทะเลดำอาการจะคล้ายกับพิษของปลากระเบน กล่าวคือ เมื่อถูกดำจะเจ็บปวดทันที ปลาขนาดเล็กมีผลทำให้เจ็บปวดนานประมาณ 30-60 นาที ส่วนปลาขนาดใหญ่อาจมีผลทำให้เจ็บปวดนานถึง 48 ชั่วโมง และบาดแผลบวม อักเสบ (พิษและสัตว์มีพิษในทะเล จาก <http://www.angelfire.com/hero/isea/techdive/seanimal.html>)

2. สมุนไพรมาน้ำบาดแผลปลาแทงหรือดำ จากการศึกษาครั้งนี้ หมอพื้นบ้านและผู้สูงอายุมีวิธีการบำบัดแผลที่ถูกปลาดำด้วยสมุนไพรมาน้ำดังนี้

วิธีที่ 1 น้ำมะนาว ใช้น้ำมะนาวบีบใส่แผล ไม่นานก็หายปวด

วิธีที่ 2 น้ำส้มสายชู ใช้น้ำส้มสายชูแปะแผลที่ถูกปลากระเบนดำ เมื่อหายปวดแล้วเอาน้ำส้มสายชูออก

วิธีที่ 4 ใบแพงพวย เอาใบแพงพวย 1 กำมือ มาล้างให้สะอาดแล้วดำให้ละเอียด ปิดบริเวณแผลที่ถูกปลา มีพิษแทงหรือดำ ปิดไว้อย่าให้หลุด จนกว่าจะหายปวดดีแล้วจึงเอาออก

วิธีที่ 5 ใบเสลดพังพอนตัวผู้ เอาใบเสลดพังพอนตัวผู้ 1 กำมือ มาล้างให้สะอาดแล้วดำให้ละเอียด ปิดบริเวณแผลที่ถูกปลา มีพิษแทงหรือดำ

วิธีที่ 6 ยาสูบ เอายาสูบมาผสมกับน้ำ ปิดแผลที่ถูกปลาดุกทิ่มดำ ก็หายปวด

เรื่องที่ 15 สมุนไพรมาน้ำบาดแผลหอบหืด

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภาวะหอบหืด

ภาวะหอบหืด(Asthma) เป็นโรครวมแพ้ชนิดหนึ่งที่ทำให้เกิดภาวะตีบตัวของหลอดลม ทำให้ลมหายใจเข้าออกลำบาก ผู้ป่วยมักมีอาการหายใจหอบเหนื่อยเป็นๆ หายๆ เรื้อรัง ภาวะหอบหืดมีสาเหตุมาจากหลอดลมมีความไวต่อสิ่งเรามากกว่าปกติร่วมกับการอักเสบของหลอดลม ทำให้มีการหดเกร็งของหลอดลม จนหลอดลมตีบแคบ หายใจเข้าออกลำบาก ขณะอาการกำเริบ ผู้ป่วยจะรู้สึกแน่น อึดอัดในหน้าอก หายใจลำบาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงหายใจออก ถ้าอาการรุนแรงมาก ผู้ป่วยจะลุกขึ้นนั่งพุบกับโต๊ะและหอบตัวโยน หายใจเสียงดัง

วิ็ดๆ หรือฮืดๆ อาการมักกำเริบตอนกลางคืนหรือเวลาที่สัมผัสกับสิ่งที่แพ้ เช่น ความเย็น เชื้อรา ฝุ่นละออง ควัน ท่อไอเสีย เกสรดอกไม้ ขนสัตว์ สารเคมี ยาฆ่าแมลง อาหารบางชนิด เป็นต้น นอกจากนี้การติดเชื้อของทางเดินหายใจ เช่น ไข้หวัด หลอดลมอักเสบก็ทำให้อาการกำเริบได้ หรือบางครั้งความเครียด การกินยาในกลุ่มต้านอักเสบที่ไม่ใช่สเตียรอยด์ ยากลุ่มปิดกั้นเบตาที่ใช้รักษาความดันโลหิตสูง หรือการออกกำลังกายมากเกินไปก็อาจกระตุ้นให้เกิดอาการได้ โรคนี้สามารถถ่ายทอดได้ทางพันธุกรรม ผู้ป่วยจึงมักมีพ่อแม่ปู่ย่าตายาย หรือญาติพี่น้องเป็นหืดหรือโรคภูมิแพ้อื่นๆ เช่น ลมพิษผื่นคันเป็นต้น อาการหอบอาจหายเป็นปกติได้เองหรือภายหลังการให้ยาซึ่งจะให้ยาสูดดมกระตุ้นบีตา 2 ซาลบูตามอล เช่น เวนโทลิน เป็นต้น ในรายที่หอบรุนแรงจะให้เดกซาเมทาโซนฉีดเข้าหลอดเลือดดำ เมื่อดีขึ้นก็ให้กินเพร็ดนิโซโลนต่อ (สุรเกียรติ์ อาชานานุภาพ 2544: 259-260)

การบำบัดภาวะหอบหืดด้วยสมุนไพร

จากการให้ความเห็นและการวิพากษ์ของผู้ทรงคุณวุฒิสรุปได้ว่า วิธีการบำบัดภาวะหอบหืดที่ปลอดภัยและมีประสิทธิภาพมีดังนี้

วิธีที่ 1 ไบหนุมานประสานกาย มีการใช้ 4 วิธีดังนี้

- 1.1 ใช้ไบหนุมานประสานกาย 1 กำมือ ล้างให้สะอาด กินสด
- 1.2 ใช้ไบหนุมานประสานกาย 1-2 กำมือ โขลกละเอียด คั้นน้ำดื่ม 1 ถ้วยแกงเล็กน้อย ก่อนอาหาร เข้ากลางวัน เย็น กินเรื่อยๆ หายขาด
- 1.3 ใช้ไบหนุมานประสานกายตากแห้ง บดเป็นผง ชงน้ำร้อนกิน 3 เวลา ก่อนอาหาร
- 1.4 ใช้ไบหนุมานประสานกาย 1 กำมือ ต้มใส่น้ำ 3 ส่วน เคี่ยวให้เหลือ 1 ส่วน ดื่ม วันละ 3 ครั้งก่อนอาหาร จะช่วยอาการหอบทุเลาลง

วิธีที่ 2 ดอกปีบ มีการใช้ 2 วิธีดังนี้

- 2.1 เอาดอกปีบตากแห้งมาวนสูบเหมือนสูบบุหรี่ จะหยุดหอบ
- 2.2 เอาดอกปีบตากแดดแห้ง ๑ กำมือ ต้มกับน้ำ ดื่มครั้งละ ๑/๔ แก้ววันละ ๓ - ๔ ครั้ง กินไปเรื่อยๆ จนกว่าจะหาย

วิธีที่ 3 ใบลำโพง ใช้ใบลำโพงหรือดอกลำโพง (มะเขือป่า) ตากแห้ง วนยาสูบวันละ 2-3 ครั้ง จะดีขึ้น แต่ไม่หายขาด สูบ 2-3 วันต้องหยุดพักก่อน

วิธีที่ 4 ไบหนุมานประสานกาย ครอบจักรวาลและใบหัสสุณเทศ ใช้ไบหนุมานประสานกาย(สด) ผสมต้นครอบจักรวาล(ต้น/ราก) และใบหัสสุณเทศอย่างละ ๑ กำมือ ต้มกับน้ำ พอเดือดดี(ยาออก) กินน้ำยาครั้งละ ๑ แก้วกาแฟ กินเรื่อยๆ จนกว่าจะหายหอบ

เรื่องที่ 16 สมุนไพรที่ใช้ในการบำบัดอาการเป็นลม

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับอาการเป็นลม

คำว่า “เป็นลม” ในความหมายของชาวบ้าน มักจะหมายถึงภาวะที่ผู้ป่วยไม่รู้สึกรู้ตัว หรือหมดสติไปอย่างกะทันหัน ซึ่งมีหลายสาเหตุ ได้แก่ เป็นลมธรรมดา ภาวะน้ำตาลในเลือดต่ำ ช็อกหรือหมดสติ ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะอาการเป็นลมธรรมดาเท่านั้น

อาการเป็นลมธรรมดาพบได้บ่อยในคนทุกวัย มักพบในผู้ที่ร่างกายอ่อนเพลีย เหนื่อยจัด อยู่ในฝูงชนที่แออัด อยู่กลางแจ้งที่ร้อนจัด อยู่ในสถานที่ที่ร้อนอบอ้าว ตื่นเต้นตกใจ เสียใจอย่างกะทันหัน รู้สึกเจ็บปวดรุนแรง หรือเห็นเลือดแล้วรู้สึกกลัว ทำให้เกิดภาวะเลือดไปเลี้ยงสมองไม่พอชั่วคราว แล้วฟื้นคืนสติได้เอง มักไม่มีอันตรายร้ายแรง ยกเว้นในรายที่เป็นลมแล้วล้มลงจากที่สูง ซึ่งอาจทำให้กระดูกแขนหรือขาหักได้ โดยเฉพาะในผู้สูงอายุ อาการเป็นลมจะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในขณะที่ผู้ป่วยยืนหรือนั่ง เริ่มด้วยความรู้สึกไม่สบาย สिरະเบาหวิว วิงเวียน เห็นพื้นหมุน และรู้สึกโคลงเคลง ตาพร่า หูอื้อ คลื่นไส้ บางครั้งอาจอาเจียน เหงื่อออก มือเท้าเย็น ถ้าได้นั่งหรือนอนทันทีจะรู้สึกดีขึ้น ไม่มีอาการชักกระตุกอย่างชัดเจน แต่บางรายอาจมีมือหรือเท้ากระตุกเล็กน้อย ปฐมพยาบาลโดยให้นอนสิริระต่ำ ปลดเสื้อผ้าและเข็มขัดให้หลวม ห้ามคนมุงดูและให้ดมแอมโมเนียหอม และให้น้ำเย็นเช็ดบริเวณลำคอและใบหน้า (สุรเกียรติ์ อาชานานุภาพ 2544: 369-370)

การบำบัดอาการเป็นลมด้วยสมุนไพร

จากการให้ความเห็นและการวิพากษ์ของผู้ทรงคุณวุฒิสรุปได้ว่า วิธีการบำบัดอาการเป็นลมที่ปลอดภัย และมีประสิทธิภาพมีดังนี้

วิธีที่ 1 ผิวมะกรูด ใช้มะกรูดคั้นผิวให้ชุ่มมีกลิ่นหอมเอามาให้ดมก็ได้

วิธีที่ 2 น้ำหัวหอมแดงเป่าจุมูก ใช้หัวหอมแดงตำให้ละเอียดจนเป็นน้ำ ใช้หลอดดูดน้ำหัวหอม แล้วเป่าเข้าจุมูกผู้ป่วย สักครู่ก็หาย

วิธีที่ 3 รังและตัวมดแดง เอาทั้งรังและตัวมดแดงมาขี้ ให้ดมหรือโปะจุมูก ได้ผลดี

วิธีที่ 4 จัดทำนอน ดมยาหอมและให้ยาหอม จัดให้ผู้ป่วยนอนหงาย ขยายเสื้อผ้า ระบายอากาศโดยใช้พัดหรือพัดลม ดมยาหอมหรือผิวมะกรูด เมื่อฟื้นให้ยาหอมอินทจักร ไม่นานก็ฟื้น

วิธีที่ 5 ดมพิมเสนน้ำและกจจูด ให้ดมยาหอมพิมเสนน้ำ แล้วจัดให้ผู้ป่วยนอนคอชันและกจจูดกึ่งกลางใต้จุมูกให้ผู้ป่วยรู้สึกเจ็บและนวดจุดง่ามนิ้วมือทั้งสองข้าง ชั่วครู่ผู้ป่วยจะฟื้น

เรื่องที่ 17 สมุนไพรที่ใช้บำบัดลมพิษ

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับลมพิษ

ลมพิษ (Hives) เป็นโรคภูมิแพ้ชนิดหนึ่ง ซึ่งมีทั้งลมพิษชนิดเฉียบพลันและเรื้อรัง ลมพิษเป็นปฏิกิริยาตอบสนองของหลอดเลือดในชั้นหนังแท้ต่อสิ่งกระตุ้นจากภายนอกและภายในร่างกาย เช่น อาหาร ยา การติดเชื้อ โรค อธิทธิพลของความร้อนจากแสงแดด เป็นต้น อาการของผื่นลมพิษเกิดขึ้นเมื่อร่างกายได้รับสิ่งที่ตนเองแพ้ เข้าสู่ผิวหนัง โดยการรับประทาน สัมผัส หรือโดยการฉีดเข้ากล้ามเนื้อ เข้าได้ผิวหนัง หรือเข้าหลอดเลือด สิ่งกระตุ้นจะทำให้หลอดเลือดได้ผิวหนังขยายตัว สารน้ำในหลอดเลือดจะซึมออกนอกหลอดเลือด เกิดอาการแดง บวม ร้อน คัน บางครั้งอาจมีอาการเจ็บปวดร่วมด้วยก็ได้ ถ้าการขยายตัวของหลอดเลือดเกิดในหนังแท้ส่วนบนๆ เกิดผื่นนูนแดงเป็นวงกลม วงรี หรือวงหยัก ภายในวงจะนูนและสีซีดกว่าของ บวม และร้อน จะเห็นชัดเจน เรียกว่า “ลมพิษชนิดคัน (Urticaria)” หายได้เองภายใน 1-7 วัน ถ้าการขยายตัวของหลอดเลือดเกิดในส่วนลึกของหนังแท้ อาการแดงจะเห็นไม่ชัดเจน แต่จะพบอาการบวมมากกว่า เรียกว่า “ลมพิษชนิดลึกหรือลมพิษยักษ์ (Angioedema)” อาการจะรุนแรงโดยมีอาการบวมของเนื้อเยื่อชั้นลึกของผิวหนัง มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1-3 นิ้วหรือมากกว่า กดไม่บุ๋ม มักขึ้นที่ริมฝีปาก หนักตา หู ลิ้น หน้า มือ แขน หรือส่วนอื่นๆ มักเป็นอยู่ไม่เกิน 24 ชั่วโมง ก็จะยุบหายไปเอง แต่ถ้ามีอาการหน้าบวม ตาบวม ปากบวมอย่างมาก และมีการบวมของกล่องเสียงร่วมด้วย อาจทำให้แน่นหน้าอก หายใจไม่สะดวกเนื่องจากการบวมของเยื่อหูทางเดินหายใจ ปวดท้อง ตัวเขียว และอาจเป็นอันตรายถึงแก่ชีวิตได้ ในรายที่เป็นลมพิษเฉียบพลันควรประคบด้วยน้ำเย็น น้ำแข็ง หรือทายาแก้ผดผื่นคัน เช่น คาลาไมน์ โลชัน เป็นต้น หรือทาด้วยเหล้าหรือแอลกอฮอล์ รับประทานยาแก้แพ้หรือยาต้านฮีสตามีน เช่น คลอร์เฟนิรามีน หรือไฮดรอกซีซีน ขนาด 10 มิลลิกรัม ซื่อทางการค้า เช่น อะทาแรกซ์ (Atarax) ให้รับประทานครั้งละ 1-2 เม็ด ถ้ายังมีอาการซ้ำได้ทุก 6 ชั่วโมง ถ้ามีอาการมากหรือรับประทานยาไม่ได้ก็ควรให้ยาแก้แพ้ชนิดฉีดและฉีดอะดรีนาลินทันที จากนั้นพยายามหาสาเหตุของลมพิษแล้วกำจัดหรือหลีกเลี่ยงเสีย (ภาควิชาตจวิทยา คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล 2552: สุรเกียรติ อาชานานุภาพ 2544: 649-651)

การบำบัดลมพิษด้วยสมุนไพร

การบำบัดลมพิษชนิดคันของหมอพื้นบ้านและผู้สูงอายุในการศึกษาคั้งนี้มีการนำสมุนไพรที่ใช้ทั้งนำมาทาพื้นที่ผิวหนัง ต้มอาบ และกิน ดังนี้

1. การบำบัดโดยการทาพื้นลมพิษ

วิธีที่ 1 ใบพลูกับเหล้า ใช้ใบพลูตำให้ละเอียด ผสมกับเหล้าขาว นำมาทาพื้นลมพิษ วิธีนี้เป็นวิธีที่นิยมใช้มากที่สุด วิธีนี้อาจผสมข้าวสารด้วยก็ได้

วิธีที่ 2 หัวข่าแก่ๆ กับเหล้า ใช้หัวข่าแก่ๆ นำมาทุบหรือตำให้ละเอียด แช่หรือผสมกับเหล้าขาว ทาพื้น
ลมพิษบ่อยๆ ผื่นจะยุบและหายคัน

วิธีที่ 3 ใบตำลึงตัวผู้

3.1 นำใบตำลึงมาขยี้ ผสมกับดินสอพองเล็กน้อย เอามาทาพื้นลมพิษ

3.2 นำใบตำลึงมาผสมข้าวสารแช่น้ำ นำมาตำให้ละเอียดแล้วจะเหมือนแป้ง เอามาทาพื้นลมพิษ

3.3 นำใบตำลึงมาตำให้ละเอียดผสมกับเหล้าขาว ทาพื้นบ่อยๆ จะหายคันและยุบ

วิธีที่ 4 ใบรางจืด ใช้ใบรางจืด 5 ใบ ตำให้ละเอียด ใส่ดินสอพอง 3 เม็ด และเหล้าขาว คนให้เข้ากันดี นำมา
ทาพื้นลมพิษบ่อยๆ จะหายคันและผื่นยุบ ควบคู่กับการกินด้วย

วิธีที่ 5 ใบเสลดพังพอนตัวเมีย เอาใบเสลดพังพอนตัวเมียมาตำผสมกับน้ำชาขาวหรือเหล้า มาทาพื้น
ลมพิษ

2. การบำบัดโดยการต้มอาบ

วิธีที่ 1 ใบหมากผู้หมากเมีย เอาใบหมากผู้หมากเมีย 7 ใบ ต้มอาบ 3 วัน ใช้ได้ทั้งเด็กและผู้ใหญ่

วิธีที่ 2 ใบสามเงาต้มอาบ ถ้าเป็นลมพิษทั้งตัว ใช้ใบสามเงา (มักขึ้นริมทะเล) เอามาต้มน้ำอาบแก้คันได้ดี
มาก แล้วใช้ดินสอพองผสมน้ำมะนาวทาพื้นลมพิษบ่อยๆ ก็ได้ผลดี ควรกินยาถอนพิษคือฟ้าทะลายโจรเอามาต้มน้ำดื่มด้วย

วิธีที่ 3 ใบส้มป่อยและใบมะเเฒ่า นำใบส้มป่อยและใบมะเเฒ่า เสมอภาค มาต้มน้ำอาบ

วิธีที่ 4 คนทีสอทะเลและอื่นๆ ต้มอาบ ใช้คนทีสอทะเล ใบปอทะเล ใบหนุมานั่งแทน หมากผู้หมากเมีย
ใบนางแย้ม ใบเงินใบทอง ใบมะขาม ใบส้มป่อย มีดรวมกัน ต้มอาบ (หม้อเดียวต้มได้ ๑ ครั้ง)

3. การบำบัดโดยการกิน

วิธีที่ 1 หัวข่าแก่ นำเอาหัวข่าแก่ๆ 1 หัว ตำผสมเหล้า 30 ซีซี ดื่ม

วิธีที่ 2 ใบหมากผู้หมากเมีย เอาใบหมากผู้หมากเมีย 7 ใบ ต้มกิน 3 วัน ควบคู่กับการใช้อาบ

วิธีที่ 3 หัวข่าตาแดง เอาหัวข่าตาแดงมาหั่น ตำให้ละเอียด ชงน้ำร้อนกิน

วิธีที่ 4 รากส้มป่อยกับรากมะเเฒ่า นำรากส้มป่อยและรากมะเเฒ่า เสมอภาคมาฝนกิน

วิธีที่ 5 ใบรางจืด ในกรณีที่เป็นพื้นลมพิษจากการแพ้อาหาร ให้ใช้ใบรางจืด 1 กำมือ ตำ ผสมน้ำชาขาว
คั้นน้ำดื่ม ทุก 2-3 ชั่วโมง

เรื่องที่ 18 สมุนไพรที่ใช้ในการบำบัดภาวะชักจากไข้สูงในเด็ก

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภาวะชักจากไข้สูงในเด็ก

ภาวะชักจากไข้สูงเป็นอาการชักที่เกิดขึ้นขณะมีไข้สูง เนื่องจากเป็นโรคติดเชื้อชนิดใดชนิดหนึ่งที่ไม่รวมถึงการติดเชื้อของสมองและเยื่อหุ้มสมอง เด็กที่เป็นโรคนี้อาจมีประวัติว่ามีพี่น้องในครอบครัวเดียวกันชักจากไข้สูงมาก่อน ภาวะชักจากไข้สูงพบมากในเด็กอายุ 6 เดือนถึง 5 ปี (พบมากที่สุดในช่วง 3 ขวบแรก) เนื่องจากสมองกำลังเจริญเติบโต จึงมีความไวต่อการกระตุ้นจากไข้ ซึ่งเด็กจะชักได้เมื่ออุณหภูมิกายสูงเกิน 39 องศาเซลเซียสขึ้นไป ประมาณร้อยละ 70 ของเด็กที่ชักจากไข้สูงมีสาเหตุมาจากไข้หวัด ทอนซิลอักเสบ และหูชั้นกลางอักเสบ อาการเริ่มจากมีไข้สูงประมาณ 39.5-40.5 องศาเซลเซียส ร่วมกับอาการของโรคที่เป็น เช่น หวัด เจ็บคอ ไอ เป็นต้น แล้วต่อมามีอาการชักแบบกระตุกทั้งตัว ตาค้าง กัดฟัน กัดลิ้น นานครั้งละ 2-3 นาที โดยจะชักเพียง 1-2 ครั้งขณะที่ตัวร้อนจัด พอไข้ลงก็ไม่ชักซ้ำอีก ในรายที่เป็นรุนแรงมักจะชักนานเกิน 15 นาที หรือชักเกิน 1 ครั้งใน 24 ชั่วโมง หรือมีอาการชักเพียงซีกใดซีกหนึ่งของร่างกาย ทำให้มีโอกาสสมองเสื่อม ปัญญาอ่อน หรือเป็นลมบ้าหมูเมื่อโตขึ้นได้ การรักษาขณะชักให้ลดเสื่อผ้าเด็กออก ใช้ผ้าชุบน้ำก๊อกโปะทั้งตัว เปลี่ยนผ้าชุบน้ำใหม่ทุก 2 นาที ถ้าไม่หยุดชักจะให้ยาไออะซีแพมฉีดเข้าหลอดเลือดดำหรือเหน็บทางทวารหนัก (สุรเกียรติ์ อาชานานุภาพ 2544: 355-356)

การบำบัดภาวะชักจากไข้สูงในเด็กด้วยสมุนไพร

จากการให้ความเห็นและการวิพากษ์ของผู้ทรงคุณวุฒิสรุปได้ว่า วิธีการบำบัดอาการภาวะชักจากไข้สูงในเด็กที่ปลอดภัยและมีประสิทธิภาพมีดังนี้

วิธีที่ 1 หัวหอมแดงพ่น ใช้หัวหอมแดงเคี้ยว พ่นหัวและขา เวลาพ่นอย่าให้ถูกหน้า

วิธีที่ 2 หัวหอมแดงพอก ใช้หัวหอมแดงนำมาทุบหรือโขลกพอแหลก นำมาพอกศีรษะเด็ก

วิธีที่ 3 หอมแดงกับใบสะระแหน่ เอาหัวหอมแดงกับใบสะระแหน่มาตำให้ละเอียด ผสมเหล้า แล้วพอกกระหม่อมเด็ก

เมื่อหยุดชัก

ในเด็กเล็ก (อายุ 1-9 ปี) ใช้หญ้าหมอน้อย ๓ ยอด ต้มดื่มแทนน้ำ 3 วัน

ในเด็กโต (อายุ 10-13 ปี) ใช้ต้นขี้ครอก ๓ กำมือ ต้มดื่มแทนน้ำ 3 วัน

กล่าวโดยสรุป การนำองค์ความรู้ในคู่มือสมุนไพรที่ใช้บำบัดภาวะฉุกเฉินทางสุขภาพเล่มนี้ไปใช้นั้น เป็นเพียงการปฐมพยาบาลเบื้องต้นเมื่อเกิดอาการผิดปกติของร่างกายหรือได้รับพิษอย่างปัจจุบันทันด่วน และไม่สามารถหายาแผนปัจจุบันมาใช้ในการบำบัดรักษาได้ เมื่อนำวิธีการข้างต้นไปประยุกต์ใช้แล้ว ต้องเฝ้าสังเกตหรือประเมินอาการผิดปกติเหล่านั้นว่าทุเลาลงหรือไม่ ถ้าไม่ทุเลาให้รีบนำผู้ป่วยส่งโรงพยาบาลใกล้บ้านทันที เพื่อรับการรักษากจากบุคลากรสาธารณสุขและสถานพยาบาลที่มีศักยภาพสูงกว่า

บรรณานุกรม

การประชุมพยาบาลกรณีฉุกเฉินสัตว์ทำร้าย: เม่นทะเล 22/ 11/ 2009 คืบคืบวันที่ 1 มีนาคม 2553 จาก

<http://www.thaigoodview.com/node/45596>.

ฉันทนา ผดุงทศ “พิษสารเคมีทางการเกษตร” วารสารคลินิก เล่มที่ 259 กรกฎาคม 2549.

ภาควิชาสัตววิทยา คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล. ลมพิษ. 26 มิถุนายน 2552 คืบคืบวันที่ 25

กุมภาพันธ์ 2553 จาก <http://www.si.mahidol.ac.th/sidoctor/e-pl/article/detail.asp?id=23>

ปริญญา หงษ์ทอง เม่นทะเล 20 กุมภาพันธ์ 2550 คืบคืบวันที่ 10 มีนาคม 2553 จาก

<http://www.talaythai.com>

ผ่องศรี ทิพวง โกลด. ไข่แมงดาทะเลมีพิษถึงตาย คืบคืบวันที่ 25 มีนาคม 2553 จาก

<http://www.med.cmu.ac.th/dept/parasite/public/Man>

พระธรรมวโรดม. ตำรายากลางบ้าน .ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์และโรงพิมพ์, 2504.

พระมงคล มหายโส การใช้สมุนไพรรักษาการถูกงูกัดเบื้องต้น 1 สิงหาคม 2552 คืบคืบวันที่ 27

กุมภาพันธ์ 2553 จาก

<http://www.rakbankerd.com/agriculture/page.php?id=1019&s=tblanimal>

พร้อมจิต สรลัมพ์และคณะ บรรณาธิการ. สมุนไพรสวนสิริรุกษชาติ . พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์

พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), 2539.

เพชรวิทย์ เหมือนวงษ์ญาติ. คู่มือการใช้สมุนไพร. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เมดิคอล

มีเดีย, 2534.

พิจกาญจน์ จิระเสถียรพงศ์ (1). ภูมิปัญญาพื้นบ้าน: ศักยภาพชุมชนชาวไทยในการคุ้มครองและใช้

ประโยชน์เพื่อการดูแลสุขภาพ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สามเจริญพาณิชย์ (กรุงเทพ) จำกัด,

2552.

พืชและสัตว์มีพิษในทะเล. คืบคืบวันที่ 30 สิงหาคม 2553 จาก

<http://www.angelfire.com/hero/isea/techdive/seaanimal.html>

ราชบัณฑิตยสถาน. เห็นกินได้และเห็นมีพิษในประเทศไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน.

กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2539.

รามิน กิจไพศาล พญาอแก้วพิษงู 21 กันยายน 2551 คืบคืบวันที่ 22 มกราคม 2553

<http://praopraew.hi5.com>

รัชนิพร ภู่อกร. การประชุมพยาบาล. ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์และโรงพิมพ์, 2533.

รุ่งเรือง กิจผาดิ. การประชุมพยาบาลผู้ป่วยกินสารพิษหรือยาพิษ คืบคืบวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2553. จาก

- <http://www.si.mahidol.ac.th/drrungrueng.org/data/flame/008.htm>
- วิรัช หนูขาว. “รู้จักสัตว์น้ำพิษร้าย ปลอดภัยเมื่อเที่ยวทะเล” *หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ* .
 คืบคลานวันที่ 5 มกราคม 2553 จาก <http://kanchanapisek.or.th/kp4/book344/ocean.htm>
- วุฒิ วุฒิชกรรมเวช. *เภสัชกรรมไทย: รวมสมุนไพรร*. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรี้นดิงเฮ้าส์, 2537.
- วิชัย วนรุงกรักรวมและทศศาสตร หารุ้งโรจน์ บรรณาธิการ. *การปฐมพยาบาล พิมพ์ครั้งที่ 5*
 กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- วิภาพร วรหาญ จงรัก อธิรัตน์ และสุวรรณ บัญยะลีพรรณ บรรณาธิการ. *การปฐมพยาบาลและการ
 พยาบาลฉุกเฉิน*. ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์, 2535.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. *แมงกะพรุน*. คืบคลานวันที่ 30 สิงหาคม 2553 จาก <http://th.wikipedia.org/wiki/>.
- วิรัตน์ ทองรอด *นิตยสารหมอชาวบ้าน* เล่ม 334 เดือนกุมภาพันธ์ 2550 คืบคลานวันที่ 4 กรกฎาคม 2553 จาก
<http://www.stats.in.th/>
- วีรพัฒน์ สุวรรณธรรมา. *แนวทางการดูแลรักษาผู้ป่วยที่ถูกงูกัด*. กันยายน 2552 คืบคลานวันที่ 16
 มีนาคม 2553 จาก <http://www.si.mahidol.ac.th>
- ศักดิ์ศรี ศรีนิเวศน์ สำนักพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร. *พิษภัยของสารเคมีการเกษตร*. คืบ
 คืบคลานวันที่ 1 กันยายน 2553 จาก <http://www.doae.go.th/report/kemi/index2.htm>.
- ศักดิ์ดา อางองค์ *เมื่อลูกชักจากไข้สูง* วันที่ 3 เมษายน 2552 คืบคลานวันที่ 10 กันยายน 2552 จาก
<http://ramathibodi.blogspot.com/2009/04/3-2-febrile-seizure-febrile-convulsion.html>
- สภากาชาด. *ข้อกำหนดการรักษาโรคเบื้องต้นและการให้ภูมิคุ้มกันโรค*. ไม่ปรากฏสถานที่
 พิมพ์และโรงพิมพ์, 2545.
- สมุนไพรรอนพิษฟื้นฟูสุขภาพ คืบคลานวันที่ 10 กันยายน 2553 จาก <http://semamoe.com/node/4472>.
- สุรเกียรติ์ อาชานานุภาพ. *ตำราการรักษาโรคทั่วไป*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี, 2544.
- สุวิทย์ มาประสงค์. *ภูมิปัญญาหมอสูง*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2546.
- สุรศักดิ์ พุ่มมณี. *ความรู้เกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตน้ำมีพิษ ตอนที่ 3*. กรุงเทพฯ: กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์
 กระทรวงสาธารณสุข, 2530.
- สุชัย สุเทพารักษ์. “งูกัดและการดูแลผู้ป่วย”. *วารสารเวชศาสตร์สิ่งแวดล้อม*. ปีที่ 1 ฉบับที่ 1, 2542.
 สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง. *แมงกะพรุน*. คืบคลานวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2553 จาก
<http://www.lib.ru.ac.th/journal/jellyfish.html>
- อนุวัตร ลิ้มสุวรรณ. “การช่วยเหลือผู้ป่วยฉุกเฉิน”. *ห่างไข้ไกลโรค*. คู่มือสุขภาพสำหรับประชาชน
 ฉบับครบรอบ 10 ปี มูลนิธิรามาชิตี. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิรามาชิตี, 2523.

อมรชัย หาญผดุงธรรมะ. “ฟังต้อยต้อย”. *นิตยสารใกล้หมอ*. ปีที่ 25 ฉบับที่ 8 (สิงหาคม) 2544.

Christensen D. Kyle. *Herbal First Aid and Health Care*. United States of America: Lotus Press, Wisconsin, 2000.

Duke A. James. *The Green Pharmacy*. Pennsylvania: Rodale Press Emmaus, 1997.

Ehrlich D. Steven. *Food Poisoning*. August 25th, 2008. Access at February 10th, 2010. Retrieved from <http://www.umm.edu/altmed/articles/food-poisoning-000064.htm>

Libster M. Martha. *Delmar' Integrative Herb Guide for Nurses*. Thomson Learning: United States., 2002.

Pigott D. *Emergency Medicine Clinics of North America*. Birmingham, AL: WB Saunders. 2008.







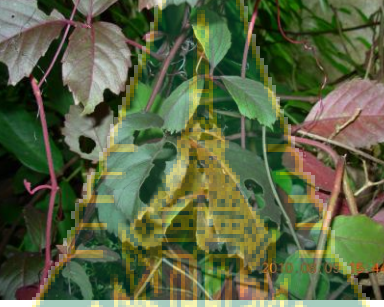







ภาคผนวก

ภาพสมุนไพรมะพร้าวที่ใช้ในภาวะฉุกเฉินทางสุขภาพของภาคกลาง



ภาพสมุนไพรที่ใช้บำบัดภาวะฉุกเฉินทางสูทภาพในภาคกลาง

กลุ่มสมุนไพรสำหรับห้ามเลือดและบำบัดแผล

		
<p>กระเม็ง</p>	<p>ขมิ้นชัน</p>	<p>ขมิ้นอ้อย</p>
		
<p>จักรนารายณ์</p>	<p>เถาคันแดง</p>	<p>น้ำนมราชสีห์</p>
		
<p>บอน</p>	<p>บอระเพ็ด</p>	<p>บัวบก</p>
		
<p>ใบพญ</p>	<p>เปล้าน้อย</p>	<p>ฝาง</p>



ฝิ่นต้น



ไพล



ฟ้าทะลายโจร



ว่านกาบหอย



ว่านมหากาฬ



ว่านหางจระเข้



สาบเสือ



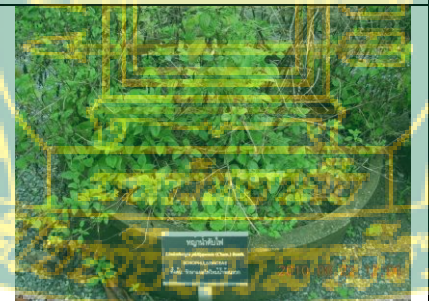
เสลดพังพอนตัวผู้



เสลดพังพอนตัวเมีย



แสยก



หญ้าน้ำดับไฟ



หนุมานนั่งแท่น










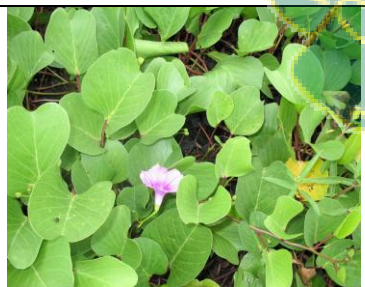




หนุมานประสานกาย


กลุ่มสมุนไพรสำหรับบำบัดพิษจากสารเคมีและอาการผิดปกติในระบบทางเดินอาหาร

		
กระชาย	กระวาน	กานพลู
		
แกแล	ข่าต้น	เจตพังดี
		
ใบช่อย	ย่านางเขียว	ย่านางแดง
		
รางจืดดอกม่วง	ว่านขอทองแก๊	ว่านเพชรกลับ
		
ว่านม้าขาว	หึ่งหาย (รางจืดต้น)	อบเชย






กลุ่มสมุนไพรสำหรับบำบัดพิษจากแมลงสัตว์กัดต่อย

		
เขยตาย	คนทีสอทะเล	ต้นตำหมื่น (7)
		
ต้นอินทรี	ตะขาบบิน	ตีนตะขาบ
		
เถาคันแดง	ใบข่อยดำ	แป๊ะตำปิ้ง
		
ผักนึ่งทะเล	พญานาคราช	พญานาคราช-สระบุรี










		
<p>แพงพวยฝรั่ง</p>	<p>ลินมังกร</p>	<p>ว่านงู (หอมขาว)</p>


<p>เสลดพังพอนตัวผู้</p>

กลุ่มสมุนไพรสำหรับบำบัดหอบหืด

		
<p>ครอบจักรวาล</p>	<p>ดอกปีบ</p>	<p>ใบลำโพง</p>
		
<p>ใบหนุมนประสานกาย</p>	<p>ใบหัสคุณเทศ</p>	

กลุ่มสมุนไพรสำหรับบำบัดลมพิษ

		
ข่าตาแดง	ใบเงินใบทอง	ใบตำลึงตัวผู้
		
ใบนางแย้ม	ใบปอทะเล	ใบมะเมี
		
ใบส้มป่อย	ใบลำมะเเง	ใบหมากผู้หมากเมีย



ภาคผนวก ฅ
รายชื่อผู้เข้ารับการอบรม



รายชื่ออาสาสมัครสาธารณสุขจากตำบลต่างๆ ในอำเภอปากเกร็ด

ที่เข้ารับการศึกษาอบรมเรื่อง

“สมุนไพรที่ใช้บำบัดภาวะฉุกเฉินทางสุขภาพในภาคกลาง”

ณ อาคารสัมมนา 2 ห้อง 148 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

วันที่ 9 สิงหาคม 2554

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่/หมายเลขโทรศัพท์
1	นางเมธินี วุฒิกุล	25/218 ม.5 ต.บ้านใหม่ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
2	นางสุมาณ เปี่ยมแสง	25/218 ม.5 ต.บ้านใหม่ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
3	นางสอาด แจ็งสว่าง	12 ม.4 ต.บ้านใหม่ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
4	นางสำเร็จ รุ่งเรือง	49/10 ม.2 ต.บ้านใหม่ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
5	นางอรพร กลิ่นจันทร์	1/8 ม.2 ต.บ้านใหม่ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
6	นางพรพรรณ แม้นพิกุลแก้ว	25/91 ม.5 ต.บ้านใหม่ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
7	นางกนกพร ฤกษ์สนธิ	33/5 ม.5 ต.บ้านใหม่ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
8	นางวรรณภา กระหว่านาค	53/473 ม.3 ต.บ้านใหม่ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
9	นางสุรินทร์ ศิริบุญไพศาล	53/1064 ม.3 ต.บ้านใหม่ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
10	นางอุษา ชมเชย	2 ม.2 ต.บ้านใหม่ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
11	นางภรณ์รัตน์ พวงน้อย	72/330 ม.2 ต.บ้านใหม่ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
12	นายสมควร ม่วงเกษมสันต์	72/322 ม.2 ต.บ้านใหม่ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
13	นางชิต ใฝ่แผน	53/121 ม.3 ต.บ้านใหม่ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
14	นางจงกล แสงเอม	9/46 ม.5 ต.บ้านใหม่ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
15	นางปริญญช ปรีดาพิพัฒน์พงศ์	25/201 ม.5 ต.บ้านใหม่ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
16	นางลำเนียง กลัดทอง	53/601 ม.3 ต.บ้านใหม่ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
17	นางสุวรรณา ประมูลตรี	53/677 ม.3 ต.บ้านใหม่ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
18	นางประนอม ปรีดา	7 ม.5 ต.เกาะเกร็ด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
19	นางผอบ ศิลา	5/8 ม.5 ต.เกาะเกร็ด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
20	นายบุญเกิด พุ่เสื่อ	79/4 ม.5 ต.เกาะเกร็ด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
21	นางอำไ ร เลิกสุกกาย	45 ม.6 ต.เกาะเกร็ด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่/หมายเลขโทรศัพท์
22	นางเพ็ญพักตร์ ชัยยิ่งยง	49/2 ม.6 ต.เกาะเกร็ด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
23	นางจำลอง ชูวงศ์วุฒิ	35/3 ม.6 ต.อ้อมเกร็ด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
24	นางมาลี ทองมี	48/1 ม.1 ต.อ้อมเกร็ด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
25	นางบุญสม นุ่มเมือง	5 ม.5 ต.อ้อมเกร็ด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
26	นางสมใจ จินฉาย	3/3 ม.2 ต.อ้อมเกร็ด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
27	น.ส.พัชรี สุขปรุง	42/4 ม.3 ต.ท่าอิฐ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
28	นางสุวรรณ นิ่มไทย	49 ม.9 ต.ท่าอิฐ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
29	นางพรนภา สร้อยทอง	2/7 ม.2 ต.ท่าอิฐ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
30	น.ส.เพลิน แสงเฟือก	37/1 ม.4 ต.ท่าอิฐ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
31	นางนงคราญ สำราญดิน	32/2 ม.2 ต.ท่าอิฐ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
32	นางบุญมา เขียวแดง	41/1 ม.9 ต.ท่าอิฐ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
33	นางสุนีย์ ชูพงศ์	99/135 ม.1 ต.ท่าอิฐ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
34	นางสุนทร ปานอ่อน	28/5 ม.9 ต.ท่าอิฐ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
35	น.ส.ดวงอมร กฤษณ์มัท	46/46 ม.2 ต.บางตลาด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
36	นางสุวณี แก้วปฐม	184/18 ม.9 ต.บางตลาด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
37	นายจิตติพันธ์ สิงหะคเชนทร์	5/1325 ม.10 ต.บางตลาด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
38	นางทวีพร จรรยาเพช	5/1778 ม.10 ต.บางตลาด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
39	นางนริศรา เกียรตินิยมศักดิ์	5/814 ม.10 ต.บางตลาด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
40	นางฉวีวรรณ นรสิงห์	5/960 ม.10 ต.บางตลาด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
41	นางมาลินี สิงหะคเชนทร์	5/1325 ม.10 ต.บางตลาด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
42	นางนิธิษุ นรสิงห์	5/960 ม.10 ต.บางตลาด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
43	นางจารุณี ช่อไสว	5/808 ม.6 ต.บางตลาด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
44	นางสมทัศนีย์ สันทนา	11/1 ม.3 ต.บางตะไนย์ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
45	นางเขาวรีย์ ทองน้อย	24/3 ม.3 ต.บางตะไนย์ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
46	นางเกษร วิทยาสุข	38 ม.1 ต.บางตะไนย์ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
47	นายสุวัฒน์ คงใจ	55/5 ม.5 ต.ท่าอิฐ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
48	นางปรานอม เทียมจันทร์	63/8 ม.5 ต.ท่าอิฐ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
49	น.ส.สุกัญญา แซ่อึ้ง	17/4 ม.5 ต.ท่าอิฐ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่/หมายเลขโทรศัพท์
50	น.ส.สมปอง พานทอง	3/5 ม.5 ต.ท่าอิฐ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
51	น.ส.สมรภัฏ พาน้อง	3/6 ม.5 ต.ท่าอิฐ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
52	นางมาลัย เตียสกุล	18/14 ม.5 ต.บางพูด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
53	นางวารุณี แซ่โจ้ว	1/128 ม.5 ต.บางพูด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
54	นางมนนภา ชีวีวัฒน์	18/201 ม.5 ต.บางพูด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
55	นาง ชมขนาด อนุศาสนนันท์	61/13 ม.5 ต.บางพูด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
56	นางสุพัตรา พุกสวัสดิ์	18/148 ม.5 ต.บางพูด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
57	นางบุญศรี กว่างสะอาด	16 ม.3 ต.คลองพระอุดม อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
58	นางเพ็ญศรี ปานศรี	13 ม.3 ต.คลองพระอุดม อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
59	นายสุนันท์ แสงแสว่าง	54 ม.3 ต.คลองพระอุดม อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
60	นางสายทอง สิทธิเยี่ยมศักดิ์	56/46 ม.3 ต.คลองพระอุดม อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
61	นางพิสมัย โพธิ์เจริญ	12 ม.2 ต.เกาะเกร็ด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
62	นางเพ็ญสุข เจริญทรัพย์	16/3 ม.2 ต.เกาะเกร็ด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
63	นางมาลี งามจันทร์	99/1 ม.3 ต.เกาะเกร็ด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
64	นางจำปี จันทร์โชติ	17/1 ม.2 ต.เกาะเกร็ด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
65	นายฉลอง เจริญทรัพย์	16/3 ม.2 ต.เกาะเกร็ด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
66	น.ส.บังอรศรี เหมือนเอี่ยม	12 ม.2 ต.บางพลับ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
67	นางเรณู จันทร์สว่าง	55/3 ม.1 ต.บางพลับ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
68	นางบุญเสริม เรี่ยวแรง	44/4 ม.5 ต.บางพลับ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
69	น.ส.ทัศนีย์ ขาวละเอียด	18/2 ม.3 ต.บางพลับ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
70	นางอุไร สุขจิตร	18/3 ม.1 ต.บางพลับ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
71	พันเอกวสันต์ ศาสตร์พงษ์	43/13 ม.7 ต.คลองข่อย อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
72	นายกิตติ วิรพีศสุนันท์	ต.คลองข่อย อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
73	นางลัดดา กันหา	26/16 ม.12 ต.คลองข่อย อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
74	น.ส.ละมัย ยาทอง	19/11 ม.9 ต.คลองข่อย อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
75	นายมานพ แจ็งดี	17/2 ม.11 ต.คลองข่อย อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
76	นางขงยุทธ แสนสุข	18/779 ม.5 ต.บางพูด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
77	นายเอกพจน์ สุพรรณ	33/5 ม.5 ต.บ้านใหม่ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
















ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่/หมายเลขโทรศัพท์
78	นายสมศักดิ์ เกิดเสวี	53/642 ม.3 ต.บ้านใหม่ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
79	นางผานิต เป้าประจำเมือง	9/108 ม.5 ต.บ้านใหม่ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
80	นางบานพลับ เกษรเนตร	33 ม.5 ต.บ้านใหม่ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
81	นางสำรวย พัดเจริญ	12 ม.10 ต.ท่าอิฐ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
82	นางเครือวัลย์ นิยมราษฎร์	30 ม.6 ต.ท่าอิฐ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
83	นางแจ้ แก้วใส	43 ม.3 ต.ท่าอิฐ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
84	นางเฉลา อุ่นสำราญ	55 ม.5 ต.ท่าอิฐ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
85	นางประไพ เข้มเจริญพระปางค์	63/1 ม.5 ต.ท่าอิฐ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี


















ภาคผนวก ญ









ภาพสมุนไพรมือที่หมอพื้นบ้านและผู้สูงอายุใช้ในการบำบัดภาวะฉุกเฉินทางสุขภาพ



 <p>20 กรกฎาคม 2018</p>	 <p>ลูกกระตอยเย็น 2018-07-22 18:33</p>	 <p>กระต่ายหมากป่า 2018-07-29 16:46:45</p>
<p>ต้นกระตอยเย็น</p>	<p>ลูกกระตอยเย็น-รักษาแผลงูกะปะ</p>	<p>กระต่ายหมากป่า</p>
 <p>กลอยจืด 2018-08-05 14:14</p>	 <p>ข่อยดำ 2018-07-22 16:45</p>	 <p>ข่อยดำ 2018-08-05 14:14</p>
<p>กลอยจืด</p>	<p>ข่อยดำ</p>	<p>ข่อยดำ</p>
 <p>ข่อยพันปี-ข่อยदान 2018-07-05 07:58</p>	 <p>ข่าจืด 2018-07-23 16:17</p>	 <p>ซองระอา 2018-07-29 16:46:45</p>
<p>ข่อยพันปี-ข่อยदान</p>	<p>ข่าจืด</p>	<p>ซองระอา</p>
 <p>ซองระอา-จันทบุรี</p>	 <p>ต้นตาทมึน รักษาฝี 2018-07-23 16:17</p>	 <p>ต้นตาทมึน 51</p>
<p>ซองระอา-จันทบุรี</p>	<p>ต้นตาทมึน</p>	<p>ต้นตาทมึน</p>
 <p>ต้นสารพัดพิษ-ว่าน</p>	 <p>เถาตะขาบ 2018-07-29 16:46:45</p>	 <p>เถาพญานาคราช 2018-07-29 16:46:45</p>
<p>ต้นสารพัดพิษ-ว่าน</p>	<p>เถาตะขาบ</p>	<p>เถาพญานาคราช</p>

	 <p>หัวขมิ้นตา</p>	 <p>ประทงเลือด</p> <p>ประทงเลือด</p> <p>2010.09.05 10:04</p>
<p>ทะยิง</p>	<p>ท้าวพันตา</p>	<p>ประทงเลือด</p>
 <p>พญาท้าวเอว-แห้ง</p>	 <p>ใบพญานาคราช-แก่พิช</p> <p>2010.07.05 08:10</p>	 <p>พญานาคราช-แก่พิช</p> <p>2010.07.05 08:10</p>
<p>พญาท้าวเอว - แห้ง</p>	<p>ใบพญานาคราช-แก่พิช</p>	<p>พญานาคราช-แก่พิช</p>
 <p>พญานาคราช-สระบุรี</p>	 <p>พญาไฟ</p> <p>2010.09.05 09:31</p>	 <p>พญาลิ้นดำ-จันทบุรี</p> <p>2010.07.23 16:46</p>
<p>พญานาคราช-สระบุรี</p>	<p>พญาไฟ</p>	<p>พญาลิ้นดำ-จันทบุรี</p>
 <p>พระเจ้าห้าพระองค์</p>	 <p>มือด้วน-เนียง-จันทบุรี</p>	 <p>ยารักษาพิษ-หมอนเนียง-จันทบุรี</p> <p>2010.09.05 09:31</p>
<p>พระเจ้าห้าพระองค์</p>	<p>มือด้วน-เนียง-จันทบุรี</p>	<p>ยารักษาพิษ-หมอนเนียง-จันทบุรี</p>
 <p>รางจืดต้น</p>	 <p>ลิ้นมังกร-ลพบุรี-รักษาพิษงู</p>	 <p>ว่านขอทอง</p> <p>ว่านขอทอง</p>
<p>รางจืดต้น</p>	<p>ลิ้นมังกร-ลพบุรี-รักษาพิษงู</p>	<p>ว่านขอทอง</p>

<p>ว่านขอทองแก้ว-ว่านม้าเหลือง</p>	<p>ว่านงู (ใบเล็ก)</p>	<p>ว่านงู (ใบใหญ่)</p>
<p>ว่านงูป่าละอู-นภา-นครปฐม</p>	<p>ว่านงู-สุวรรณ-นครนายก</p>	<p>ว่านจันทร์แดง-แก้ปวดท้องรุนแรง</p>
<p>ว่านช้างผสมโคลง</p>	<p>ว่านดักแด้</p>	<p>ว่านทะมะลา-ม้าต่อ</p>
<p>ว่านพญางู</p>	<p>ว่านพญาจางวาง</p>	<p>ต้นว่านเพชรกลับ</p>
<p>หัวว่านเพชรกลับ</p>	<p>ว่านมหาเมฆ</p>	<p>ว่านม้าขาว-แก้ปวดท้อง</p>

 <p>ว่านมาหลอง</p>	 <p>ว่านร้อนทอง</p>	 <p>ว่านรางจืด</p>
<p>ว่านมาหลอง-ปวดแก้ท้องรุนแรง</p>	<p>ว่านร้อนทอง</p>	<p>ว่านรางจืด</p>
 <p>ว่านหมาว้อ</p>	 <p>โสมหว่าย</p>	 <p>โสมหว่าย</p>
<p>ว่านหมาว้อ</p>	<p>โสมหว่าย</p>	<p>โสมหว่าย</p>
 <p>พญาน้ำดับไฟ</p>	 <p>เห็ดงูเห่า (เห็น 100 วัน)</p>	
<p>พญาน้ำดับไฟ</p>	<p>เห็ดงูเห่า (เห็น 100 วัน)</p>	

